

Noamox
HISTORIAS
TLEN UAJLAUEJ
IPAN BIBLIA

YEJUIŃ AMOXTLI IŢLATKI:

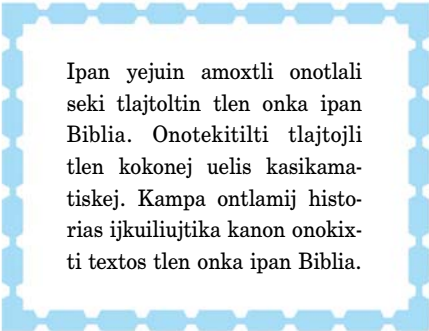
Noamox
HISTORIAS
TLEN UAJLAUEJ
IPAN BIBLIA

© 2010
WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY
OF PENNSYLVANIA
Derechos reservados

Noamox historias tlen uajlauej ipan Biblia

Akin kichijchiuaj
LA TORRE DEL VIGÍA, A.R.
Heraldo 104, Col. Clavería 02080 México, D.F.

Ipan yejuin amoxtli onotlali
seki tlajtoltil tlen onka ipan
Biblia. Onotekitilti tlajtojli
tlen kokonej uelis kasikama-
tiskej. Kampa ontlamij histo-
rias ijkuiliujtika kanon onokix-
ti textos tlen onka ipan Biblia.

Impresión de 2010

Yejuin amatlajkuilojli xnonemaka. Noxeloua ipan nochi tlaltikpaktli,
tepaleuia tikasikamatis Biblia niman nochia ika tomin tlen
kitemakaj tlaltikpakchanejkej ika nochi inyojlo.

Textos tlen uajlauej ipan Escrituras Hebreas onokixtijkej itech *Traducción del Nuevo Mundo de las Santas Escrituras (con referencias)*, niman onotlajtolkuelp ika náhuatl (Guerrero). Niman textos tlen uajlauej ipan Escrituras Griegas, onokixtijkej itech Biblia *In Yencuic Iyectlajoltzin Dios ican Náhuatl de Guerrero*; san ika onoiykuilo ken aman noijkuiloua náhuatl. San ijkuak tikitas ikuiliujtok NM kijtosneki onokixti itech *Traducción del Nuevo Mundo de las Santas Escrituras (con referencias)*.

My Book of Bible Stories
Nahuatl (Guerrero) (my-NHG)

Impreso en México

NOAMOX HISTORIAS TLEN UAJLAUEJ IPAN BIBLIA

YEUJIN amoxtli technojnotsa itech tlen melauak opanok. Onokixti ipan se amoxtli tlen xonka okse ijkon, itoka Biblia. Ipan yejuin historias ijkuiliujtok, ijkuak toTajtsin opeuj tlachijchiua niman ontlami ipan yejuin tonaltin. Noiiki noijtoua tlenon toTajtsin kichiuas ika tlayekapan.

Yejuin amoxtli mitsijlia san seki tlemach itech nochi tlen ipan Biblia ijkuiliujtok. Mitsnojnotsa itech tlen okichijkej tlatikpakchanekej tlen nesij ipan Biblia. Noiiki teititia tlenon melak kualtsin toTajtsin kichiuas inpampa tlatikpakchanekej, akin nemiskej nochipa ipan tlatikpaktli, ijkuak yes se xochitlapan.

Yejuin amoxtli kipiya 116 historias. Xexeliujtokej ipan chikueyi partes. Ipan nochi partes uajlauj se página kampa kijtoua san ika achijtsitsintin tlajtoltin itech tlen ompa technojnotsas. Nochi historias onotlaliykej ijkon ken ouajpanotia nochi tlemach. Yejuin mitspaleuis xkasikamati kemanon onochiuj nochi yejuin.

Ipan yejuin historias notekitiltiaj tlajtoltin tlen uelis tikasikamatis. Miyekej kokonej inselti uelis kipouaskej. Tajtin kitaskej ika inkoneuan melak kuelitaskej makinpouilikan miyekpa yejuin historias. Yejuin amoxtli kipiya miyek tlemach tlen melak kinpaleuis telpokamej niman akin yeuejueyimej.

Kampa ontlami historias uajlauej textos tlen nokixtiaj ipan Biblia. Tiknekiskiaj xkinpoua yejuin partes itech Biblia kampa nokixtia yejuin historias. Ijkuak titlamis tikpouas se historia, noiiki xkinpoua itlajtoltilisuan tlen uajlauej iyekapan historia 116 niman xyejyeko tikinnankilis.

TLEN KIIPIYA

PARTE 1 IJKUAK TOTAJTSIN OTLACHIJCHIUJ NIMAN ONTLAMI IJKUAK OAPACHIUILOK

1 ToTajtsin peua tlachijchiua	6 Se kuajli tekoneuj, niman se xkuajli
2 Se kualtsin xochitlalpan	7 Se tlakatl yolchikauak
3 ToTajtsin kichijchiua kachtopa tlakatl niman siuatl	8 Uejkapamej tlakamej ipan tlaltikpaktli
4 Tleka okinkixitijej kampa chantiya	9 Noé kichijchiua se akajli
5 Peua nemij ika tlajyouilistli	10 Ueyi Apachiuilistli

PARTE 2 APACHIUILISTLI NIMAN ONTLAMI IJKUAK MAKISAJ ITECH EGIPTO

11 Kachtopa akosamalotl	23 Faraón kipiya ome itemik
12 Kichijchiuaj se torre uejkan	24 José kintlatlata ikniuan
13 Abrahán, akin iuan nouika toTajtsin	25 Ichanejkauan José onchantij Egipto
14 Kitlatlataj itlaneltokil Abrahán	26 Job xkikaua toTajtsin
15 Isiuauj Lot oontlachix tlakuutlapan	27 Se xkuajli tekiuaj tlanauatia Egipto
16 Isaac kinextia se kuajli isiuauj	28 Moisés omakis ijkauak konetsintli katka
17 Ikniujtin kouatsitsintin sejnəkamej noso tlamantikej	29 Tleka ocholoy Moisés
18 Jacob yauj Harán	30 Uitskojtli tlen tlikuitika
19 Miyekēj ichanejkauan Jacob	31 Moisés iuan Aarón yauej itech Faraón
20 Dina nokalaktia ipan tlauejli	32 Majtlaktli tlajyouilistin
21 José kitlaueilitaj ikniuan	33 Panouaj itlajkotian mar Rojo
22 Kitsakuaj José	

PARTE 3 MAKISAJ ITECH EGIPTO NIMAN ONTLAMI IJKUAK NEMI KACHTOPA TEKIUAJ IPAN ISRAEL

34 Yenkuik tlakuajli	37 Kajli kampa kiueyichiuaj toTajtsin
35 Jehová kitemaka itlanauatiluan	
36 Uakaxkonetl tlachijchiujtli ika oro	

38 Doce ichtakatlachixkej	47 Se israelita tlachteki
39 Itlakouj Aarón xochiyoua	48 Gabaonitas tlamachilisejkej
40 Moisés kiuiteki tetl	49 Tonaltsintli noteltia
41 Kouatl tlachijchiujtli ika cobre	50 Omemej siuamej yolchikaujkej
42 Se siuapoloko tlajtoua	51 Rut iuan Noemí
43 Josué peua tlayekana	52 Gedeón niman 300 tlakamej
44 Rahab kinmiyana ichtakatlachixkej	53 Tlen Jefté okijto kichiuas
45 Kipanauiyaj atentli Jordán	54 Se tlakatl melak kojtik
46 Itepanuan Jericó	55 Se telpokatsin kitekichiulia toTajtsin

PARTE 4 KACHTOPA TEKIUAJ IPAN ISRAEL NIMAN ONTLAMI IJKUAK ISRAELITAS KINUUKAJ BABILONIA

56 Saúl kachtopa tekiuaj ipan Israel	67 Jehosafat tlaneltoka itech Jehová
57 ToTajtsin kitlapejpenia David	68 Omemej telpokatsitsintin yoluiuj
58 David niman Goliat	69 Ichpochtsintli kipaleuiya se ueyixtika tlakatl
59 David choloua	70 Jonás niman ueyi michin
60 Abigail niman David	71 ToTajtsin kijtousa ika tlaltikpaktli kikuepas xochitlalpan
61 David peua tekiuajtli	72 ToTajtsin kipaleuiya Ezequías
62 Onka tlajyouilistli ichan David	73 Sa se kuajli tekiuaj ipan Israel
63 Tekiuaj Salomón tlamachilise	74 Se tlakatl akin xnomojtia
64 Salomón kichijchiua teopan	75 Nauimej telpokamej nemij Babilonia
65 Tekiuajyotl notlajkoxeloua	76 Kixoxotonij Jerusalén
66 Jezabel xkuajli iyojlo	

PARTE 5 KINUUKAJ BABILONIA NIMAN ONTLAMI IJKUAK KINYEKTLALIAJ ITEPANUAN JERUSALÉN

77 Xtlaj okichiu manotlakuanquetsakan	81 Tlaneltokaj ipan toTajtsin
78 Tlajkuilolli ipan tepantli	82 Mardoqueo niman Ester
79 Daniel nemi itsajlan leones	83 Itepanuan Jerusalén
80 Israelitas kisaj itech Babilonia	

PARTE 6 TLAKATI JESÚS NIMAN ONTLAMI IJKUAK MIKI

84	Iluikaktekitketl konita María	93	Jesús miyekej kintlakualtia
85	Jesús tلاكati kampa kintsakuaj yolkamej	94	Kintlasojtla kokonej
86	Kitokaj se sitlalin	95	Kenon tlamachtia Jesús
87	Telpokatsin Jesús ipan teopan	96	Jesús kinpajtia kokoxkej
88	Juan kiapolaktia Jesús	97	Jesús kalaki kentla Tekiuaj
89	Jesús kichipaua teopan	98	Ipan tepetl tlen itoka Olivos
90	Iuan se siuatl kampa onka se pozo	99	Ijtik cuarto tlen onka tlakpak
91	Jesús tlamachtia ipan se tepetl	100	Jesús nemi ipan Getsemaní
92	Jesús kinyolitia akin yomijkaj	101	Kimiktiaj Jesús

PARTE 7 YOLIUI JESÚS NIMAN ONTLAMI IJKUAK KITSAKUAJ PABLO

102	Jesús yoltika	108	Ipan ojtli tlen yauj Damasco
103	Ijtik cuarto kampa tlatsatsaujtok	109	Pedro kontlajpaloua Cornelio
104	Jesús nokuelpa iluikak	110	Timoteo itlapaleuijkauj Pablo
105	Tlamachiaj ipan Jerusalén	111	Telpochtsintli akin okoch
106	Kisaj kampa okintsaujkaj	112	Makisaj ipan atlajkotian Malta
107	Kitemojmotlaj Esteban	113	Pablo nemi Roma

PARTE 8 NOCHIUUA TLEN BIBLIA KIJTOUN PANOS

114	Tlami nochitlen xkuajli	116	Kenon uelis tinemis nochipa
115	Yenkuik xochitlalpan ipan tlaltikpaktli		

Tlajtoltlistin tlen nonankiliskej ijkuaq tomachtiskej
Noamox historias tlen uajlauej ipan Biblia

Tlajtoltlistin tlen nochiuaj ipan yejuin historias
tikinnextis iyekapan historia 116.

Ijkuak toTajtsin otlachijchiuj niman ontlami ijkuak oapachiuilok

*¿Akinon okinchijchiuj iluikamej niman tlaltikpaktli?
¿Kenon okinchijchiujkej Tonajli, Metstli iuan sitlalimej,
niman noijki okseki miyek tlemach tlen onka ipan
tlaltikpaktli? Biblia kijtoui ika nochi okichijchiuj
toTajtsin. Ijkon yejuin amoxitli peua techijlia tlen
ijkuiliujtika ipan Biblia: kenon onochijchiuj nochi tlen
onka.*

*Tiuelij ika toTajtsin kachtoua okinchijchiuj miyekej
espíritus akin ijkon tlachiyaj ken yejua. Kintokayotiaj
iluikaktekitkej. San ika, nochimej tlaltikpakchanejkej
okinchijchiuilijkej tlaltikpaktli. Ika yejon toTajtsin
okichijchiuj tlakatl itoka Adán iuan siuatl itoka Eva
niman okintlali ipan se kualtsin xochitlalpan. Pampa
xokitlakamatkej toTajtsin, xouel onenkej nochipa.*

*Ijkuak okichijchiujkej Adán hasta ijkuak oapachiuilok
opanokej 1,656 xiujtin. Ipan yejon tonaltin onenkej
miyekej tlaltikpakchanejkej xkuakualtin. Ipan iluikak
nemiyaj espíritus akin xuelij tikimitaj, Satanás niman
iiluikaktekitkauan xkuakualtin. Ipan tlaltikpaktli,
onenkej Caín niman oksekimej tlaltikpakchanejkej
xkuakualtin, niman noijki tlakamej akin kipiayaj
kojtilistli tlen xakaj kipiaya. San ika, noijki onenkej
tlaltikpakchanejkej kuakualtin ipan tlaltikpaktli... Abel,
Enoc niman Noé. Ipan yejuin Parte SE tikpouaskej itech
akin yotikinteneujkej niman tlenon opanak.*

TOTAJTSIN PEUA TLACHIJCHIU 1

NOCHI tlen kuajli, ualeua itech toTajtsin. Yejua okichijchiuj Tonajli tlen techtlauiluiya ika tonajli, niman Metstli iuan sitlalimej tlen petlanij ika yeuajli. Niman tlaltikpaktli kampa tichantiskej.

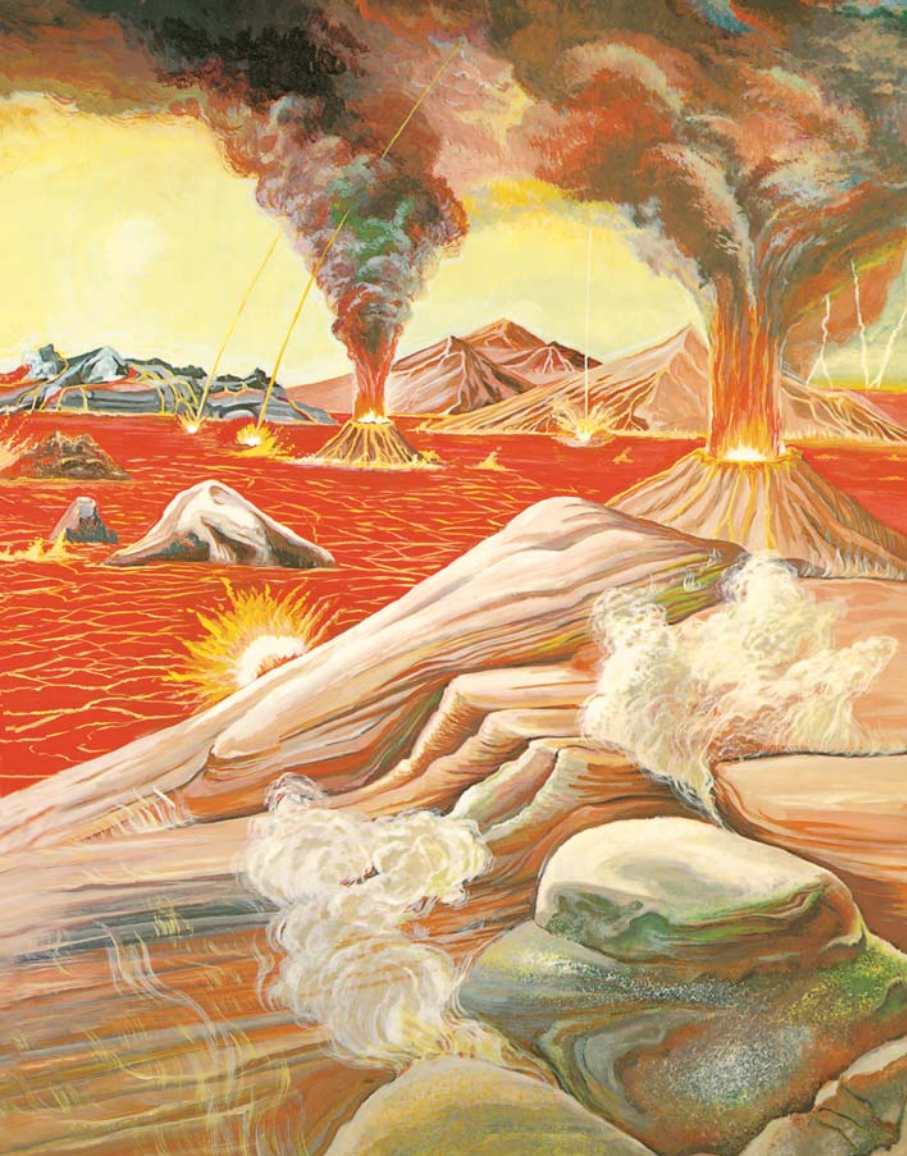
San ika, Tonajli, Metstli, sitlalimej niman tlaltikpaktli xyejua kachtopa tlen toTajtsin okichijchiuj. ¿Tikmatstika tlenon kachtopa okichijchiuj? Espiritus akin tlachiaj kentla yejua. Yeuamej xuelij tikimitaj, ken toTajtsin xueli tikitaj. Biblia kintokayotia iluikaktekitkej. ToTajtsin okinchijchiuj iluikaktekitkej iuan machantikan iluikak.

Kachtopa iluikaktekitketl akin toTajtsin okichijchiuj, tlamantik noso sejneka katka itech oksekimej iluikaktekitkej. Yejua kachtopa ikoneuj toTajtsin, niman otekit iuan iTaj. Okipaleui toTajtsin okichijchiuj okseki tlemach. Iuan okichijchiuj Tonajli, Metstli, sitlalimej niman noiiki yejuin tlaltikpaktli.

Kuakon, ¿kenon katka yejuin tlaltikpaktli? Ijkuak toTajtsin kemach opeuj tlachijchiua xakaj ueliya chantiya ipan tlaltikpaktli. San tentoya ika atl. San ika, toTajtsin kinekiya ika ipan tlaltikpaktli manemikan tlaltikpakchanejkej. Ika yejon opeuj techyektlalilia. ¿Tlenon okichij?

Kachtopa, tlaltikpaktli kipolouaya tlauijli. Ika yejon toTajtsin okichij ika itlauil Tonajli makitlauilui tlaltikpaktli. Okichij yejuin, pampa kinekiya maonia tonajli niman yeuajli. Sakin okichij matemo atl niman tlajli manokaua tlakpak.

Kachtopa xtlaj onkatka ipan tlajli. Katka kentla yejuin tlaixkopinajli tlen nikan tikita. Xtlaj katkaj xochimej, kojtin nion yolkatsitsintin. Niman xnemiyaj michimej ijtik atl. ToTajtsin chikauak tekistiskia niman ijkon ipan tlaltikpaktli kuajli nemiskiaj tlaltikpakchanejkej iuan yolkatsitsintin.

SE KUALTSIN XOCHITLALPAN

2

¡XKITA kenon onka tlaltikpaktli!
¡Nochi melak kualtsin! Xkita xiujtli,
kojtin, xochimej niman yolkamej. ¿Tikita
kanon nemi elefante niman leones?
¿Akinon okichijchiuj yejuin
kualtsin xochitlalpan? Matikitakan
kenon toTajtsin otexchijchiuili
yejuin tlaltikpaktli.

Kachtopa, toTajtsin
okitlali xiujtli, niman
ijkon tlajli oxoxouiyak.
Okinchijchiuj xochimej,
xiujtin niman kojtin.
Nochi yejuin noskaltiaj
niman kikualtsintiliaj

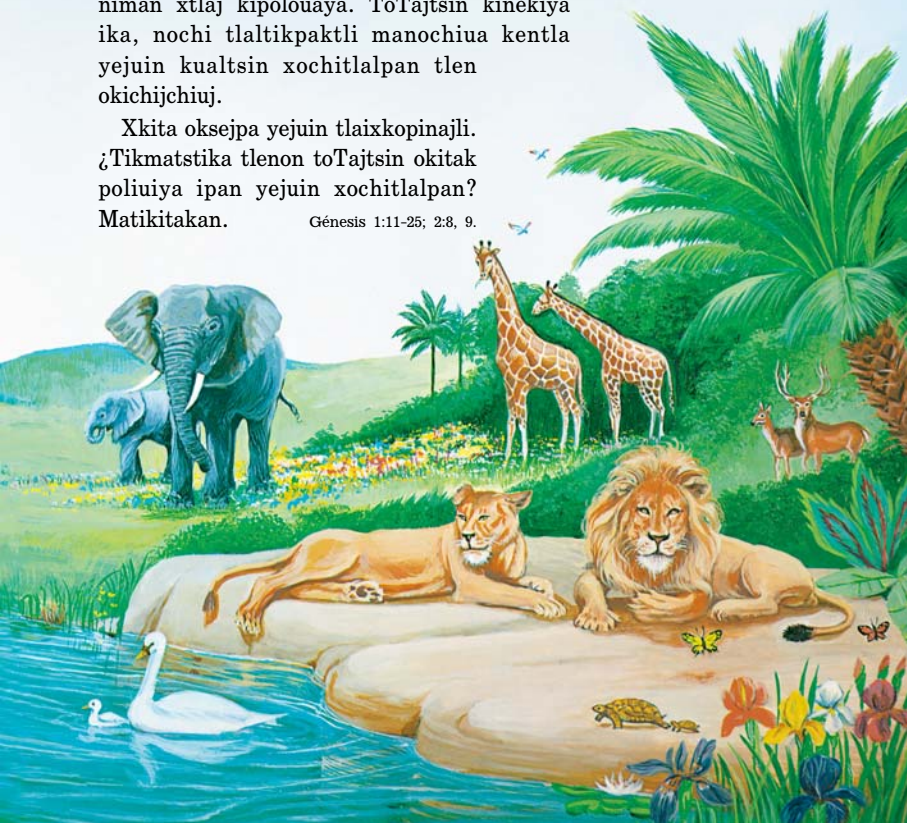
tlaltikpaktli. Niman xsan yejon, noiiki miyekej kojtin techmakaj
intlakilyo tlen melak uelik.

Sakin toTajtsin okinchijchiuj michimej makistinemikan ijtik atl
niman totomej mapatlanikan tlakpak. Okinchijchiuj chichimej,
mistomej niman caballos; yolkamej uejueyimej niman pitentsitsintin.
¿Nemij yolkatsitsintin kampa tichanti? ¡Melak otechtlasohtlak
toTajtsin pampa nochi yejuin otexchijchiuili!

Ika otlamito okichijchiuj san xueyi itech tlaltikpaktli melak
kualtsin. Okitokayoti xochitlalpan Edén. Nochi melak kualtsin katka
niman xtlaj kipolouaya. ToTajtsin kinekiya
ika, nochi tlaltikpaktli manochiua kentla
yejuin kualtsin xochitlalpan tlen
okichijchiuj.

Xkita oksejpa yejuin tlaixkopinajli.
¿Tikmatstika tlenon toTajtsin okitak
poliuiya ipan yejuin xochitlalpan?
Matikitakan.

Génesis 1:11-25; 2:8, 9.

TOTAJTSIN KICHIJCHIUWA

KACHTOPA TLAKATL NIMAN SIUATL

3

¿TLENON tikita tlamantik noso sejneka ipan yejuin tlaixkopinajli? Kema, tlatikpakchanejkej. Yeuamej kachtopa tlakatl iuan siuatl. ¿Akinon okinchijchiuj? ToTajtsin. ¿Tikmatstika ken itoka yejua? Jehová. Niman yejon tlakatl iuan siuatl okintokayotijkej Adán iuan Eva.

ToTajtsin ika tlalpoktli, okichijchiuj se tlalnakayotl tlen xkipiya tlajtlakojli. Jehová ijkon okichijchiuj Adán. Kuakon okiyekailpits yejuin tlakatl, niman Adán oyoliuj.

ToTajtsin kipiaya se tekittl tlen kimakaskia Adán. Okijli ika nochi tlatlamantikej noso sesejneka yolkamej makintlalili intokayo. Adán kanaj melak miyek tonaltin opanok, kuajli okimixtlalo yolkamej niman ijkon okintlalili intokayo nochimej. Ijkuak Adán ijkon kichiuaya, okitak itlaj ipan yolkamej. ¿Tikmatstika tlenon katka yejuin?

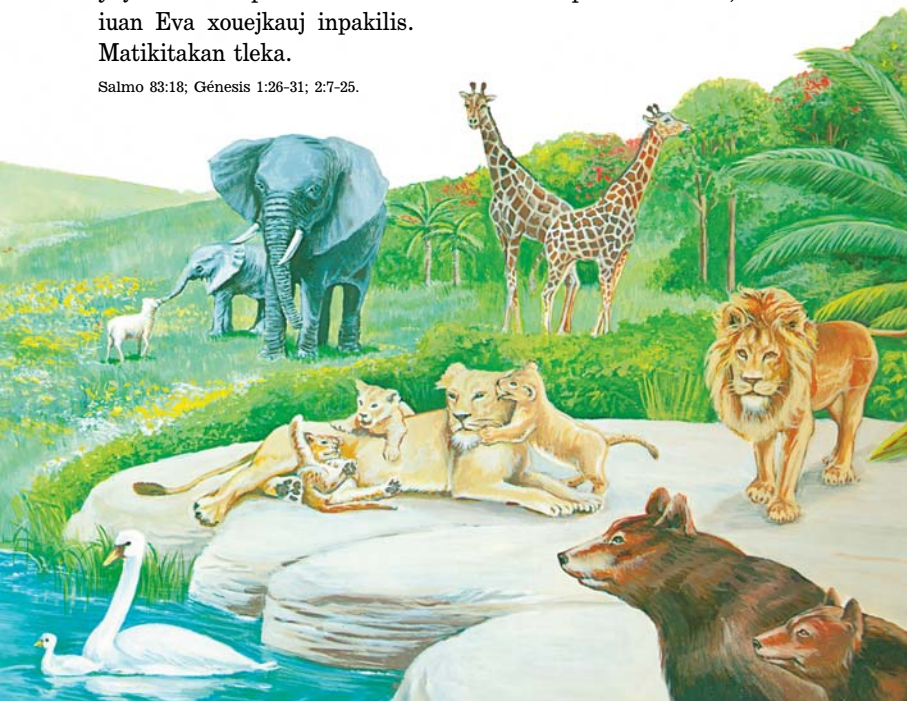

Nochi yolkamej ixnamikyojkej katkaj. Nemiya*j* elefant*e*s iuan elefantas, niman nemiya*j* leones niman leonas. San ika, Adán xk*ip*iaya ixnamik. Ika yejon, Jehová okichiu*j* ika Adán kuajli makochi, niman okixitli se iyelchikiu*j*. Ika iyelchikiu*j* Adán, Jehová okichijchiuili se siuatl akin onochiu*j* isiuau*j*.

¡Melak opak Adán! ¡Niman noijki melak opak Eva pampa nemiya ipan yejuin kualtsin xochitlalpan! Aman ueliskia*j* kinpiyaskia*j* inkoneuan niman san sekan nemiskej ika paktli.

Jehová kinekiya ika Adán iuan Eva manemikan nochipa. Kinekiya ika nochi taltikpaktli makikualtsintilikan kentla xochitlalpan Edén. ¡Ijkuak okinemilijkej ika yejuamej kichiuaskej yejuin tekitl, Adán iuan Eva melak okinpaktli! ¿Tikuelitaskia titlapaleuiskia manochiua yejuin taltikpaktli se kualtsin xochitlalpan? San ika, Adán iuan Eva xouejkau*j* inpakilis. Matikitakan tleka.

Salmo 83:18; Génesis 1:26-31; 2:7-25.

MLEKA OKINKIXTIJKEJ KAMPA CHANTIYAJ

XKITA tlen panotika. Kinkixtijtokej Adán niman Eva itech xochitlalpan Edén. ¿Tikmatstika tleka?

Pampa okichiujekej itlaj tlen melak xkuajli. Niman aman Jehová kinkauilijtika matlajyouikan. ¿Tikmatstika tlen okichiujekej Adán niman Eva?

Okichiujekej tlen toTajtsin okimijli maka makichiuakan. ToTajtsin okimijli ika, intlakilyo kojtin tlen onkatkaj ipan yejuin xochitlalpan ueliskiaj kikuaskiaj. San se kojtlitlakilyo okimijli maka makikuakan; tla kikuaskiaj, mikiskiaj. Yejuin itlatki katka toTajtsin. Niman tikmatstokej ika xkuajli tla tikasij tlen xtotlatki, ¿xmela? Kuakon, ¿tlenon opanak?

Se tonajli ijkua san iselti nemiya Eva ipan xochitlalpan, se kouatl okinots. ¡San xnemili! Yejuin kouatl okijli Eva makikua itlakilyo kojtlitlen toTajtsin okimijli maka makikuakan. Jehová xokinchiyejuin kouamej matlajtakan. Ika yejon, nemiya okse akin kichiuaya matlajto yejuin kouatl. ¿Akinon katka?

Xyejua katka Adán. Yejuin yeskia akin Jehová okichiyechiu ijkua xpeuaya tlachiyechiua ipan tlaltikpaktli. Iluikaktekitkej katka akin xuelij tikimitaj. Se itech yejuin iluikaktekitkej melak onoueyimat. Opeuj kinemilia noijki ijkon tlayekanas ken toTajtsin niman yejua makitlakamatikan, maka Jehová. Yejua okichiu matlajto kouatl.

Yejuin iluikaktekitketl ouel okikajkayauj Eva. Ijkua okijli ika yeskia kentla toTajtsin tla kikuaskia itlakilyo kojtlitlen, Eva okineltokak. Kuakon okikua, niman Adán noijki okikua. Adán iuan Eva xokitlakamatkej toTajtsin, niman ika yejon okinkixtijkej kampa kualtsin chantiyaj, itech xochitlalpan.

Ajsis tonajli ijkua toTajtsin kichiuas nochi tlaltikpaktli kualtsin manochiua kentla xochitlalpan Edén. Sakin tikitasej kenon uelis titlapaleuis ijkon manochiua. Aman matikitakan tlen inpan onochiu Adán iuan Eva.

PEUA NEMIJ IKA TLAJYOUILISTLI 5

IJKUAK okiskej itech xochitlalpan Edén, Adán iuan Eva okipixkej miyek tlauejli. Melak chikauak tekitiyaj niman ijkon ueliskiaj tlakuaskej. Xnoskaltiyaj kojtin kualtsitsintin tlen tlatlakitiyay, opeuj noskaltiaj miyek xiujtli tlen uitsyo. Yejuin opanok ijkuak Adán iuan Eva xokitlakamatkej toTajtsin niman xok iuan onouikakej.

San ika, xsan yejon inpan onochiuj Adán iuan Eva, noijski opeujkej mikij. Xkilnamiki: toTajtsin okimijli ika mikiskiaj tla kikuaskiaj san itech se kojtlitlakilyo. Ijkon opanok, ipan yejon tonajli ijkuak okikuajkej

opeujkej mikij. ¡Melak xtlamachilisejkej pampa xokitlakamatkej toTajtsin!

Nochi inkoneuan Adán iuan Eva otlatkatkej ijkuak toTajtsin yokinuajkixtijka itech xochitlalpan Edén. Yejuin kijtosneki ika noijski ikoneuan ueuejtsintiskiaj niman mikiskiaj.

Tla Adán iuan Eva kitlakamatiskiaj Jehová, yejuamej niman inkoneuan pakiskiaj. Uelis nemiskiaj nochipa ika pakilistli ipan tlatlikpaktli. Xakaj ueuejtsintiskia nion kualoskia niman xakaj mikiskia.

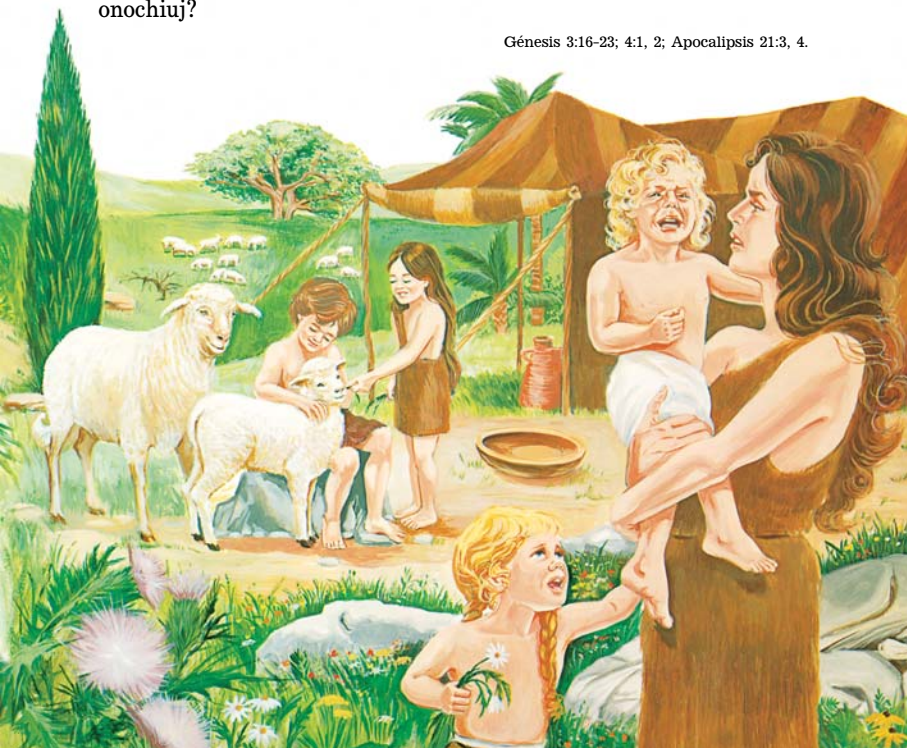

ToTajtsin kineki tlaltikpakchanejkej manemikan nochipa ika pakilistli, niman kijtousa ika ajsis tonajli ijkuak ijkon yes. Xsan kualtsin yes nochi tlaltikpaktli, noijki nochimej tlaltikpakchanejkej xkualoskej. Nochimej kuajli nouikaskej iuan oksekimej niman iuan toTajtsin.

San ika, Eva xok iuan nouikaya toTajtsin. Ika yejon, melak nokokouaya ijkuak kitlakatiliaya ikoneuan. Kema, pampa xokitlakamat Jehová melak otlajyoui, ¿xmelaq?

Adán iuan Eva okinpixkej miyek inkoneuan siuamej niman tlakamej. Ijkuak otlakat kachtopa inkoneuj, okitokayotijkej Caín. Ika ome inkoneuj, okitokayotijkej Abel. ¿Tikmatstika tlenon inpan onochiuj?

Génesis 3:16-23; 4:1, 2; Apocalipsis 21:3, 4.

SE KUAJLI TEKONEUJ, NIMAN SE XKUAJLI

6

XKIMITA aman Caín iuan Abel. Yonoskaltijkej. Caín yonochiuj tokaketl. Yejua kitoka tlemach xinachtli, tlakilyomej niman kijli.

Abel kimiskaltia borreguitos. Yejua kuelita kintlajpiyas. Borreguitos noskaltiaj niman melak uejueyiyaj, nimantsin okinpix miyekej tlen kintlajpiaya.

Se tonajli Caín iuan Abel okitkiliykej toTajtsin se tetlayokolijli. Caín okitkik itlaj tlen yejua okitokak. Niman Abel okuikak se borreguito tlen melak chikauak. Jehová okiyolpakti Abel niman itetlayokolil. San ika, xokiseli Caín iuan itetlayokolil. ¿Tikmatstika tleka?

Xpampa okuelitak itetlayokolil Abel niman xokuelitak tlen Caín okimakak. Abel yolkuajli, kitlasojtla Jehová niman ikniuj. Caín yejua xkuajli iyojlo; xkitlasojtla ikniuj.

Ika yejon, toTajtsin okijli Caín ika noneki manoyolpatla. San ika, Caín xokikakisnek. Yejua melak kualani pampa toTajtsin okitlapejpeni Abel. Caín kijlia Abel: 'Tiauej ipan tepetl'. Ompa, ijkuak inselti nemij, Caín okimikti ikniuj. ¿Xtiknemilia ika xkuajli tlen okichiu?

Maski Abel omik, Jehová xkilkaua. Abel kuajli katka, niman toTajtsin xkeman kimilkaua tlaltikpakchanejkej akin ijkon kichiuaj. Ika yejon, toTajtsin kichiuas oksejpa mayoliui Abel. Ipan yejon tonajli Abel xok keman mikis. Uelis nemis nochipa nikan ipan tlaltikpaktli. ¿Xmelak ika kuajli yes tla, tikimixmatiskej tlaltikpakchanejkej ken Abel?

San ika, toTajtsin xkiyolpaktia akin kichiuaj ken Caín. Sakin, ijkuak Caín yokimikti ikniuj, toTajtsin okititlan uejka itech ichanejkauan. Ijkuak Caín oyaj ochantito oksekan ipan tlaltikpaktli, okuikak se ikniuj situatl, niman yejua onochiu isiuauj.

Sakin Caín iuan isiuauj okinpixkej ikoneuan. Oksekimej ikoneuan Adán iuan Eva ononamiktijkej niman noijki okinpixkej inkoneuan. Nimantsin onomiyekilijkej ipan tlaltikpaktli. Matikimixmatikan san sekimej.

IJKUAK opeujkej miyekiyaj tlaltikpakchanejkej, miyekej okichijkej tlen xkuajli ken Caín. San ika, se tlakatl xijki katka. Itoka Enoc. Yejua katka se tlakatl yolchikauak. Tlaltikpakchanejkej akin chantiyaj iyualian melak xkuakualtin katkaj, maski ijkon, yejua ok kitekichiuliaya toTajtsin.

¿Tejua tikmatstika tleka yejon tlaltikpakchanejkej kichiuayaj miyek tlemach tlen melak xkuajli? Xnemili yejuin: ¿Akinon okichij ika Adán iuan Eva maka makitlakamatikan toTajtsin, niman ijkon makikuakan tlakilyotl tlen yokimijlikaj maka makikuakan? Se xkuajli iluikaktekitketl. Ipan Biblia kitokayotia Satanás. Niman yejua kineki matokuepakan xkuakualtin tinochimej.

Se tonajli Jehová okijli Enoc, makimijli tlaltikpakchanejkej tlen xkinekiyaj kikakiskej. Yejuin okimijli: 'Yejkos tonajli ijkuak toTajtsin kinpopolos nochimej akin xkuakualtin'. Yejuin melak okinkualanij

xiuitl”? Pampa ipan yejon tonaltin tlakamej melak chikaujkej katkaj xijkon ken aman, niman uejkaujtipan nemiayaj. ¡Kema; Matusalén ikoneuj Enoc onen 969 xiuitl!

Ijkuak yomik Enoc, tlaltikpakchanejkej melak oijtlakaujkej. Biblia kijtouw ika ‘nochi tlen yejuamej kinemiliayaj nochipa xkuajli katka’, niman ipan ‘tlaltikpaktli tentoya ika tlen xkuajli’.

yejon tlatikpakchanejkej. Kanaj okiyejyekojkej kimiktiskej Enoc. Ika yejon, Enoc nonekiya mayolchikauak niman ijkon makimijli tlen toTajtsin kichiuas.

ToTajtsin xokikauili uejkaujtipan manemi Enoc, imiuan yejon akin xkuakualtin. San ouel onen 365 xiuitl. ¿Tleka tikijtouaj ika “san 365

¿Tejua tikmati tleka sajnoye onkatka miyek tlajyouilistli ipan yejon tonaltin? Pampa Satanás okinejnemili okse kenon nochimej siuamej niman tlakamej akin chantij ipan nochi tlaltikpaktli makichiuakan tlen melak xkuajli. Matikmatikan tlenon katka.

Génesis 5:21-24, 27; 6:5;
Hebreos 11:5, *NM*; Judas 14, 15.

UEJKAPAMEJ TLAKAMEJ IPAN 8

TLALTIPAKTLI

TLA yakaj melak uejkapan uajlaskia motech, ¿tlenon tiknemiliskia? ¡Ika yejua se uejkapan tlakatl! Iyeuejkau i yemelak onenkej tlaltipakchanejkej ijkon. Ipan Biblia kijtoua ika intajuan katkaj iluikaktekitkej. San ika, ¿kenon ouel onochiuj yejon?

Xkilnamiki, Satanás xkuajli iluikaktekitketl, kichiuaya maonia miyek tlauejli niman ika iluikaktekitkauan toTajtsin, manochiuakan xkuakualtin. Sakin, sekimej iluikaktekitkej opeujkej kikakij Satanás. Okikaujkej intekiyo tlen toTajtsin yokinmakaka ipan iluikak. Ouajlakej ipan tlaltipaktli niman onokuepkej tlaltipakchanejkej. ¿Tikmatstika tleka?

Biblia kijtoua ika okimitakej siuamej kualtsitsintin nikan ipan tlaltipaktli niman okinejkej imiuan nemiskej. Ika yejon, ouajlakej niman imiuan ononamiktijkej. Ipan Biblia kijtoua ika yejon melak xkuajli, pampa toTajtsin okinchijchuij iluikaktekitkej manemikan ipan iluikak.

Ijkuak iluikaktekitkej niman insiuauan okinpixkej ikoneuan, yejuin xijkon katkaj ken oksekimej kokonej. Kanaj ijkuak otlakatkej xnesiya. San ika, onoskaltijtiaejkej, niman onochiujkej melak kojtikey, niman ouejkapantiakej.

Yejuin uejkapamej tlakamej xkuakualtin katkaj. Niman pampa melak uejueyimej katkaj niman kojtikey, kintlajyouiltiayaj tlaltipakchanejkej. Kinchiualtiayaj nochimej noiiki ijkon manochiuakan xkuakualtin ken yejuamej.

Ijkuak omik Enoc, onen se tlakatl ipan tlaltipaktli akin yolkuajli katka. Yejuin tlakatl itoka Noé. Yejua nochipa kichiuaya tlen toTajtsin kinekiya makichiua.

Aman toTajtsin okijli Noé ika yoyejkoka tonajli ijkuak kinpopoloskia nochimej akin xkuakualtin. San ika, toTajtsin kinmakixtiskia Noé iuan ichanejkauan niman miyekej yolkamej. Matikitakan kenon okichiuj.

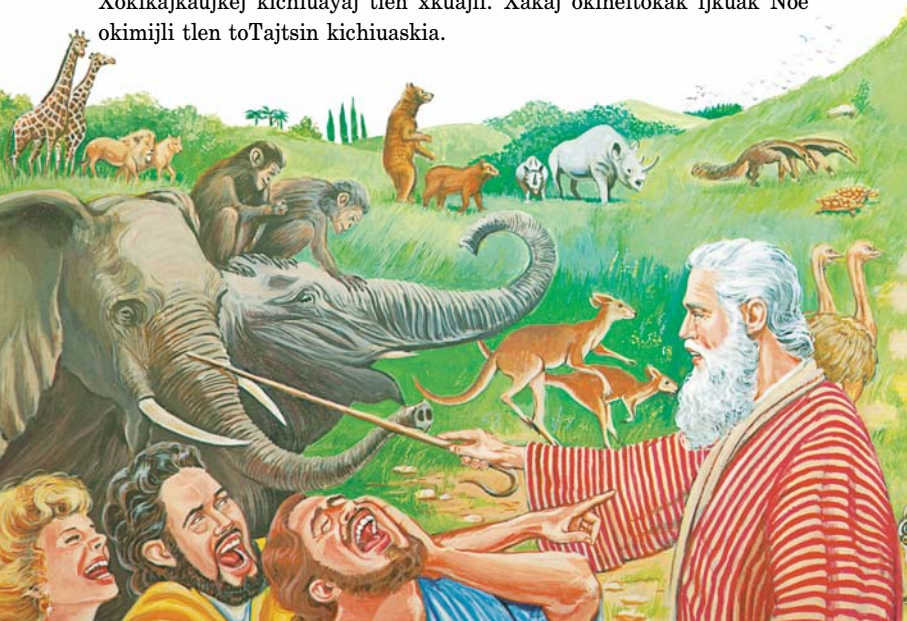

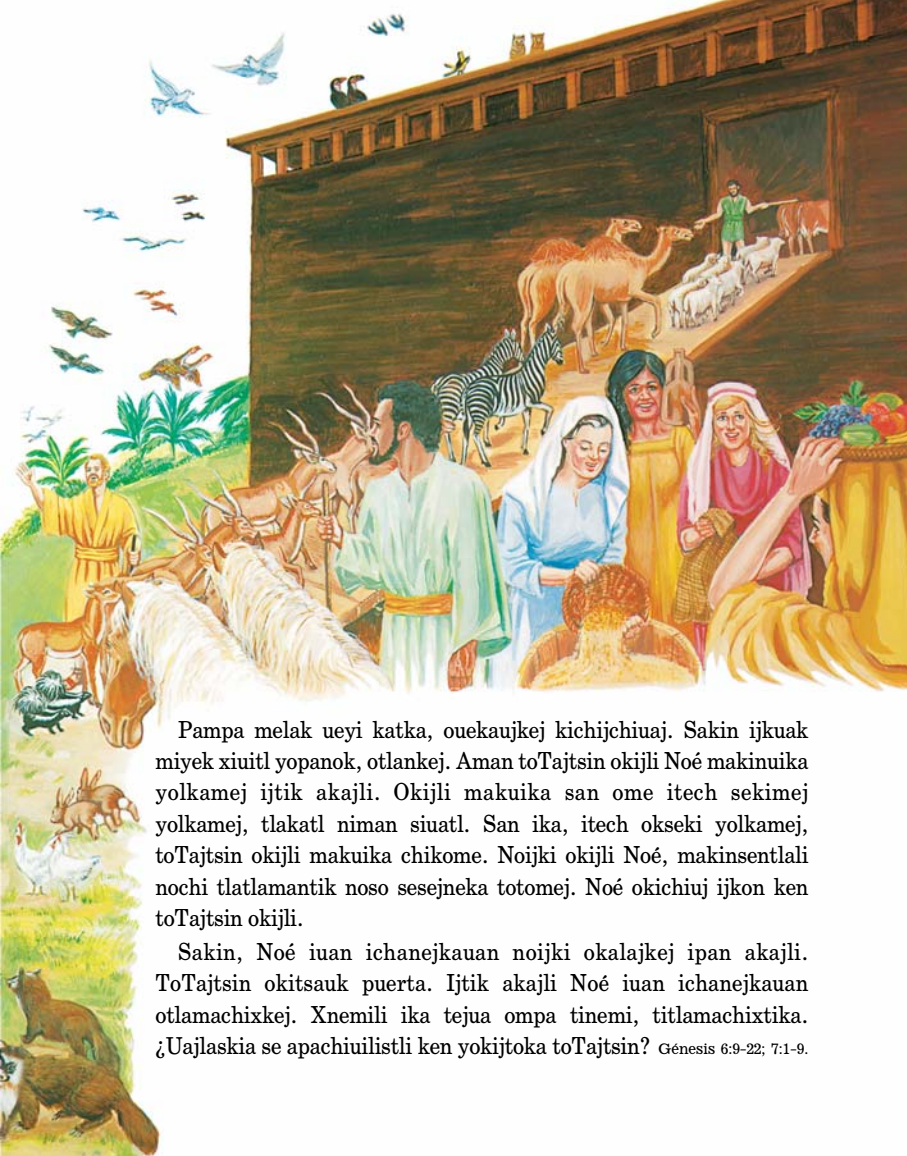
NOÉ kipiaya se isiuauj niman yeyi ikoneuj. Ikoneuan intoka katka Sem, Cam, niman Jafet. Kipiayaj nochimej insiuauj. Kuakon chikomemej katkaj ichanejkauan Noé.

Aman toTajtsin okijli Noé makichijchiua tlen xakaj kixmatiya. Okijli makichijchiua se ueyi akajli. Akajli melak ueyi katka kentla se barco, kentla se caja ueyi niman ueyak. ‘Yeyi nepantik xchijchiua’, okijto toTajtsin, ‘niman makipiya cuartos’. Ipan yejon cuartos kalakiskiaj Noé iuan ichanejkauan niman tlakuajli tlen nochimej kikuaskiaj.

ToTajtsin okijli Noé ika ken kichijchiuas akajli maka makalaki atl. Okijto: ‘Nikchiuas melak makiyau, maapachiuilo niman nikinpopolos nochi tlaltikpakchanejkej. Akin xnemis ijtik akajli, mikis’.

Noé iuan ikoneuan okitlakamatkej toTajtsin niman opeujkej kichijchiuaj. San ika, oksekimej tlaltikpakchanejkej san ouejuetskakej. Xokikajkaujkej kichiuayaj tlen xkuajli. Xakaj okineltokak ijkuak Noé okimijli tlen toTajtsin kichiuaskia.

Pampa melak ueyi katka, ouekaujkej kichijchuij. Sakin ijkuak miyek xiuitl yopanok, otlankej. Aman toTajtsin okijli Noé makinuika yolkamej ijtik akajli. Okijli makuika san ome itech sekimej yolkamej, tlakatl niman siuatl. San ika, itech okseki yolkamej, toTajtsin okijli makuika chikome. Noiiki okijli Noé, makinsentlali nochi tlatlamantik noso sesejneka totomej. Noé okichiu jkon ken toTajtsin okijli.

Sakin, Noé iuan ichanejkauan noiiki okalajkej ipan akajli. ToTajtsin okitsauk puerta. Ijtit akajli Noé iuan ichanejkauan otlamachixkej. Xnemili ika tejua ompa tinemi, titlamachixtika. ¿Uajlaskia se apachiuilistli ken yokijtoka toTajtsin? Génesis 6:9-22; 7:1-9.

KIYAUAK ipan yejon akajli, tlaltikpakchanejkej xkikajkauayaj kichiuaj tlen xkuajli. Ok xkineltokayaj tla yejkoskia Apachiuiolistli. Uelis kanaj melak ouetskakej ken xkeman kichiuayaj. San ika, xouejkaujkej ouetskakej.

Opeuj kiyau. Okiyauj ijkon ken ikuak se kitoyaua miyek atl ika se ueyi kontli. ¡Melak tlen okijtoka Noé! San ika, xok yakaj ueliskia kalakis itik akajli. ToTajtsin Jehová kuajli yokitsaujka puerta.

Nimantsin nochi tlajli oapachiu. Atl nesiya kentla atentli tlen uejueyimej. Kinuiuitlaya kojtin, kinmapeuaya uejueyimej temej niman melak tlakakalatsaya. Tlaltikpakchanejkej onomojtijkej. Oyajkej niman otlejkokej kampa melak tlakpak. ¡Melak kinekiyaj

kitlakamatiskiaj tlen okimijli Noé niman kalakiskiaj ijtik akajli, ijuak xkitsakuayaj puerta! San ika, aman xok ueliyaj.

Atl opeuj tlejkoua. Ika 40 tonaltin niman 40 yeuajli okiyauj. Opeuj tlapachiuj tepemej niman tlen melak uejkapan katkaj, oapachiujkej. Ijkon onochiuj ken toTajtsin yokijtoka, nochimej tlaltikpakchanejkej niman yolkamej akin xnemiyaj ijtik akajli omijkej. Niman nochi akin nemiya ijtik akajli omakis.

Noé niman ikoneuan yokichiujkaj kuajli tekittl pampa okichijchiujkej akajli. Atl opeuj kajkokui akajli niman onokauj ixko atl. Kuakon, ijuak onokajkauj ika kiyau, Tonajli opeuj petlani. ¡Melak kualtsin nesiya! San onkatka melak ueyi atl nochiuiyan. Niman san akajli ueli nesiya ixko atl.

Xok nemiya tlakamej uejkapamej. Xok kintlajyouiltiskiaj tlaltikpakchanejkej. Nochimej yomijkaj, inminan niman

oksekimej tlaltikpakchanejkej xkuakualtin. San ika, ¿tlenon inpan onochiuj intajuan?

Intajuan yejon uejkapamej, xmelak katkaj tlaltikpakchanejkej ken tejuamej. Yejuamej katkaj iluikaktekitkej tlen ouajtemokaj ipan tlaltikpaktli niman onemikoj kentla tlakamej. Ika yejon, ijkuak oapachiuilok, xomijkej ken oksekimej tlaltikpakchanejkej. Okikaujteujkej iminakayo tlen kipiayaj, niman oksejpa oyajkej iluikak kentla iluikaktekitkej. San ika, xok okinkauilijkej manochiukan oksejpa ichanejkauan toTajtsin. Onochiujkej iiluikaktekitkauan Satanás. Ipan Biblia kintokayotia yejuin iluikaktekitkej, xkuakualtin espíritus.

ToTajtsin aman okichiuj maejeka, niman atl opeuj temoua. Makuijli metstli sakín akajli osaliuj ipan se tepetl. Opanokej miyek tonaltin, niman akin nemiyaj ijtik akajli oontlachixkej kiyauak niman okitakej ikuatipanan tepemej. Atl ok otemotia ika yolik.

Kuakon Noé okikauili makisa itech akajli se tototl tlen kitokayotiaj kakalotl. Yejua patlaniya achijtsin niman oksejpa nokuepaya pampa xkinextiaya kanon uelis nokauas. Miyekpa ijkon okichiuj, niman nochipa nokuepaya ipan akajli.

Noé kinekiya kimatis tla yotemok atl, kuakon okititlan se paloma. Yejua noijki onokuep, pampa xokinexti kanon nokauas. Noé oksejpa okititlan, niman ijkuak onokuep, ipan itenchochopiya kuajkuiya ixuijyo olivo. Atl yotemoka. Noé okititlan ika yexpa, niman aman kema okinexti kanon nokauas.

Kuakon toTajtsin okinots Noé. Okijli: ‘Xkisa itech akajli. Xkinuika nochi mochanejkauan niman yolkatsitsintin’. Yopanoka se xiutl ika nemiyaj ijtik akajli. ¡Xnemili kenon melak opajkej ika xomijkej niman oksejpa nemiyaj kiyauak!

Apachiulistli niman ontlami ijkuak makisaj itech Egipto

San chikueyi tlaltikpakchanejkej omakiskej ipan Apachiulistli, san ika, opanok miyek xiuhtin niman melak omiyekiyakej. Kuakon, opanok 352 xiuhtin ika yopanoka Apachiulistli, niman otlakatiko Abrahán. Tiuelij kenon toTajtsin okichiuhten okijlika Abrahán ika kimakaskia se ikoneuj itoka Isaac. Kuakon, itech ome ikoneuj Isaac, toTajtsin okitlapejpeni Jacob.

Jacob okipix miyekej ichanejkauan, 12 ikoneuan telpokamej niman sekimej ichpokauan. Majtlaktli ikoneuan Jacob okitlaueilitakej imikniuj akin xokoyotl, José, okinemakakej niman otekit kentla se tlakeuajli itech Egipto. Sakin, José onochiuhten se ueyixtika tlanauatijketl ipan Egipto. Ijkuak opanok se apistli, José okintlatlatak ikniuan niman ijkon okitak tla yokipatlakaj intlanemililuan. Nochi ichanejkauan Jacob, israelitas, ochantitoj Egipto. Ijkuak otlakatiko Abrahán opanok 290 xiuhtin ijkuak onochiuhten yejuin.

Ipan okseki 215 xiuhtin, israelitas onenkej Egipto. San ika, ijkuak omik José, melak chikauak okintekitiltijkej ompa, kentla tlakeualtin. Sakin, otlakatiko Moisés, niman toTajtsin okichiuhten yejua makinmakixti israelitas itech Egipto. Ika nochi, opanokej 857 xiuhtin ipan Parte OME.

¿TIKMATSTIKA tlenon kachtopa okichijkej Noé iuan ichanejkauan ijkuak okiskej itech akajli? Yejua okimakak toTajtsin se uentli noso tetlayokolijli. Xkita tlatsintlan ipan tlaixkopinajli kenon kichijchijutika yejuin. Noé okitemakak yolcamej kentla tetlayokolijli niman ijkon okitlasojkamachili toTajtsin, ika okimakixti ichanejkauan itech ueyi apachiuilistli.

¿Tiknemilia ika Jehová okiyolpakti yejuin tetlayokolijli? Kema, okiyolpakti. Ika yejon, okijli Noé ika taltikpakchanejkej xok keman kinpopolos ika se apachiuilistli.

Xouejkauj ijkuak ouak nochi taltikpaktli, kuakon Noé iuan ichanejkauan oksejpa opeujkej nemij aman kiyauak itech yejon akajli. ToTajtsin okinteochoij niman okimijli: ‘Xkinpiyakan miyekej nemokoneuan. Xmomiyekilikan niman ijkon xtemiltikan nochi taltikpaktli’.

Sakin, ijkuak tlaltikpakchanejkej kikakiskiaj itech apachiuilistli, kanaj uelis nomojtiskiaj oksejpa mauajla se apachiuilistli ijkon ken yopanoka. Ika yejon, toTajtsin okinmakak tlen kimilnamiktiskia ijkuak okijto xok keman kiapachos nochi tlaltikpaktli. ¿Tikmatstika tlenon okitemakak niman ijkon makilnamikikan yejuin? Se akosamalotl.

Kemantika ijkuak yokiyauj, kisa Tonajli niman nesi akosamalotl ipan iluikak. Akosamalotl ueli kipiya miyek kualtsin itlapalyo. ¿Tikitani se? ¿Tikita tlen nesi ipan tlaixkopinajli?

Yejuin tlen toTajtsin okimijli: ‘Nimechijlia ika xok keman nikinpopolos tlaltikpakchanejkej niman yolcatsitsintin ika se apachiuilistli. Niktlalia yejuin akosamalotl ipan moxtli. Niman ijkuak nesis akosamalotl, nejua nikitas niman nikilnamikis tlen onikijto’.

Ika yejon, nochipa ijkuak tikitas se akosamalotl, ¿tlenon noneki tikilnamikis? Kema, tlen toTajtsin okijto, ika xok keman kinpopolos tlaltikpakchanejkej ika se apachiuilistli.

Génesis 8:18-22; 9:9-17.

KICHIJCHIUAJ SE TORRE UEJKAPAN

12

OPANOKEJ miyek xiujtin. Ikoneuan Noé okinpixkej miyek inkoneuan, yejuamej onoskaltijkej niman noijki okinpixkej inkoneuan. Nimantsin onomiyekilijkej ipan tlaltikpaktli.

Se ikoneuj Noé okipix se ixuiuj, kixmatiyaj kentla Nemrod. Yejua xkuajli katka, kinmajsiya niman kinmiktiaya yolkamej iuan tlakamej. Nemrod noijki onochiuj tekiuaj niman ijkon kinyekanas oksekimej. ToTajtsin xkuelitaya tlen kichiuaya Nemrod.

Ipan yejon tonajli nochimej san se tlajtojli tlajtouayaj. Nemrod kinekiya san sekan kinpiyas niman ijkon yejua kinyekanas. Ika yejon, ¿tikmatstika tlenon okichiuuj? Okimijli makichijchiuakan se ueyikalpan niman noijki ompa se uejkapan torre. Ipan tlaixkopinajli tikimita kenon kichijchiujtokej tabiques.

Jehová xokuelitak makichijchiuakan yejuin torre. Yejua kinekiya ika tlaltikpakchanejkej machantitij ipan nochi tlaltikpaktli. San ika, yejuamej okijtokej: ‘Tiauej! Matikchijchiuakan se ueyikalpan niman se torre melak uejkapan tlen maajsi iluikak. ¡Kuakon nochimej

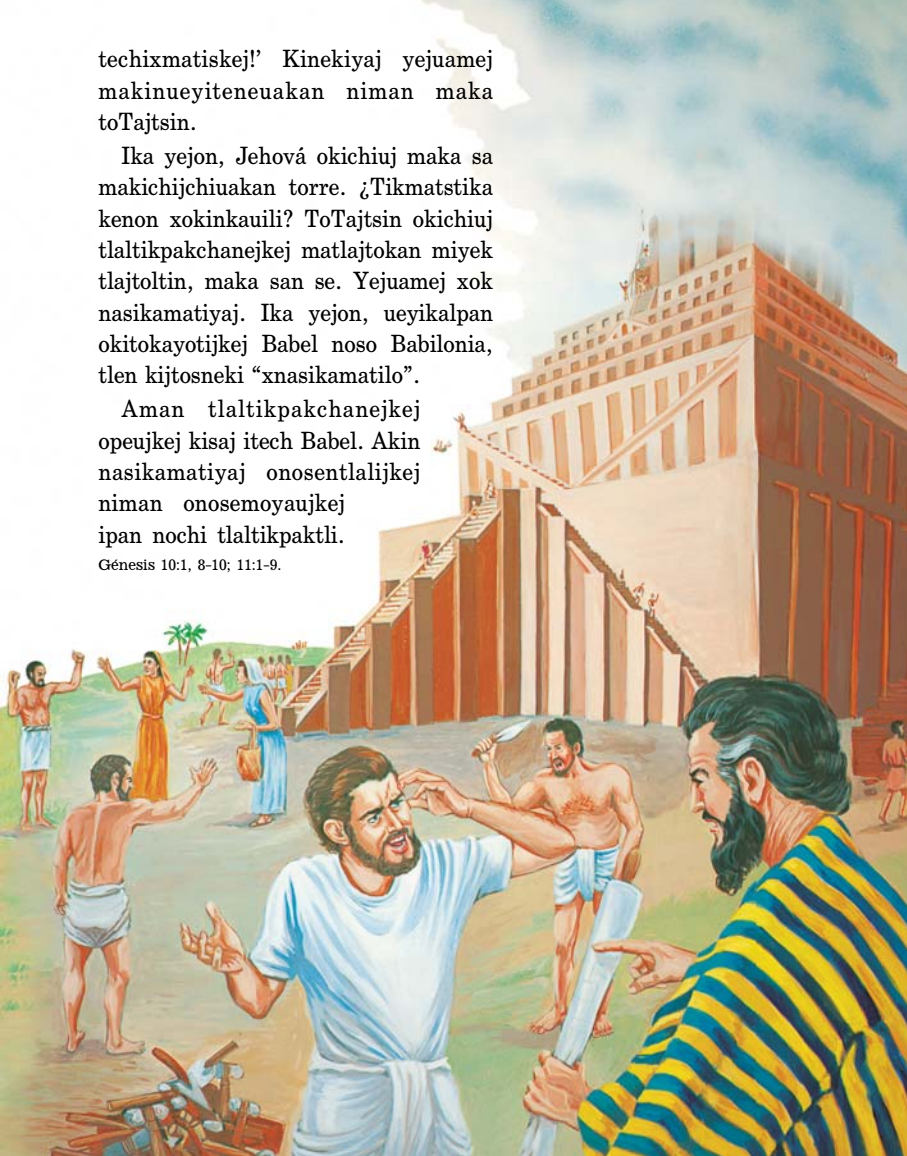

techixmatiskej!’ Kinekiyaj yejuamej makinueyiteneuakan niman maka toTajtsin.

Ika yejon, Jehová okichiuaj maka sa makichijchiuakan torre. ¿Tikmatstika kenon xokinkauili? ToTajtsin okichiuaj tlaltikpakchanejkej matlajtoker miyek tlajtoltin, maka san se. Yejuamej xok nasikamatijaj. Ika yejon, ueyikalpan okitokayotijkej Babel noso Babilonia, tlen kijtosneki “xnasikamatilo”.

Aman tlaltikpakchanejkej opeujkej kisaj itech Babel. Akin nasikamatijaj onosentlalijkej niman onosemoyaujkej ipan nochi tlaltikpaktli.

Génesis 10:1, 8-10; 11:1-9.

ABRAHÁN, AKIN IUAN NOUIKA 13

TOTAJTSIN

IPAN se ueyikalpan kampa ochantitoj tlaltikpakchanejkej ijkuak opanok Apachiulistli itoka katka Ur. Miyekej kixmatiyaj Ur niman kipiaya kaltin kualtsitsintin. San ika, akin ompa chantiyay kiueyichuayaj tajtsitsintin. Noijki ipan Babel ijkon kichiuayaj. Akin chantiyaj ipan Ur niman Babel xijkon katkaj ken Noé iuan ikoneuj Sem, akin ok kitekichiuiiyaj Jehová.

Opanok 350 xiujtin ika apachiulistli yopanoka niman Noé akin yolmelaual omik. San opanok ome xiuitl niman otlakatiko yejuin tlakatl akin tikita ipan yejuin tlaixkopinajli. Se tlakatl akin melak kitlasojtlaya toTajtsin. Itoka katka Abrahán. Nemiya iuan ichanejkauan ipan yejon ueyikalpan Ur.

Se tonajli Jehová okijli Abrahán: ‘Xkisa itech ueyikalpan Ur iuan mochanejkauan, niman xuiya ipan país tlen nimitsititis’. ¿Okitlakamat toTajtsin niman okikaujteuj nochi tlen melak kuajli kipiaya ipan Ur? Kema. Niman pampa Abrahán nochipa kitlakamatiya toTajtsin, okixmatkej kentla akin iuan nouika toTajtsin.

San seki ichanejkauan Abrahán oyajkej iuan, ijkuak okiskej itech Ur. Itaj Taré iuan oyaj. Noijki isobrino Lot. Niman isiuauj Sara. Sakin oajsikej ipan se ueyikalpan tlen itoka Harán, niman Taré omik. Uejka nemiya itech Ur.

Sakin, Abrahán iuan ichanejkauan okiskej itech Harán niman oajsikej kampa itoka Canaán. Ompa Jehová okijto: ‘Yejuin tlaqli nikinmakas mokoneuan’. Abrahán onokauj Canaán niman kampa chantiya san nokajkaltiya.

ToTajtsin opeuj kipaleuiya Abrahán niman yejua okipix miyek borreguitos iuan oksekimej yolkamej niman melak miyekej itlakeualuan. San ika, yejua iuan Sara xkinpiyay ikoneuan.

Ijkuak Abrahán kipiaya 99 xiujtin, Jehová okijli: ‘Nimitsijlia ika tejua titajtli yes itech melak miyekej tlaltikpakchanejkej’. San ika, ¿kenon ueliskia nochuias yejuin, ijkuak Abrahán iuan Sara youeuentshintiakaj?

KITLATLATAJ ITLANELTOKIL ABRAHÁN

14

¿U^{ELI} tikita tlen kichiujtika Abrahán? Yejua kipiya se cuchillo, nesi kimiktis ikoneuj. ¿Tleka? Kachtopa, matikitakan kenon okipixkej inkoneuj Abrahán niman Sara.

Xkilnamiki, toTajtsin okimijlika ika kipiayaskiaj se inkoneuj. Maski nesiya xueliskiaj, pampa Abrahán iuan Sara melak youeueuntsintiaka. Abrahán kineltokaya ika toTajtsin nochi tlen ouijtika nesi, ueli kichiuva. Kuakon, ¿tlenon opanok?

Opanok se xiuitl sakín ijkuak toTajtsin yokijlika tlenon kichiuaskia. Kuakon ijkuak Abrahán kipiaya 100 xiujtin niman Sara 90, okipixkej se inkoneuj akin okitokayotijkej Isaac. ¡ToTajtsin okichiuuj tlen okimijlika!

San ika, ijkuak Isaac yonoskaltijka, Jehová okitlatlak Abrahán. Okinots: ‘¡Abrahán!’ Niman Abrahán okinankili: ‘¡Nikan ninemi!’ Kuakon toTajtsin okijli: ‘Xkuika mokoneuj, mosentekoneuj, Isaac, niman xuiya ipan tepetl tlen nimitsititis. Ompa xmikti mokoneuj niman xtemaka kentla uentli’.

¡Melak okiyolkoko yejuin Abrahán, pampa melak kitlasojtlaya ikoneuj! Niman xkilnamiki, toTajtsin yokijtoka ika ikoneuan Abrahán chantiskiaj Canaán. San ika, ¿kenon panoskia yejuin tla Isaac mikiskia? Maski Abrahán xkasikamatiya, okitlakamat toTajtsin.

Ijkuak oajsik ipan tepetl, Abrahán okichijchuij kampa kiuentlaliskia Isaac, okisalo niman ompa okitlejkolti. Niman okikixti cuchillo tlen ika kimiktis ikoneuj. Kuakon se iiluikaktekitkauj toTajtsin okinots: ‘¡Abrahán, Abrahán!’ Niman Abrahán okinankili: ‘¡Nikan ninemi!’

‘Maka itlaj tikchiuilis mokoneuj’, okijli toTajtsin. ‘Aman nikmatstika ika melak ueyi motlaneltokil tlen tikpiya notech, pampa otiknek tinechmakas mokoneuj, mosentekoneuj.’

¡Abrahán melak ueyi tlaneltokijli kipiaya itech toTajtsin! Yejua kineltokaya ika xtlay onkatka tlen toTajtsin xueliskia kichiuas, niman ika Jehová ueliskia kiyolitis ikoneuj Isaac. San ika, toTajtsin xkinekiya

ika Abrahán makimikti Isaac; okichiuj se borrego masaliui kampa tlakoyoj, ompa nisiu kampa nemiya Abrahán niman okijli ika yejon makiuentlali maka Isaac.

Génesis 21:1-7; 22:1-18.

ISIUAUJ LOT OONTLACHIX TLAKUITLAPAN

15

LOT niman ichanejkauan chantiyaj Canaán iuan Abrahán. Se tonajli Abrahán okijli Lot: ‘Nikan xonka miyek tlaltin kampa uelis nemiskej toyolkauan. Nimitstlajtlanilia matoxelokan. Tla tejua nikan tias nejua oksekan nias’.

Lot okitak yejon tlajli. Niman okitak ueyikan ipan yejon país onkatka atl niman miyek xiujtli kampa tlakuajkuaskej iyolkauan. Katka iDistrito Jordán. Kuakon Lot okinuikak ichanejkauan ompa. Ipan ueyikalpan Sodoma okichijchiujkej inkal.

Akin chantiyaj Sodoma melak xkuakualtin katkaj. Pampa Lot yolkuajli, melak kiyolkokouaya tlen panouaya. ToTajtsin noijki melak

kikualaniaya. Kuakon, toTajtsin okintitlan ome iluikaktekitkej tlen kijliskiaj Lot ika kixoxotoniskia Sodoma niman ueyikalpan Gomorra tlen nisiu nokauaya, pampa akin ompa chantiyay melak xkuakualtin katkaj.

Lot okijlikej iluikaktekitkej: ‘Xmotlasiuiti! ¡Xkinuika mosiuauj iuan omemej mochpochuan niman xkisa!’ Pampa iluikaktekitkej kitayaj ika Lot iuan ichanejkauan uejkauiyaj, okinmasikej ipan imauan niman okinkixtijkej itech yejuin ueyikalpan. Kuakon se iluikaktekitketl okimijli: ‘Xcholokan! Maka xontlachiakan tlakuitlapan. Xmotlalokan, xiaakan ipan tepemej, niman ijkon xnenmikiskej’.

Lot iuan ichpochuan otetlakamatkej niman okiskej itech Sodoma. Nion achijtsin xonoteltijkej, niman xoontlachixkej tlakuitlapan. San ika, isiuauj Lot xotetlakamat. Ijkuak yokitlalkauijkaj Sodoma, yejua onotelti niman oontlachix tlakuitlapan. Kuakon onokuep istatl. ¿Ueli tikita ipan tlaixkopinajli?

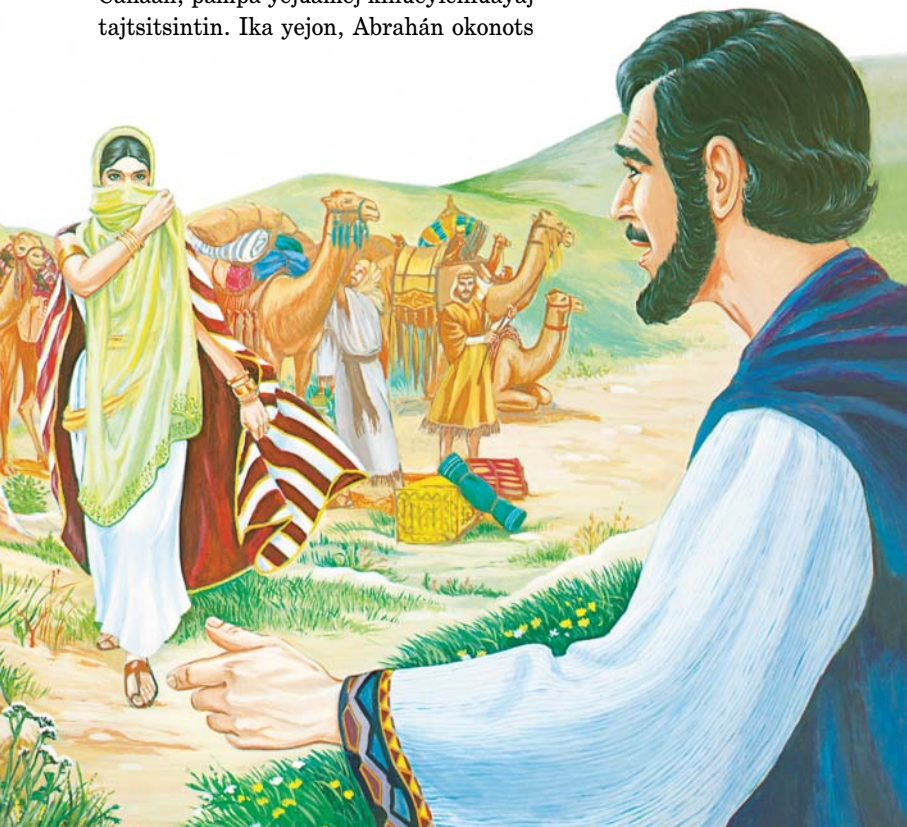
Itech yejuin tiuelij ika toTajtsin kinmakixtia akin kitlakamatij, niman akin xkitlamatij mikij.

Genesis 13:5-13; 18:20-33; 19:1-29; Lucas 17:28-32; 2 Pedro 2:6-8.

¿TIKIXMATI yejon siuatl akin nesi ipan tlaixkopinajli? Itoka Rebeca. Niman noijki nikan nesi kenon kinisiuitiuj se tlakatl akin itoka Isaac. Yejuamej nonamiktiskej. ¿Kenon opanok yejuin?

Abrahán, kinekiya ika ikoneuj Isaac manonamikti iuan se kuajli siuatl. Xkinekiya manonamikti Isaac iuan se siuatl akin chanti Canaán, pampa yejuamej kinueyichiuayaj tajtsitsintin. Ika yejon, Abrahán okonots

itlakeual niman okijli: ‘Nikneki xuiya kampa chantij akin ken nikimita ne Harán niman xtejtemo se siuatl akin manonamikti iuan nokoneuj Isaac’.

Nimantsin itlakeual Abrahán okinmanato majtlaktli camellos niman oyaj. Ijkuak iajsitiaya kampa chantiyaj akin ken kimita Abrahán, onotelti kampa onkatka se pozo. Yotlapoyaujka, ijkuak siuamej konkuiyaj atl. Ika yejon, itlakeual Abrahán okichiuaj se teoyotl niman okijli Jehová: ‘Yejon siuatl akin nechmakas atl niman kimatlitis camellos, yejua yes akin tejua tiktlapejpenis manonamikti iuan Isaac’.

Aman Rebeca ouajla okikuiko atl. Ijkuak itlakeual Abrahán okitlajtlani atl, yejua okimakak. Kuakon yejua okikuito atl niman okinmatliti camellos akin melak amikiyaj. Chikauak otekit, pampa camellos melak atlinij.

Ijkuak Rebeca otlán, itlakeual Abrahán okitlajtolti kenon itoka itaj. Noijki okitlajtolti tla yejon yeuajli ueliskia noseuis ichan. Yejua okinankili: ‘Notaj itoka Betuel, niman nochan onka kampa uelis timoseuis’. Yejon tlakeuajli kimatiya ika itaj Betuel itoka katka Nacor, niman Nacor ikniuj katka Abrahán. Ika yejon, onotlakuankets niman okitlasojkamachili Jehová pampa okuikak itech akin ken kimita Abrahán.

Ipan yejon yeuajli itlakeual Abrahán okijli Betuel niman Labán, ikniuj Rebeca, tleka oyaj inchan. Omemej okijtokej ika Rebeca ueliskia yas iuan niman manonamikti iuan Isaac. ¿Tlenon okijto Rebeca ijkuak okitlajtoltijkej? Okijto ika kema kinekiya yas. Ika yejon, uajmostla otlejkokej ipan camellos niman oyajkej Canaán.

Ijkuak oajsikej, itlayoua katka. Rebeca okitak se tlakatl akin kistinemiya tepek. Isaac katka. Yejua opak pampa okitak Rebeca. Sara, inan, kemach kipiaya yeyi xiuitl ika omik, niman yejua ok noyolkokouaya ipampa. San ika, aman Isaac melak okitlasojtlak Rebeca, niman oksejpa opak.

IKNIUJTIN KOUATSITSINTIN 17

SEJNEKAMEJ NOSO TLAMANTIKEJ

Y EJON ome telpokamej tlen tikimita ipan yejuin tlaixkopinajli sejnekamej noso tlamantikej, ¿xmelaq? ¿Tikmatstika kenon intoka? Akin kinmajsi yolkamej itoka Esaú, niman akin kintlajpiya borregos itoka Jacob.

Esaú iuan Jacob katkaj kouatsitsintin, niman intajuan katkaj Isaac iuan Rebeca. Isaac melak kitlasojtlaya Esaú, pampa ueliya kinmajsiya yolkamej niman kuajkuiya tlakuajli tlen kinmakaya ichanejkauan. San ika, Rebeca melak kitlasojtlaya Jacob, pampa xtlauale katka niman yolseujki.

Abrahán ok yoltoya, niman uelis tiknemiliskej kenon Jacob melak kuelkakiya makinojnotsa iabuelo itech Jehová. Abrahán omik ijkuak kipiaya 175 xiujtin, ijkuak kouatsitsintin kipiayaj 15 xiujtin.

Ijkuak Esaú kipiaya 40 xiujtin ononamikti iuan omemej siuamej chanejkej Canaán. Tlen opanak melak okinyolkoko itajuan Isaac niman Rebeca, pampa yejuin siuamej xkiueyichiuayaj Jehová.

Kuakon, opanok itlaj tlen okichiuj Esaú makitlauelita ikniuj Jacob. Oyejkok tonajli ijkuak Isaac kimakaskia se tlateochiualistli ikoneuj akin yakatstiu. Itech Esaú niman Jacob, Esaú yejua akin yakatstiaya, kuakon yejua kichiaya kiselis yejuin tlateochiualistli. San ika, Esaú yokinemakaka yejuin tlateochiualistli tlen kiseliskia. Noiiki, ijkuak yejuin omemej telpokamej otlakatiko, toTajtsin okijto ika Jacob kiseliskia yejuin tlateochiualistli. Niman ijkon opanok. Isaac okimakak Jacob tlateochiualistli.

Sakin, ijkuak Esaú okimat yejuin, melak okualan iuan Jacob. Pampa melak okualan okijto ika kimiktis Jacob. Ijkuak Rebeca okikak yejuin, melak onajman. Ika yejon, okijli iueuentsin Isaac: ‘Melak xkuajli yes tla Jacob noiiki nonamiktia iuan se siuatl chanej Canaán’.

Ika yejon, Isaac okijli ikoneuj Jacob: ‘Nejua xnikneki xmonamikti iuan se siuatl chanej Canaán. Xuiya ne Harán kampa chanti moabuelo Betuel niman ompa nemi ikoneuj itoka Labán. Xmonamikti iuan se ichpoch’.

Jacob okitlakamat itaj, nimantsin oyaj Harán kampa chantij akin ken kimita.

Génesis 25:5-11, 20-34; 26:34, 35; 27:1-46; 28:1-5;
Hebreos 12:16, 17.

¿TIKMATSTIKA akinomej yejuin tlakamej akin imiuan tlajtotika Jacob? Ijkuak yopanoka miyek tonaltin ika yonejnenka, Jacob okinnexi yejuin tlakamej nisiu kampa onkatka se pozo. Kintlajpixtoyaj inborregos. Jacob okintlajtolti: ‘¿Kanon nenchantij?’

‘Tichantij Harán’, okijtokej.

‘¿Nenkixmatstokej Labán?’, otetlajtolti Jacob.

‘Kema’, okijtokej. ‘Xkita nikan uajlauj ichpoch, Raquel, kinuajuika itaj iborregos.’ ¿Tikita ika uajnonisiuitiuj Raquel?

Ijkuak Jacob okitak Raquel iuan iborregos itío Labán, okejkuani tetl tlen ika tentsaujtoya pozo niman ijkon mauelikan maatlíkan borregos. Kuakon Jacob okinapalo Raquel niman okijli akinon katka. Yejua melak opak, niman oyaj ichan okijli itaj Labán tlen opanak.

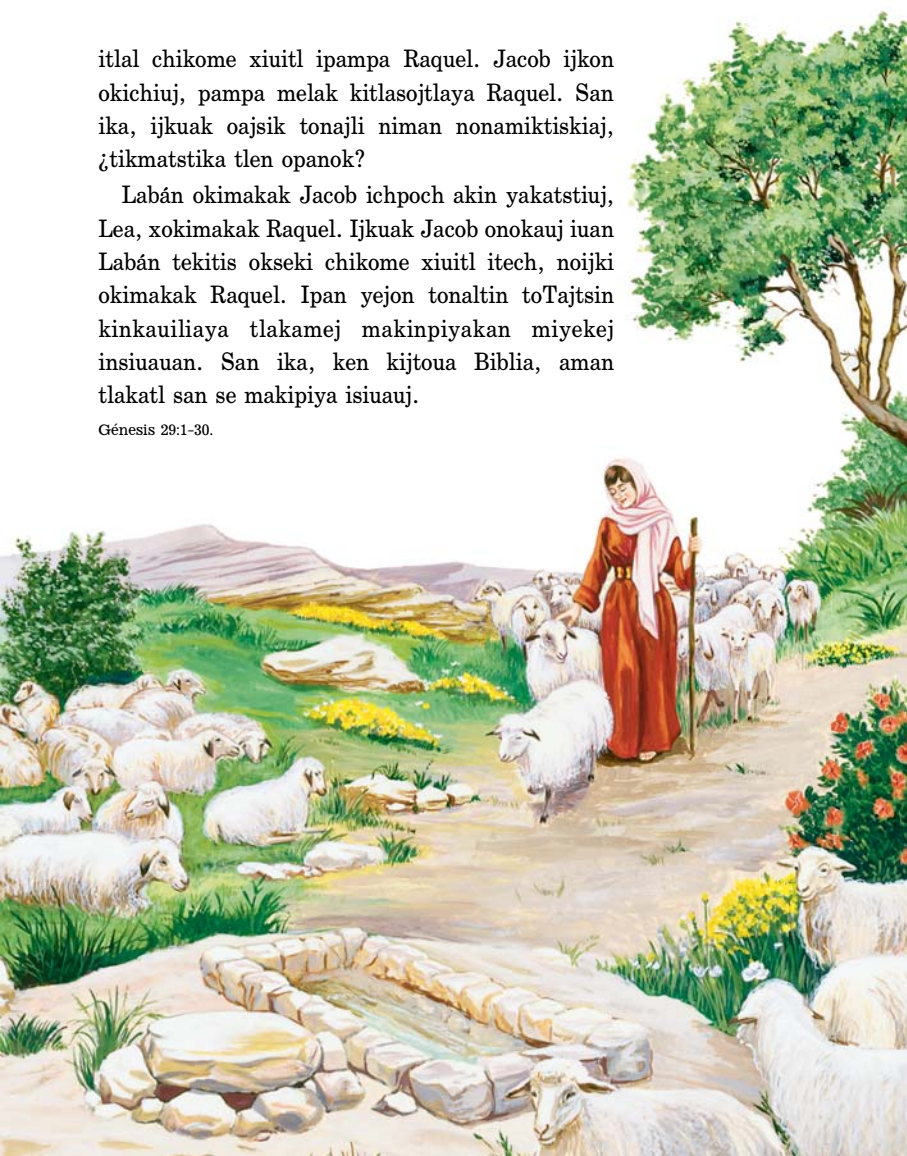
Labán melak opak ika Jacob onokauj ichan. Niman ijkuak Jacob okijli ika kinekiya nonamiktis iuan Raquel, Labán opak. San ika, okijli Jacob matekiti ipan

itlal chikome xiuitl ipampa Raquel. Jacob ijkon okichiu, pampa melak kitlasojtlaya Raquel. San ika, ijkuak oajsik tonajli niman nonamiktiskiaj, ¿tikmatstika tlen opanok?

Labán okimakak Jacob ichpoch akin yakatstiuj, Lea, xokimakak Raquel. Ijkuak Jacob onokauj iuan Labán tekitis okseki chikome xiuitl itech, noijki okimakak Raquel. Ipan yejon tonaltin toTajtsin kinkauiliaya tlakamej makinpiyakan miyekej insiuauan. San ika, ken kijtousa Biblia, aman tlakatl san se makipiya isiuauj.

Génesis 29:1-30.

XKITA kenon miyekej ichanejkauan. Yejuamej 12 ikoneuan Jacob. Niman noijki okinpix ikoneuan siuamej. ¿Tikmatstika kenon intoka sekimej ikoneuan? Matiuelikan itech sekimej.

Lea okitlakatili Rubén, Simeón, Leví, niman Judá. Ijkuak Raquel okitak ika xueliya kinpiaya ikoneuan, melak onotekipacho. Ika yejon, Raquel okimakak Jacob itlakeual Bilhá, niman Bilhá okipix ome ikoneuj Dan iuan Neftalí. Kuakon Lea noijki okimakak Jacob itlakeual Zilpá, niman Zilpá okitlakatili Gad iuan Aser. Sakin, Lea okipix sa ome ikoneuj, Isacar iuan Zabulón.

Aman kema Raquel ouel okipix se ikoneuj. Okitokayoti José. Sakin, tiueliskej itech José, pampa yejua onochiuj se tlakatl melak ueyixtika. Yejuin katkaj 11 ikoneuan tlen Jacob okinpix ijkuak nemiya iuan Labán, itaj Raquel.

Jacob noijki okinpix sekimej ikoneuan siuamej, san ika, Biblia kiteneua san se. Itoka katka Dina.

Oyejkok tonajli ijkuak Jacob okinemili kikaujteuas Labán niman oksejpa yas Canaán. Ika yejon, okinsentlali nochi ichanejkauan, miyekej iborregos iuan okseki iyolkauan, kuakon okiskej.

Ijkuak youejkaujkaj Canaán Jacob niman ichanejkauan, Raquel okipix okse ikoneuj. Yejuin opanok ipan ojtli. Melak xkuajli tlen ipan onochiuj Raquel, pampa ijkuak okitlakatili ikonetsin, yejua omik. San ika, konetsintli kuajli nemiya. Jacob okitokayoti Benjamín.

Noneki tikimilnamikiskej kenon intoka 12 ikoneuan Jacob pampa nochi israelitas ompa oualeujkej. Niman 12 uejueyimej familias itech Israel, majtlaktli intoka ken ikoneuan Jacob niman ome ken ikoneuan José. Isaac onen miyek xiujtin ijkuak onemikoj yejuin telpokamej, niman melak opak ika okipix miyek ixuiuan. San ika, matikitakan tlenon ipan onochiuj ixuiuj, Dina.

DINA NOKALAKTIA IPAN TLAUEJLI

20

¿TIKITSTIKA akinomej komintlapaloua Dina? Yauj kampa sekimej ichpokamej akin chantij Canaán. ¿Yejuin kipaktiskia itaj Jacob? Itlaj tlen uelis mitspaleuis tikmatis, tla tikilnamiki tlen kinemiliayaj Abrahán niman Isaac itech yejuin siuamej chanejkej Canaán.

¿Kinekiya Abrahán ika ikoneuj Isaac iuan manonamikti se siuatl chanej Canaán? Ka. ¿Kinekiya Isaac iuan Rebeca manonamikti inkoneuj Jacob, iuan se cananea? Ka. ¿Tikmatstika tleka?

Pampa akin chantiyaj Canaán kinueyichiuayaj tajtsitsintin. Xkuajli katka tla se iuan timonamiktis noso iuan timouikas. Ika yejon kuajli tikmatstokey ika Jacob xkuelitaya ika ichpoch manouika iuan cananeas.

Kema ijkon, Dina onokalakti ipan ueyi tlauejli. ¿Ueli tikita ipan tlaixkopinajli yejon cananeo akin kontlajtlatstika Dina? Itoka Siquem. Se tonajli ijkuak Dina otetlajpaloto, Siquem okichiualti Dina iuan manoteka. Yejuin xkuajli katka, pampa san tlakamej iuan siuamej akin yononamiktijkej uelis notekaskej. Tlen Siquem okichiui Dina, okichiuj makipiyakan miyek tlauejli.

Ijkuak ikniuan Dina okimatkej tlen yopanoka, melak okualankej. Omemej ikniuan, Simeón iuan Leví, pampa melak okualankej, oyajkej ika espadas, niman okalajkej ipan ueyikalpan. Yejuamej niman ikniuan okimiktijkej Siquem niman nochimej oksekimej tlakamej. Jacob melak okualan itech tlen okichiujkej ikoneuan.

¿Kenon opeuj yejuin tlauejli? Pampa Dina imiuan nouikaya akin xkitlakamatiyaj itlanauatiluan toTajtsin. Tejuamej xtikintejetmoskej imiuan touikaskej akin ijkon kichiuaj, ¿xmela?

ITIKITA kenon noyolkokoua yejuin telpochtli! Itoka José. Ikniuan kemach okominemakiltijkej yejuin tlakamej akin yauej Egipto. Ompa José yes se tlakeuajli. ¿Tleka itlakpaikniuan okichiujkej yejuin tlen xkuajli? Pampa kinexikolitaj José.

Intaj Jacob, melak kitlasojtlaya José. Ijkon okiteititi ijkuak okichijchiuili se kualtsin ueyak tlakentli. Ijkuak majtlaktli ikniuan akin yakatstiuvej okitakej kenon Jacob melak kitlasojtlaya José, opeuj kinexikolitaj niman kitlauelitaj. San ika, onkatka okse tlen ika kitlauelitayaj.

José okipix ome temiktli. Ipan yejon ome temiktli tlen okitak José, ikniuan notlakuanketsayaj ixpan. Niman ikniuan melak okitlauelitakej ijkuak José okimijli tlenon okitemik.

Se tonajli, ijkuak ikniuan José kintlajpixtoyaj iborregos itaj, Jacob kitlajtlanilia José mauiya makinmitati kenon nemij. Ijkuak ikniuan José okontakej, sekimej okijtokej: ‘¡Matikmiktikan!’ San ika, Rubén akin yakatstiuvej, kimijlia: ‘¡Maka, maka ijkon xchiuakan!’ Kuakon xijkon okichiuilijkej niman okontlajkalkej José ijtik pozo tlen xtlaj kipiaya atl. Kuakon onotlalijkej niman opeuj kijtous tlenon kichiuiliskej imikniuj José.

Aman okimitakej uajlayaj ismaelitas.

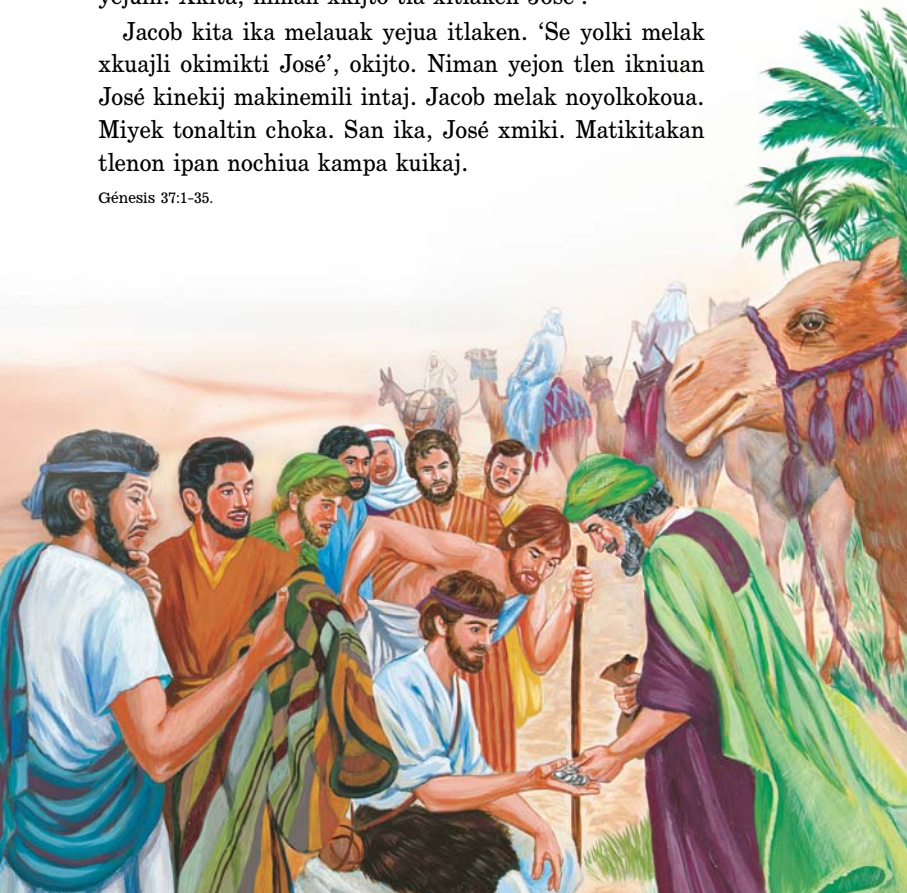

Judá okimijli itlakpaikniuan: ‘Matikiminemakiltikan ismaelitas’. Niman ijkon okichiuwek. ¡Okinemakek José ika 20 platajtomín! ¡Melak xkuajli tlen okichiuwek, xokiknelijek!

¿Tlenon kijlisek intaj? Ikniuan kimiktiaj se chivo niman itlaken José tlen melak kualtsin, okipolaktijek ipan iyesyo wejon chivo. Kuakon kitkiliaj wejon tlakentli intaj niman kijtouw: ‘Otiknextijek wejuin. Xkita, niman xkijto tla xitlaken José’.

Jacob kita ika melauak wejua itlaken. ‘Se yolki melak xkuajli okimikti José’, okijto. Niman wejon tlen ikniuan José kinekij makinemili intaj. Jacob melak noyolkokoua. Miyek tonaltin choka. San ika, José xmiki. Matikitakan tlenon ipan nochua kampa kuikaj.

Génesis 37:1-35.

JOSÉ kipiya 17 xiuitl ijkuak kuikaj Egipto. Ompa okinemakakej itech se tlakatl itoka Potifar. Potifar tekiti itech akin tekiuajti ipan Egipto, kitokayotiaj Faraón.

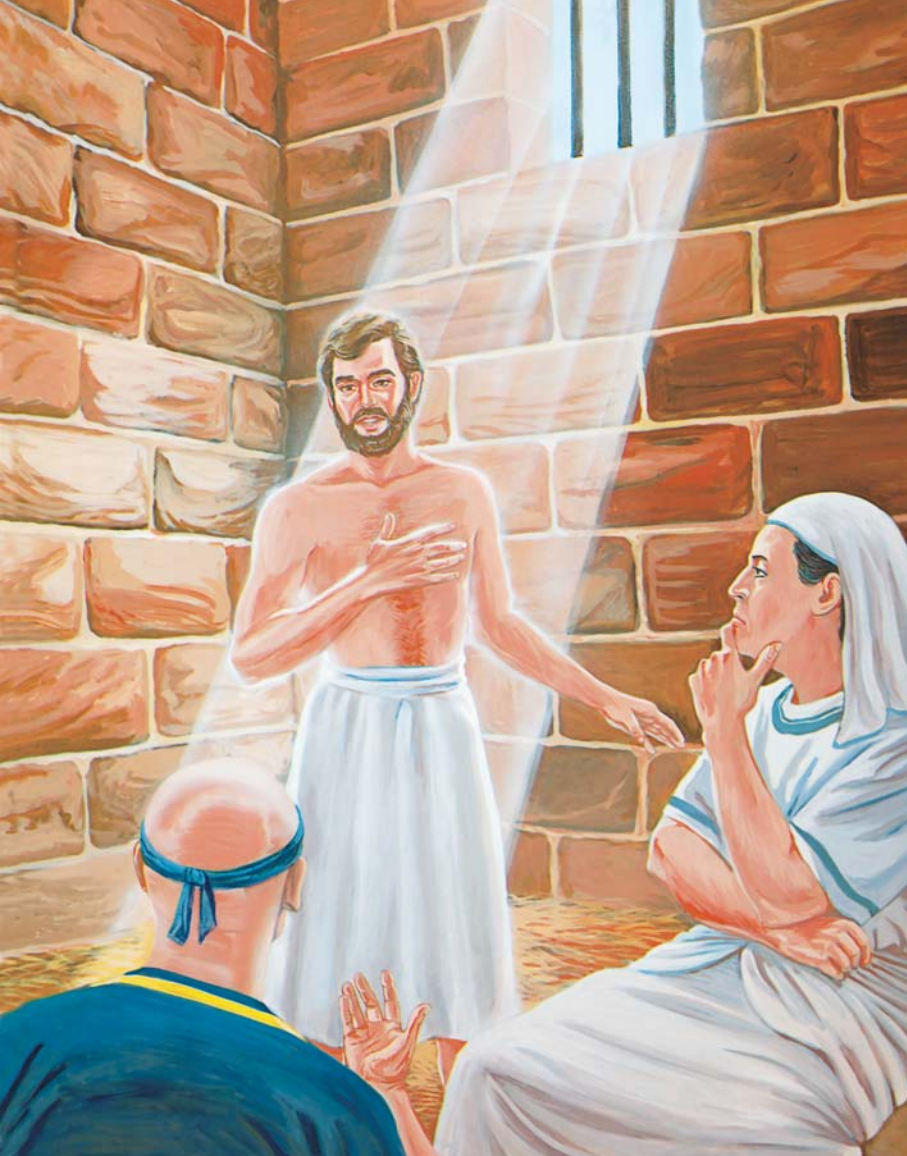
José tekipanoua chikauak itech iteko Potifar. Ika yejon, ijkuak José ueyiya, Potifar kinauatia matlayekana ichan. Kuakon, ¿tleka okitsaujkej José? Ipampa isiuauj Potifar.

Ijkuak José oueyiyak melak kualtsin nesi, niman isiuauj Potifar kineki iuan manoteka. San ika, José kimatstika ika yejon xkuajli, niman xkineki iuan notekas. Isiuauj Potifar melak kualani. Ijkuak iueuentsin uajlaj, kikajkayaua niman kijlia: ‘¿José melak xkuajli, kinekiya iuan maninoteka!’ Potifar kineltoka isiuauj, niman melak kualani iuan José. Kuakon tlanauatia makitsakuakan.

Tlakatl akin tlayekana kampa nemiyaaj akin tsaujtokej, kita ika José kuajli nouika. Ika yejon, kijlia José makintlajpiya oksekimej akin tsaujtokej. Sakin, Faraón melak kualani iuan akin katlitia niman akin kichijchiuilia pan, niman tlanauatia makintsakuakan. Se yeuajli omemej temikij, san ika xkimatij tlen kijtosneki. Uajmostla José kimijlia: ‘Xnechijlikan tlenon onenkitemijkej’. Kuakon José ika ipaleuilis toTajtsin, kimijlia tlenon kijtosnekij.

Akin katlitia Faraón, José kijlia: ‘Ipan yeyi tonajli tikisas, niman oksejpa titekitis itech Faraón’. Kuakon José kijlia: ‘Ijkuak tikisas, xkijli Faraón akin nejua, niman xnehpaleui manikisa’. San ika, akin kichijchiua pan, José kijlia: ‘Ipan yeyi tonajli Faraón mitskechtekis’.

Ipan yeyi tonajli panoua nochi tlen José kijtous. Faraón kikechteki akin kichijchiuilia pan. Niman akin katlitia kixixtia kampa tsaujtika iuan oksejpa tekiti itech Faraón. ¡San ika, kilkaua! Xkijlia Faraón akinon katka José, niman ompa nokaua José kampa tsaujtika.

PANOUAJ ome xiuitl, niman José ok tsaujtika. Akin katlitia Faraón xkilnamiki. Se yeuajli Faraón kipiya ome itemik tlen melak okajman, niman notlajtoltia tlenon kijosnekij. ¿Nikan nesi kochtika? Uajmostla Faraón kinnotsa akin tlamachilisejkej niman kimijlia tlen okitemik. San ika, yejuamej xueli kijliaj tlen kijosnekij.

Kuakon akin katlitia Faraón kilnamiki José. Kijlia Faraón: ‘Ijkuak nitsaujtoya onikixmat se tlakatl akin ueliya kijtouaya tlen kijosneki temiktli’. Faraón tlanauatia nimantsin makikixtikan José.

Faraón kijlia José tlenon okitemik: ‘Onikitak chikome uakaxtin tomajkej niman kualtsitsintin. Kuakon onikitak chikome uakaxtin teuajkej. Niman uakaxtin teuajkej okinkuajkej uakaxtin tomajkej.

‘Ipan ome notemik onikitak chikome imiyauayo trigo ipan san se ikojyo melak

uejkapan. Kuakon onikitak chikome imiyauayo trigo pitsajkej niman uajkej. Niman imiyauayo trigo tlen uajki okitolo imiyauayo tlen kuajkuajli.’

José kijlia Faraón: ‘Ome motemik san noiiki kijosnekij. Chikome uakaxtin tomajkej iuan chikome imiyauayo trigo tlen kuajkuajli, kijosnekij chikome xiuitl, niman chikome uakaxtin teuajkej iuan chikome imiyauayo trigo tlen uajki kijosnekij chikome xiuitl. Yes chikome xiuitl ijkuaq melak tlatlakis ipan Egipto. Kuakon panos chikome xiuitl ijkuaq xtlatlakis’.

Ika yejon, José kijlia Faraón: ‘Xtlapejpeni se tlakatl akin tlamachilise niman xnauati makisentlali miyek tlakuajli ipan chikome xiuitl ijkuaq tlatlakis. Ikon taltikpakchanejkej xmikiskej ika apistli ipan okseki chikome xiuitl ijkuaq xtlatlakis niman achijtsin tlakuajli onias’.

Faraón okuelkak tlen okijlikej. Niman okitlapejpeni José makisentlali tlakuajli, niman makejyeua. José noiiki ueyixtika katka ipan Egipto maski xijkon ken Faraón.

Ipan chikueyi xiuitl, ijkuaq xtlatlaksiya niman xok onkatka tlakuajli, José kimita sekimej tlakamej akin uajlauej ipan ojtli.

¿Tikmatstika akinomej? ¡Majtlaktli ikniuan akin yakatstiuej! Jacob intaj okintitlan Egipto pampa xok pipiyaj tlakuajli ipan Canaán. José kimixmatij ikniuan, san ika, yejuamej xkixmatij yejua. ¿Tikmatstika tleka? Pampa José melak youeyiyak, niman itlaken sejneka noso tlamantik.

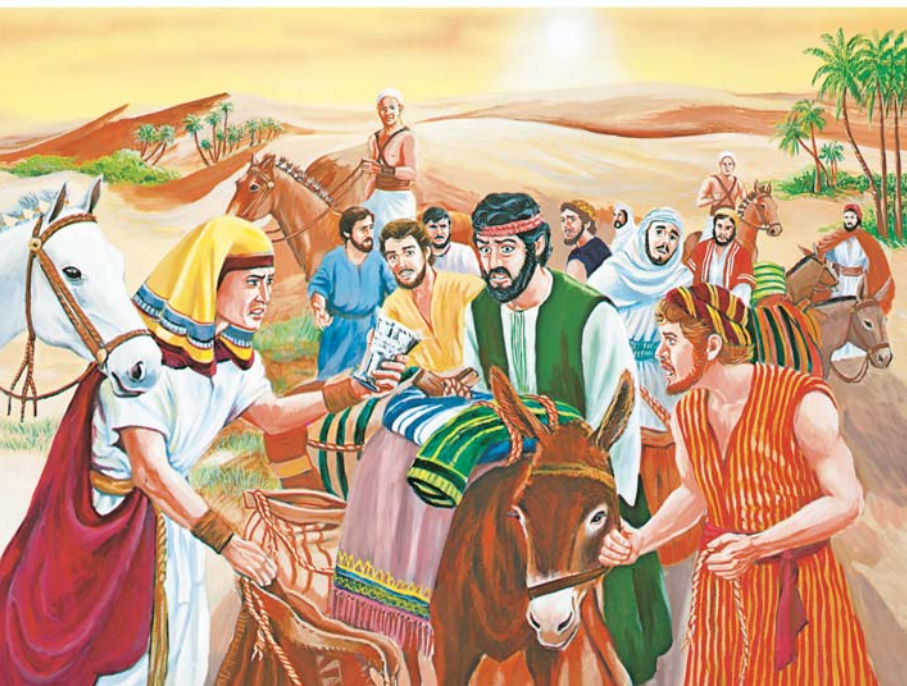
José kilnamiki ika ijkuaq pitentsin katka okitemijka ika ikniuan notlakuanketsayaj ixpan. ¿Tikilnamiki ika yotikpouj yejuin? Kuakon José kasikamati tleka toTajtsin okititlan Egipto. ¿Tlenon tiknemilia kichua José? Matikitakan.

JOSÉ kineki kimatis tla majtlaktli ikniuan akin yakatstiuej ok xkuajli inyojlo. Ika yejon, kimijlia: ‘Nemejuamej san onenmixtakatlachiakoj. Nenkinekij nenkimatiskej kenon uelis nenkixoxotoniskej topais’.

‘Ka, xyejon tlen otikchiuakoj’, kijtouaj yejuamej. ‘Tejuamej kuajli toyojlo. Tinochimej tikniujtin. Tikatkaj 12. San ika, se tokniuj xok touan nemi, niman akin xokoyotl nemi tochan iuan totaj.’

José kiteititia kentla xkinneltoka. Kichiua makitsakuakan ikniuj Simeón, niman kinkauilia sekimej makitkikan tlakuajli niman mayakan inchan. San ika, kimijlia: ‘Ijkuak nenuajmokuemaskej, kipiya ika nenkuajuikaskej nemokniuj akin xokoyotl’.

Ijkuak ajsij inchan ne Canaán, kijliaj intaj Jacob nochi tlen opanok. Jacob melak noyolkokoua. ‘José xok touan nemi’, kijtousa, ‘niman aman Simeón noijki xok touan nemi. Xniktekaulis makuikakan nokoneuj akin xokoyotl, Benjamín.’ San ika, ijkuak sa achijtsin kipiayaj tlakuajli, Jacob kitekaulia makuikakan Benjamín ne Egipto niman ijkon makikuitij tlakuajli.

Aman José kimita ika uajlauej ikniuan. Melak paki ika kita ikniuj Benjamín, akin xokoyotl. Nion se, xkimati ika yejuin tlakatl akin ueyixtika, yejua José. Aman José itlaj kichiua tlen ika kintlatlata majtlaktli itlakpaikniuan.

Kichiua itlakeualuan makintemiltikan ika tlakuajli inkostaluan. Niman xakaj okimat, noijki okinnauati itlakeualuan makitlalilikan icopa tlachijchiujtli ika plata ijtik ikostal Benjamín. Sakin, ijkuak uejka yoyajkaj, José kinnauatia itlakeualuan makimasitij. Ijkuak kinnextiaj, yejuin tlakeualtin kimijliaj: ‘¿Tleka yonenkichtejkej icopa toteko, tlen tlachijchiujtli ika plata?’

‘Tejuamej xotikichtekilijkej icopa’, kijtousaj nochimej ikniuan. ‘Tla yakaj kinextiliaj, makimiktikan.’

Ika yejon, tlakeualtin kitejtemouaj ipan nochi kostaltin, niman kinextiaj copa ipan ikostal Benjamín, ijkon ken nikan tikita. Tlakeualtin kijtousaj: ‘Nemejuamej uelis nyenaskej, san ika, Benjamín kipiya ika uajlas touan’. ¿Tlenon kichiuaskej aman majtlaktli itlakpaikniuan?

Nochimej yauej iuan Benjamín ichan José. José kimijlia ikniuan: ‘Nemochimej uelis nyenaskej nemochan, san ika, Benjamín kipiya ika nikan nokauas kentla notlakeual’.

Aman Judá tlajtousa, niman kijtousa: ‘Tla nejua ninokuepa xiuhan yejuin telpokatsin, notaj mikis, pampa melak kitlasojtla. Ika yejon, nimitstlajtlanilia, nejua maninokaua kentla motlakeual, niman xkauli mauiya yejuin telpokatsin’.

José okimitak ika ikniuan xok ijkon katkaj. Yonoyolpatlakej niman aman kema teikneliaj. Matikitakan aman tlenon kichiua José.

ICHANEJKAUAN JOSÉ ONCHANTIJ EGIPTO

25

JOSÉ xok kixikoua. Kimijlia itlakeualuan makisakan kampa nemiyaj. Ijkuak iselti nemiya iuan ikniuan, José peua choka. Uelis tiknemiliskej kenon melak tlamojkaitaj ikniuan, pampa xkimatij tleka choka. Aman yejua kijtous: ‘Nejua niJosé. ¿Ok yoltika notaj?’

Ikniuan xuelij tlajtouaj ika melak tlamojkaitaj niman nomojtiaj. San ika, aman José kimijlia: ‘Nimechtlajtlanilia, xujmonisiuikan’. Ijkuak ikniuan kichiuaj, kijtous: ‘Nejua niJosé nemokniuj, akin onenkinemakakej’.

José ika tlajtojli yemanki kimijlia: ‘Maka xmotlajtlakoltikan ika oninechnemakakej nikan. Pampa toTajtsin yejua akin yemelak onechajtitlan Egipto niman ijkon manikinmakixti tlaltikpakchanekej. Faraón yonechtlali kentla nitlanauatijketl

ipan nochi yejuin país. Aman, xiakan ne kampa chanti notaj niman xkijlikan yejuin tlen onemehonijli. Noijki xkijlikan nikan machantiki’.

Kuakon José kinnapaloua ikniuan. Ijkuak Faraón kikaki ika ikniuan José youajlakej, kijlia José: ‘Makitkikan carretas niman makanatij motaj iuan ichanejkauan niman mauajlakan nikan. Nikinmakas melak kuajli tlajli tlen onka ipan nochi Egipto’.

Niman ijkon okichiujeje. Nikan uelis tikitas José kenon kitlajpalotika itaj ijkuak oyejkok Egipto iuan nochi ichanejkauan.

Ichanejkauan Jacob melak yonomiyekilijkaj. Katkaj 70 ijkuak oyajkej Egipto, Jacob niman ikoneuan iuan ixuiuan. San ika, noijki ompa nemiyaj insiuauan, niman kanaj noijki miyek itlakeualuan. Nochimej opeujkej chanti Egipto. Okintokayotijkej israelitas, pampa toTajtsin yokitokayopatlaka Jacob kentla Israel. ToTajtsin melak okintlasojtlak, ken tikitaskej sakín.

Génesis 45:1-28; 46:1-27.

¿X^{TIKIKNELIA} yejuin kokoxki? Itoka Job, niman akin ixpan nemi, isiuauj. ¿Tikmatstika tlenon kijlitika Job? ‘Xkuijuikalti toTajtsin niman xmiki.’ Matikitakan tleka yejua okijli ijkon, niman tleka Job melak otlajyoui.

Job kitlakamatiya niman xkikauaya Jehová. Yejua chantiya ipan ueyikalpan Uz, xuejka nokauaya Canaán. Jehová melak kitlasojtlaya Job, san ika, nemiya se akin melak kitlauelitaya. ¿Tikmatstika akinon katka yejon akin kitlauelitaya?

Yejuin Satanás katka akin noijki kitokayotiaj Diablo.

Xkilnamiki, Satanás yejua yejon iluikaktekitketl akin melak kitlauelita Jehová. Yejua ouel okichiuaj Adán niman Eva maka makitlakamatikan Jehová, niman kinemiliaya ika maski san akinon noijki uelis kichiuas maka matetlakamati. ¿Ouel okichiuaj yejon? Ka. San xnemili itech akin yotomachtijkej, tlakamej niman siuamej akin xokikaujkej toTajtsin. ¿Kechmej uelis tikinteneuas?

Sakin, ijkuak ipan Egipto Jacob niman José omijkej, san Job oyolmelaujkanen itech Jehová ipan nochi tlaltikpaktli. Jehová kinekiya ika Satanás makimati ika xueliskia kichiuas tlaltikpakchanejkej manokuepakan xkuakualtin, niman okijli: ‘Xkita Job. Xkita ika yejua xnechkaua’.

‘Yejua xmitskaua’, okijto Satanás, ‘pampa tejua tikteochiua niman kipiya miyek tlemach tlen kuajli. San ika, xkixtili tlen kipiya, niman yejua mitsuijuikaltis.’

Ika yejon, Jehová okijli: ‘Xuiya. Xkuili. Xchiuili Job nochi tlen xkuajli. Tikitaskej tla nechuijuikaltia. San ika, maka tikmiktis’.

Kachtopa, Satanás okichuij ika sekimej tlakamej makichtekilikan iuakaxuan iuan icamellos Job, niman iborregos okinmiktilijkej. Niman okimikti majtlaktli ikoneuan ika se chikauak ejekatl. Sakin, okichuij makasi Job yejuin xkuajli kokolistli. Job melak otlajyoui. Ika yejon, isiuauj okijli: ‘Xkuijuikalti toTajtsin niman xmiki’. San ika, Job xokinek. Noiiki, yeyimej akin kijtouayaj iuan nouikayaj, ouajlakej niman okijlikej ika xkuajli kenon onen. San ika, Job xokikauj toTajtsin.

Yejon melak okiyolpakti Jehová, niman sakin yejua okiteochuij Job, ken tikita ipan tlaixkopinajli. Okipajtili ikokolisyo. Job oksejpa okipix majtlaktli ikoneuan kualtsitsintin, niman okiokpatili iyolkauan, iborregos iuan camellos tlen kipiaya.

¿Tejua xtijkauas Jehová ken Job? Tla tiyolmelaujkanemi, toTajtsin noiiki mitsteochiuas. Uelis tinemis nochipa ijkuak tlatikpaktli nokuepas ijkon ken katka xochitlalpan Edén.

Job 1:1-22; 2:1-13; 42:10-17.

SE XKUAJLI TEKIUAJ TLANAUATIA EGIPTO

27

TLAKAMEJ akin nikan nesij, kinchiualtijtokej matekitikan tlaltikpakchanejkej. ¡Xkita akin kiutektika se tekipanojketl! Yejon tekipanojkej ichanejkauan Jacob, niman kimixmatij kentla israelitas. Niman akin techiualtijtokej matekitikan yejuamej egipcios. Israelitas onochiujekej intlakeualuan. ¿Tleka ijkon opanok?

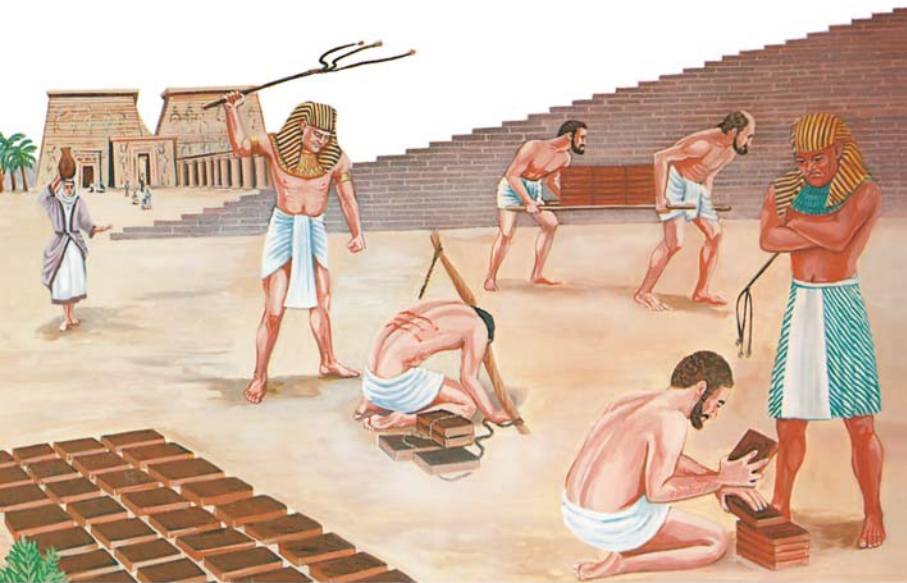
Miyek xiujtin ichanejkauan Jacob onenkej ika yolseuistli ipan Egipto. Faraón yejua tekiuaj akin melak ueyixtika ipan Egipto niman sakin ompa kitokaya José, akin kintlajpiaya israelitas. San ika, José omik. Niman okse yenkuik Faraón opeuj tekiuajti Egipto, akin kintlauelitaya israelitas.

Kuakon yejuin xkuajli Faraón okintekitilti chikauak israelitas. Niman okintlalilijkej makinyekanakan tlakamej xkuakualtin akin

tetlajyouiltiyaj. Yejuamej okinchialtijkej chikauak matekitikan israelitas, niman ijkon makichijchiuilikan Faraón ueyikalpamej. San ika, israelitas ok melak nomiyekilijtoyaj. Sakin, egipcios nomojtiyaj manomiyekilikan israelitas niman makimixnamikikan.

¿Tikmatstika tlenon okichiuj Faraón? Otlajto imiuan siuamej akin kinpaleuiyaj israelitas ijkuak kintlakatiliyaj inkoneuan, niman okimijli: 'Kipiya ika nenkimiktiskej nochi tlakakonetl akin uajtlakati'. San ika, yejuin siuamej kuajli katka inyojlo, niman xkinmiktijyaj.

Ika yejon, Faraón okinnauati egipcios: 'Xkinmiktikan nochi tlakakonemey israelitas. San xkinkauilkan manemikan siuakokonej'. ¿Xmelak ika xkuajli pampa ijkon otlanauati? Matikitakan kenon omakis se tlakakonetsintli.

Éxodo 1:6-22.

MOISÉS OMAKIS IJKUAK KONETSINTLI KATKA

28

XKITA konetsintli akin chokatika niman kajsitika imajpil yejon ichpochtli. Yejua Moisés. ¿Tikmatstika akinon yejon kualtsin ichpochtli? Yejua ichpoch Faraón.

Inan Moisés okiyan hasta ijkuak kipiaya yeyi metstli, pampa xkinekiya makimiktikan egipcios. San ika, yejua kimatiya ika uelis kinextiskiaj Moisés, kuakon, yejua okichuij yejuin niman ijkon okimakixti.

Okichijchuij se chikijtli niman okitak maka makakalaki atl. Kuakon ompa okitlali Moisés niman okikauato chikijtli inakastlan atentli Nilo kampa melak uejkapan xiujtli. Okijli Míriam, ikniuj Moisés, manokaua nisiu niman ijkon makita tlenon panoua.

Kuakon ichpoch Faraón ouajla ipan atentli Nilo onaltiko. Nimantsin okitak chikijtli kampa onkatka xiujtli uejkapan. Okijli se itlakeual: ‘Xnechkuiliti yejon chikijtli’. Ijkuak yejon ichpochtli okitlapo chikijtli, jokitak se kualtsin konetsintli! Konetsintli Moisés chokaya, niman ichpochtli okikneli. Ichpoch Faraón xokinek makimiktikan yejon konetsintli.

Kuakon Míriam ouajla. Uelis tikitás ipan tlaixkopinajli. Míriam okitlajtolti ichpoch Faraón: ‘¿Uelis nikonanas se israelita niman ijkon yejua makiskalti konetsintli?’

‘Kema’, okijto yejon ichpochtli.

Kuakon Míriam onotlalo okijlito inan. Ijkuak inan Moisés ouajla kampa nemiya yejuin ichpochtli, okijli: ‘Xkuika yejuin konetsintli, xnechiskaltli, niman nimitstlaxtlauilis’.

Kuakon inan Moisés, yejua okiskalti ikoneuj. Sakin, ijkuak Moisés oueyiyak, okuikili ichpoch Faraón, akin okiseli kentla ikoneuj. Ika yejon, Moisés onoskalti ichan Faraón.

Éxodo 2:1-10.

XKITA Moisés; cholojtika itech país Egipto. ¿Ueli tikimita akin kitokaj? ¿Tikmatstika tleka kinekij kimiktiskej Moisés? Matikitakan tla ueli tikmatij tleka.

Moisés onoskalti ichan Faraón, tekiuaj ipan Egipto. Onochiuj yakaj akin ueyixtika niman tlamachilise. Moisés kimatiya ika yejua xegipcio katka niman akin yemelak itajuán, israelitas katkaj.

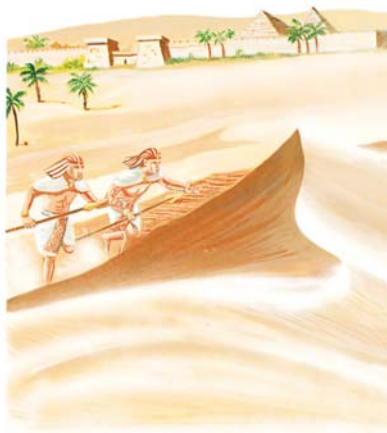
Se tonajli, ijkuak kipiaya 40 xiujtin, Moisés okinemili ontlachias kenon nemiay israelitas. Melak kintlajyouiltiayaj. Okitak se egipcio kenon kiuisokiya se israelita. Ijkuak Moisés okitak ika xakaj kitaya, okiuisok egipcio, niman okimikti. Moisés okitlalpacho yejuin tlakatl.

Uajmostla ijkuak Moisés oksejpa okimitato israelitas. Kinemiliaya ika ueliskia kinpaleuis niman maka sa makintekitiltikan kentla tlakeualtin. San ika, okimitak omemej israelitas nousoktoyaj, niman Moisés okijli akin xkuajli techiuiltoyaj: ‘¿Tleka tikuisoki mokniuj?’

Yejuin tlakatl okijto: ‘¿Akinon omitstlali kentla totlanauatijkauj noso juez? ¿Tinechmiktis ken otikmikti yejon egipcio?’

Aman Moisés onomojti, pampa yokimatkej tlen okichiuli yejon egipcio. Noijki Faraón okikak niman okintitlan sekimej tlakamej makimiktij Moisés. Ika yejon, Moisés ocholoj itech Egipto.

Ijkuak Moisés okis itech Egipto, oyaj uejka, kampa kixmatij kentla Madián. Ompa okimixmat ichanejkauan Jetró, niman

ononamikti iuan se ichpoch, akin itoka Ziporá. Moisés onochiuj tlajpiketl niman kintlakuakualtiaya iborregos Jetró. Ochantik 40 xiujtin ipan Madián. Aman kipiaya 80 xiujtin. Kuakon se tonajli, ijkuak kintlakuakualtijtinemiya iborregos Jetró, opanok itlaj tlen okichiuaj makipatla tlen kichiuaya Moisés ika inemilis. Xpano ipan okse página, niman tikitaskaj kenon opanok tlen xkeman panouaya.

Éxodo 2:11-25; Hechos 7:22-29.

UITSKOJTLI TLEN 30

TLIKUITIKA

MOISÉS yoyejkoka ipan tepetl Horeb kuajtejemotuij xiujtli tlen kikuaskej iborregos. Nikan okitak se uitskojtli tlen tlikuitika, san ika, juitskojtli xtlatla!

‘¡Xkeman ijon panoua!’ Moisés okinemili. ‘Nikontas tlen panoua.’ Ijkuak ononisiui kampa onka uitskojtli, okakistik se tlahtojli tlen okijto: ‘Xmotelti maka sa xuajmonisiui. Xkinkixti mokakuan, pampa yejuin tlahtl chipauak’. ToTajtsin tlahtotoya ika se iluikaktekitketl, ika yejon, Moisés onoxayakatlapacho.

Kuakon toTajtsin okijli Moisés: ‘Nejua yonikitak kenon tlahtyouijtika nokalpan ipan Egipto. Nimitstitlanis xkinkixtiti kampa nemij niman ijon nikinmakixtis’. Jehová kuikaskia ikalpan ipan se kualtsin país, itoka Canaán.

Ika yejon, Moisés okijto: ‘Nejua xtlaj ika nitepaleui. ¿Kenon uelis nikchiuas yejuin? Niman tla niauj nechijliskej: “¿Akinon omitsajtitlan?” ¿Kuakon tlenon nikimijlis?’

‘Yejuin tikimijlis’, okijto toTajtsin. “JEHOVÁ akin iTajtsin Abrahán, iTajtsin Isaac niman iTajtsin Jacob

onechajtitlan nemotech’.’ Kuakon toTajtsin okijto: ‘Yejuin nochipa yes notoka’.

Moisés otlankili: ‘¿Niman tla yejuamej xnechneltokaj ijkuak nikimijlis ika tejua otinechtitlan?’

‘¿Tlenon tikpiya ipan moma?’, okitlajtolti toTajtsin.

Moisés okinankili: ‘Se tlakotl’.

‘Xtlajkali’, okinauati toTajtsin. Ijkuak Moisés ijkon okichiuj, itlakouj tlen kipiaya onokuep se kouatl. Kuakon, Jehová okititi Moisés okse milagro. Okijli: ‘Xtlapacho moma ika motlaken’. Moisés okichiuj, niman ijkuak okitak ima, ¡melak istak katka! Nesiya kentla kipiaya se kokolistli itoka lepra. Kuakon Jehová okikauili Moisés makichua okse milagro. Ijkuak otlamito okijto: ‘Ika yejuin milagros, kichiuas matlaneltokakan israelitas ika nejua onimitstitlan’.

Sakin, Moisés oyaj ichan niman okijli Jetró: ‘Nimitstlajtlanilia, xnechkauili oksejpa maniuiya Egipto pampa nikneki nikitas kenon nemij akin ken nikimita’. Kuakon ijkuak Jetró okikauili, Moisés oksejpa onokuep Egipto.

Éxodo 3:1-22; 4:1-20.

MOISÉS IUAN AARÓN YAUEJ ITECH FARAÓN

31

IJKUAK Moisés oksejpa oyaj Egipto, okitlajtlatouili ikniuj Aarón itech milagros tlen okimitak. Niman ijkuak Moisés iuan Aarón okinmijitikej israelitas yejon milagros, nochimej okineltokakej ika Jehová imiuan nemiya.

Kuakon Moisés iuan Aarón oyajkej itech Faraón. Okijlikej: ‘Jehová iTajtsin Israel kijtous: “Xkauili mauiya nokalpan Israel yeyi tonajli, niman manechueyichiuakan ipan tlaluaktli”’. Faraón okijto: ‘Nejua xnikneltoka Jehová. Xnikinkauilis mayakan israelitas’.

Faraón melak kualaniya, pampa israelitas kinekiyay kiueyichiuaskej Jehová ijkuak yejuamej tekitiyay. Ika yejon, okinchiualti matekitikan chikauak. Israelitas okitlajtlakoltijkej Moisés, pampa melak chikauak opeuj kintekitiltiaj, niman Moisés melak onoyolkoko. Jehová okijli maka manotekipacho. Niman okijto: ‘Nikchiuas, Faraón makikauili makisa nokalpan Israel’.

Moisés iuan Aarón oksejpa oyajkej itech Faraón. Aman yejuamej okichiuujkej se milagro. Aarón okitlajkal itlakouj, niman onokuep se ueyi kouatl. Niman iteopixkauan Faraón akin nanaualtin katkaj noijki okitlajkalkej intlakouj, niman noijki onokuepkej kouamej. San ika, jxkita! itlakouj Aarón tlen onokuep se kouatl, opeuj kintoloua okseki kouamej tlen intlatki katka teopixkej. Maski ijkon, Faraón xokinkauili makisakan israelitas.

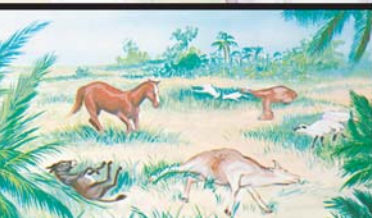
Ika yejon, Jehová okinemili kititis Faraón, iueyilis. ¿Tikmatstika kenon okichiuuj? Okichiuuj makipiya Egipto majtlaktli tlajyouilistin.

Sakin, ijkuak panouayaj tlajyouilistin, Faraón kinnotsaya Moisés niman kijliaya: ‘Xtelti yejuin tlajyouilistli niman nikinkauilis mayakan israelitas’. San ika, ijkuak tlajyouilistli noteltiaya, kipatlalaya tlen yokijtoka. Xkinkauiliaya mayakan. Sakin, ijkuak opanok tlajyouilistli majtlaktli, okimijli makisakan.

¿Tikimixmatstika katlejuamej majtlaktli tlajyouilistin? Xpano ipan okse página niman matikimitakan.

MAJTŁAKTLI TLAJYOUILISTIN

32

XKITA tlaixkopinaltin. Nikan nesij tlaajyouilistin tlen Jehová okintitlanili egipcios. Ipan kachtopa tlaixkopinajli nesi Aarón kiuitektika atentli Nilo ika itlakouj. Kuakon yejon atl onokuep yestli, michimej omijkej, niman aman atentli opeuj molonia.

Sakin, Jehová okichiuj makisakan temomej ipan atentli Nilo. Nemiyaj ipan hornos, kampa tlaxakualouayaj, ipan tlapextin, nochiiuyan. Ijkuak temomej omijkej, egipcios melak miyekej okinnechikojkej, niman ipan nochi país otlamoloniak.

Kuakon Aarón okiitek tlaajli ika itlakouj niman tlapoktli onokuep jejenes, sayolintsitsintin tlen tekuaj. Yeuin katka ika yeyi tlaajyouilistli.

Okseki tlaajyouilistin xokintlaajyouilti israelitas, san egipcios. Ika naui, okintitlanilijkej uejueyimej sayolimej tlen okalakitoj ipan inchan nochimej egipcios. Ika makuijli, okintlaajyouilti yolkamej. Melak miyekej uakaxtin, borregos niman chivos tlen intlatki katka egipcios omijkej.

Sakin, Moisés iuan Aarón okixiniykej tlikonextli, niman yeuin okichiuj taltikpakchanejkej iuan yolkamej

makipiyakan tsotsomej tlen temalkisaj.
Yejuin ika chikuasen tlajyouilistli.

Sakin, Moisés tlakpak okajkok itlakouj, niman Jehová opeuj kichiua matlakomoni niman matesiui. Xkeman ijkon tesiuiya ipan Egipto.

Ika chikueyi tlajyouilistli, okititlan miyekej chapolimej. Xkeman ijkon melak miyekej nemiyaj, niman xkeman noita melak miyekej chapolimej. Okitlamijkej nochi tlen okikauj tesiujtli.

Ika chiknaui tlajyouilistli, inpan otlayouak. Yeyi tonajli ipan nochi país ijkon onenkej, san ika, kampa israelitas nemiyaj kipiayaj tlauijli.

Ika otlamito, toTajtsin okimijli nochemej israelitas makixauilkan iyesyo borreguito iyeualiyen puertan. Kuakon iiluikaktekitkaj toTajtsin oyaj Egipto. Ijkuak iiluikaktekitketl kitaya yestli ipan yejon kajli, xakaj kimiktiaya. Niman ijkuak xkitaya yestli, kimiktiaya nochimej tekoneuan akin kachtopa otlakatikoj, itech tlaltikpakchanejkej niman yolkamej. Yejuin katka ika majtlaktli tlajyouilistli.

Ijkuak yopanok yejuin tlajyouilistli, Faraón okinkauili israelitas makisakan, akin sa kichiayaj makinkauilkan, nimantsin ipan yejon yeuajli opeuj kisaj itech Egipto.

Éxodo, tlaxeloltin uejueyimej 7 ontlami ipan 12.

PANOUAJ ITLAJKOTIAN MAR ROJO 33

¡XKITA tlen panotika! Moisés akin konteketstika itlakouj ipan mar Rojo. Akin iuan nemij, yejuamej israelitas. Niman Faraón iuan isoldados iamimiktokej. Matikitakan kenon opanok yejuin.

Ken otomachtijkej, sakin ijkuak yopanok tlajyouilistli majtlaktli, Faraón okimijli israelitas makisakan itech Egipto. Kanaj 600 mil tlakamej israelitas okiskej, noijki miyekej siuamej niman kokonej. Oksekimej miyekej taltikpakchanejkej akin yotlaneltokakaj itech Jehová imiuan okiskej israelitas. Nochimej okinuikakej inyolkauan, inborregos niman chivos ijkuak okiskej itech Egipto.

Ijkuak xkisayaj, israelitas okintlajtlanilijkej egipcios tlakentin niman miyek tlemach tlen tlachijchiujtin ika plata niman ika oro.

Egipcios melak onomojtijkej ika tlajyouilistli majtlaktli. Kuakon okinmakakej israelitas nochi tlen okitlajtlankej.

Opanok san seki tonaltin niman israelitas oajsikej itech mar Rojo. Ompa onoseuijkej. Niman Faraón iuan itlapaleuijkauan okinemilijkej ika xkuajli okichiujkej, pampa okinkauilijkej israelitas makisakan. Kijtouayaj: ‘¡Otikinkauilijkej mayakan totlakeualuan!’

Kuakon Faraón oksejpa okipatlak tlen yokijtoka. Nimantsin opeuj kiyektlalia icarro tlen kitekitiltia ipan guerra niman isoldados. Kuakon opeuj kintoka israelitas ika 600 carros melak kuajli tlachijchiujtin, niman ika nochi carros tlen onkatakaj Egipto.

Ijkuak israelitas okontakej uajlauj Faraón niman isoldados, melak onomojtijkej. Xueliskiaj choloskiaj. Imixpan onkatka mar Rojo niman inkuitlepan uajlayaj egipcios. San ika, Jehová okitlali se moxtli tlen kixelouaya ikalpan itech egipcios. Ika yejon, egipcios xueliyaj kimitayaj israelitas niman ijkon xueliyaj kinmajsiyaj.

Jehová okijli Moisés makonteketsa itlakouj ipan mar Rojo. Ijkuak Moisés okichiu yejuin, Jehová okichiu maejeka melak chikauak tlen ualeuaya ikisayan tonajli. Atl otlajkoxeliuj, niman onochiuje kental tepantin.

Kuakon israelitas opeujkej nejnemij ipan tlajli uajki. Nonekiya miyek horas niman ijkon mauelikan mapanokan yejon tlaltikpakchanejkej iuan inyolkauan. Aman egipcios oksejpa ouel okimitakej, niman oyajkej ipan mar okintokakej.

Ijkuak ijkon okichiuje, toTajtsin okichiu majtlakauikan incarros. Egipcios melak onomojtijkej niman otsajtsikej: ‘Jehová techixnamiki inpampa. ¡Matikisakan!’ San ika, xok ueliskiaj.

Kuakon Jehová okijli Moisés makonteketsa itlakouj ipan mar Rojo, ken otikitak ipan tlaixkopinajli. Atl tlen onochiuje ken tepantin inpan otouyau egipcios niman incarros. Nochimej soldados nemiyaj ipan mar. ¡Nion se egipcio xomakis!

¡Melak opak ikalpan toTajtsin pampa omakiskej! Tlakamej onokuikatijkej pampa okitlasojkamachilijkej Jehová, kijtouayaj: ‘Jehová otetlan. Okichiu maamimikikan ipan mar caballos niman akin inpan tlejkotiayaj’. Míriam, ikniuj Moisés, okikixti ipandereta, niman nochi siuamej ijkon okichiuje. Onijtotijkej, niman noiiki onokuikatijkej: ‘Jehová otetlan. Okichiu maamimikikan ipan mar caballos niman akin inpan tlejkotiayaj’.

Makisaj itech Egipto niman ontlami ijkuak nemi kachtopa tekiuaj ipan Israel

Moisés okinkixti israelitas kampa kintekitiltiayaj kentla tlakeualtin niman okinuikak ipan tepetl Siná, kampa toTajtsin okinmakak Itlanauatiluan. Sakin, Moisés okintitlan 12 tlakamej maichtakatlachiatij ipan tlaqli Canaán. Majtlaktli tlakamej okijlikej tlen xkuajli ijkuak ouajnokuepkej. Niman ijkon okichiujej makinekikan nokuepaskej israelitas, ne Egipto. Pampa xotlaneltokakej, toTajtsin okichiujej israelitas makistinemikan 40 xiuutl ipan tlaluaktli.

Josué, okitlapejpenijkej niman ijkon yejua makinuika israelitas ipan tlaqli Canaán. Jehová okichiujej milagros niman ijkon okinpaleui makinotlatkitikan yejon país. Okitsakuili atentli Jordán, okichiujej maxoxotonikan itepanuan Jericó niman se tonajli okitelti Tonaltsintli. Ipan chikuasen xiuutl, okinkuiliykej intlal cananeos.

Itech 356 xiujtin, nemiayaj jueces akin okinyekankej israelitas, opeuj Josué. Melak miyek tiuelij itech, ken Barac, Gedeón, Jefté, Sansón niman Samuel. Noijki itech siuamej ken Rahab, Débora, Jael, Rut, Noemí niman Dalila. Ika nochi, opanokej 396 xiujtin ipan Parte YEYI.

¿TIKMATSTIKA tlenon kisentlaliytokej ipan tlajli yejon tlaltikpakchanejkej? Nesi kentla tesiujtli. Istak niman kanauak. San ika, xtesiujtli, yejuin ueli nokua.

Yopanok san kanaj se metstli ijkuak israelitas ouajkiskej Egipto. Nemij ipan tlaluaktli. Ompa achijtsin noskaltia tlen nokua, niman peuaj kijtouaj: ‘Melak kuajli yeskia tla Jehová techmiktiskia ne Egipto. Ompa tijkuayaj tlen tejuamej tiknekiyaj’.

Ika yejon, Jehová kijtoua: ‘Nikchiuas maxiniki tlakuajli itech iluikak’. Niman ijkon kichiua. Uajmostla, ijkuak israelitas kitaj tlen oxiniko, notlajtoitiaj: ‘¿Tlenonon yejuin?’

Moisés kimijlia: ‘Yejuin tlakuajli tlen Jehová yomechmakak xkuakan’. Yejuamej kitokayotiaj MANÁ. Yejuin maná machisti kentla pan tlachijchiujtli ika neujtli.

‘Xsentlalikan san tlen nenkikuaskej’, kimijlia Moisés. Ika yejon, nochipa kisentlaliaj ika kualkan. Kuakon, ijkuak peua tona, maná tlen nokaua ipan tlajli pati.

Moisés noiiki kimijlia: ‘Maka yakaj kejyeuas maná’. Sekimej xtetlakamatij. ¿Tikmatstika tlenon panoua? ¡Uajmostla, maná tlen okejyeujkej peua kipiya okuilimej niman molonia!

San ika, Jehová kijtoua ika se tonajli ipan se semana, makisentlalikan maná tlen kikuaskej ipan ome tonajli. Yejuin katka ipan tonajli chikuasen. Niman Jehová kijtoua ika makejyeuakan tlen kikuaskej uajmostla, pampa ipan tonajli chikome xkichiuas mauajxini. ¡Ijkuak kejyeuaj maná tlen kikuaskej ipan tonajli chikome, xkipiya okuilimej nion xmolonia! ¡Yejuin okse milagro!

Kech uejkauij israelitas ipan tlaluaktli, kikuaj maná.

JEHOVÁ KITEMAKA ITLANAUATILUAN

35

SAN seki metstli opanok ijkuak israelitas ouajkiskej itech Egipto, aman yejuamej ajsij ipan tepetl Sinaí, noijki noixmati kentla Horeb. Nikan kampa toTajtsin otlajto iuan Moisés itsajlan uitskojtli tlen tlikuitika. Israelitas ompa nokauaj, maski xouejkaujkej.

Ijkuak Moisés tlejkoua ipan tepetl, israelitas kichiaj tlatsintlan. Ipan tepetl Sinaí, Jehová kijlia Moisés ika Yejua kineki makitlakamatikan israelitas niman manochiuakan Ikalpan. Ijkuak Moisés uajtemoua, kimijlia israelitas tlen Jehová okijli. Niman yejuamej kijtouaj ika kitlakamatiskej Jehová, pampa kinekij nochiuaskej ikalpan.

Aman Jehová kichiua tlen xkeman panouaya. Kichiua mapopoka tepetl, niman chikauak matlakomoni. Noijki okinots ikalpan niman okimijli: 'Nejua niJehová, moTajtsin akin omitsajkixiti Egipto'. Kuakon okinmakak yejuin tlanauatijli: 'Maka tikinueyichiuas oksekimej tajtsitsintin, san nejua'.

ToTajtsin kinmaka israelitas okseki chiknau i tlanauatiltin. Ikalpan melak onomojtli. Kijliaj Moisés: 'Tejua xtechnotsa, tomojtiaj matechnotsa toTajtsin pampa timikiskej'.

Sakin, Jehová okijli Moisés: 'Xtlejko nikan ipan tepetl. Nejua nimitsmakas ome tetl patlauak kampa yonikijkuilo tlanauatiltin tlen nikneki nokalpan makitlakamati'. Kuakon Moisés oksejpa tlejkoua ipan tepetl. Nokaua ompa 40 tonajli niman 40 yeuajli.

ToTajtsin kipiya miyek, miyek tlanauatijli tlen kinmakas ikalpan. Moisés kimijkuiloua. ToTajtsin noijki kimaka ome tetl patlauak. Ipan yejuin temej toTajtsin yokijkuilo majtlaktli tlanauatijli tlen okimijli ikalpan. Itoka Majtlaktli Tlanauatiltin.

Majtlaktli Tlanauatiltin melak noneki manotlakamatikan. San ika, toTajtsin noijki okinmakak israelitas okseki tlanauatiltin. Yejuin se: 'Xtlajsojtla moTeko Dios Jehová ika nochi moyojlo, ika nochi moalma niman ika nochi motlamachilis'. Niman yejuin okse: "Xkintlajsojtla oksekimej no ijki ken tejua timotlajsojtla". ToTajtsin iKoneuj, Jesucristo, okijto ika yejuin ome tlanauatijli tlen toTajtsin okimakak ikalpan Israel, melak uejueyimej. Sakin, tiueliskej miyek tlemach itech iKoneuj toTajtsin niman tlen otemachti.

Éxodo 19:1-25; 20:1-21; 24:12-18; 31:18; Deuteronomio 6:4-6;
Levítico 19:18; Mateo 22:36-40.

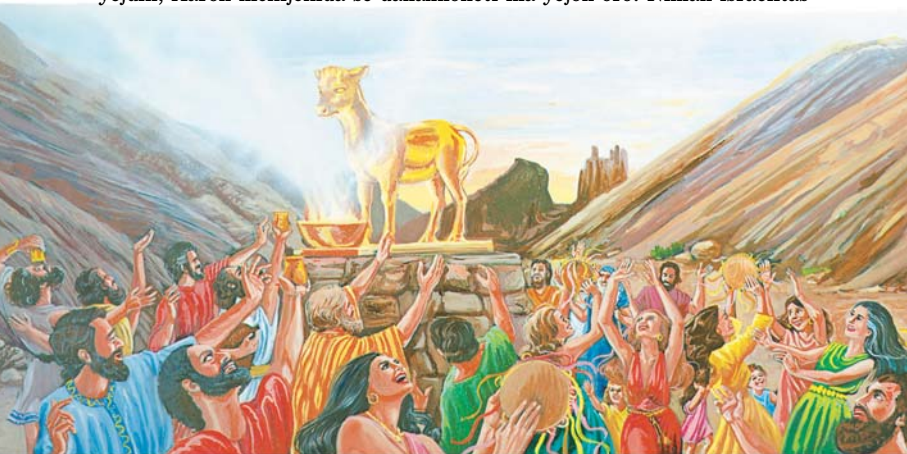
UAKAXKONETL TLACHIJCHIUJTLI IKA ORO

36

¡XKITA! ¿Tlenon kichiujtokej aman? ¡Kichiuilijtokej teoyotl se uakaxkonetl! ¿Tleka ijkon kichiujtokej?

Ijkuak Moisés uejkaui ipan tepetl, israelitas kijtouwaj: ‘Xtikmatij tlenon ipan yonochiuj Moisés. Matochijchiuilikan se totajtsin akin matechkixti itech yejuin tlajli’.

‘Maski’, kijtowa Aarón ikniuj Moisés. ‘Xmokixtilikan nemopipiloluan tlachijchiujtin ika oro, niman xnechaujkuilikan.’ Ijkuak israelitas kichiuj yejuin, Aarón kichijchiua se uakaxkonetl ika yejon oro. Niman israelitas

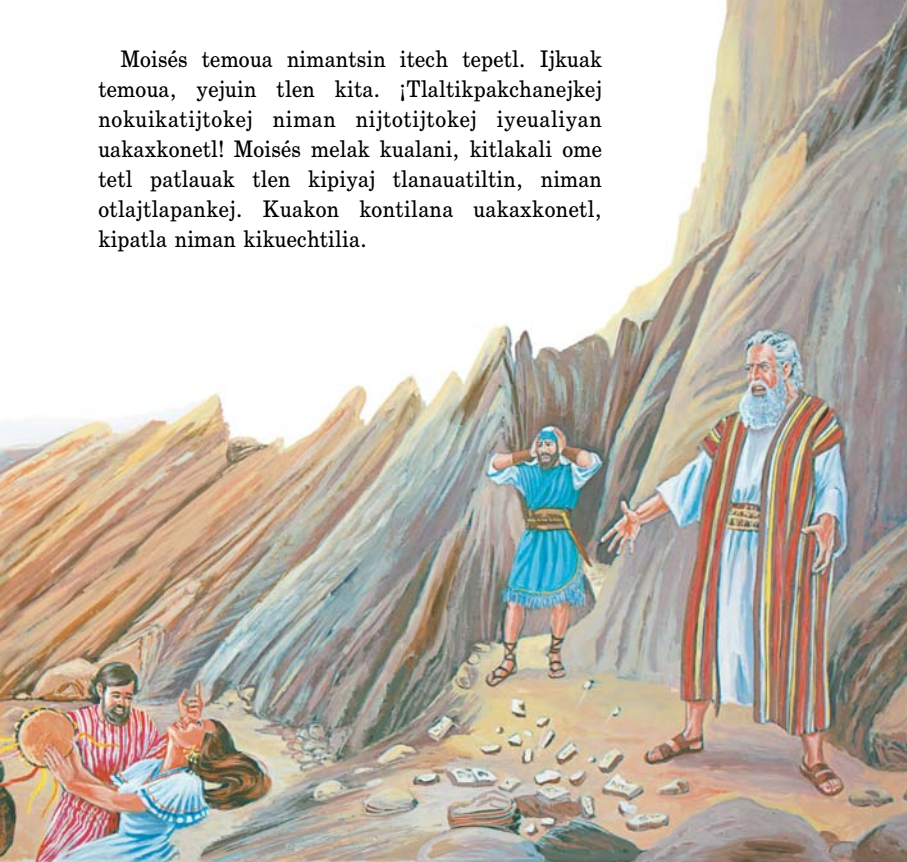

kijtouwaj: ‘¡Yejuin toTajtsin, akin otechkixti itech Egipto!’. Kuakon kipiay se ueyi iluitl, niman kiueyichiuj uakaxkonetl tlachijchiujtli ika oro.

Ijkuak Jehová kita yejuin, melak kualani. Niman kijlia Moisés: ‘Xmotlasiuiti, xtemo. Nokalpan melak xkuajli tlen kichiujtika. Yokilkaujkej notlanauatiluan niman notlakuanketsaj ixpan se uakaxkonetl tlachijchiujtli ika oro’.

Moisés temoua nimantsin itech tepetl. Ijkuak temoua, yejuin tlen kita. ¡Tlaltikpakchanejkej nokuikatijtokej niman nijtotijtokej iyeualiyán uakaxkonetl! Moisés melak kualani, kitlakali ome tetl patlauak tlen kipiýaj tlanauatiltin, niman otlajtlapankej. Kuakon kontilana uakaxkonetl, kipatla niman kikuechtilia.

Israelitas yokichiujkej tlen melak xkuajli. Ika yejon, Moisés kimijlia sekimej tlakamej makikixtikan iespadas. Niman yejua kimijlia: ‘Tlaltikpakchanejkej xkuakualtin akin okiueyichiujkej uakaxkonetl, kipiya ika mikiskej’. ¡Kuacon yejon tlakamej kimiktiaj yeyi mil israelitas! ¿Xtechititia yejuin ika noneki san matikueyichiuakan Jehová, niman matotlajpiyakan maka tikinueyichiuaskej tajtsitsintin?

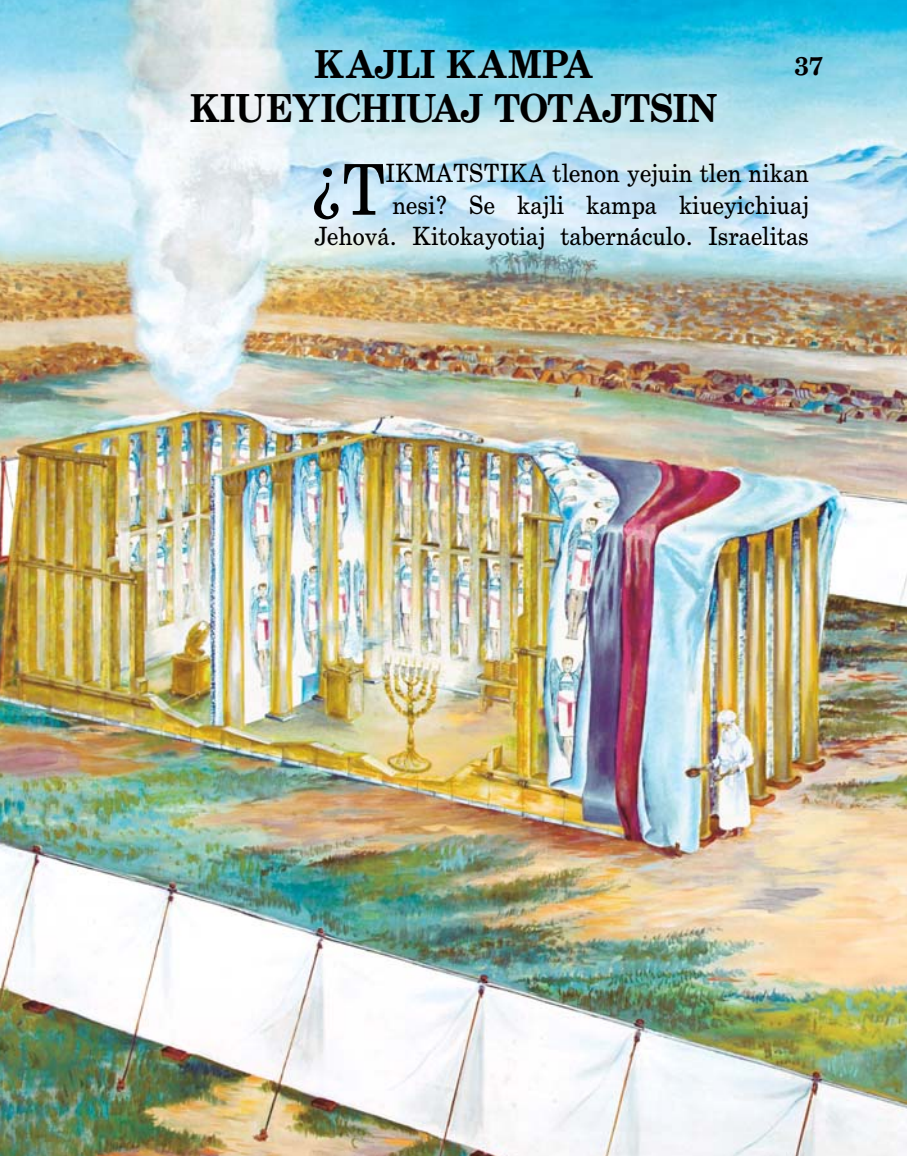
Éxodo 32:1-35.

KAJLI KAMPA KIUEYICHIUAJ TOTAJTSIN

37

¿TIKMATSTIKA tlenon yejuin tlen nikan nesi? Se kajli kampa kiueyichiuaj Jehová. Kitokayotiaj tabernáculo. Israelitas

otlankej kichijchiuaj ipan se xiuitl, sakin ijkuak ouajkiskej itech Egipto. ¿Tikmatstika akinon okinemili manochijchiua?

Jehová okinemili. Ijkuak Moisés nemiya ikuatipan tepetl Sinaí, Jehová okijli kenon kichijchiuas. Okijli maueli makejkuanikan. Niman ijkon uelis kitkiskiaj maski san kanon. Ika yejon, ijkuak israelitas nejkuaniayaj oksekan ipan tlaluaktli, ompa kitkiyay yejuin kajli.

Tla tikita ijtik cuartito tlen onka kampa ontlami kajli, uelis tikitas se caja. Yejuin itoka, caja tlen tetlalnamihtia tlajtolkaualistli. Kipiaya ome querubines tlachijchiujtin ika oro tlen noixnamiktokej, okintlalijkej ipan itenko caja. ToTajtsin oksejpa okijkuilo Majtlaktli Tlanauatiltin ipan ome tetl patlauak, pampa Moisés okitlajtlapan tlen kachtopa okimakakaj. Niman yejuin temej okimejyeujkej ipan yejon caja. Noijki ompa okejyeujkej se kontli tentika ika maná. ¿Tikilnamiki tlenon katka yejon maná?

Jehová kitlapejpenia Aarón ikniuj Moisés, kentla ueyi teopixki. Yejua kinyekana israelitas ijkuak kiueyichiuaj Jehová. Niman ikoneuan noijki teopixkej.

Xkita yejon ueyi cuarto tlen onka ijtik kajli. Okpa ika koyauak xijkon ken cuartito tlen onka tlaxomolko. ¿Tikita yejon cajita tlen pojkestika? Ompa tlaixpan kampa teopixkej kipojkixtiaj tlen melak ajuiyak. Xkita noijki yejon candelabro tlen kipiya chikome lámparas. Niman ika yeyi, tlen onka ipan cuarto, se mesa kampa kipiya 12 pan.

Ikiyauatenko tabernáculo onka se ueyi kuexomatl, tentika ika atl. Teopixkej ompa nochipauaj. Noijki ompa onka ueyi tlaixpan. Nikan kintlatiaj yolkamej tlen kinuentialiliaj Jehová. Yejuin kajli onka itsajlan kampa chantij israelitas.

XKITA tlakilyomej tlen yejon tlakamej kuajkechpanouaj. Xkita kenon san se imakojyo melak miyek uvas kipiya. Omemej tlakamej noneki makikechpanokan. Xkita granadas niman higos. ¿Kanon okinkuitoj yejuin kuajkuajli tlakilyomej? Ipan país itoka Canaán. Xkilnamiki ika, ipan yejon país itoka Canaán chantiyaj Abrahán,

Isaac niman Jacob. San ika, ijkuak xok onkatka tlakuajli, Jacob iuan ichanejkauan oyajkej Egipto. Aman, ijkuak yopanok kanaj 216 xiujtin, Moisés oksejpa kinuika israelitas ipan Canaán. Aman nemij ipan tlaluaktli Qadés.

Akin chantij Canaán, melak xkuakualtin. Ika yejon, Moisés kintitlani 12 tlakamej maichtakatlachiatij niman kimijlia: ‘Xkitatij kechmej chantij ompa, niman tla melak kojtikey. Xkitakan tla yejon tlaltin tlatlakitiaj. Niman xkuajkuikan seki tlakilyomej’.

Ijkuak onokuepkej akin oichtakatlachiatoj Qadés, kijliaj Moisés: ‘Melak kualtsin yejon país’. Niman okitkikej seki tlakilyomej niman ijkon makinneltokakan. San ika, majtlaktli akin oichtakatlachiatoj kijtouaj: ‘Tlaltikpakchanejkej akin ompa chantij melak uejkapamej niman kojtikey. Tla tikyejyekoskej tikinkuiliskej yejon país, techmiktiskej’.

Ijkuak yejuin okijtokej, israelitas melak onomojtijkej. ‘Kuajli yeskia tla timikiskiaj Egipto noso nikan ipan tlaluaktli’, kijtouaj. ‘Techmiktiskej ijkuak tikimixnamiskiskej, niman tosiuauan iuan tokoneuan kinmasiskej. ¡Maka sa Moisés matechyekana, matiktlapejpenikan okse, niman matokuepakan Egipto!’

San ika, omemej akin oichtakatlachiatoj kineltokaj ika Jehová kinpaleuis, niman kimijliaj ika maka manomojtikan. Intoka Josué niman Caleb. Kijtouaj: ‘Maka xmomojtikan. Jehová touan nemi. Uelis totlatki yes yejon país’. Israelitas xkinkakij niman kinekij kinmiktiskej Josué niman Caleb.

Yejuin melak okikualani Jehová, niman kijlia Moisés: ‘Nochimej akin kipiay 20 xiuitl ika tlayekapan, xkalakiskej Canaán. Maski yokitakej milagros tlen onikchiuj Egipto, noijki ipan tlaluaktli, ok xnechneltokaj. Ika yejon, kistinemiskej ipan tlaluaktli 40 xiuitl hasta kampa nochimej mamikikan. San Josué niman Caleb kalakiskej Canaán’.

XKITA xochimej niman almendras tlen tlakij ipan tlakotl. Yejon itlakouj Aarón. ¡Niman tlakilyotl otlak san ipan se yeuajli! Matikitakan tleka.

Israelitas melak youejkaujkej kistinemij ipan tlaluaktli. Sekimej xkineki matlayekana Moisés nion xkineki Aarón kentla ueyi teopixki. Coré ijkon tlanemilia, noijki Datán, Abiram iuan 250 akin kinyekanaj israelitas. Nochimej uajlauej niman kijliaj Moisés: ‘¿Tleka tiknemilia ika tejua tiueyixtika, xijkon ken tejuamej?’

Moisés kijlia Coré niman akin imiuan nemi: ‘Mostla ika kualkan xkontilanakan tlen ika nentlapojkixtiaj niman xtlalilikan tlen ajuiyak. Kuakon xuajlakan ixpan itabernáculo Jehová. Tikmatiskej akinon kitlapejpenis’.

Uajmostla Coré niman 250 akin iuan nemij uajlauej ipan tabernáculo. Noijki uajlauej miyekej akin kipaleuiyaj. Jehová melak kualantika. Moisés kijtous: ‘Xtlalkauikan inkaluan yejuin xkuakualtin tlakamej. Maka itlaj xkitskikan tlen intlakti’. Tlaltikpakchanejkej kikakij, kitlalkauiyaj inkaluan Coré, Datán niman Abiram.

Kuakon Moisés kijtous: ‘Ijkon tikmatiskej akinon kitlapejpenis Jehová. Tlajli tlapouis niman kintolos akin xkuakualtin tlakamej’.

Ijkuak Moisés tlami kijtous yejuin, tlapoui tlajli. Inkal niman tlen intlakti Coré, Datán niman Abiram iuan nochimej akin imiuan nemiyaj oxinitoj, kuakon tlajli onotsauk. Ijkuak tlaltikpakchanejkej kikakij kenon tsajtsij akin oxinitoj, peuu kijtous: ‘¡Xmotlalaman! ¡Uelis noijki tonxiniskej!’

Coré niman 250 akin iuan nemij, ok nisiu nemij itech tabernáculo. Ika yejon, Jehová kuajtitlani tlitl niman nochimej tlatlaj. Jehová kijlia Eleazar ikoneuj Aarón ika makinsentlali tlen ika tlapojkixtiayaj akin omijkej, makinkanaua niman makipepechouili tlaixpan. Yejuin tlen okitlalilijkej tlaixpan,

kimilnamiktia israelitas ika, san Aarón iuan ikoneuan kipiya ika tekitiskej kentla iteopixkauan Jehová.

San ika, Jehová kineki kuajli makimatikan ika okitlapejpeni Aarón iuan ikoneuan kentla teopixkej. Kuakon kijlia Moisés: ‘Nochimej akin tlayekanaj ipan uejueyimej familias itech Israel makuajkuikan intlakouj. Itech levitas, Aarón makuajkui itlakouj. Kuakon xtlali ijtik tabernáculo nochi intlakouj ixpan caja tlen tetlalnamiiktia tlajtolkaualistli. Itlakouj akin nejua niktlapejpenis kentla teopixki, xochiyouas’.

Uajmostla Moisés kita, jitlakouj Aarón xochiyoua niman kipiya almendras! ¿Tikasikamati tejua tleka Jehová okichiuj itlakouj Aarón maxochiyoua?

Números 16:1-49; 17:1-11; 26:10.

PANOUA miyek xiujtin... ;25, 30, 35, 39 xiuittl! Israelitas ok nemij ipan tlatuaktli. Ipan nochi yejuin xiujtin Jehová kitlajpiya ikalpan. Kintlakualtia ika maná. Ika tonajli kinyekana ika se moxtli niman ika yeuajli ika tlitl, intlaken xtlami nion xposauij imikxuan.

Yejuin kachtopa metstli itech 40 xiuittl tlen ikipiya ika ouajkiskej Egipto. Israelitas oksejpa nemij kampa itoka Qadés. Nikan nemiyaj ijkuak 12 ihtakatlachixkej okintitlankej matlachiatij ipan país itoka Canaán, yopanok 40 xiuittl. Míriam ikniuj Moisés miki nikan, ipan Qadés. Ijkon ken yopanoka, oksejpa onka tlauejli nikan.

Tlaltikpakchanejkej xueli kinextiaj atl. Kijliaj Moisés: ‘Melak kuajli yeskia tla timikiskiaj. ¿Tleka otitechuajkixti Egipto niman otitechuajuikak nikan kampa xtlakualtsinkan nion kampa xtlaj tlaki? Nikan xtlaj trigo, higos, uvas nion granadas. Nion xtlaj atl tlen tikoniskej’.

Ijkuak Moisés niman Aarón konchiuaj teoyotl ipan tabernáculo, Jehová kijlia Moisés: ‘Xkinsentlali nokalpan. Kuakon, imixpan xnotsa yejon tetl tlen ne onka. Ompa kisas miyek atl tlen koniskej nokalpan iuan nochi inyolkauan’.

Kuakon Moisés kinsentlalia tlaltikpakchanejkej, niman kimijlia: ‘¡Xkakikan, nochi akin xnentlaneltokaj ipan toTajtsin! Aarón niman nejua timechkixtiliskej atl itech yejuin tetl’. Kuakon, Moisés kiuteki okpa yejon tetl ika se tlakotl, niman melak miyek atl ouajkis itech yejon tetl. Okimaxili yejuin atl nochimej tlaltikpakchanejkej iuan inyolkauan akin ompa nemiyaj.

San ika, Jehová melak kualani iuan Moisés niman Aarón. ¿Tikmatstika tleka? Pampa Moisés niman Aarón okijtokej ika *yejuamej* kikixtiskiaj atl itech yejon tetl. Maski Jehová yejua akin kikixtijtoya. Niman pampa Moisés iuan Aarón xokijtokej tlen melauak, Jehová kimijlia ika kinkauilis matlajyouikan. ‘Nemejuamej xnenkiyekanaskej nokalpan ijkuak kalakiskej Canaán’, kimijlia toTajtsin Jehová.

Nimantsin israelitas kisaj itech Qadés. Xouejkaujkej oajsikej ipan tepetl Hor. Ompa, ikuatipan tepetl, miki Aarón. Kipiya 123 xiuitl ijkuak miki. Israelitas melak noyolkokouaj, niman kichokiliaj Aarón 30 tonaltin. Eleazar ikoneuj Aarón yejua akin kitlaliaj kentla ueyi teopixki itech israelitas.

Números 20:1-13, 22-29; Deuteronomio 29:5; Nehemías 9:21.

KOUATL TLACHIJCHIUJTLI IKA COBRE

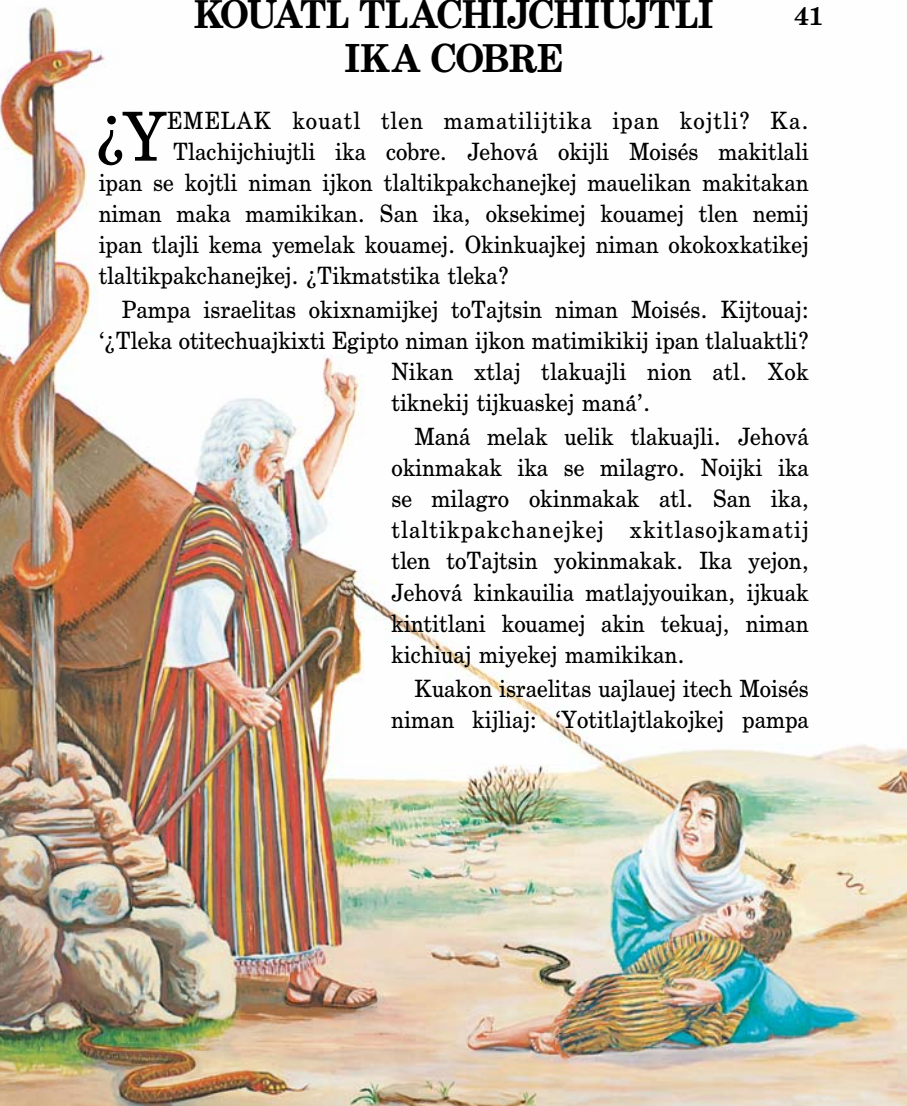
41

¿YEMELAK kouatl tlen mamatilijtika ipan kojtlí? Ka. Tlachijchiujtli ika cobre. Jehová okijli Moisés makitlali ipan se kojtlí niman ijkon taltikpakchanejkej mauelikan makitakan niman maka mamikikan. San ika, oksekimej kouamej tlen nemij ipan tlajli kema yemelak kouamej. Okinkuajkej niman okokoxkatikej taltikpakchanejkej. ¿Tikmatstika teleka?

Pampa israelitas okixnamijkej toTajtsin niman Moisés. Kijtouaj: ‘¿Teleka otitechuajkixti Egipto niman ijkon matimikikij ipan tlaluaktli? Nikan xtlay tlakuajli nion atl. Xok tiknekij tijkuaskej maná’.

Maná melak uelik tlakuajli. Jehová okinmakak ika se milagro. Noijki ika se milagro okinmakak atl. San ika, taltikpakchanejkej xkitlasojkamati j tlen toTajtsin yokinmakak. Ika yejon, Jehová kinkauilia matlajyouikan, ijkua kintitlani kouamej akin tekuaj, niman kichiuj miyekej mamikikan.

Kuakon israelitas uajlauej itech Moisés niman kijliaj: ‘Yotitlajtlakojkej pampa

tlemach xkuajli yotikijtokej itech Jehová iuan motech. Xchiuili teoyotl Jehová niman makinpopolo yejuin kouamej’.

Kuakon Moisés kichiua teoyotl inpampa. Niman Jehová kijlia Moisés makichijchiua yejuin kouatl ika cobre. Kijlia makitlali ipan se kojtlí, niman nochimej akin okinkua se kouatl noneki makonita. Moisés kichiua ijkon ken toTajtsin kijlia. Kuakon akin okinkuajkej, konitaj kouatl tlachijchiujtli ika cobre niman xmikij.

Yejuin techmachtia ika tejuamej noijki ijkon tinemij ken israelitas, akin okinkua kouatl. Xkimita kenon nochimej tlaltikpakchanejkej ueuentsintiaj, kualoj niman mikij. Yejuin panoua pampa kachtopa tlakatl niman siuatl, Adán iuan Eva, okitlalkauijkej Jehová, niman tinochimej itech tiualeuaj. San ika, Jehová okitlapo se ojtli niman ijkon matinemikan nochipa.

Jehová okuajtitlan ikoneuj Jesucristo ipan tlaltikpaktli. Jesús okipilojkej ipan se kojtlí melaktik, pampa miyekej kinemiliayaj ika yejua xkuajli katka. San ika, Jehová okitemakak Jesús niman ijkon techmakixtis. Tla tikchiuaj ken yejua, kentla tikonitstoskiaj, uelis tikpiyaskej nemilistli tlen xkeman tlamis. Ika tlayekapan tiueliskej itech yejuin.

Números 21:4-9; Juan 3:14, 15.

¿TIKITANI se poloko matlajto? ‘Ka.’ Kanaj tejua tikijtoua: ‘Yolkamej xtlajtouaj’. Biblia kijtousa ika se siuapoloko otlajto. Matikitakan kenon opanok.

Israelitas ikalakiskiaj ipan país itoka Canaán. Balac, akin tekiuajti itech Moab, kinmakasi israelitas. Ika yejon, tlatitlani makitejtemotij se tlakatl tlamachilise itoka Balaam niman ijkon makijto tlen xkuajli inpan manochiua israelitas. Okijli kimakas miyek tomin, kuakon Balaam tlejkoua ipan siuapoloko niman yauj itech Balac.

Jehová xkineki Balaam ijkon makichiuiili ikalpan. Ika yejon, kititlani se iluikaktekitkauj ika se espada ueyak niman makitsakuili Balaam ipan ojtli. Balaam xueli kita iluikaktekitketl, san ika, iyolkauj kema kita. Kuakon iyolkauj kiyejyekoua kitlalkauis iluikaktekitketl niman pampa xueli kitlalkauiya, noteka ipan ojtli. Balaam melak kualani, niman kiuiteki ika se tlakotl.

Jehová kichiua Balaam makikaki ijkuak tlajtoua iyolkauj, niman kitlajtoltia: ‘¿Tleka tinexuiteki, itlaj onimitschiuili?’

Balaam kinankilia: ‘¡Yotinechpinaujtí! ¡Tla nikpiyaskia se espada nimitsmiktiskia!’

‘¿Kemanon ijkon onimitschiuili?’, kitlajtoltia iyolkauj.

‘Xkeman’, kinankilia Balaam.

Kuakon Jehová kikaúilia Balaam makita se iluikaktekitketl ika iespada notelketstika ipan ojtli. Iluikaktekitketl kijlia: ‘¿Tleka yotikuitek moyolkauj? Oniuajla onimistsakuliko, pampa xkipiya ika tias tikonijtos tlen xkuajli inpan manochiua israelitas. Tla moyolkauj xnechtlalkauiskia nimitsmiktiskia, niman yejua xtlaj nikchiuiliskia’.

Balaam kijtoui: ‘Yonitlajtlako. Xnikmatiya tla tinemiya ipan ojtli’. Kuakon iluikaktekitketl kikaúilia Balaam mauia, niman Balaam yauj konita Balac. Ok kiyejyekoua kijtos tlen xkuajli inpan manochiua israelitas, san ika, Jehová kichiua Balaam yexpa makiteochiua Israel.

Números 21:21-35; 22:1-40; 23:1-30; 24:1-25.

MOISÉS kineki kalakis Canaán iuan israelitas. Ika yejon, kijtous: ‘Jehová, xnechkauili manikpanau i atentli Jordán, niman ijkon manikita kuajli tlajli’. San ika, Jehová kinankilia: ‘¡Maka sa xnechpasolo! ¡Yonimitsijli ika ka!’ ¿Tikmatstika tejua tleka ijkon kinankilia?

Ijkon kinankilia pampa xkuajli tlen okichij Moisés ijkuak okiutek tetl. Xkilnamiki: yejua iuan Aarón xokiueyichijkej Jehová. Xokijlikej israelitas ika Jehová yejua akin kikixtijtoya atl ipan tetl. Ika yejon, Jehová okimijli ika xkinkauliskia makalakikan Canaán.

Kuakon, san seki metstli opanok ijkuak omik Aarón, Jehová kijlia Moisés: ‘Xkanati Josué, niman xtlali ixpan teopixki Eleazar, iuan imixpan israelitas. Niman ompa, imixpan nochimej, xkimijli ika Josué yejua yenkuik tlayekanketl’. Moisés kichiua ken Jehová kijlia ijkon ken nesi ipan tlaixkopinajli.

Kuakon Jehová kijlia Josué: ‘Xmoyolchikaua, maka xmomojti. Tikinyekanas israelitas niman tikinuikas ipan tlajli Canaán tlen onikimijlika nikinmakas, niman nejua mouan ninemis’.

Sakin, Jehová kijlia Moisés matlejko ikuatipan tepetl Nebo, tlen onka ipan tlajli Moab. Ompa Moisés ueli konita atentli Jordán niman kita kualtsin tlajli Canaán. Jehová kijlia: ‘Yejuin tlajli tlen yonikinmijlika nikinmakas ikoneuan Abrahán, Isaac niman Jacob.

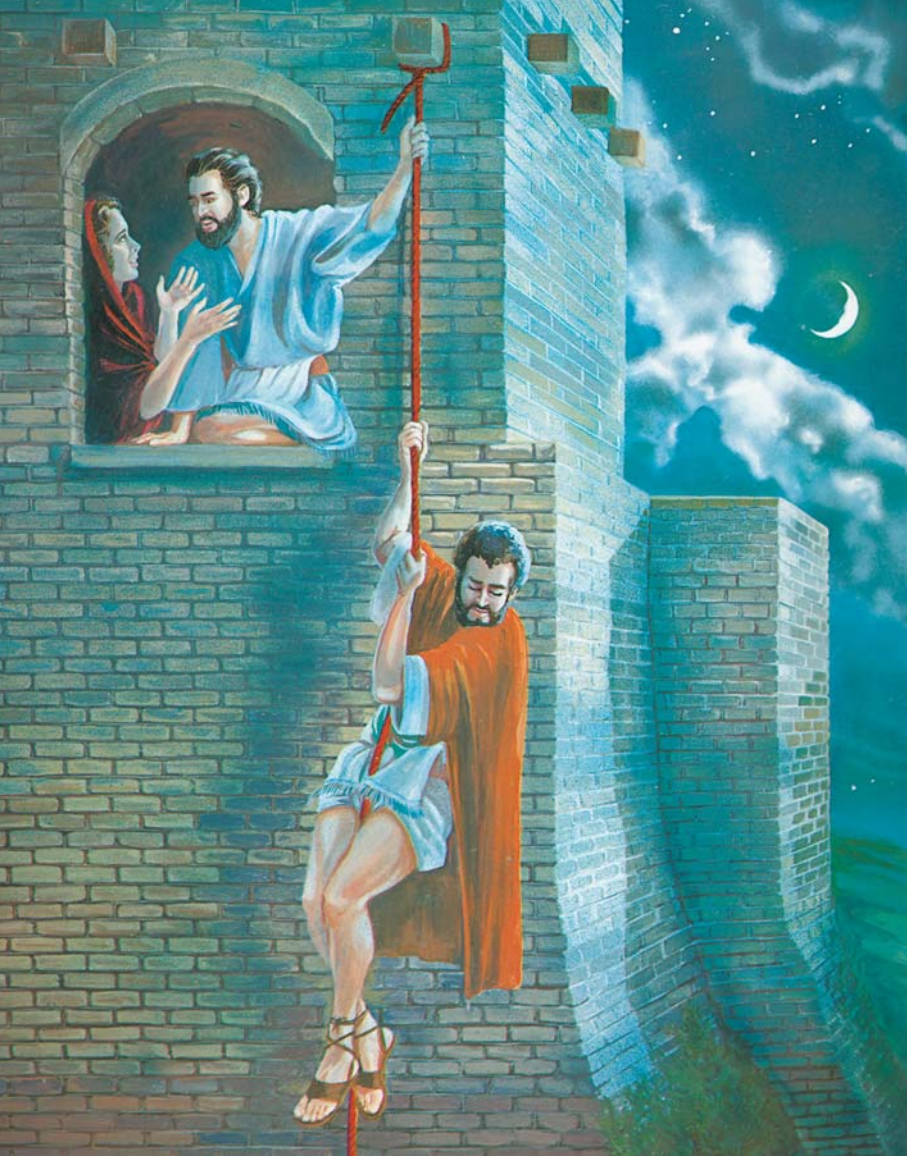
Yonimitskauili xkita, san ika, aman xnimitskauilis xkalaki’.

Ipan ikuatipan tepetl itoka Nebo, miki Moisés ijkuak kipiaya 120 xiuitl. Yejua ok chikauak katka niman kuajli tlachiaya. Israelitas onoyolkokojkej, nochimej okichokilijkej Moisés. San ika, noijki pakij pampa aman, Josué peuu tlayekana.

Números 27:12-23;
Deuteronomio 3:23-29; 31:1-8,
14-23; 32:45-52; 34:1-12.

RAHAB KINMIYANA ICHTAKATLACHIXKEJ

44

YEUJIN tlakamej yonokalaktijkej ipan tlauejli. Kipiyaj ika choloskej, niman ijkon maka makinmiktikan. Yeuin ichtakatlachixkej israelitas iuan siuatl akin kinpaleuiya itoka Rahab. Rahab kipiya ichan itech tepantli tlen kiyeualoua Jericó. Matikitakan kenon opanok nochi yejuin.

San achijtsin poliui ijkuak israelitas kipanauiskej atentli Jordán niman kalakiskej Canaán. San ika, ijkuak xikalakij, Josué kintitlani omemej ichtakatlachixkej. Kimijlia: ‘Xkitatij tlajli niman ueyikalpan Jericó’.

Ijkuak ichtakatlachixkej kalakij Jericó, ajsij ichan Rahab. San ika, yakaj kijlia akin tekiuajti itech Jericó: ‘Yeuin yeuajli ouajlakej omemej israelitas oichtakatlachiako’. Ijkuak tekiuaj kikaki yejuin, kititlani sekimej tlakamej kampa nemi Rahab, akin kinauatiaj: ‘¡Xkinkixti tlakamej akin tikiñpiya mochan!’ Rahab yokinmiyanka tlakamej tlakpak ipan ikal. Kuakon kimijlia: ‘Sekimej tlakamej ouajlakej nochan, san ika, xnikmati kanon ualeuayaj. Oyajkej ijkuak itlapoyaujtoya, ijkuak xinotsakuaya ipuerta ueyikalpan. ¡Tla nemotlalouaj nenkominasiskej!’ Niman tlakamej notlalouaj komintejtemouaj.

Ijkuak yauej, Rahab notlaloua niman yauj tlakpak ipan ikal. ‘Nikmatstika ika Jehová mehmaktilis yejuin tlajli’, kimijlia ichtakatlachixkej. ‘Yotikteakilijkej ika okiuats mar Rojo ijkuak nemejuamej onenuajkiskej Egipto, niman ika onenkimiktijkej tekiuajkej Sehón iuan Og. Pampa nejua kuajli yonimechselij, nimechtlajtlanilia xnechijlikan ika nemejuamej noiñki ijkon nenkichiuaskej nouan. Xmakixtikan notaj, nonan iuan nokniuan.’

Ichtakatlachixkej kijliaj ika ijkon kichiuaskej, san ika, Rahab noneki itlaj kichiuas. ‘Mej yejuin mekatl chichiltik niman xsalo ipan moventana’, kijtjouaj ichtakatlachixkej. ‘Niman xkinsentlali mochan nochimej mochanejkauan. Ijkuak tejuamej tiuajlaskej, totlatkitiskej Jericó niman tikitaskkej yejuin mekatl, xakaj tikmiktiskej akin nemis mochan.’ Ijkuak ichtakatlachixkej yauej itech Josué, kijliaj nochi tlen yopanok.

Josué 2:1-24; Hebreos 11:31.

¡XKITA! ¡Israelitas kipanaujtokej atentli Jordán! ¿Kanon onka atl? Pampa ipan yejon tonaltin melak kiyauí, niman atentli tentoya ika atl ijkuak xipanouayaj. ¡Aman nochi atl youak! ¡Israelitas panotokej ipan tlajli uajki ijkon ken okichiujkej ipan mar Rojo! ¿Kanon oyaj nochi atl? Matikitakan.

Ijkuak oyejkok tonajli ika israelitas kipanauiskej atentli Jordán, Jehová okijli Josué makimijli israelitas yejuin: ‘Teopixkej makikechpanokan caja tlen tetlalnamiktia tlajtolkualistli niman mayakan tlayekapan. Ijkuak kipolaktiskej imikxiuan ipan atentli Jordán, atl noteltis’.

Kuakon teopixkej kajkokuij caja niman tlayekapan yauej. Ijkuak ajsij Jordán, teopixkej kalakij ipan atl, atentli chikauak notlalojtika niman uejkatlan. ¡Ijkuak kipolaktiaj imikxiuan, atl peua noteltia! ¡Yejuin se milagro! Ne tlakpak Jehová xok kikaulia mapano atl. ¡Atentli uaki!

Teopixkej akin kikechpanojtiuij caja tlen tetlalnamiktia tlajtolkualistli ajsij

itlajkotian atentli Jordán tlen youak. ¿Ueli tikimita ipan tlaixkopinajli? ¡Ijkuak ompa nemij, nochimej israelitas peuaj panouaj ipan atentli Jordán ipan tlajli uajki!

Ijkuak nochimej yopanokej, Jehová kijlia Josué makimijli 12 tlakamej kojtikey: ‘Xiakan ipan atentli kampa nemij teopixkej akin kikechpanotokej caja. Kuakon xsentlalikan 12 temej niman xkintlalitiy kampa nochimej nokauaskej yejuin yeuajli. Ijkon, ika tlayekapan ijkuak kinekiskej kimatiskej nemokoneuan tlenon kijtosneki yejuin temej, nemejuamej kipiya ika nenkimijliskej ika yejuin atl onotelti, ijkuak ica ja toTajtsin Jehová tlen tetlalnamiiktia tlajtolkaualistli opanok ipan Jordán. ¡Temej mechtlalnamiiktis yejuin ueyi milagro!’ Josué noiiki kitlalia 12 temej kampa teopixkej onenkej ipan atentli.

Kuakon Josué kimijlia teopixkej akin kitkij caja tlen tetlalnamiiktia tlajtolkaualistli: ‘Xuajkisakan itech atentli Jordán’. Ijkuak kichiuaj ijkon, oksejpa peu a notlaloua atl ipan atentli.

Josué 3:1-17; 4:1-18.

¿TLENON kichiujtika maxoxotonikan itepanuan Jericó? Kentla okitlajkalilijkej se bomba. San ika, ipan yejon tonaltin xtlaj katka bombas nion cañones. ¡Jehová kichiujtika okse milagro! Matikitakan kenon opanok.

Xkaki tlen Jehová kijlia Josué: ‘Tejua iuan mosoldados xyeualokan san sejpa yejuin ueyikalpan ipan se tonajli niman xchiuakan yejuin chikuasen tonajli. Xkitkikan caja tlen tetlalnamihtia

tlajtolkaualistli. Chikome teopixkej kipiya ika yaskej iyekapan caja niman makipitsakan kuakoujtin.

‘Ipan tonajli chikome xyeualokan ueyikalpan *chikometipan*. Kuakon ijkuak nentlapitsaskej ika kuakoujtin makakisti san se ueyak, niman nochimej matsajtsikan kentla ninnemiskiaj ipan se guerra. ¡Niman tepantin xoxotoniskej!’

Josué iuan israelitas kichiuaj tlen Jehová kimijlia. Xakaj nauati ijkuak kiyeualouaj yejon ueyikalpan. San kakisti kenon nejnentiuij niman kenon kinpitsaj kuakoujtin. Akin chantij Jericó kanaj melak onomojtijkej. ¿Ueli tikita yejon mekatl chichiltik

tlen pilkatika ipan yejon ventana? Kema, Rahab okichiuaj ijkon ken okijlikej omemej ichtakatlachixkej. Nochimej ichanejkauan ompa nemij iuan, konitstokej tlen panotika.

Kuakon, ipan tonajli chikome ijkuak yokiyeualojkaj chikometipan ueyikalpan, kipitsaj kuakoujtin, tsajtsij soldados niman tepantin xoxotonij. Aman Josué kijtoui: ‘Xkinmiktikan tlaltikpakchanejkej niman xtlatikan nochi yejuin ueyikalpan, san xkauakan plata, oro, cobre niman hierro, pampa notekitiltis ipan tabernáculo’.

Josué kimijlia yejon omemej ichtakatlachixkej: ‘Xkixtitij Rahab iuan nochimej ichanejkauan’. Yejuamej makisaj ijkon ken yokijtोकaj ichtakatlachixkej.

Josué 6:1-25.

¡XKITA tlen kitlalpachojtika ikaliytik yejuin tlakat! Se kualtsin tlakentli, oro niman seki tlemach tlachijchiujtli ika plata. Yejuin okuajkuiteuj Jericó. San ika, ¿tlenon nonekiya nochias ika yejuin tlemach tlen onkatka Jericó? ¿Tikilnamiki?

Nonekiya makitlatikan, niman oro iuan plata notekitiltiskiaj ipan itabernáculo Jehová. Kuakon yejuamej xokitlakamatkej toTajtsin. Okitlachtekilijkej toTajtsin. Yejon tlakatl itoka Acán, niman oksekimej akin imiuan nemij, yejuamej ichanejkauan. Matikitakan tlenon panoua.

Ijkuak Acán yokichtejka yejuin, Josué kintitlani seki tlakamej makixnamikitij ueyikalpan Hai. San ika, kintlanij. Sekimej mikij, niman oksekimej cholouaj. Josué melak noyolkokoua. Notlakuanketsa niman kijlia Jehová: ‘¿Tleka tijkaua mapano yejuin?’

Jehová kinankilia: ‘¡Xmokuiteua! Israel yotlajtako. Okiyankej seki tlemach tlen nonekiya manotlati noso manotekitilti ipan notabernáculo.

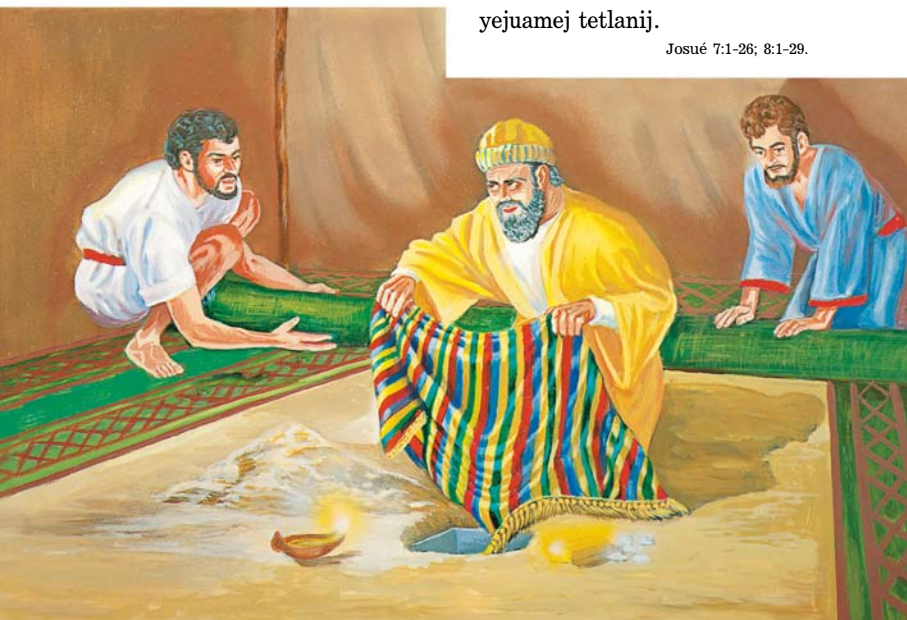
Yakaj okichtek se kualtsin tlakentli niman xkineki nokuitis. Xnimechteochiuas tla xnenkitlatiaj yejon tlakentli niman tla xnenkimiktiaj akin yokichtek yejuin'. Jehová kijlia Josué ika kititis akinon yejon xkuajli tlakatl.

Kuakon Josué kinsentlalia nochimej israelitas niman Jehová kinextia yejon xkuajli tlakatl Acán. Acán kijtous: 'Yonitlajtlako. Onikidak se kualtsin tlakentli, oro niman seki tlemach tlachijchuijtl ika plata. Onikuelitak yejuin niman onikimitkik nochan. Uelis nenkinextiskej nochi yejuin tlapachijtokej nokaliyjtik'.

Ijkuak kinextiaj yejuin tlemach niman kitkiliaj Josué, yejua kijlia Acán: '¿Tleka yotitechtlajyouilti? ¡Aman Jehová mitstlajyouiltis!' Kuakon nochimej, kitemojmotlaj Acán iuan ichanejkauan hasta kampa kinmiktiaj. ¿Xtechititia yejuin ika xkuajli tla titlachtekij?

Sakin israelitas oksejpa yauej kixnamikij Hai. Aman Jehová kipaleuiya ikalpan niman yejuamej tetlanij.

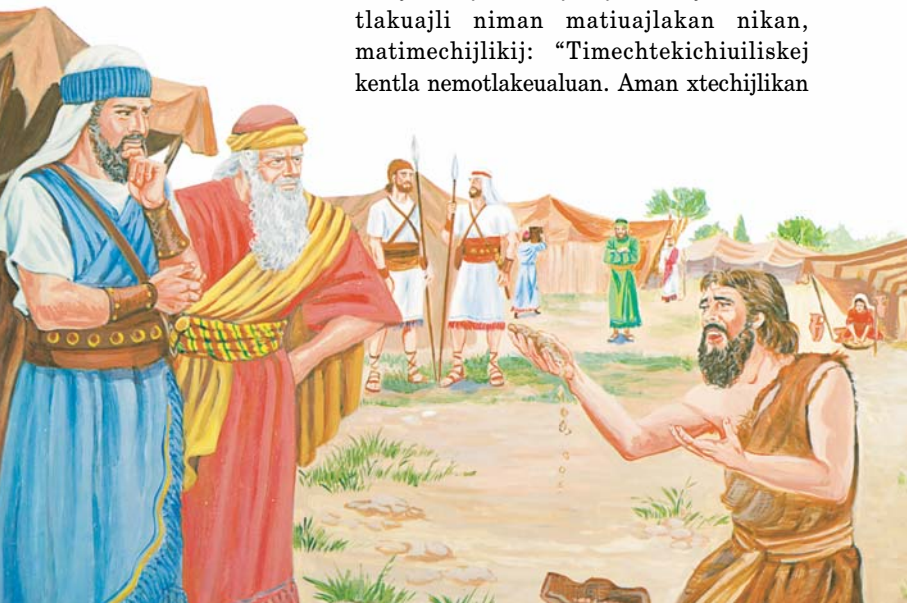
Josué 7:1-26; 8:1-29.

GABAONITAS TLAMACHILISEJKEJ 48

MIYEKEJ iuejueyikalpanuan Canaán noyektlalaj niman ijkon kixnamikiskej israelitas. Kinemiliaj uelis tetlaniskej. Akin chantij ipan ueyikalpan Gabaón xijkon tlanemiliaj. Yeuamej kineltoka ika toTajtsin kinpaleuiya israelitas, niman xkinekij kixnamikiskej toTajtsin. Ika yejon, ¿tikmatstika tlenon kichiuaj gabaonitas?

Pampa kinekij makimitakan kentla chantij kampa melak uejka, sekimej nonakiltiaj tlakentli kojkontonki niman inkakuan sosoltikej. Kinmamaltiaj inpolokouan kostaltin sosoltikej niman kitkij pan tlen yopoxkauj niman youak. Kuakon yauej kampa nemi Josué niman kijliaj: “Tiualeuaj itech se país melak uejka, pampa otikteakakilijkej itech nemoTajtsin akin ueyixtika, Jehová. Otikteakakilijkej nochi tlen okichiuaj nemopampa, ne ipan país Egipto. Ika yejon, akin techyekanaj otechijlikej matikyektlalikan tlakuajli niman matiuajlakan nikan, matimechijlikij: “Timechtekichiuiliskej kentla nemotlakeualuan. Aman xtechijlikan

xnentechixnamikiskej ipan se guerra”. Nemejuamej uelij nenkitaj ika yokojkoton totlaken pampa uejka tiualeuaj, niman pan yopoxkauj niman youak’.

Josué niman oksekimej akin tlayekanaj kineltokaj tlen kijtouaj gabaonitas. Ika yejon, kimijliaj ika xkimixnamikiskej. Ijkuak panoua yeyi tonajli, kimatij ika gabaonitas xuejka chantij.

‘¿Tleka onentechijlikej ika melak uejka nenualeuayaj itech okse páis?’, tetlajtoltia Josué.

Gabaonitas kinankiliaj: ‘Pampa otikteakilijkej ika nemoTajtsin Jehová yomechijlika mechmakas nochí yejuin tlajli tlen onka Canaán. Kuakon tikmakasiyaj xtechmiktikan’. San ika, israelitas kichiuaj tlen okimijlikej, xkinmiktiaj gabaonitas. Kichiuaj matekitikan kentla intlakeualuan.

Tekiuaj itech Jerusalén melak kualani pampa gabaonitas imiuan onosentlaliykej israelitas. Kuakon kimijlia oksekimej nauimej tekiuajkej: ‘Xuajlakan niman xnehpaleuikan matikimixnamikikan gabaonitas’. Niman ijkon kichiuaj makuiltin tekiuajkej. ¿Kuajli okichiuajkej gabaonitas pampa onosentlaliykej imiuan israelitas, aman ika yejuin tekiuajkej uajlauej itech? Matikitakan.

Josué 9:1-27; 10:1-5.

XKITA Josué. Yejua kijtous: ‘¡Xmotelti, Tonaltsintli!’ Niman Tonaltsintli noteltia se tonajli. ¡Jhová kichiua mapano yejuin! Matikitakan tleka Josué xkineki makalaki Tonaltsintli.

Ijkuak makuiltin tekiuajkej xkuakualtin itech Canaán peuaj kixnamikij Gabaón, gabaonitas kititlanij se tlakatl makijliti Josué

makinpaleuikan. ‘¡Xuajla nikan kampa tinemij!’, kijtoua. ‘¡Xtechmakixtiki! Makuiltin tekiuajkej yopeujkej kimixnamikij motlakeualuan.’

Nimantsin yauej Josué iuan isoldados. Nejnemij nochi yeuajli ijkuak ajsij ipan ueyikalpan Gabaón, insoldados makuiltin tekiuajkej peuj cholouaj pampa melak nomojtiaj.

Jehová kichiuau mauetsiki itech iluikak uejueyi tesiujtli, niman tesiujtli kinmiktia melak miyekej soldados, maka ken akin kimiktiaj isoldados Josué.

Josué kita ika Tonaltsintli ikalakis. Itlapoyauis, niman ika choloskej miyekej soldados tlen tekitij itech makuiltin tekiuajkej xkuakualtin. Ika yejon, Josué kichiuiia teoyotl Jehová niman kijtoua: ‘¡Xmotelti, Tonaltsintli!’ Pampa Tonaltsintli noteltia, israelitas ueli tetlanij ipan yejon guerra.

Noijki nemij oksekimej tekiuajkej ipan Canaán akin kitlaueilita iikalpan toTajtsin. Josué iuan isoldados uejkauij kanaj chikuasen xiuitl niman ijkon kimiktiaj 31 tekiuajkej ipan yejon país. Ijkuak kichiuaj yejuin, Josué kinxexelouilia uejueyimej familias itech Israel, yejon país.

Panoua miyek xiujtin, niman Josué miki ijkuak kipiaya 110 xiuitl. Ijkuak yejua niman akin imiuan nouika ok yoltokej, tlaltikpakchanejkej kitlakamatij Jehová. San ika, ijkuak yejuamej mikij, tlaltikpakchanejkej kichiuaj tlen xkuajli niman nokalaktiaj ipan tlauejli. Aman kema kinekij makinpaleui toTajtsin.

OMEMEJ SIUAMEJ YOLCHIKAUJKEJ

50

AMAN ijkuak ipan tlauejli nokalaktiaj israelitas, kiueyikatsajtsiliaj Jehová. Niman toTajtsin kinkaki, ika yejon, kintitlanilia tlayekankej yolchikaujkej akin kinpaleuiyaj. Biblia kintokayotia jueces. Josué yejua akin okitlalijkej kentla kachtopa juez niman sakin onenkej oksekimej jueces kentla: Otniel, Ehúd niman Samgar. Omemej akin okinpaleuijkej israelitas siuamej katkaj niman yejuin intoka katka Débora iuan Jael.

Débora katka se situatl teotlajtoketl. Jehová kijlia tlenon panos ika tlayekapan, niman yejua kinkakistilia israelitas nochi tlen Jehová kijlia. Débora noijki se juez. Notlalia itsintlan se palmera kampa tepeyoj niman israelitas uajlauej itech, niman ijkon makinyektlalili intlaueluan.

Amantsin ipan Canaán tekiuajtitika Jabín. Kipiya

900 carros tlen kintekitiltia ipan guerra. Pampa melak miyekej isoldados, Jabín kichiua ika miyekej israelitas manokuepakan itlakeualuan. Akin kiyekana isoldados Jabín, itoka Sísara.

Se tonajli Débora kinotsa juez Barac, niman kijlia: ‘Jehová yokijto: “Xkinmanati majtlaktli mil tlakamej niman xkinuika ipan tepetl Tabor. Ompa nimitsuikilis Sísara niman nejua nikchiuas xtlani yejua iuan isoldados”’.

Barac kijlia Débora: ‘Nias tla tejua nouan tias’. Débora yauj, san ika, kijlia Barac: ‘Xmitstlakaitaskej ika titetlanis, pampa Jehová kichiuas se suatl makimikti Sísara’. Niman ijkon panoua.

Barac yauj ipan tepetl Tabor niman ijkon iuan nonamiki isoldados Sísara. Nimantsin, Jehová kichiua maamimikikan miyekej akin kixnamikiskiaj Barac. Sísara uajtemoua ipan icarro niman choloua.

Xuejkaujtipan Sísara ajsi ichan Jael. Yejua kijlia makalaki, niman kimaka achijtsin leche. Yejuin kikochtlajkali Sísara. Kuakon Jael kontilana se tlakotl yekapitstik niman kikuatsopinia. ¡Ijkuak Barac uajlauj, Jael kititia kampa miktok Sísara! Tlen Débora okijto onochiu.

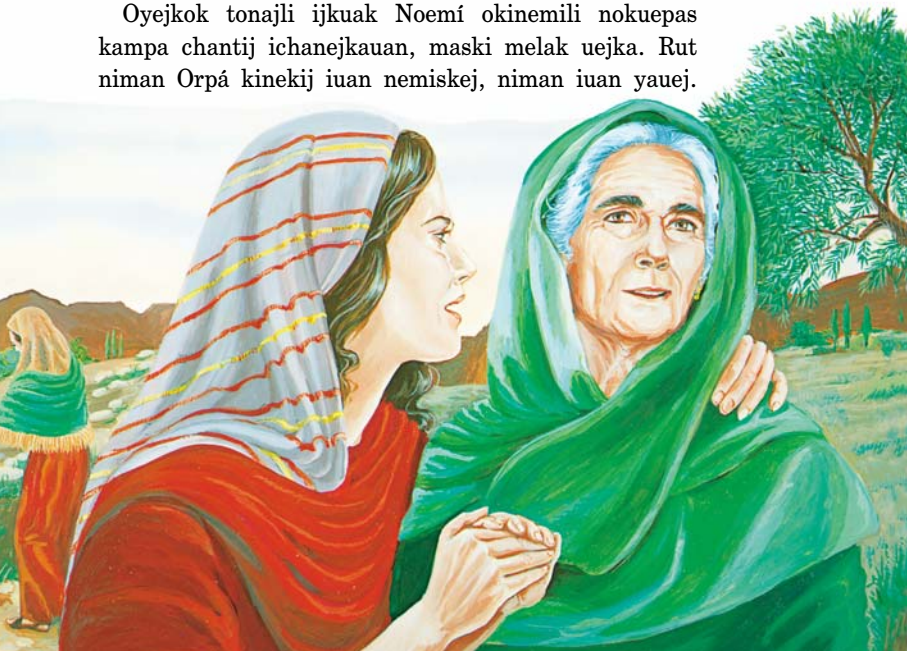
Noijki kimiktiaj tekiuaj Jabín; niman san seki xiuitl israelitas nemij ika inyojlo.

Jueces 2:14-22; 4:1-24; 5:1-31.

IPAN Biblia tiknextis se amoxtli itoka Rut. Nikan techijlia itech se familia akin onenkej ijkuak israelitas okipixkej jueces. Rut se ichpochtli akin chanti ipan se país itoka Moab; yejua xualeua itech ikalpan toTajtsin, Israel. San ika, ijkuak Rut kixmati Jehová, toTajtsin akin melauak, melak kitlasojtla. Noemí yejua se lamajtsin akin okipaleui Rut makixmati Jehová.

Noemí se israelita. Yejua, iueuentsin iuan omemej ikoneuan, onochantitoj Moab ijkuak xonkatka tlakuajli ipan Israel. Se tonajli, iueuentsin Noemí omik. Sakin, ikoneuan Noemí ononamiktijkej iuan omemej moabitas intoka Rut niman Orpá. Opanok kanaj majtlaktli xiuitl, ikoneuan Noemí omijkej. ¡Melak teyolkoko tlen opanok! ¿Aman tlenon kichiuas Noemí?

Oyejkok tonajli ijkuak Noemí okinemili nokuepas kampa chantij ichanejkauan, maski melak uejka. Rut niman Orpá kinekij iuan nemiskej, niman iuan yauej.

Ijkuak uejka yayaj, Noemí kimijlia ichpokamej: ‘Xiakan nemochan niman xmokauakan iuan nemonanuan’.

Noemí kinnapaloua niman kimijlia mauian. Yeuamej peuaj chokaj, pampa melak kitlasojtlaj Noemí. Kijtouaj: ‘¡Ka! Tejuamej tiaskej mouan kampa nemij mochanejkauan’. Noemí kinnankilia: ‘Nemejuamej kipiya ika nemokuepaskej, nokoneuan. Melak kuajli ninnemiskej kampa nemochanejkauan’. Kuakon Orpá nokuepa kampa chanti. San ika, Rut xiauj.

Noemí kijlia: ‘Orpá yoyaj. Noiiki iuan xuiya’. San ika, Rut kinankilia: ‘¡Maka xnechijli manimitskaujteua! Xnechkauili mouan maniuiya. Kampa tejua tias, nejua noiiki nias, niman kampa tejua tichantis ompa nichantis. Mokalpan, nokalpan yes, niman moTajtsin noiiki noTajtsin yes. Kampa tejua timikis ompa nimikis, niman ompa nechtokaskej’. Ijkuak Rut kijtous yejuin, Noemí xok kijlia tla mauia.

Kuakon yejuin omemej ajsij ipan kalpan Israel. Ompa nochantiaj. Rut nimantsin peua tekiti, pampa yoyejkok tonajli ijkuak kipixkaj cebada. Se tlakatl itoka Boaz (Booz) kikauilia makipixka cebada ipan itlalu. ¿Tikmatstika akinon inan Boaz? Rahab, akin chantiya ipan ueyikalpan Jericó.

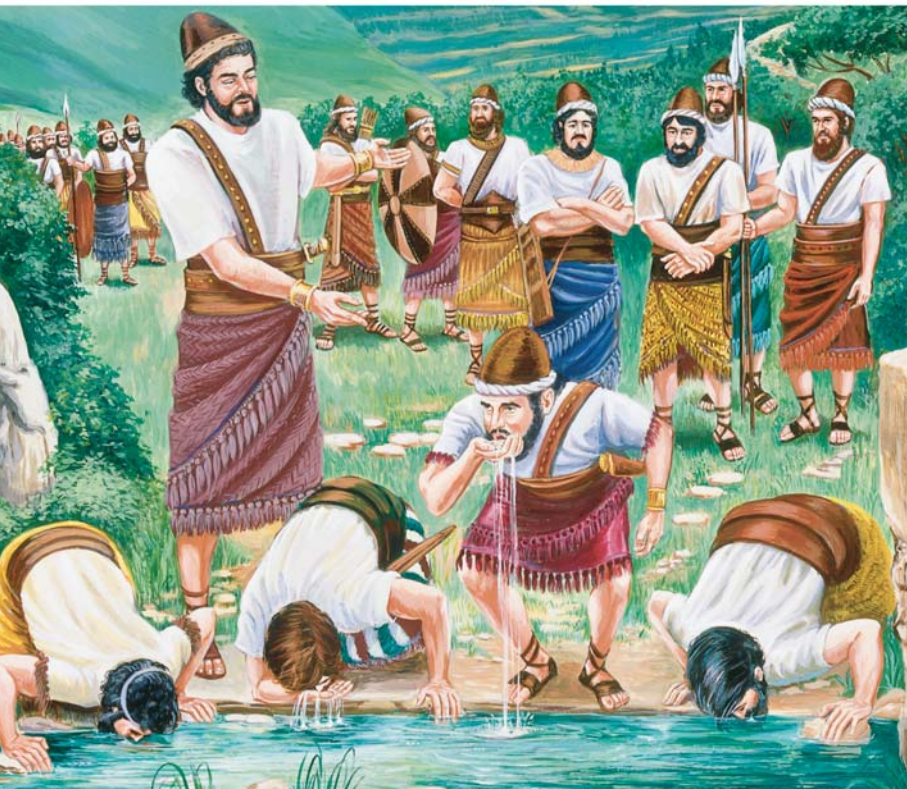
Se tonajli Boaz kijlia Rut: ‘Miyek yonikteakakili motech, niman kenon melak yotikpaleui Noemí. Nikmatstika ika otikuajkaujteuj motaj, monan, mopaís niman otiauajla otichantiko ipan se kalpan tlen xtikixmatiya. ¡Nikneki Jehová noiiki mamitspaleui!’

Rut kinankilia: ‘Tejua melak yotinechpaleui, noteko. Yotikchiuj kuajli manikmachili ika nochí tlen yotinechijli’. Boaz kiyolpaktia tlen kichua Rut, xuejkaujtipan panoua niman nonamiktiaj. ¡Yejuin kiyolpaktia Noemí! San ika, Noemí melak yolpaki ijkuak Rut niman Boaz kipiay kachtopa ikoneuj, itoka Obed. Sakin, Obed okipix se ixuiuj itoka David; itech David tomachtiskej ika tlayekapan.

¿TIKITA tlenon panotika nikan? Yejuin soldados israelitas. Akin tikimita nopachojtokej, yejuamej atlitokej. Juez Gedeón innakastlan nemi. Yejua kitstika kenon atlij.

Xkita kenon xnochimej tlakamej ijkon atlij. Sekimej melak kuajli nopachouaj kampa onka atl. San ika, se kontilana atl ika ima, ijkon ueli kita tlenon panotika iyeualiyen. Yejuin melak

kuajli, pampa Jehová okijli Gedeón ika makintlapejpeni akin tlatlachixtokej ikuak atlij. Oksekimej kipiya ika nokuepaskej inchan. Matikitakan tleka.

Israelitas oksejpa kipiay miyek tlauejli pampa xkitlakamatij Jehová. Madianitas melak yonomiyekilijkej niman kintlajyouiltiaj. Kuakon israelitas kitlajtlaniliaj Jehová makinpaleui, niman Jehová kinkaki ikuak notlatlaujtiaj.

Jehová kijlia Gedeón makinsentlali soldados, kuakon Gedeón kinsentlalia 32 mil soldados. San ika, nemij 135 mil tlakamej akin kimixnamikiskej israelitas. Jehová kijlia Gedeón: ‘Melak miyekej tlakamej tikinpiya’. ¿Tleka ijkon kijlia?

Pampa tla israelitas tetlanij ipan guerra, uelis kinemiliskej ika yejuamej otetlankej, niman ika xnoneki Jehová makinpaleui. Ika yejon, Jehová kijlia Gedeón: ‘Xkimijli ika nochimej akin nomojtiaj manokuepakan inchan’. Ikuak Gedeón kichiuu yejon, 22 mil soldados nokuepaj. San nokauaj majtlaktli mil tlakamej akin kimixnamikiskej 135 mil soldados.

San ika, ¡xkaki! Jehová kijlia: ‘Ok tikinpiya miyekej tlakamej’. Kuakon toTajtsin kijlia Gedeón makimijli tlakamej maatlikan ipan yejuin atentli niman makintitlani inchan nochimej akin melak kuajli nopachouaj ikuak atlij. ‘Nikchiuas xtetlani ika 300 tlakamej akin tlatlachixtoyaj ikuak atliyaj’, kijlia Jehová.

Oyejkok tonajli ikuak noixnamikiskej. Gedeón yexkan kinxeloua 300 tlakamej. Nochimej kinmaka se kuakoujtli, kontli niman ijtik kontli se tlitl tlen ika tlauluiskiaj. Ikuak tlajkoyeuajli, nosentlaliaj kampa nemij akin kimixnamikiskej. Kuakon, san sekan, kipitsaj kuakoujtin niman kintlapanaj kontin, niman tsajtsij: ‘¡Iespada Jehová niman Gedeón!’ Ikuak soldados akin kimixnamikiskej nokuiteuaj, nopopolouaj niman nomojtiaj. Nochimej cholouaj niman israelitas tetlanij.

¿KEMANTIKA itlaj otikijto tlen sakin xueliya tikchiuaya? Ijkon ipan onochiuj yejuin tlakatl tlen nesi ipan tlaixkopinajli, niman ika yejon noyolkokoua. Itoka Jefté, yejua se juez ipan Israel.

Jefté nemi ijkuak israelitas xok kiueyichiuayaj Jehová. Oksejpa kichiuaj tlen xkuajli. Kuakon Jehová kinkauilia amonitas makintlajyouiltikan israelitas. Israelitas kinotsaj Jehová: ‘Yotitlajtlakojkej motech. ¡Xtechmakixti!’

Tlaltipakchanejkej noyolkokouaj itech tlen xkuajli kichiuaj. Ijkon kiteititij ijkuak oksejpa kiueyichiuaj Jehová. Ika yejon, Jehová oksejpa kinpaleuiya.

Israelitas kitlapejpeniaj Jefté niman ijkon makimixnamiki amonitas. Jefté kineki Jehová makipaleui ijkuak tlaixnamikis. Ika yejon, kijlia Jehová: ‘Tla tejua tinechkauilia manitetlani, nimitsmakas akin kachtopa nechuaenamikis, ijkuak nejua ninokuepas tla yonitetlan’.

Jehová kikaki tlen Jefté kijlia, kuakon kipaleuiya matetlani. Aman ijkuak Jefté nokuepa ichan, ¿tikmatstika akinon ouajkis okinamikiko? Ichpoch, isentekonetsin. ‘¡Ay, nokoneuj!’, choka Jefté. ‘¡Melak ninoyolkokoua mopampa! Nejua onikijli toTajtsin Jehová tlen nikchiuaskia, niman aman kipiya ika nikchiuas tlen onikijli.’

Ijkuak ichpoch Jefté kimati tlen itaj yokijtoka kichiuas, kachtopa noijki noyolkokoua, pampa kinkaujteuas itaj niman akin imiuan nouika. Kech uejkaus nemis, kitekichiuilis Jehová ipan itabernáculo, tlen onka Siló. Kuakon kijlia itaj: ‘Tlen otikijli Jehová tikchiuas, noneki xchiua’.

Kuakon ichpoch Jefté yauj Siló, niman ompa nokaua kitekichiuilia Jehová ipan itabernáculo. Siamej israelitas naui tonajli ipan nochi xiujtin kontlajpalouaj niman melak yolpakij san sekan. Miyekej kitlasojtlaj ichpoch Jefté, pampa melak kuajli kitekichiuilia, toTajtsin Jehová.

Jueces 10:6-18; 11:1-40.

¿TIKMATSTIKA kenon itoka yejon tlakatl akin xakaj ijkon uajnemi melak kojtik ken yejua? Tekiti kentla juez, itoka Sansón. Jehová yejua akin kimaka ikojtilis. Kuakon Jehová kijlia inan Sansón, ijkuak yejua xiuajtlakatiya: 'Tikpiyas se mokonetsin. Kinmakixtis israelitas itech filisteos'.

Filisteos akin chantij Canaán melak xkuakualtin katkaj. Kinpiyaj miyek soldados, niman kintlajyouiltiaj israelitas. Se tonajli, ijkuak Sansón yaw kampa chantij filisteos, se león ouajkis, uajnanalkatiuj. Sansón kimiktia león san ika imauan. Noiiki kinmiktia melak miyekej filisteos.

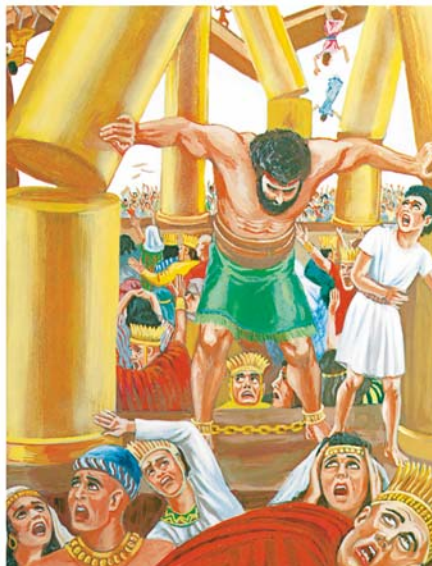
Sakin, Sansón kuelita se situatl itoka Dalila. Makuiltin tlakamej akin kinyekanaj filisteos kijliaj Dalila ika kimakaskej cinco mil quinientos platajtomín tla kimijlia tleka Sansón melak kojtik. Dalila kineki yejon tomin. Xyemelak nouika iuan Sansón, nion iuan israelitas. Kuakon yejua ok kitlajtoltia Sansón tleka melak kojtik.

Dalila kichiua ika Sansón makijli tleka melak kojtik. ‘Xkeman nechtekiliaj notson’, kijtous Sansón. ‘Ijkuak onitlakat, toTajtsin onechtlapejpeni manikchiua se tekítl kentla nazareo. Tla nechtekiliaj notson níkpolos nokojtilis.’

Ijkuak Dalila kikaki yejuin, kichiua Sansón makochi ipan imetskojyouan. Nimantsin kichiua ika se tlakatl makalaki niman makitekili itson. Ijkuak Sansón tlachia, yokipolo ikojtilis. Filisteos kalakij niman kasij. Kikixtiliaj ixtololouan, niman kitekitiltiaj kentla se tlakeuajli.

Se tonajli, filisteos kipiay se ueyi iluitl kampa kiueyichiuaj intajtsin Dagón, kuakon kikixtiaj Sansón kampa tsaujtika niman ijkon kipiypinaujtskej. Ipan yejon tonajli, itson Sansón youeueyakiyaka. Sansón kijlia telpokatsin akin kuikaya ipan ima: ‘Xnechkauili manikinkitski yejon pilares tlen kimamajtika yejuin kajli’. Kuakon Sansón kichiuilia se teoyotl Jehová niman kijlia makimaka kojtilistli. Aman tsajtsi: ‘Xnechkauili manimiki imiuan filisteos’. Nemij yeyi mil filisteos akin kichiua yejuin iluitl, niman ijkuak Sansón melak chikauak kinmapeua pilares, nochí kajli uetsi niman kinmiktia nochimej taltikpakchanejkej xkuakualtin.

Jueces, tlaxeloltin uejueyimej 13 ontlami ipan 16.

SE TELPOKATSIN KITEKICHIUILIA TOTAJTSIN

55

¿XMELAK ika kualtsin yejon telpokatsin? Itoka Samuel. Tlakatl akin kitlaliijtika ima ipan itsontekon, yejua ueyi teopixki itech Israel, itoka Elí. Niman akin okiukilijkej Elí yejuin telpokatsin yejuamej itajuan, Elqaná niman Ana.

Samuel kipiya san naui noso makuijli xiuitl. Maski ijkon, nikan chantis ipan itabernáculo Jehová iuan Elí niman oksekimej teopixkej. ¿Tleka Elqaná niman Ana okuajuikakej akin melak pitentsin ken Samuel makitekichiuliki Jehová ipan tabernáculo? Matikitakan.

San seki xiuitl ijkuaq xipanouaya yejuin, Ana noyolkokouaya. Pampa xueliya kipiaya ikoneuj, niman melak kinekiya kipiya se. Kuakon, se tonajli ijkuaq oyaj ipan itabernáculo Jehová, okijli: ‘Ay, Jehová, maka xnechilkaua! Tla tejua tinechmaka se nokoneuj, nejua nimitsmaktilis, niman ijkon mamitstekichiuli nochipa’.

Jehová okinankili iteoyouj Ana, niman san opanok seki metstli, okitlakatili Samuel. Ana melak kitlasojtlaya ikonetsin, niman opeuj kimachtia itech Jehová ijkuaq pitentsin katka. Okijli iueuentsin: ‘Tla youeyiyak Samuel niman ijkuaq xok nonekis maniktajpiya, nikuikas ipan tabernáculo niman ijkon ompa makitekichiuli Jehová’.

Yejon tlen tikita kichiujtokej Ana niman Elqaná ipan tlaixkopinajli. Niman pampa itajuan melak kuajli okimachtijka Samuel, yejua melak paki pampa kitekichiulia Jehová nikan ipan itabernáculo. Nochi xiujtin itajuan uajlauej nikan kuajueyichiuaj toTajtsin, niman kuajtajpalouaj inkoneuj. Nochi xiujtin Ana kuajkuilia Samuel se tlakentli yenkuik tlen xmaueueyak.

Panouaj miyek xiujtin, niman Samuel ok kitekichiulia Jehová ipan itabernáculo, kiyolpaktia Jehová niman israelitas. San ika, Hofní iuan Finehás, ikoneuan ueyi teopixki Elí, yejuamej xkuakualtin. Yejuamej kichiuaj miyek tlemach tlen xkuajli, niman noijki kichiuaj

oksekimej maka makitlakamatikan toTajtsin. Maski noneki ika Elí maka makinkauili matekitikan kentla teopixkej, yejua xkichiuu.

Telpochtli Samuel xnokauilia makijtlako nion se tlen xkuajli nochiua ipan tabernáculo niman ijkon maka sa makitekichiuii Jehová. Youejkaujka ika Jehová xkinotsaya nion se tlakatl, pampa achijtsitsintin akin yemelak kitlasojtlaj. Ijkuak Samuel noskaltia achijtsin, yejuin tlen panoua:

Samuel kochtika ipan tabernáculo niman kikaki se tlahtojli tlen kichiuu matlachia. Yejua kinankilia: ‘Nikan ninemi’. Nimantsin nokuiteua niman yauj kampa nemi Elí, niman kijlia: ‘Otimechonots, niman nikan ninemi’.

Elí kijlia: ‘Neyua xonimitsonots, xuiya ipan motlapech’. Kuakon Samuel yauj ipan itlapech.

Ika okpa kinotsa: ‘¡Samuel!’ Kuakon Samuel nokuiteua niman yauj kampa Elí. ‘Otimechonots, niman nikan ninemi’, kijlia. Elí kinankilia: ‘Xonimitsonots, xuiya ipan motlapech’. Kuakon Samuel yauj kampa itlapech.

‘¡Samuel!’, kinotsa ika yexpa. Kuakon Samuel notlaloua niman yauj kampa Elí. ‘Nikan ninemi; aman kema otimechonots’, kijtousa. Aman Elí kimati ika Jehová akin kinotsa. Elí kijlia Samuel: ‘Oksejpa xuiya ipan motlapech, niman tla oksejpa mitsnotsa, noneki tikijtos: “Xtlajto Jehová, pampa motekipanojkauj mitskaki”’.

Niman yejon tlen Samuel kijtousa ijkuak Jehová kinotsa oksejpa. Jehová kijlia Samuel ika kitlajyouiltis Elí iuan ikoneuan. Sakin Hofní niman Finehás mikij ijkuak kimixnamikij filisteos, niman ijkuak Elí kikaki tlen opanok, uetsi, kechposteki niman miki. Ijkon nochiua itlajtol Jehová.

Samuel noskaltia, niman yejua ika otlamito jueces akin okinyekankej israelitas. Ijkuak ueuentsintia Samuel, israelitas kijliaj: ‘Xtlapejpeni se tekiuaj akin matechyekana’. Samuel xkineki, pampa Jehová yejua akin melak intekiuaj. San ika, Jehová kijlia makikaki tlen kijtousaj israelitas.

Kachtopa tekiuaj ipan Israel niman ontlami ijkuak israelitas kinuikaj Babilonia

Saúl, yejua akin kachtopa okitlalijkej kentla tekiuaj ipan Israel. San ika, Jehová okikixti kentla tekiuaj, niman okitlapejpeni David. Tikitaj miyek tlemach itech David. Ijkuak telpochtli katka, okixnamik Goliat akin melak uejkapan. Sakin, okicholouili Saúl. Kuakon Abigail se siuatl akin melak kualtsin, okitsakuili maka makichiua tlen xkuajli.

Noijki tiuelij itech Salomón ikoneuj David, akin okitekipatlak itaj kentla tekiuaj. Kachtopa yeyimej akin otekiujajtikey ipan Israel, sesentemej otlayekankej 40 xiujtin. Ijkuak omik tekiuaj Salomón, israelitas onotlajkoxelojkej, se tekiuajyotl onkatka ika tlakpak niman okse ika tlatsintlan.

Tekiujyotl tlen onkatka ika tlakpak, kampa nemiyaj majtlaktli uejueyimej familias, ouejkauj 257 xiujtin, niman sakin asirios okipopolojkej. Kuakon, opanok 133 xiujtin, niman tekiujyotl tlen onkatka tlatsintlan, kampa nemiyaj ome uejueyimej familias noijki okipopolojkej. Aman israelitas okinuikakej Babilonia. Ijkon ipan Parte NAUI panoua 510 xiujtin, niman ipan nochi yejon xiujtin tomachtiskej miyek tlen kuajli.

SAÚL KACHTOPA TEKIUAJ IPAN ISRAEL

56

XKITA Samuel kenon kitoyauiljtika tlen chiauak ipan itsontekon se tlakatl. Yejuin tlen kichiuayaj, kiteititia ika yakaj okitlapejpenijkej kentla tekiuaj. Jehová kijlia Samuel makitoyauili tlen chiauak ipan itsontekon Saúl. Yejuin tlen chiauak melak ajuiyak.

Saúl kinemiliaya ika yejua xuelis kuajli tekiuajtis. ‘Nejua niualeua itech ifamilia Benjamín, akin achijtsitsintin itech Israel’, kijlia Samuel. ‘¿Tleka tikijtoua ika nitekiuaj yes?’ Jehová kiyolpaktia tlen kijtoua Saúl, pampa xnoueyimati. Ika yejon, kitlapejpenia kentla tekiuaj.

Xuelis tikijtoskej tla Saúl xkipiaya tomin nion tla xuejkapan katka. Ichanejkauan kipiayaj miyek tomin, yejua melak kualtsin niman uejkapan. ¡Nochimej israelitas san ikechpan ajsiyaj! Saúl noijki melak kuajli notlaloua niman chikauak. Israelitas melak pakij ika Jehová yokitlapejpeni Saúl kentla tekiuaj. Nochimej peuaj tsajtsij: ‘¡Uejkaujtipan manemi totekiuaj!’

Akin kintlauelitaj israelitas ok melak miyekej. Xuejkaujtipan panoua ijkuak kitlalaj Saúl kentla tekiuaj, amonitas yauej niman kimixnamikij israelitas. San ika, Saúl kinsentlalia melak miyekej soldados, niman kintlanij amonitas. Nochimej israelitas pakij pampa kipiayaj Saúl kentla tekiuaj.

Panoua xiujtin, Saúl tlayekana niman kichiua matetlanikan israelitas ipan miyek guerras. Saúl noijki kipiya se ikoneuj yolchikauak, itoka Jonatán. Niman Jonatán kinpaleuiya israelitas miyekpa matetlanikan. Filisteos ok melak kintlauelitaj israelitas. Se tonajli, melak miyek filisteos uajlauej, kinualixnamikij israelitas.

Samuel kijlia Saúl makichia pampa kiuentlalilis Jehová. Samuel melak uejkau. Saúl nomojtia tla filisteos inpan uajlaskej niman tla

peuas kimixnamikiskej, kuakon yejua kitemaka yejon uentli. Ijkuak Samuel yejko, kijlia Saúl ika xotetlakamat. ‘Jehová kitlapejpenis okse tekiuaj ipan Israel’, kijtousa Samuel.

Sakin, Saúl oksejpa xtetlakamati. Samuel kijlia: ‘Jehová melak kiyolpaktia ijkuak kitlakamatij, maka ken ijkuak kitlayokoliaj se borrego tomauak. Pampa xotiktlakamat Jehová, yejua xok mitskauilis xtekiuajti ipan Israel’.

Itech yejuin tiuelij ika melak noneki nochipa matiktlakamatikan Jehová. Noiiki, techititia ika akin yolkuajli, ken Saúl, uelis nokuepas xkuajli. ¡Maka keman ijkon topan manochiua! ¿Xmelak?

1 Samuel, tlaxeloltin uejueyimej 9
ontlami ipan 11; 1 Samuel 13:5-14;
14:47-52; 15:1-35; 2 Samuel 1:23.

¿U ELI tikita tlenon panotika? Yejuin telpochtli okonmakixti borreguito itech oso. Yejon yolki okuikak borreguito pampa kinekiya kikuas. San ika, yejuin telpochtli okitokak niman okimakixti borreguito ijkuak oso kikuaskia. ¡Ijkuak oso onajkok itech telpochtli, yejua okimikti! Ipan okse tonajli yejuin telpochtli noijki okimakixti se borreguito itech se león. ¿Xtiknemilia ika melak yolchikauak yejuin telpochtli? ¿Tikmatstika akinon yejuin telpochtli?

Itoka David. Yejua chanti ipan kalpan Belén. Obed iabuelo katka, inkoneuj Rut niman Boaz. ¿Tikimilnamiki? Itaj David itoka Jesé (Isaí). David kintlajpiya itaj iborregos. Ijkuak Jehová yokitlapejpenijka Saúl niman kuikaya majtlaktli xiuitl kentla tekiuaj, otlakat David.

Ajsi tonajli ijkuak Jehová kijlia Samuel: ‘Xkitki achijtsin chiaauak tlen melak ajuiyak niman xuiya Belén ichan Jesé. Yoniktlapejpeni se ikoneuj matekiuajti’. Ijkuak Samuel kita Eliab, ikoneuj Jesé akin yakatstiuj, yejua kinemilia: ‘Kanaj yejuin yes’. San ika, Jehová kijlia: ‘Maka xkita ika uejkapan niman ika kualtsin. Pampa xyejua oniktlapejpeni matekiuajti’.

Aman Jesé konnotsa Abinadab niman kuika kampa Samuel. San ika, Samuel kijlia: ‘Ka, nion yejuin xokitlapejpeni Jehová’. Sakin, Jesé kuajuika ikoneuj Samah. ‘Ka, nion yejuin xokitlapejpeni Jehová’, kijtousa Samuel. Jesé kinuajuika itech Samuel chikomemej ikoneuan, san ika, Jehová nion se xkitlapejpenia. Samuel kitlajtoltia: ‘¿San yejuin mokoneuan?’

‘Sa poliui akin xokoyotl. Yejua nemi ne kiyauak kintlajpiya borregos’, kijtousa Jesé. Ijkuak kuajuikiliaj David, Samuel kita ika melak kualtsin. ‘Kema yejuin yes’, kijtousa Jehová. ‘Xtoyauili tlen chiaauak ipan itsontekon.’ Niman Samuel ijkon kichiua. Sakin, David tekiuajtis ipan Israel.

FILISTEOS oksejpa uajlauej kinualixnamikij israelitas. Yeyimej ikniuan David akin yakatstiuej noijki teuan isoldados Saúl. Ika yejon, se tonajli Jesé kijlia David: ‘Xkimitkili mokniuan tlakuajli. Xkimitati kenon nemij’.

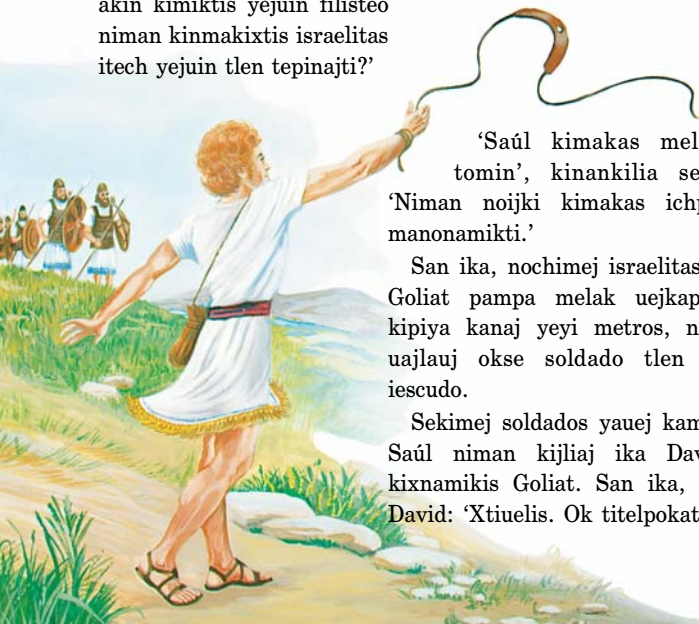
Ijkuak David ajsi kampa nokauaj soldados, yauj notlaloua kampa nemij ikniuan. Yejon uejkapan filisteo akin itoka Goliat uajlauj intech, niman peua kinuejuetskilia israelitas. Ijkon kichiua ika kualkan niman ika yeuajli, ipan 40 tonaltin. Tsajtsi: ‘Xtlapejpenikan yakaj akin manechixnamiki. Tla yejua tetlani niman nechmiktia, tochiuaskej ninemotlakeualuan. San ika, tla nejua nitetlani niman nikmiktia, nemejuamej nenyesej totlakeualuan. Nimechijlia, xtlapejpenikan yakaj’.

David kintlajoltia sekimej soldados: ‘¿Tlenon kimakaskej akin kimiktis yejuin filisteo niman kinmakixtis israelitas itech yejuin tlen tepinajti?’

‘Saúl kimakas melak miyek tomin’, kinankilia se soldado. ‘Niman noijki kimakas ichpoch iuan manonamikti.’

San ika, nochimej israelitas kimakasij Goliat pampa melak uejkapan. Yejua kipiya kanaj yeyi metros, niman iuan uajlauj okse soldado tlen kuajkuilia iescudo.

Sekimej soldados yauej kampa tekiuaj Saúl niman kijliaj ika David kineki kixnamikis Goliat. San ika, Saúl kijlia David: ‘Xtiuelis. Ok titelpokatsin, niman

yejua youejkauj tekiti kentla soldado'. David kijtous: 'Nejua onikmikti ome yolkatl se oso niman se león tlen kinekiyaj kinkuaskej iborregos notaj. Aman noijki mikis yejuin filisteo ken yejon yolkamej. Jehová nechpaleuis'. Kuakon, Saúl kijtous: 'Xuiya, niman Jehová mouan manemi'.

David temoua kampa atentli, kitlapejpenia makuijli temej pestijkej niman kintlalia ipan imorral. Kuakon David tlejkoua ika imatematlauj, konixnamiki yejon uejkapan tlakatl. Goliat xkineltoka tlenon panotika. Kinemilia ika uelis nimantsin kimiktis David.

'Xuajla nikan', kijtous Goliat, 'niman nikinmakas totomej niman yolkamej monakayo'. David kijlia: 'Tejua tikuajkui moespada, molanza niman se jabalina, san ika, nejua nimitsixnamikis ika Jehová itokatsin. Jehová aman kichiuas ika nejua manimitsmikti'.

Aman David notlaloua kampa nemi Goliat. Okikixti ipan imorral se tetl, okitlali ipan imatematlauj, niman ika nochi ikojtilis okimotlak Goliat. ¡Tetl kalaki ipan itsontekon Goliat, akin miki niman uetsi! Ijkuak filisteos kitaj ika Goliat miki, cholouaj. Israelitas peuaj yauej kintokaj niman tetlanij.

SAKIN, ijkuak David kimiktia Goliat, Abner akin kinyekana soldados israelitas, kuika kampa nemi Saúl. Saúl kichiua David makinyekana soldados niman machanti ichan.

Ijkuak uajnokuepaj soldados kampa okimixnamikitoj filisteos, siamej nokuikatiaj: 'Saúl miyekej yokinmikti, san ika, David melak miyekej yokinmikti'. Saúl peua kinexikolita, pampa David

melak kiueyiteneuaj maka ken yejua. San ika, Jonatán ikoneuj Saúl xkinexikolita. Kitlasojtla David, niman David noijki melak kitlasojtla yejua. Ika yejon, noijliaj ika nochipa kuajli nouikaskej.

David melak kuajli tlatotsona ika arpa, niman Saúl kuelkaki tlakuikajli tlen yejua kitsotsona. Pampa kinexikolita, ipan se tonajli Saúl kichiulia David itlaj tlen melak xkuajli. Ijkuak David kitsotsonilia arpa,

Saúl kontilana se lanza niman kuakon kimotla, ijkuak ijkon kichiujtika kijtous: '¡Nikmiktis David!' San ika, David nejkuania. Sakin, Saúl kimotla David ika lanza niman oksejpa xkaxilia. Aman yejua kasikamati ika melak noneki nochipa notlajpiyas.

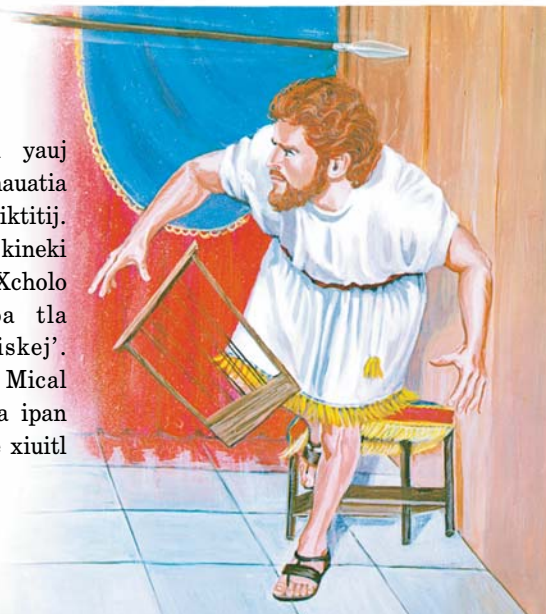
¿Tikilnamiki tlen okijtoka Saúl temakas? Yejua okijto ika akin kimiktiskia Goliat, kimakaskia ichpoch iuan manonamikti. Kuakon Saúl kijlia David ika kimakas ichpoch Mical, san ika, kachtopa kipiya ika kimiktis 100 filisteos. ¡Xkonnemili! Saúl kineki filisteos makimiktikan David. Pampa xijkon nochiua, Saúl kimaka ichpoch iuan manonamikti David.

Se tonajli, Saúl kijlia Jonatán iuan nochimej itlakeualuan, ika kineki kimiktis David. Jonatán kijlia: ‘Maka itlaj tikchiuilis David. Yejua xkeman itlaj mitschiuilia. Yejua yomitspaleui. Okimikti Goliat maski ueliskia kipolos inemilis, niman ijkuak tejua otikitak, melak otipak’.

Saúl kikaki ikoneuj, kijlia ika xtlay kichiuilis David. Kuajuikaj David oksejpa, niman kitekichiulia Saúl ken kichiuaya. San ika, se tonajli ijkuak David kitsotsoniliaya se tlakuikajli, Saúl oksejpa kimotla ika ilanza. David nejkuania niman lanza kalaki ipan tepantli. ¡Yeuin ika yexpa! ¡Aman David kasikamati ika noneki macholo!

Yejon yeuajli David yauj ichan, san ika, Saúl kinnauatia sekimej tlakamej makimiktij. Mical kimati tlen itaj kineki kichiuas. Kijlia David: ‘Xcholo yeuin yeuajli, pampa tla xtikchiuas mitsmiktiskej’. Kuakon, ika yeuajli Mical kipaleuiya David makisa ipan ventana. Kanaj chikome xiuitl okicholouilijtinen Saúl.

1 Samuel 17:55-58; 18:1-30; 19:1-18.

ITIKIXMATI yejon ichpochtli kualtsin akin uajnonisiuitiuj itech David? Itoka Abigail. Yejua melak kuajli tlanemilia, niman kiteltia David maka makichiuu tlen xkuajli. Kachtopa matikitakan tlenon ipan nochiuaya David.

Ijkuak David choloua itech Saúl, oniyanato kampa se teostotl. Ikniuan niman ichanejkauan uajlauej kampa nemi. Kanaj 400 tlakamej uajlauej itech, niman David nochiua intlayekankauj. Kuakon

David yauj kampa nemi akin tekiuajti ipan Moab, niman kijlia: ‘Nimitstlajtlanilia xkauili nikan manokauakan notaj niman nonan, hasta kampa manikita tlenon nopan nochiua’. Kuakon, David iuan isoldados peuaj niyantinemij ipan tepemej.

Sakin, David kixmati Abigail. Iueuentsin Abigail akin itoka Nabal, kipiya miyek tomin niman miyek tlaltin. Kipiya yeyi mil borregos niman mil chivos. Nabal xkuajli iyojlo. Abigail yejua se kualtsin siuatl akin kimatstika kenon kichiuas tlen kuajli. Se tonajli okinmakixti ichanejkauan. Matikitakan kenon opanak.

David niman isoldados yokichiuilijkej tlen kuajli Nabal. Yokipaleuijkej kintlajpiyaj iborregos. Se tonajli David kintitlani isoldados itlaj makijtlatlanilitij Nabal. Yeuamej ajsij kampa nemi Nabal, ijkuaq yejua iuan itlapaleuijkauan kinxintoyaj iborregos. Ipan yejon tonajli onka iluitl, niman Nabal kipiya miyek tlakuajli uelik. Kuakon isoldados David kijliaj: ‘Melak miyek tlen kuajli yotikchiujkej motech. Yotimitspaleuijkej tikintlajpiyaj moborregos niman nion se xtikichtekij. Aman timitstlajtlaniliaj xtechmaka seki tlakuajli’.

‘Xnikinmakas tlakuajli tlakamej ken nemejuamej’, kijtous Nabal. Tlaueltajtous niman peuu kitejteneua David. Ijkuaq isoldados David kijliaj yejuin, yejua melak kualani. Kimijlia: ‘Xkontilanakan nemoespadas!’ Niman yauej konmiktiskej Nabal iuan itlapaleuijkauan.

Se itlakeual Nabal, ijkuaq okikak kenon otlaueeltajto, okijli Abigail tlenon opanak. Nimantsin Abigail kiyektlalia tlakuajli, kintlamamaltia ipolokouan, niman yauj. Ijkuaq nonamiki iuan David, uajtemoua, notlakuanketsa niman kijlia: ‘Nimitstlajtlanilia tlakatsintli, maka xkaki tlen yokijto noueuentsein Nabal. Xkipiya itlamachilis niman kijtous miyek tlen xkuajli. Nikan nimitsuajkuilia se tetlayokolijli. Nimitstlajtlanilia xseli niman xkilkaua tlen yopanak’.

‘Melak titlamachilise’, kinankilia David. ‘Yotinechtelti maka manikmiktli Nabal maski xkuajli tlen yonexchiuili. Maka sa xmajmana, xuiya mochan.’ Sakin, ijkuaq Nabal miki, David nonamiktia iuan Abigail.

DAVID PEUA 61 TEKIUAJTI

SAÚL kitejtemoua kenon oksejpa kajsis David. Kintlapejpenia yeyi mil soldados niman aman yauj kontejtemoua. Ijkuak David kimati yejuin, kintitlani sekimej ixtakatlachixkej makitatij kanon onokauj Saúl yejon yeuajli. Kuakon, David kintlajtoltia omemej soldados: ‘¿Akinon nouan yas kampa nemi Saúl?’

Abisai kijtous: ‘Nejua nias’. Abisai ikoneuj se siuatl itoka Zeruyá, akin ikniuj David. Ijkuak Saúl niman isoldados kochij, David iuan Abisai kalakij kampa nokauaj soldados.

Kikuiliaj ilanza niman iatekon Saúl, tlen onkatka ikuatitlan. Xakaj kinkaki nion kimita pampa nochimej kochtokej.

Aman xkita David niman Abisai. Yochololkej, niman nemij ipan se tepetl. David kitsajtsilia akin kiyekana soldados israelitas: ‘Abner, ¿tleka xtiktalajpixtika tekiuaj, akin moteko? ¡Xkita! ¿Kanon onka ilanza niman iatekon?’

Saúl nokuiteua. Okitenkak David niman kitlajtoltia: ‘¿Tejua tiDavid?’ ¿Ueli tikita Saúl iuan Abner ne tlatsintlan?

‘Kema notekiua’, tlanankilia David. Niman David kitlajtoltia:

‘¿Tleka tikneki tinechasis? ¿Tlenon xkuajli yonikchiuj? Nikan onka molanza, oh tekiuaj. Xkuajtítlaní se mosoldado makikuiki’.

‘Xkuajli tlen yonikchiuj’, kijtóa Saúl. ‘Xnikpiya notlamachilis itech tlen yonikchiuj.’ Kuakon David yauj, niman Saúl nokuépa ichan. San ika, David kijtóa: ‘Xok uejkauis Saúl nechmiktis. Kipiya ika nicholos nias ipan inpaís filisteos’. Niman ijkon kichiua, David kinkajkayaua filisteos kentla kinpaleuiya.

Sakin filisteos kimixnamikij israelitas. Ipan yejon guerra, Saúl niman Jonatán mikij. Yejon kichiua melak manoyolkoko David, niman kikuiloua se kualtsin tlakuikajli, kampa kijtóa: ‘Melak ninoyolkokoua mopampa, nokniuj Jonatán. ¡Melak nimitstlasojtlaya!’

Ijkuak panoua yejuin, David oksejpa yauj Israel, itech ueyikalpan tlen onka Hebrón. Ompa noixnamiktókej tlakamej akin kitlapejpeniaj matekiuajti Is-bóset, ikoneuj Saúl, iuan oksekimej tlakamej akin kinékij makitlalikan David kentla tekiuaj. Tlakamej akin kipaleuiyaj David tetlanij. David kipiya 30 xiuitl ijkuak kitlaliaj kentla tekiuaj. Chikuasen xiuitl uan tlajko, tekiuajti itech Hebrón. Sekimej ikoneuan David akin ompa tlakatij intoka Amnón, Absalón niman Adonías.

Sakin, David iuan tlakamej akin kipaleuiyaj yauej niman notlatkitiaj Jerusalén se kualtsin ueyikalpan. Joab, okse ikoneuj Zeruyá, ikniuj David, kiyekana yejuin guerra. Ika yejon, David kikautila makiniekana soldados. Aman David peuá tekiuajti ipan ueyikalpan Jerusalén.

1 Samuel 26:1-25; 27:1-7; 31:1-6;

2 Samuel 1:26; 3:1-21; 5:1-10;

1 Crónicas 11:1-9.

ONKA TLAJYOUILISTLI ICHAN DAVID

62

SAKIN, ijkuak David peua tlanauatia Jerusalén, Jehová kichiua miyekpa matetlanikan isoldados David. Jehová yokimijlika israelitas ika kinmakas tlajli tlen onka Canaán. Niman aman, ika itlapaleuilis Jehová, nochi tlajli tlen yokimijlika kinmakas notlatkitiaj.

David kuajli tekiuajti. Yejua kitlasojtla Jehová. Ika yejon, ijkuak notlatkitiaj Jerusalén, nimantsin kitlaliaj caja tlen tetlalnamiktia tlajtolkaualistli. Yejua kineki kichijchuias se teopan kampa kitlalis yejuin caja.

Panouaj seki xiujtin, kuakon David kichiua se ueyi tlajtlakojli. Yejua kimatstika ika xkuajli tla titekuilis tlen xmotlatki. San ika, se yeuajli, ijkuak nemiya ikuatipan ikal, ontlachia tlatsintlan niman kita se kualtsin siuatl. Itoka Bat-seba, niman iueuentsin itoka Uriás, yejua se isoldado David.

David melak kuelita Bat-seba niman tlanauatia makanilitij. Iueuentsin uejka nemi, tlaixnamiki ipan guerra. Kuakon, David iuan noteka niman sakin kimati ika yejua kipiayas se ikoneuj. David melak notekipachoua niman kinauatia Joab akin kinyekana soldados, makitlali Uriás tlayekapan ipan guerra niman ijkon makimiktikan. Ijkuak Uriás miki, David nonamiktia iuan Bat-seba.

David melak kikualania Jehová. Kititlanilia Natán makinojnotsati itech itlajtlakoluan. Uelis tikitias Natán iuan David nikan. David melak noyolkokoua itech tlen yokichiuaj niman Jehová xkimiktia. San ika, kijlia: ‘Pampa yotikchiuj yejuin tlen xkuajli, melak miyek onias tlajyouilistli mochan’. ¡Niman melak tlajyouiya David!

Kachtopa, ikoneuj Bat-seba miki. Ikoneuj David akin itoka Amnón kichiua ikniuj Tamar iuan manoteka. Pampa Absalón ikoneuj David melak kualani, kimiktia Amnón. Sakin, melak miyekej

tlaltikpakchanejkej kitokaj Absalón niman kitlaliaj kentla tekiuaj. Kuakon David kitlani Absalón ipan guerra niman Absalón miki. Kema, David melak tlajyouiya.

Ijkuak panoua nochi yejuin, Bat-seba kitlakatilia okse ikoneuj itoka Salomón. Ijkuak David youeuentintiaka niman yokokoxkatika, ikoneuj Adonías kiyejekoua tekiuajtis. Kuakon David kinauatia teopixki Sadoc, makitoyauili tlen chiauak ipan itsontekon ikoneuj Salomón, niman ijkon nesi ika yejua tekiuaj yes. Xuejkaujtipan David miki ijkuak kipiya 70 xiuitl. Otlayekan 40 xiuitl. Aman Salomón yejua tekiuaj.

2 Samuel 11:1-27; 12:1-18; 1 Reyes 1:1-48.

TEKIUAJ SALOMÓN TLAMACHILISE 63

SALOMÓN san se telpochtsintli ijkuak kitlaliaj kentla tekiuaj. Yejua kitlasojtla Jehová, niman kichiua tlen okijli itaj David. Salomón kiyolpaktia Jehová, ika yejon, se yeuajli toTajtsin kijlia ipan se temiktli: ‘Salomón, ¿tlenon tikneki manimitsmaka?’

Salomón kinankilia: ‘NoTajtsin Jehová, nejua san se nitelpokatsin niman xnikmati kenon nitekiuajtis. Kuakon, xnechmaka tlamachilistli niman ijkon uelis kuajli nikyekanas mokalpan’.

Jehová kuelita tlen kitlajtlani Salomón. Ika yejon, kijlia: ‘Pampa otiktajltan tlamachilistli niman xotiktajltan uejkaujtipan tinemis nion miyek tomin, nimitsmakas tlamachilistli ken xakaj ijkon kipiya. San ika, nejua noiiki nimitsmakas tlen xotiktajltan, kema, nimitsmakas miyek tomin niman ueyilistli’.

Sakin, omemej siamej ouajlakej itech Salomón ika se tlauejli ueyi. ‘Yejuin siuatl niman nejua tichantij san sekan ipan se kajli’, peua kijtousa se. ‘Nejua oniktakatali se konetsintli, niman opanak ome tonajli yejua noiiki okitlakatali se konetsintli. Se yeuajli, ikonetsin omik. Ijkuak nejua nikochiya, yejua okitlali konetsintli akin yomik nonakastlan niman okuikak nokonetsin. Ijkuak oninokuiteuj, onikitak konetsintli akin omik, nimantsin onikixmat ika xnokonetsin katka.’

Ijkuak okikak yejuin, okse siuatl kijtousa: ‘¡Ka! ¡Konetsintli akin yoltika notlatki niman akin yomik yejua itlatki!’ Siuatl akin kachtopa otajto kijtousa: ‘¡Ka! ¡Akin yomik motlatki niman akin yoltika nejua notlatki!’ Ijkon nokualaniaj siamej. ¿Tlenon kichiua Salomón?

Kitlajtlani se espada, niman ijkuak kuajkuiliaj kijtousa: ‘Xtlajkotekikan konetsintli, niman xkinxelouilikan siamej’.

‘¡Maka!’, tsajtsi akin yemelak nantli. ‘Nimechtlajtlanilia, maka xmiktikan konetsintli. ¡Yejua xmakakan!’ San ika, okse siuatl kijtousa: ‘Xtlajkotekikan niman maka yakaj iuan manokaua’.

Aman Salomón kijtousa: ‘¡Maka nenkimiktiskej konetsintli! Xmakakan yejon kachtopa siuatl. Yejua yemelak nantli’. Salomón kimati yejuin pampa akin yemelak nantli kitlasojtla ikonetsin, kinektika kitemakas niman ijkon maka makimiktikan. Ijkuak okitekakilijkej tlaltikpakchanejkej kenon Salomón okiyektlali tlauejli, pakij ika kipiay se tekiuaj tlamachilise.

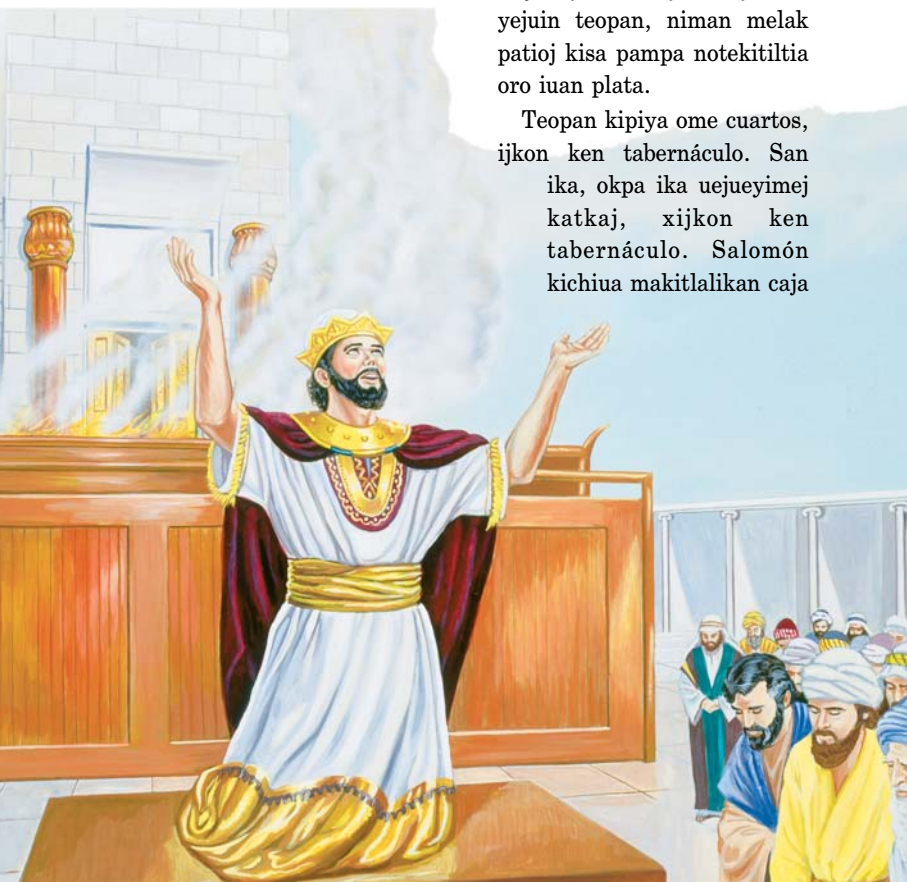
Ijkuak Salomón tekiuajti, toTajtsin kinteochiua israelitas pampa kichiua miyek matlaki trigo niman cebada, uvas iuan higos niman okseki tlakuajli. Tlaltikpakchanejkej kuajli notlakentiaj niman kuajli chantij. Nochimej kipiay tlen kuajli.

SALOMÓN KICHIJCHIU TEOPAN 64

IJKUAK David ximikiya, okimakak Salomón amatl kampa toTajtsin okijli kenon kipiya ika kichijchiuiliskej iteopan. Ijkuak kuikaya kanaj nau ixiutl kentla tekiuaj, Salomón peua kichijchiua teopan, niman uejkaui chikome xiuutl uan tlajko ika tlami. Melak

miyekej tlakamej tekitij itech yejuin teopan, niman melak patioj kisa pampa notekitiltia oro iuan plata.

Teopan kipiya ome cuartos, ijkon ken tabernáculo. San ika, okpa ika uejueyimej katkaj, xijkon ken tabernáculo. Salomón kichiua makitlalikan caja

tlen tetlalnamiktia tlajtolkaualistli, ipan yejon cuarto tlen onka tloxomolko.

Ijkuak tlamij kichijchiuaj teopan, kichiuaj se ueyi iluitl. Salomón notlakuanketsa ixpan teopan ken nesi ipan tlaixkopinajli niman kichiua se teoyotl. ‘Tla ipan kech ika ueyi iluikak xonaki moueyilis’, Salomón kijlia Jehová, ‘kuakon, ¿kenon uelis onakis moueyilis ipan yejuin teopan? Oh noTajtsin, nimitstlajtlanilia xkaki mokalpan ijkuak uajlaskej nikan niman mitschiuiliskej teoyotl’.

Ijkuak Salomón tlamí kichiua teoyotl, uajtemoua tlitl itech iluikak. Niman kintlatia nochi yolkamej tlen kiuentlaliaj. Kuakon itlauil Jehová melak petlani ipan nochi teopan. Yejuin kiteititia ika Jehová kikaktika, niman kuelita teopan tlen yokichijchiujkej niman kuelkaki iteoyouj Salomón. Aman israelitas peuaj kiueyichiuaj toTajtsin ipan teopan, xok ipan tabernáculo.

Uejkaujtipan Salomón otlayekan ika tlamachilistli, niman israelitas ika inyojlo nemij. San ika, Salomón nonamiktia iuan miyekej siamej akin ualeuayaj itech oksekimej países, akin xkiueyichiuayaj Jehová. ¿Ueli tikita se siuatl akin kiueyichiuajtika itajtsin? Kuakon yejuamej kichiuaj Salomón makinueyichiuaj tajtsitsintin. ¿Tikmati tlenon panoua aman? Salomón peuaj tetlajyouiltia, niman aman israelitas xuelij pakij.

Tlen kichiua Salomón, melak kikualania Jehová, kuakon kijlia: ‘Nimitskuilis tekiuajyotl niman okse nikmaktilis. Yejuin xnikchiuas amantsin, nikchiuas ijkuak mokoneuj tekiuajtitos. San ika, xnochimej tlaltikpakchanejkej nijkuilis mokoneuj’.

Matikitakan kenon panoua yejuin.

1 Crónicas 28:9-21; 29:1-9; 1 Reyes 5:1-18;
2 Crónicas 6:12-42; 7:1-5; 1 Reyes 11:9-13.

¿TIKMATSTIKA tleka yejuin tlakatl kikojkotontika tlakentli? Jehovahá okijli makichiua. Yejuin tlakatl itoka Ahiya iteotlajtokauj toTajtsin. ¿Tikmatstika akinon kitokayotiaj teotlajtoketl? Yakaj akin toTajtsin kijlia tlenon panos ika tlayekapan.

Ahíya tlajtotika nikan iuan Jeroboán. Jeroboán se tlakatl akin chikauak otekpano itech Salomón. Ijkuak Ahíya nonextia iuan Jeroboán nikan ipan ojtli, kichiua itlaj tlen xnasikamati. Nokixtilia itlaken yenkuik, kikojkotona niman kikixtia 12 tlakentsitsintin. Kijlia Jeroboán: ‘Xkitki majtlaktli’. ¿Tikmatstika tleka kimaka Jeroboán majtlaktli tlakentsitsintin?

Ahíya kijtousa ika, Jehová kikuilis itekiuajyo Salomón. Niman ika toTajtsin kimakas Jeroboán majtlaktli uejueyimej familias. Yeuin kijtosneki ika Rehoboam, ikoneuj Salomón kiyekanas san ome uejueyimej familias.

Ijkuak Salomón kikaki tlenon Ahíya okijli Jeroboán, melak kualani. Kineki kimiktis Jeroboán, san ika, yejua choloua niman yauj Egipto. Sakin, Salomón miki. Otekiaujtik 40 xiuitl, aman ikoneuj akin itoka Rehoboam, peua tekiuajti. Jeroboán akin nemi Egipto kitekakilia ika Salomón yomik, kuakon oksejpa yauj ipan kalpan Israel.

Rehoboam xkuajli kenon tekiuajti. Salomón yokichiuja tlen xkuajli, san ika, ikoneuj ok melak tetlajyouiltia. Jeroboán niman oksekimej tlakamej uejueyixtokej konitaj Rehoboam niman kijliaj kuajli matekiuajti. San ika, yejua xkinkaki. Hasta kichiua tlen melak xkuajli. Ika yejon, israelitas kitlaliaj Jeroboán matekiuajti itech majtlaktli uejueyimej familias, san ika, ome uejueyimej familias, Benjamín niman Judá, ok kipiayaj Rehoboam kentla intekiuaj.

Jeroboán xkineki ikalpan mauia Jerusalén, makiueyichiatij Jehová ipan iteopan. Ika yejon, kichijchiua ome uakaxkonetl ika oro, niman kinchiualtia majtlaktli uejueyimej familias, makinueyichiuakan. Nimantsin ipan nochi país nochiua tlen xkuajli niman peuj tlajyouiyaj.

Noijki onka tlauejli ipan tekiuajyotl kampa nemij ome uejueyimej familias. Ijkuak Rehoboam kitlaliaj kentla tekiuaj, xopanok makuijli xiuitl niman akin tekiuajti Egipto kixnamiki Jerusalén. Kitki miyek tlen patioj onka ipan iteopan Jehová. Kuakon teopan xuejkaui ijkon ken ijkuak kachtopa okichijchiujkaj.

IJKUAK omik tekiuaj Jeroboán, nochimej tekiuajkej akin okinyekankej majtlaktli uejueyimej familias israelitas, akin chantiyaj ika tlakpak, xkuakualtin katkaj. Acab se itech yejuin tekiuajkej akin melak xkuajli katka. ¿Tikmatstika tleka? Pampa isiuauj Jezabel xkuajli iyojlo.

Jezabel xisraelita katka. Itaj tekiuajti ipan iueyikalpan Sidón. Jezabel kiueyichia Baal, niman noiiki kichia Acab niman miyekej israelitas makiueyichiukaan Baal. Jezabel kitlauelita Jehová niman kinmiktia miyekej iteotlajtokauan. Oksekimej kipiya ika niyanaskej ipan teostotl niman ijkon maka makinmiktikan. Tla Jezabel itlaj kineki, temiktia niman ijkon kipiya tlen kineki.

Se tonajli Acab melak najmana. Kuakon Jezabel kitlajtolitia: ‘¿Tleka timajmana?’

‘Ika tlen onechijli Nabot’, tlanankilia Acab. ‘Niknekiya nijkouilis itlal kampa kitoka uvas. San ika, onechijli ika xuelis nechnemakiltis.’

‘Xnexchia’, kijtous Jezabel. ‘Najua nikchias mamitsmaka.’

Kuakon Jezabel kintlajkuilouilia uejueyixtokej tlakamej, kampa chanti Nabot. ‘Xkimijlikan sekimej tlakamej xkuakualtin makijtikan ika Nabot yokiuijuikalti toTajtsin iuan tekiuaj’, kijtous. ‘Niman xkixtikin ipan ueyikalpan niman xtemojmotlakan.’

Nimantsin ijkua Jezabel kimati ika Nabot omik, kijlia Acab: ‘Aman xuiya niman xmotlatkititi itlal’. ¿Xmelak ika noneki Jezabel makitlaxtlaua pampa yokichij miyek tlen xkuajli?

Ika yejon, Jehová kititlani se tlakatl itoka Jehú, makitlajyouiltiti. Ijkua Jezabel kikaki ika Jehú uajlauj, notlapajlotia ixtololouan niman kineki kualtsin manesi. San ika, ijkua Jehú uajlauj niman konta ipan ventana, kimijlia tlakamej akin nemij ichan tekiuaj: ‘¿Xkuajtlajkalikan!’ Yejuamej tetlakamatij ken tikita ipan tlaixkopinajli. Kontlajkalij, niman yejua miki. Ijkon ipan nochia Jezabel akin xkuajli iyojlo.

JEHOSAFAT TLANELTOKA ITECH JEHOVÁ

67

¿TIKMATSTIKA akinomej yejuin tlakamej niman tlenon kichiuaj? Yauej ipan se guerra, niman tlakamej akin yauej inyekapan nokuikatijtokej. Kanaj timotlajtoltia: ‘¿Tleka xkipiyaj espadas nion lanzas akin nokuikatiaj tlen ika tlaixnamikiskej?’ Matikitakan.

Jehosafat tekiuajti intech ome uejueyimej familias israelitas. Nemi ijkuak Acab niman Jezabel tekiuajtij ipan majtlaktli uejueyimej familias, akin chantij ika tlakpak. San ika, Jehosafat se kuajli tekiuaj, niman itaj Asá noiiki kuajli okichiuaj. Kuakon ipan miyek xiuitl, israelitas itech ome uejueyimej familias akin chantij tlatsintlan, pakij niman nemij ika inyojlo.

Aman panoua tlen kinmojtia israelitas. Sekimej tlakamej uajlauej niman kijliaj Jehosafat: ‘Uajlauej miyekej soldados itech Moab, Ammón niman tepetl Seír mitsalixnamikiskej’. Miyekej israelitas

nosentlaliaj Jerusalén pampa kitejtemouaj itlapaleuilis Jehová. Yauej ipan teopan, niman ompa Jehosafat kichiua teoyotl: ‘Oh toTajtsin Jehová, xtikmatij tlenon tikchiusaskej. Xuelis itlaj tikinchiuiliskej yejuin miyekej soldados. Xtechpaleui’.

Jehová kikaki, niman kijlia se itekipanojkauj makimijli israelitas: ‘Xnemejuamej nenteixnamikiskej, toTajtsin teixnamikis. Xkipiya ika nenteuisokiskej. San xtlachixtokan, niman xkitakan kenon Jehová mehmakixtia’.

Uajmostla Jehosafat kimijlia israelitas: ‘¡Xtlaneltokakan itech Jehová!’ Kuakon akin nokuikatiaj yauej iyekapan soldados, niman ijkuak nejnemij nokuikatiaj tlakuikaltin tlen ika kiueyichiuaj Jehová. ¿Tikmatstika tlenon panoua ijkuak kinnisiuiyaj akin kimixnamikiskej? Jehová kichiua ika akin kimixnamikiskej san yejuamej manouisokikan. ¡Ijkuak israelitas ajsij, nochimej soldados yomijkej!

Jehosafat tlamachilise, otlaneltokak itech toTajtsin, ¿xmela? Tla tejuamej noiiki ijkon tikchiuaj, titlamachilisejkej yeskej. 1 Reyes 22:41-53; 2 Crónicas 20:1-30.

TLA timikiskia, ¿tlenon kimachiliskia monan tla tejua oksejpa tiyoliuiskia? ¡Yejua melak pakiskia! San ika, ¿uelis oksejpa yoliuis akin yomik? ¿Ijkon yopanoka?

Xkita tlakatl ipan tlaixkopinajli, siuatl niman telpokatsin. Yejon tlakatl yejua teotlajtoketl Elías. Yejuin siuatl, se siuakauajli akin chanti Sarepta, niman telpokatsin yejua ikoneuj. Se tonajli ikoneuj peua kualo. Melak tlanau niman miki. Kuakon Elías kijlia siuatl: ‘Xnechmaka mokoneuj’.

Elías kuika telpokatsin akin yomik niman kitlalia ipan tlapechtli. Niman kichuia se teoyotl: ‘Oh Jehová xchiua yejuin telpokatsin oksejpa mayoliui’. ¡Niman telpokatsin peua nijyotia! Kuakon Elías kuajtemoltia niman kijlia siuatl: ‘¡Xkita, mokoneuj yoltika!’ Yejon melak kipaktia.

Okse ueyixtika iteotlajtokauj Jehová, itoka Eliseo. Yejua kipaleuiya Elías. Ika tlayekapan Jehová noijki kikauiia Eliseo makichuia milagros. Se tonajli yejua yauj ipan ueyikalpan itoka Sunem, niman se siuatl melak kuajli kiselia. Sakin, yejuin siuatl kipiya se ikoneuj.

Se tonajli ika kualkan, ikuak yejon telpokatsin yonoskaltijka, yauj kampa tekititika itaj, ipan tepetl. Yejua tsajtsi: ‘¡Nechkokoua notsontekon!’ Ikuak kuikaj ichan, miki. ¡Melak noyolkokoua inan! Nimantsin yauj kontejtemoua Eliseo.

Ikuak yejko Eliseo, kalaki ipan cuarto iuan telpokatsin akin yomik. Kichiuiia teoyotl Jehová, niman kinapaloua mijkatsintli. Nimantsin totonia inakayo telpokatsin, niman yekxoua chikometipan. ¡Melak paki inan ikuak kalaki niman kita ika yoltika!

Melak miyekej tlaltikpakchanejkej yomijkej. Yejuin kiyolkokoua inchanejkauan niman akin imiuan nouikaj. Tejuamej xueli tikinyolitiaj akin yomijkej. San ika, Jehová kema. Sakin, tikitaskaj kenon yejua oksejpa kiyolitis melak miyekej tlaltikpakchanejkej.

ICHPOCHTSINTLI KIPALEUIYA SE UEYIXTIKA TLAKATL

69

¿TIKMATSTIKA tlenon kijtotika yejuin ichpochtsintli? Kinojnotsa yejon suatl itech Eliseo, iteotlajtokauj Jehová niman itech kenon Jehová kipaleuiya makichia tlen melak kuajli. Yejuin suatl xtlaj kimati itech Jehová, pampa xisraelita. Matikitakan tleka ichpochtsintli nemi ichan yejuin suatl.

Yejon suatl chanej Siria. Iueuentsin itoka Naamán yejua kinyekana miyekej soldados. Sirios yokasikej yejuin ichpochtsintli israelita, niman aman tekiti kentla itlakeual isiuauj Naamán.

Naamán kipiya se kokolistli itoka lepra. Yejuin kokolistli kichia mapalani inakayo. Yejuin tlen ichpochtsintli kijtotika: ‘Tla noteko ueliskia yas itech iteotlajtokauj Jehová akin nemi Israel, yejua kipaajtiskia itech ikokolis’. Sakin, yejuin suatl kijlia iueuentsin.

Naamán kineki pajtis; kuakon yauj ipan kalpan Israel. Ijkuak ompa ajsi, yauj ichan Eliseo. Eliseo kinauatia itlapaleuijkaui makijli Naamán manalti chikometipan ipan atentli Jordán. Naamán melak kualani, niman kijlia: ‘¿Xkualtsitsintin nochi atentli tlen onka ipan nopáis maka ken se atentli ipan Israel?!’ Ijkuak okijto yejuin, nokuropa.

San ika, itlakeualuan kijliaj: ‘Noteko, tla Eliseo mitsijliskia tlen ouijtika, tikchiuaskia. Kuakon, ¿tleka xuelis timaltis, ken yejua okijto?’ Naamán kikaki itlakeual niman naltia chikometipan ipan atentli Jordán. ¡Ijkuak kichiua yejuin, chipaui inakayo niman pajti!

Naamán melak paki. Oksejpa yauj kampa nemi Eliseo niman kijlia: ‘Aman kuajli nikmatstika ika inTajtsin israelitas san yejua toTajtsin melauak ipan nochi tlaltikpaktli. Ika yejon, nimitstlajtlanilia, xseli yejuin tetlayokolijli’. San ika, Eliseo kijlia: ‘Ka, xnikselis’. Eliseo kimatstika ika xkuajli tla kiselis tetlayokolijli, pampa Jehová yejua akin yemelak okipajti Naamán. San ika, Guehazí itlakeual Eliseo kineki kinotlatkitis yejon tetlayokolijli.

Kuakon kichiua yejuin. Ijkuak Naamán yauj, Guehazí notlaloua niman konajsi. ‘Eliseo onechajtitlan manimitsijliki san seki xmaka itech yejon tetlayokolijli pampa kineki kinmakas sekimej akin okitlajpalokoj’, kijtousa. Yejon se tlakajkayaualistli. San ika, Naamán xkimati; kuakon kimaka Guehazí seki tlemach.

Ijkuak Guehazí nokuropa, Eliseo kimati tlen okichiu j pampa Jehová yokijli. Kuakon kijlia: ‘Pampa yotikchiu j yejuin tlen xkuajli, kokolistli lepra tlen kipiaya Naamán, aman tejua tikpiyas’. ¡Nimantsin ijkon panoua!

¿Tlenon tiuelij itech nochi yejuin? Kachtopa, ken ichpochtsintli matitlajtokeran itech Jehová. Yejuin melak tepaleui. Ika ome, xtoueyinekiskej ken Naamán okichiu j, noneki tikintlakamatiskej itekipanojkauan Jehová. Niman ika yeyi, xtekekajkayauaskej ken Guehazí. ¿Xmelak ika tiuelij miyek ijkuak tikpouaj Biblia?

XKITA tlakatl akin nemi ijtik atl. Melak xkuajli tlen ipan nochiua, ¿xmelak? ¡Yejon ueyi michin kitolos! ¿Tikmatstika akinon yejuin tlakatl? Itoka Jonás. Matikitakan tleka nokalaktia ipan miyek tlauejli.

Jonás se iteotlajtokauj Jehová. Sakin, ijkuak teotlajtoketl Eliseo yomijka, Jehová kinauatia Jonás: ‘Xuiya ipan ueyikalpan Nínive. Xkinnojnotsati tlatitkpakchanejkej itech tlen xkuajli kichiujujtokej’.

San ika, Jonás xkineki yas. Kuakon otlejkok ipan se barco tlen xiaya Nínive. Jehová xkuelita ika Jonás choloua. Ika yejon, kichiaua mapano se ueyi ajakakiyaujtli. Pampa melak ajakakiyauyiya, barco kineki apolakis. Akin tekij ipan barco melak nomojtiaj, niman kintsajtsiliaj intajtsitsinuan makinpaleuikan.

Kuakon Jonás kimijlia: ‘Nejua nikueyichiaua Jehová, toTajtsin akin okichijchij iluikak niman tlatitkaktli. Nicholojtika itech tekij tlen Jehová onechijli manikchiua’. Akin tekij ipan barco kitlajtojtiaj: ‘¿Tlenon timitschiuiliskej niman ijkon uelis noteltis ajakakiyaujtli?’

‘Xnechontlajkalikan ipan mar niman noteltis’, kijtousa Jonás. Akin tekij ipan barco xkineki kichiuaskej yejuin, san ika, ijkuak melak chikauak ajakakiyauyi, kontlajkalij Jonás ijtik mar. Kuakon ajakakiyaujtli noteltia, niman mar xok koxoni.

Ijkuak Jonás polaki ijtik mar, se ueyi michin kitoloua. San ika, yejua xmiki. Yeyi tonajli niman yeyi yeuajli nemi ijtik ueyi michin. Jonás melak noyolkokoua pampa xokitlakamat Jehová niman xoyaj Nínive. Ika yejon, ¿Tikmatstika tlenon kichiaua?

Jonás kichiuilia teoyotl Jehová niman kitlajtlanilia makipaleui. Kuakon Jehová kichiaua ika yejon ueyi michin makisotla ipan tlajli. Sakin, Jonás yauj Nínive. ¿Xtechmachtia yejuin ika melak noneki matiktakamatikan Jehová ipan nochi tlen technauatia?

TOTAJTSIN KIJTOUA IKA TLALTIKPAKTLI KIKUEPAS XOCHITLALPAN

71

YEUJIN se tlaixkopinajli itech se xochitlalpan tlen toTajtsin okititi teotlajtoketli Isaías. Yejua otlakat ijkuaq Jonás yomijka.

Xochitlalpan kijtosneki “tlajli kampa tlakualtsinkan”. ¿Tlenon mitstlalnamiktia yejuin? Kema, yejon kualtsin xochitlalpan tlen toTajtsin okinchijchiuilij Adán iuan Eva, ¿xmelaq? San ika, ¿ijkon yes ipan nochiuiyan tlaltikpaktlí?

Jehová okijli iteotlajtokaui Isaías makijkulo itech yenkuik xochitlalpan tlen kimakas ikalpan. Okijto: ‘Koyomej niman borreguitos san sekan nemiskej. Uakaxkokonej niman leontsitsintin tlakuaskej san sekan, niman san kokonej kintlajpiyaskej. Nion konetsintli akin nauiltis kampa nemi kouatl tlen tekua niman temiktia, xtlaj kichiuilis’.

Kanaj miyekej kinemiliaj: ‘Yejuin xkeman nochiuas. Nochipa onka tlajyouilistli ipan tlaltikpaktli, niman nochipa onias’. Xnemili, ¿kenon katka kampa toTajtsin okintlali Adán iuan Eva?

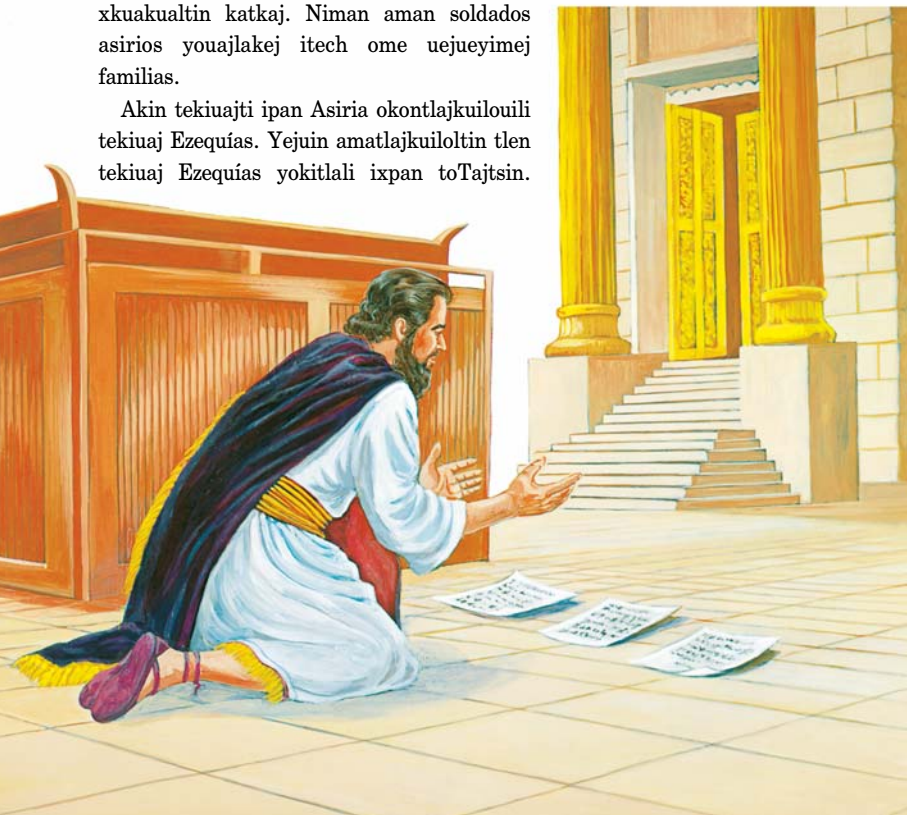
ToTajtsin okintlali Adán iuan Eva ipan se xochitlalpan. Pampa xokitlakamatkej toTajtsin okinkixtijkej kampa chantiyaj, oueuentintiakej niman omijkej. ToTajtsin kijtoui ika akin kitlasojtlaj, kinmakas tlen Adán iuan Eva okipolojkej.

Ipan yenkuik xochitlalpan xakaj tetlajyouiltis nion xakaj tlaijtlakos. Yemelak onias yolseuilistli. Nochimej tlaltikpakchanejkej chikaujkej yeskej niman pakiskej ken toTajtsin kinekiya mapano. Sakin, tiueliskej kenon toTajtsin kichiuas yejuin.

¿TIKMATSTIKA tleka yejuin tlakatl kichiuiiltika teyotl Jehová? Niman, ¿tleka yokintlali yejuin amatlajkuiloltin iyekapan itlaixpan Jehová? Yejuin tlakatl itoka Ezequías. Yejua tekiauajti itech ome uejueyimej familias israelitas, akin chantij ika tlatsintlan. Melak kipiayj tlauejli. ¿Tleka?

Pampa soldados asirios yokinpopolojkej majtlaktli uejueyimej familias, akin chantij ika tlakpak. Jehová okikauili ijkon mapano pampa melak xkuakualtin katkaj. Niman aman soldados asirios youajlakej itech ome uejueyimej familias.

Akin tekiauajti ipan Asiria okontlajkuilouili tekiauaj Ezequías. Yejuin amatlajkuiloltin tlen tekiauaj Ezequías yokitlali ixpan toTajtsin.

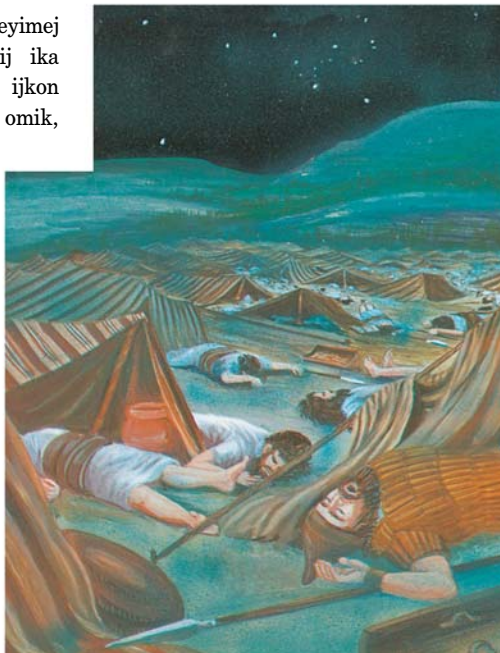
Kipinaujtiaj Jehová itech tlen ompa ijkuiliujtika, niman noiiki kijliaj Ezequías ika xok itlaj uelis kichiuas. Ika yejon, Ezequías kichiua teoyotl: ‘Oh Jehová, xtechmakixti itech akin tekiuajti ipan Asiria. Kuakon nochimej países kimatiskej ika san tejua titoTajtsin’. ¿Kikakis Jehová?

Ezequías se kuajli tekiuaj. Xijkon ken tekiuajkej itech majtlaktli uejueyimej familias israelitas, nion ken itaj Acaz akin xkuajli otekiuajtik. Ezequías okitlakamat nochi itlanauatiluan Jehová. Ika yejon, ijkuak otlan kichiua teoyotl, teotlajtoketl Isaías kijlia tlen Jehová okijto: ‘Tekiuaj itech Asiria xkalakis ipan Jerusalén. Nion se soldado xkinisiuis. Nion se flecha xkontlajkaliliskej Jerusalén’.

Xkita tlaixkopinajli tlen nikan nesi. ¿Tikmatstika akinomej yejuin soldados akin yomijkej? Yejuamej asirios. Jehová okititlan iluikaktekitkauj, niman san ipan se yeuajli, yejuin iluikaktekitketl okimikti 185 mil soldados asirios. Ika yejon, tekiuaj itech Asiria choloua.

Tekiujayotl itech ome uejueyimej familias makisaj, niman nemij ika inyojlo, san ika, xouejkaujkej ijkon onenkej. Sakin, ijkuak Ezequías omik, ikoneuj itoka Manasés okitlalijkej kentla tekiuaj. Manasés niman ikoneuj Amón, akin okitekipatlak melak xkuajli otekiuajtikej. Kuakon tlaltikpaktli oten ika tlen xkuajli niman ika tlajyouilistli. Ijkuak itlapaleuijkauan tekiuaj Amón okimiktijkej, ikoneuj Josías okitlalijkej kentla tekiuaj itech ome uejueyimej familias israelitas.

2 Reyes 18:1-36; 19:1-37; 21:1-25.

SA SE KUAJLI TEKIUAJ IPAN ISRAEL 73

JOSÍAS kipiya chikueyi xiuitl ijkuak peua tekiuajti itech ome uejueyimej familias israelitas akin onochantijkej tlatshintlan. San ika, yejua xueli peua tlanauatia pampa melak pitentsin. Ika yejon, sekimej tlatitpakchanejkej akin yeuejueyimej okipaleuijkej matlayekana.

Ijkuak Josías yotekiujtika chikome xiuitl, peua kitejtemoua Jehová. Kichiua ken akin kuajli otekiujtikej kentla David, Jehosafat niman Ezequías. Ijkuak yejua ok telpochtsintli, kichiua tlen ika kiteititia ika yolchikauak.

Ouejkauj onenkej miyekej israelitas akin xkuakualtin

katkaj. Kinueyichiuaj tajtsitsintin niman notlakuanketsaj itech. Kuakon Josías iuan itlapaleuijkauan kinkixtiaj tajtsitsintin ipan yejon país. Yeuin ueyi tekittl, pampa miyekej israelitas kinueyichiuaj tajtsitsintin. Nikan uelis tikitas Josías iuan itlapaleuijkauan kinxaxamaniytokej.

Sakin, Josías kinauatia yeyimej tlakamej makiyektlalikan iteopan Jehová. Nosentlalia tomin itech nochi israelitas niman kintlaxtlauiiliaj tlakamej, tekittl tlen kichiuj. Ijkuak yejuamej tekittij ipan teopan, ueyi teopixki Hilquías kinextia ompa tlen melak tlasojti: amatl tlen yopoluijka, kampa okinauatijka Moisés makijkuilo itlanauatiluan Jehová.

Ijkuak kitkiliaj Josías yejuin amatl, tlanauatia makipouilikan. Ijkuak kikaki, Josías okimat ika israelitas xkitlakamatstoyaj itlanauatilan Jehovah. Yejua melak noyolkokoua, ika yejon notlakenkojkotona, ken nikan tikita. Niman kijtousa: ‘Jehová kualantika touan pampa totajuan xokitlakamatkej tlanauatiltin tlen ijkuiuijtokej ipan yejuin amatl’.

Josías kinauatia ueyi teopixki Hilquías matetlajtolti tlen Jehovah kichiuilis ikalpan. Hilquías yauj itech se siuatl teotlajtoketl itoka Huldá, niman kitlajtolitia. Huldá kijlia itlajtol Jehovah niman ijkon makijliti Josías: ‘Jerusalén niman nochimej israelitas tlajyouiskej pampa yokiueyichijkej tajtsitsintin niman ika ipan tlaltikpaktli nochiua tlen xkuajli. San ika, pampa tejua, Josías, yotikchij tlen kuajli, yejuin tlajyouilistli nochiuas tla tejua yotimik’.

2 Crónicas 34:1-28.

XKIMITA tlaltikpakchanejkej akin kiuejuetskilijtokej yejuin telpochtli. ¿Tikmatstika akinon yejua? Itoka Jeremías, se ueyixtika iteotlajtokauj toTajtsin.

Ijkuak tekiuaj Josías yopeujka kinxaxamania tajtsitsintin ipan país, Jehová okijli Jeremías manochiua Iteotlajtokauj. San ika, Jeremías kinemilia ika xuelis nochiuas teotlajtoketl pampa san telpochtli katka. Kuakon Jehová kijlia ika kipaleuis.

Jeremías kimijlia israelitas makikajkauakan tlen xkuajli kichiuaj. ‘Tajtsitsintin akin tlaltikpakchanejkej kinueyichiuaj xtepaleuijkej’, kijtous. San ika, miyekej israelitas kinekij kinueyichiuaskej tajtsitsintin niman xkinekij kiueyichiuaskej akin melauak toTajtsin, Jehová. Ijkuak Jeremías kimijlia ika toTajtsin kintlajyouiltis, israelitas kiuejuetskilij.

Panouaj miyek xiujtin. Josías miki, niman yeyi metstli sakin, ikoneuj Jehoiaquim kitlaliaj kentla tekiuaj. Jeremías ok kimijlia israelitas: ‘Jerusalén kipopoloskej tla nemejuamej xnemopatlay’. Teopixkej kasij Jeremías niman tsajtsij: ‘Jeremías kipiya ika mikis; xkuajli yotlajto itech toueyikalpan’.

¿Aman tlenon kichiuas Jeremías? ¡Yejua xnomojtia! Kimijlia nochimej: ‘Jehová onechajtitlan manimechijliki yejuin. Tla xnenkipatlay nemonemilis, yejua kipopolos Jerusalén. Niman xmatstokan yejuin: Tla ninechmiktiaj, nenkimiktiskej se tlakatl akin xtlaj mexchiulia’.

Tlanauatijkej xokimiktijkej Jeremías, san ika, israelitas xonoyolpatlakej. Sakin, uajlauj Nabucodonosor, akin tekiuajti ipan Babilonia, niman kimixnamiki akin chantij Jerusalén. Nabucodonosor kinmasi israelitas niman nochiuaj itlakeualuan. Melak miyekej kinuikaj Babilonia. ¡Xnemili kenon tikmachiliskia tla mitsuikaskia ipan okse país tlen xtikixmati!

NAUIMEJ TELPOKAMEJ NEMIJ BABILONIA

75

TEKIUAJ Nabucodonosor kinuika ipan ueyikalpan Babilonia, israelitas akin melak kuajli okiselijkej tlamachtijli. Sakin, kintlapejpenia telpokamej kualtsitsintin niman tlamachilisejkej. Nikan tikita naui. Se itoka Daniel, niman oksekimej yeyimej telpokamej, babilonios kintokayotiaj Sadrac, Mesac niman Abednego.

Nabucodonosor kineki kinmachtis niman ijkon matekitikan ichan. Tla yopanok yeyi xiuitl ika kinmachtia, kintlapejpenis san akin melak tlamachilisejkej niman ijkon kipaleuiskej makiyektlalikan itlaueluan. Kineki machikaujkej yejuin telpokamej, kuakon tlanauatia makinmakakan tlakuajli iuan vino tlen yejua iuan ichanejkauan kikuaj.

Tikitaj nikan Daniel. ¿Tikmatstika tlenon kijlitika Aspenaz, itlakeual Nabucodonosor akin ueyixtika? Kijlia ika xkineki kikuas tlakuajli uelik tlen kikua tekiuaj. Aspenaz najmana. ‘Tekiuaj yokijto tlenon nenkikuaskej niman nenkoniskej’, kijtousa. ‘Niman tla xnenchikaujkej nentlachiaj ken oksekimej telpokamej, uelis nechmiktis.’

Ika yejon, Daniel konnotsa akin Aspenaz okitlali makintlajpiya yejua niman yeyimej telpokamej akin iuan nouika. Daniel kijtousa: ‘Ipan majtlaktli tonajli, xtechmaka kijli niman atl. Kuakon xtechixtlalo iuan oksekimej telpokamej akin kinmakaj tlen tekiuaj kikua, niman xkita akinomej kuajli nesij’.

Tlajpiketl kema okinek kichiuas. Niman ijkuak kaxiltiaj majtlaktli tonajli, Daniel niman yeyimej telpokamej akin iuan nouika, nesij melak chikaujkej maka ken oksekimej telpokamej, kuakon ok kinkauiliaj makikuakan kijli, niman xkikuaj tlen tekiuaj kinmaka.

Ijkuak kaxiltiaj yeyi xiuitl, nochimej telpokamej kinuikaj itech Nabucodonosor. Ijkuak imiuan yotlajto, tekiuaj kita ika Daniel, Sadrac, Mesac iuan Abednego, melak tlamachilisejkej. Ika yejon, kichiua matlapaleuikan ichan. Ijkuak tekiuaj kintlajtolitia niman kimijlia itlaueluan Daniel niman yeyimej

telpokamej akin iuan nouika, yejuamej majtlaktlitipan tlamachilisejkej xijkon ken yejuin teopixkej iuan tlamachilisejkej akin tekiuaj kinpiya.

Daniel 1:1-21.

YOPANOKEJ majtlaktli xiuitl ijkuak tekiauaj Nabucodonosor kinuika ipan ueyikalpan Babilonia, israelitas akin melak kuajli okiselijkej tlamachtijli. ¡Niman aman, xkita! Jerusalén tlatlatika, israelitas akin xomijkej kinuikaj Babilonia niman kintekitiltiaj kentla tlakeualtin.

Xkilnamiki, yejuin tlen iteotlajtokauan Jehová okimijlikej panoskia, tla yejuamej xkikajkauaj kichiuaj tlen xkuajli. San ika, israelitas xokintlakamatkej. Ok okinueyichiuajkej tajtsitsintin niman okilkaujkej Jehová. Kuakon kinamiki matlajyouikan. Tikmatstokej pampa Ezequiel iteotlajtokauj toTajtsin, okijkuido tlemach tlen xkuajli kichiuajaj israelitas.

¿Tikmatstika akinon katka Ezequiel? Yejua se telpochtli akin Nabucodonosor okuikak Babilonia, ijkuak poliuiya majtlaktli xiuitl ika kipopoloskiaj Jerusalén. Daniel niman akin iuan nouika, Sadrac, Mesac iuan Abednego, noijki ipan yejon tonajli okinuikakej Babilonia.

Ijkuak Ezequiel ok nemiya Babilonia, Jehová kititia tlen xkuajli panotika Jerusalén, ipan teopan. Jehová kichiuja yejuin ika se milagro. Maski Ezequiel nemi Babilonia, Jehová kikaullia makita nochi tlen panotika ipan teopan. ¡Melak temomojti tlen kita!

‘Xkita tlen melak xkuajli kichiuajtokej tlaltikpakchanejkej nikan ipan teopan’, Jehová kijlia Ezequiel. ‘Xkita kenon ipan tepantín yokitlapajlotijkej kouamej niman oksekimej yolkamej. ¡Niman xkita israelitas kenon kinueyichiuajtokej!’ Ezequiel ueli kita nochi yejuin, niman kijkuiloua tlen panotika.

‘¿Tikita tlen kichiuajtokej ichtaka akin kinyekanaj israelitas?’ Jehová kitlajtolitia Ezequiel. Kema, yejua noijki ueli kita yejuin. Nemij 70 tlakamej, niman nochimej kinueyichiuajtokej tajtsitsintin. Kijtouaj: ‘Jehová xkita tlen tikchiuajtokej. Yejua yotechtlalkau!’

Kuakon Jehová kititia Ezequiel sekimej siuamej akin nemij ipan ipuerta teopan tlen nokaua ika tlakpak. Ompa yeuatokej kiueyichiujskeje intajtsin Tamuz. ¡Niman xkita tlakamej akin nemij ikalakiayan iteopan Jehová! Nemij kanaj 25. Ezequiel kimita. ¡Notlakuanketsaj ikisayan tonajli niman kiueyichiujskeje Tonajli!

‘Yejuin tlaltikpakchanejkej xnechtlakaitaj’, kijtousa Jehová. ‘Xsan kichiuaj tlen xkuajli, noijki uajlauej ipan noteopan kuajchiuaj!’ Ika yejon, Jehová kijtousa: ‘Kimatiskej kenon nikualani. Niman xnechajmanas ijkuak kinpopoloskej’.

Ijkuak Jehová kititia Ezequiel nochi yejuin, panoua yeyi xiuitl niman israelitas xkitlakamatij tekiuaj Nabucodonosor. Kuakon yejua yauj niman kominixnamiki. Panoua se xiuitl uan tlajko, babilonios kioxotoniaj itepanuan Jerusalén niman kitlatiaj ueyikalpan. Melak miyekej mikij, oksekimej kimasij niman kinuikaj Babilonia.

¿Tleka Jehová okinkauili makinpopolokan israelitas? Pampa xokichiujkej tlen Jehová yokijtoka nion xokitlakamatkej itlanauatiluan. Yejuin techititia ika melak noneki nochipa matikchiukan tlen Jehová kijtousa.

Ijkuak panoua yejuin, kinkauiliaj san sekimej manokauakan Israel. Tekiuaj Nabucodonosor kitlalia Guedalías makinyekana israelitas. San ika, sekimej kimiktiaj Guedalías. Aman israelitas nomojtiaj mauajlanan babilonios niman makinmiktikan nochimej. Kuakon kichiualtiaj Jeremías imiuan macholo, niman yauej Egipto.

Yejuin kichiuu maka yakaj manokaua ipan Israel. 70 xiuitl xakaj chanti ipan yejon país niman xtlaj onka. San ika, Jehová kijtousa ika kichiuas ikalpan oksejpa manokuupakan, ijkuak yopanok 70 xiuitl. Aman, ¿tlenon ipan nochiuu ikalpan toTajtsin ijkuak nemij Babilonia? Matikitakan.

Kinuikaj Babilonia niman ontlami ijuak kinyektlaliaj itepanuan Jerusalén

Ijuak okinmasikej niman okinuikakej Babilonia, israelitas okintlatlatakej tla melauak tlaneltokayaj. Sadrac, Mesac iuan Abednego okomintlajkalkej ijtik se horno tlen tlikuitika, san ika, toTajtsin okinmakixti. Sakin, ijuak medos iuan persas yokinotlatkitijka Babilonia, Daniel okontlajkalkej ijtik se teostotl kampa nemij leones, toTajtsin noijki okimakixti ijuak okinkamatsauk leones.

Sakin, Ciro intekiuaj persas kinmakixtia israelitas. Ijuak kaxiltiaj 70 xiuitl ika nemiyaj Babilonia, israelitas oksejpa nokuepaj ipan inpaís. Kachtopa okichijchiujkej iteopan Jehová ijuak onokuepkej Jerusalén. San ika, akin kintlauelitayaj israelitas xokinkauilijkej makichijchiuakan. Opanok kanaj 22 xiuitl, ijuak yonokuepkaj Jerusalén niman kuakon otlankej kichijchiuaj teopan.

Sakin, tiueliskej itech Esdras ijuak nokuepa Jerusalén niman kikualtsintilia teopan. Yejuin opanok 47 xiuitl, ijuak yotlankej kichijchiuaj teopan. Aman, opanok 13 xiuitl, ijuak Esdras yoajsika Jerusalén, kuakon Nehemías tlapaleuiya makinyektlalikan itepanuan Jerusalén, tlen yoxoxotonkaj. Ijkon ipan Parte MAKUIJLI panoua 152 xiujtin niman ipan yejuin xiujtin nochiua nochi yejuin.

XTLAJ OKICHIUJ MANOTLAKUANKETSAKAN

77

¿TIKIMILNAMIKI yejuin yeyimej telpokamej? Kema, yejuamej akin Daniel imiuan nouika akin xokinejkej kikuaskej tlen xkuajli yeskia. Babilonios kintokayotiaj Sadrac, Mesac niman Abednego. San ika, xkimita. ¿Tleka yejuamej xnotlakuanketsaj ijkon ken oksekimej? Matikitakan tleka xkichiuaj.

¿Tikimilnamiki tlanauatiltin tlen Jehová okimijkuilo, tlen noixmatij kentla Majtlaktli Tlanauatiltin? Kachtopa tlanauatijli kijtoua: ‘Xkipiya tikinueyichiuas oksekimej tajtsitsintin, san nejua’. Nikan nesi kenon telpokamej kitlakamatij yejuin tlanauatijli, maski uelis kinmiktiskej.

Nabucodonosor yejua akin tekiauajti ipan Babilonia, okiminnots miyekej tlatikpakchanejkej akin uejueyixtokej, pampa kineki makiueyichiuakan itajtsin tlen okichijchiuj. Okimijli nochimej tlatikpakchanejkej: ‘Ijkuak nenkikakiskej kinpitsaskej kuakoujtin, kitsotsonaskej arpas iuan oksekimej tlatstotsonaltin, xmotlakuanketsakan niman aman xueyichiuakan yejuin tlen tlamachijchiujtli ika oro. Akin xnotlakuanketsa nion xkiueyichiu, kontlajkaliskej nimantsin ijtik horno tlen tlikuitika’.

Ijkuak Nabucodonosor kikaki ika Sadrac, Mesac iuan Abednego xnotlakuanketsaj, melak kualani. Tlatitlani makinuajuikakan kampa yejua nemi. Oksejpa kimijlia ika manotlakuanketsakan. San ika, telpokamej tlaneltokaj itech Jehová. ‘ToTajtsin akin tiktekichiuiliaj uelis techmakixtis’, kijliaj. ‘Niman tla xkichiu, xtotlakuanketsaskej ixpan motajtsin tlen otikchijchiuj ika oro.’

Ijkuak kikaki yejuin, Nabucodonosor melak tlauealmiki. Nisiu onka se horno, niman tlanauatia: ‘¡Xotlaltikan horno chikometipan xijkon ken kachtopa xotlatoya!’ Kuakon kinnauatia isoldados akin melak chikaujkej makinsalokan Sadrac, Mesac iuan Abednego niman kimijlia makomintlajkalikan ijtik horno. Pampa horno melak totonki,

soldados chikaujkej, akin kichiuaj yejon, mikij. San ika, ¿tlenon inpan nochiua yeyimej telpokamej akin komintlajkalij ijtik horno?

Ijkuak tekiuaj ontlachia ijtik horno, melak nomojtia. ‘¿Xyeyimej katkaj akin otikinsalojkej niman otikomintlajkalkej ijtik horno tlen tlikuitika?’, tetlajtoltia.

‘Kema, ijkon otikchiujkej’, kinankilij itlakeualuan.

‘San ika, nejua nikimita nauimej tlakamej akin nejnentinemij ipan tlitl’, kijtousa yejua. ‘Xsaliujtokej, nion xtlatlaj. Niman yejon okse tlakatl tlachia kentla se iluikaktekitketl.’ Tekiuaj nonisiuiya itempan horno niman tsajtsi: ‘¡Sadrac! ¡Mesac! ¡Abednego! ¡Xkisakan, itekipanojkauan toTajtsin akin Ueyixtika!’

Ijkuak kisaj, nochimej kitaj ika xtlaj inpan onochiuj. Kuakon tekiuaj kijtousa: ‘¡Ueyixtika inTajtsin Sadrac, Mesac niman Abednego! Okuajtítlan iiluikaktekitkauj akin okinmakixti pampa xonotlakuanketskej ixpan notajtsin nion xokiueyichiuajkej, san akin yejuamej inTajtsin kiueyichiuaj’.

¿Xmelak ika noneki tiyolmelaujkanemiskej itech Jehová ijkon ken yejuamej?

Éxodo 20:3; Daniel 3:1-30.

TLENON panotika nikan? Kipiyaj se ueyi iluitl. Akin tekiuajti ipan Babilonia kinnotsa miyekej akin uejueyixtokej. Niman kintekitiltijtokej copas tlachijchiujtin ika oro, plata iuan tazones tlen okinuajkuiteuj ipan iteopan Jehová ne Jerusalén. Kuakon kitaj, kenon uajnesi imajpiluan se tlakatl tlen peua tlajkuiloua ipan tepantli. Nochimej melak nomojtiaj.

Belsasar, ixuiuj Nabucodonosor, yejua akin aman tekiuajti. Tsajtsi makinnotsatij tlamachilisejkej tlen tekij itech. ‘Akin uelis kipouas yejuin tlajkuilojli niman nechijlis tlen kijtosneki’, kijtousa tekiuaj, ‘kiselis miyek tetlayokoliltin niman yejua ika yeyi akin tlanauatis itech tekiuajyotl’. San ika, nion se itech yejuin tlamachilisejkej ueli kipoua tlajkuilojli tlen onka ipan tepantli, nion xueli kijtousa tlen kijtosneki.

Inan tekiuaj kikaki tlen panoua niman yauj kampa tlakuaj. ‘Nimitstlajtlanilia, maka melak xmomojti’, yejua kijlia ikoneuj. ‘Ipan

motekiuajyo nemi se tlakatl akin kipiya itlamachilis tajtsitsintin. Ijkuak moabelo Nabucodonosor tekiauajtiya, otlanauiati yejua makinyekana nochimej akin tlamachilisejkej. Itoka Daniel. Xtlanauiati makuajuikakan, niman Daniel mitsasikamachiltis tlenon kijtosneki.'

Kuakon, nimantsin kuajuikiliaj Daniel. Sakin, ijkuak Daniel kijtousa ika xkiselis tetlayokoliltin, peua kijlia tleka Jehová xok okikauii matekiuajti Nabucodonosor, iabelo Belsasar. 'Yejua melak noueyimatiya', kijtousa Daniel. 'Niman Jehová okitlajyouilti.'

'Niman tejua tikmatstika tlenon ipan onochiuj', Daniel kijlia Belsasar, 'san ika, tejua ok timoueyimati ijkon ken Nabucodonosor katka. Otikinuajkuiteuj copas iuan tazones tlen onkatkaj ipan iteopan Jehová niman ipan otitlaonik. Noiiki yotikinueyichiuj tajtsitsintin tlachijchiujtin ika kojtl iuan temej, niman xtiktlakaita akin melak otexchijchiuj, akin xakaj ijkon ken yejua. Ika yejon, toTajtsin okichiuj manoiykuilo yejuin tlajtoltin.

'Yejuin tlen onoiykuilo', kijlia Daniel: 'MENÉ, MENÉ, TEQUEL niman PARSÍN'.

'MENÉ kijtosneki ika toTajtsin yokijto kech uejkauis motekiuajyo niman noiiki yokijto kemanon popoliuis. TEQUEL kijtosneki ika yomitstemachiuj ika balanzas niman yokitak ika xkuajli moyojlo. PARSÍN kijtosneki ika motekiuajyo kinotlatkitiskej medos niman persas.'

Ijkuak Daniel ok kijtojtika yejuin, medos niman persas peuaaj kixnamikij Babilonia. Notlatkitiaj ueyikalpan niman kimiktiaj Belsasar. ¡Tlajkuilojli tlen nesi ipan tepantli nochia yejon yeuajli! San ika, ¿tlenon ipan nochia israelitas? Tikitasej sakin, aman oksejpa matomachtikan itech Daniel niman ijkon tikmatiskej tlenon ipan nochia.

¡XKITA! Melak xkuajli kampa nemi Daniel. ¡San ika, leones xtlaj kichiuilij! ¿Tikmatstika tleka? ¿Akinon okontlajkal Daniel kampa nemij leones? Matikitakan.

Aman intekiuaj babilonios itoka Darío. Yejua kuelita ken nouika Daniel, pampa kuajli iyojlo niman tlamachilise, kuakon kitlalia kentla se ueyi tlanauatijketl ipan itekiuajyo. Ika yejon, oksekimej tlakamej kinexikolitaj Daniel niman kichiuaj yejuin:

Yauej kampa nemi Darío niman kijliaj: ‘Nochimej tiknekij, oh tekiuaj, xkijkuilo se tlanauatijli kampa makijto ika ipan se metstli xakaj kipiya ika kichiuilis teoyotl itajtsin noso se tlakatl, san tejua, oh tekiuaj. Tla yakaj xmistlakamati makontlajkalikan ijtik teostotl kampa nemij leones’. Darío xkimati tleka yejuin tlakamej kinekij manoiykuilo yejuin tlanauatijli. San ika, kinemilia ika kuajli yes, niman kijkuiloua tlanauatijli. Aman tlanauatijli xok uelis nopatlas.

Ijkuak Daniel kikaki yejuin, yauj ichan niman kichiua teoyotl ken nochipa. Tlakamej akin xkuakualtin kimatiyaj ika Daniel xkikajkauaskia kichiuilis teoyotl Jehová. Melak pakij, pampa nesi ika nochiuas tlen yejuamej kinekij, makimiktikan Daniel.

Ijkuak tekiuaj Darío kimati tlen panotika, yejua melak noyolkokoua. San ika, aman xok uelis kipatlas tlanauatijli, niman kipiya ika tlatitlanis makontlajkalikan Daniel ijtik

teostotl kampa nemij leones. Tekiuaj kijlia Daniel: ‘Nikchia ika moTajtsin akin tiktekichiuilia mamitsmakixti’.

Darío melak najmana niman xueli kochi yejon yeuajli. Uajmostla notlaloua kampa onka teostotl. Nikan tikita kampa nemi. Yejua kotsajtsilia: ‘¡Daniel, itekipanojkauj toTajtsin akin yoltika! ¿Ouel omitsmakixti itech leones moTajtsin akin tiktekichiuilia?’

‘NoTajtsin okuajtitlan iiluikaktekitkau’, kinankilia Daniel, ‘niman okinkamatsauk leones, ijkon xtlaj onexchiuilijkej’.

Tekiuj melak yolpaki. Tlanauatia makixtikikan Daniel kampa nemi. Kuakon komintlajkalij kampa nemij leones yejon xkuakualtin tlakamej akin kinekijay kimiktiskej Daniel. Nion xiajsiyaj tlatsintlan ijkuak leones okinmasikej yejuin tlakamej niman okintotopochilijkej inomiuian.

Kuakon tekiuaj Darío kimijkuilouilia kampa nochuiyan tlanauatia, niman yejuin tlen okijto: ‘Nochimej xtlakaitakan iTajtsin Daniel. Yejua kichiua uejueyimej milagros. Okimakixti Daniel, pampa xokikauili makikuakan leones’.

ISRAELITAS KISAJ ITECH BABILONIA

80

YOPANOK kanaj ome xiuitl ijkuak medos iuan persas okinotlatkitijkej Babilonia. ¡Niman aman xkita tlen panotika! Kema, israelitas uajkistokej itech Babilonia. ¿Kenon omakiskej? ¿Akinon okinkauili mauian?

Ciro, intekiuaj persas yejua okichuij. Ijkuak xitlakatiya Ciro, Jehová okichuij ika teotlajtoketl Isaías makijkuilo yejuin itech Ciro: 'Tikchuias tlen nejua nikneki. Puertas tlapojtoskej niman ijkon tikmotlatkitis ueyikalpan'. Ciro kema onotlatkiti Babilonia. Medos iuan persas okalajkej ipan ueyikalpan ika yeuajli pampa puertas tlapojtoyaj.

San ika, Jehová noiiki okijli teotlajtoketl Isaías, ika Ciro tlanauatiskia makinyektlalikan Jerusalén niman iteopan. ¿Melak ijkon otlanauati Ciro? Kema. Yejuin tlen okimijli israelitas: 'Xuiyan Jerusalén, niman xchijchiuakan iteopan nemoTajtsin Jehová'. Niman ijkon kichiuaj israelitas.

San ika, xnochimej israelitas akin chantij Babilonia ouelkej onokuepkej Jerusalén. Melak uejka katka, kipiaya kanaj 800 kilómetros, niman miyekej israelitas youeuentshintiajkej niman yokokoxkatijkej. Noiiki onka okseki tlemach tlen ika

xuelij yauej. San ika, nochimej akin xuelij yauej, Ciro kimijlia: ‘Xkinmakakan plata, oro iuan okseki tetlayokoliltin akin nokuepaskej, niman kiyektlaliskej Jerusalén iuan teopan’.

Ika yejon, israelitas akin nokuepaj Jerusalén kiseliaj miyek tetlayokoliltin. Noijki, Ciro kinmaka tazones niman copas tlen tekiuaj Nabucodonosor okinuajkuiteujka itech iteopan Jehová ijkuak okixoxotoni Jerusalén. Melak miyek tlemach kitkij israelitas.

Ijkuak yopanok naui metstli ika yonejnenkej, israelitas ajsij Jerusalén ijkon ken yonoiytoka. Opanok 70 xiuitl ijkuak Jerusalén okixoxotoniijkej, niman xakaj onokaujka ipan yejon país. San ika, maski israelitas yonokuepkej ipan inpaís, oksejpa tlajyouiskej, ijkon ken tikitaskej.

Isaias 44:28; 45:1-4; Esdras 1:1-11.

MELAK miyekej israelitas kisaj itech Babilonia niman nokuepaj Jerusalén. San ika, ijkuak ajsij, Jerusalén nesi kentla se tlaluaktli. Xakaj chanti ompa. Israelitas oksejpa kipiya ika nochi kiyektlaliskej.

Ijkuak ajsij, peuaj kichijchiuaj tlaixpan, ompa yejuamej uelij kitemakaj yolkamej kentla uentli noso tetlayokoliltin, tlen kiuentlaliliaj Jehová. Sakin ijkuak panoua seki metstin, israelitas peuaj kichijchiuaj teopan. San ika, países tlen nisiu nokauaj, akin kintlauelitaj israelitas, kinekij kinmojmojtiskej niman ijkon maka sa matekitikan. Kuakon akin kintlauelitaj, kichiuaj ika akin aman peua tekiuajti ipan Persia matlanauati maka sa matekitikan.

Panouaj 17 xiuitl ika israelitas yonokuepkej itech Babilonia. ToTajtsin kintitlanilia iteotlajtokauan Ageo iuan Zacarias niman ijkon makimijlikan israelitas ika oksejpa matlachijchiuakan. Israelitas kineltokaj ika toTajtsin kinpaleuis niman kitlakamatij. Oksejpa peuaj tlachijchiuaj maski tlanauatijli tlen onotlali kijtoua ika xkipiya kichiuaskej.

Ika yejon, Tatenai, se akin kinyekana soldados persas, kintlajoltia tleka kichijchiuaj teopan. Israelitas kijliaj ika ijkuak okiskej itech Babilonia, tekiuaj Ciro okinnauati: ‘Xuiyan Jerusalén niman xchijchiuilikan iteopan nemoTajtsin Jehová’.

Tatenai kititlani se amatlajkuilojli ipan Babilonia niman tetlajoltia tla Ciro, akin yomik, melauak ijkon otlanauati. Nimantsin Darío kuajtitalani amatlajkuilojli kampa kinankilia ika kema. Ika yejon, tekiuaj komintlajkuilouilia: ‘Xkinkauilikan israelitas makichijchiuilikan iteopan inTajtsin. Niman nimechnauatia xkinpaleuikan’. Panoua kanaj naui xiuitl ijkuak tlamij kichijchiuaj teopan, niman israelitas melak pakij.

Aman yopanok kanaj 48 xiuitl ijkuak otlankej kichijchiuaj teopan. Akin chantij Jerusalén xkipiyaj tomin, niman ueyikalpan iuan

iteopan toTajtsin xkualtsin nesij. Ne ipan Babilonia, se israelita itoka Esdras, kimati ika noneki makiyektlalikan iteopan toTajtsin. Ika yejon, ¿tikmatstika tlenon kichiua?

Esdras yauj kampa Artajerjes, intekiuaj persas, niman yejuin tekiuaj akin kuajli iyojlo kimaka Esdras miyek tetlayokoliltin, ijkon makimitki Jerusalén. Esdras kimijlia israelitas akin nemij Babilonia makipaleuikan, niman kanaj chikuasen mil kijtouaj ika yaskej. Kitkij miyek plata, oro iuan okseki tlemach tlen kualtsin.

Esdras najmana pampa ipan ojtli nemij tlakamej xkuakualtin. Yejuin tlakamej uelis kinkuiliskej plata niman oro tlen kitkij, noijki uelis kinmiktiskej. Ika yejon, Esdras kinsentlalia israelitas, ken nesi ipan tlaixkopinajli. Kuakon kichiui liaj teoyotl Jehová niman kijliaj makintlajpiya ipan ojtli ijkua nokuepaskej Jerusalén.

Jehová kintlajpiya, ipan yejon nawi metstli kech nejnemij, kuajli asij Jerusalén. ¿Xtechititia yejuin ika Jehová ueli kintlajpiya akin tlaneltokaj itech?

Esdras, tlaxeloltin uejueyimej 2 ontlami ipan 8.

MATIKITAKAN aman tlenon opanok, seki xiujtin ikuak Esdras xiaya Jerusalén. Mardoqueo iuan Ester, yejuamej israelitas akin uejueyixtokej ipan tekiuajyotl Persia. Mardoqueo noijki ueyixtika maski xijkon ken tekiuaj, niman iprima akin itoka Ester yejua isiuauj tekiuaj. Matikitakan kenon opanok yejuin.

Itajuan Ester omijkej ikuak pitentsin katka, ika yejon Mardoqueo okiskalti. Asuero, intekiuaj persas, kipiya ikal ipan ueyikalpan Susa, niman Mardoqueo yejua se itekipanojkauj. Se tonajli, isiuauj tekiuaj akin itoka Vasti, xkitlakamati, kuakon tekiuaj kitlapejpenia okse isiuauj. ¿Tikmatstika akinon kitlapejpenia? Kema, se kualtsin ichpochtli itoka Ester.

¿Tikita yejuin tlakatl akin noueyimati, akin ixpan notlakuanketsaj taltikpakchanejkej? Itoka Hamán, se tlakatl akin ueyixtika ipan Persia. Yejua kineki ika Mardoqueo, akin ompa yeuatika, noijki manotlakuanketsa. San ika, Mardoqueo xkichiua, kinemilia ika xkinamiki timotlakuanketsas ixpan se tlakatl akin xkuajli. Hamán melak kualani. Matikitakan tlen kichiua.

Hamán kijlia tekiuaj tlen xmelauak itech israelitas. ‘Yejuamej xkuakualtin niman xkitlakamatij motlanauatiluan’, kijtous. ‘Kipiya ika mikiskej.’ Asuero xkimati ika isiuauj noijki israelita. Ika yejon, kikaki

Hamán, niman kijekuilouaj se tlanauatijli kampa kijtousa kemanon kinmiktiskej nochimej israelitas.

Ijkuak Mardoqueo kikaki itech yejuin tlanauatijli, melak najmana. Kititlani yejuin tlajtojli itech Ester: ‘Xnotsa tekiuaj niman xtlatlanili matechmakixti’. Itlanauatil persas kijtousa ika xakaj uelis yas kampa tekiuaj tla xkinotsa. San ika, Ester yauj maski xkinotsaj. Tekiuaj kiteketsa itlakouj tlachijchiujtli ika oro, tlen kijtosneki ika maka makimiktikan. Ester kinotsa tekiuaj niman Hamán iuan matlakuatij. Ompa tekiuaj kitlajtoltia Ester tlenon kineki makichiuu. Ester kijlia tekiuaj ika tla uajmostla yejua niman Hamán oksejpa yaskej ontlakuaskej, kuakon kijlis.

Ijkuak ompa nemij, Ester kijlia tekiuaj: ‘Kimiktiskej nochimej nochanikniuan niman noijki nejua’. Tekiuaj kualani. ‘¿Akinon kineki kichiuas yejuin?’, kitlajtoltia.

‘Yejuin xkuajli tlakatl Hamán, akin techtlauelita!’, kijtousa Ester.

Aman tekiuaj melak kualani. Tlanauatia makimiktikan Hamán. Sakin, tekiuaj kitlalia Mardoqueo kentla se akin ueyixtika maski xijkon ken yejua. Kuakon, Mardoqueo kichiuu manotlali okse tlanauatijli tlen kinkauilia israelitas matlaixnamikikan niman ijkon maka makinmiktikan ipan tonajli tlen yonoiyto. Aman ika Mardoqueo melak ueyixtika, miyekej taltikpakchanejkej kinpaleuiyaj israelitas, niman yejuamej makisaj.

Ester, tlaxeloltin uejueyimej 1 ontlami ipan 10.

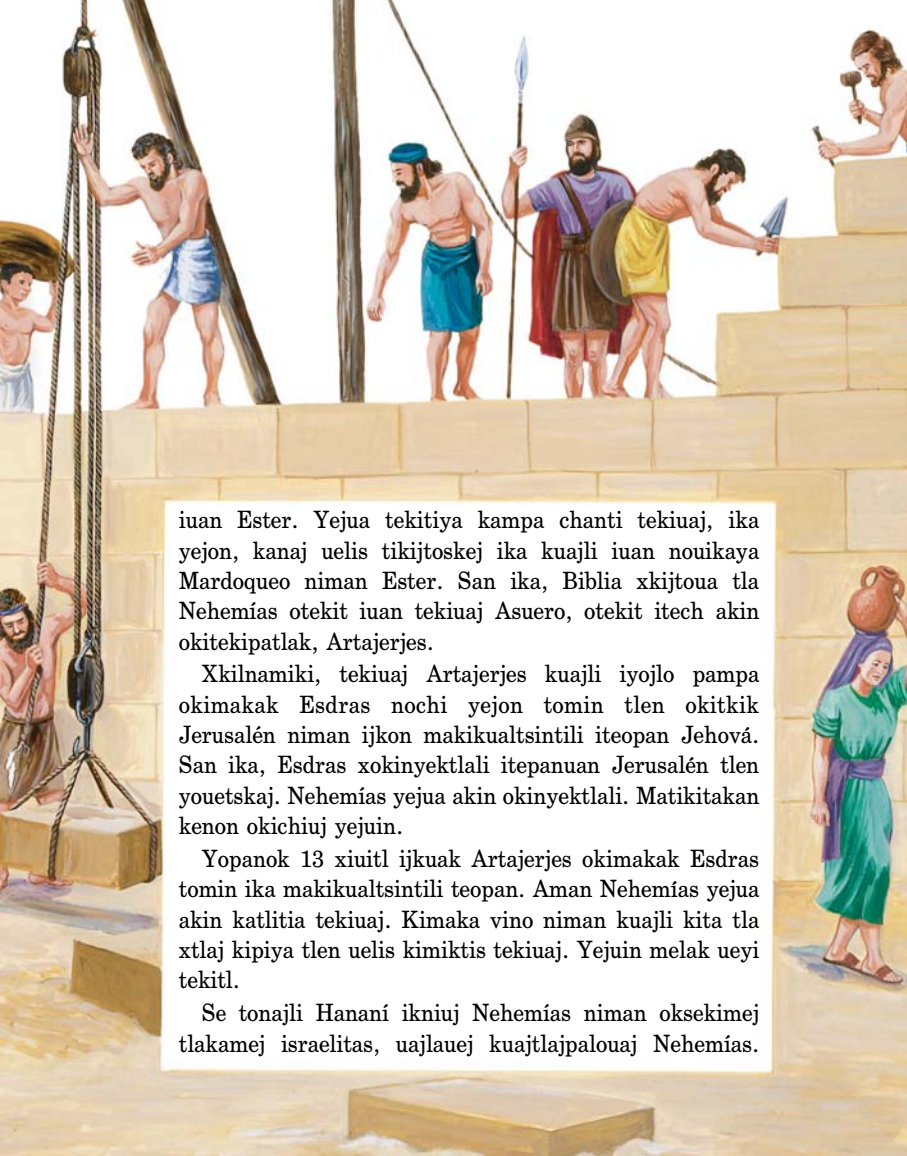

¡XKITA kenon melak tekitij! Israelitas kichijchiuaj itepanuan Jerusalén. Yopanok 152 xiuhtin ijkuak Nabucodonosor okixoxotoni Jerusalén, tepantin niman okintlati ipuertas. Israelitas xnimantsin okichijchiujkej tepantin ijkuak onokuepkej itech Babilonia.

¿Kenon tiknemilia kimachiliaj nochi yejuin xiuhtin ika ueyikalpan xkipiya tepantin? Xnemij ika inyojlo. Tla kimixnamikij uelis nimantsin kintlaniskej. San ika, aman tikitaj yejuin tlakatl, Nehemías, kinpaleuijtika israelitas makinchijchiuakan oksejpa itepanuan Jerusalén. ¿Tikmatstika akinon katka Nehemías?

Nehemías se israelita akin ualeua ipan ueyikalpan Susa, kampa chantij Mardoqueo

ian Ester. Yejua tekitiya kampa chanti tekiuaj, ika yejon, kanaj uelis tikiptoskej ika kuajli ian nouikaya Mardoqueo niman Ester. San ika, Biblia xkijtoua tla Nehemías otekit ian tekiuaj Asuero, otekit itech akin okitekipatlak, Artajerjes.

Xkilnamiki, tekiuaj Artajerjes kuajli iyojlo pampa okimakak Esdras nochi yejon tomin tlen okitkik Jerusalén niman ijkon makikualtsintili iteopan Jehová. San ika, Esdras xokinyektlali itepanuan Jerusalén tlen youetskaj. Nehemías yejua akin okinyektlali. Matikitakan kenon okichiuj yejuin.

Yopanok 13 xiuitl ijkuak Artajerjes okimakak Esdras tomin ika makikualtsintili teopan. Aman Nehemías yejua akin katlitia tekiuaj. Kimaka vino niman kuajli kita tla xtlaj kipiya tlen uelis kimiktis tekiuaj. Yejuin melak ueyi tekitl.

Se tonajli Hananí ikniuj Nehemías niman oksekimej tlakamej israelitas, uajlauej kuajtlajpalouaj Nehemías.

Kijliaj nochi tlen kijyouiyaj israelitas, niman ika itepanuan Jerusalén xnoyektlaliaj. Nehemías melak noyolkokoua, niman kichiuiia teoyotl Jehová.

Se tonajli tekiuaj kita ika Nehemías noyolkokoua, niman kitlajtolitia: ‘¿Tleka timoyolkokoua?’ Nehemías kijlia ika pampa ipan Jerusalén xkuajli tlen nochiujtika niman ika xkinyektlaliaj tepantin. ‘¿Tlenon tikneki?’, kitlajtolitia tekiuaj.

‘Xnechkauili maniuia Jerusalén’, kijlia Nehemías, ‘niman ijkon manikinyektlaliti tepantin’. Artajerjes melak yolkuajli. Kijlia ika mauia, niman kipaleuia makimitki kojtin tlen kitekitiltis ika tlayektlalis. Ijkuak ajsi Jerusalén, Nehemías kimijlia israelitas tlenon kinemilia kichiuas. Yejuamej kuelkakij, niman kijliaj: ‘Matipeuakan matitlayektlalikan’.

Ijkuak akin kintlauelitaj israelitas, kitaj ika itepanuan Jerusalén ikitlejkoltijtokej, yejuamej kijtouaj: ‘Tiaskej, tikinmiktiskej niman xtikinkauiliskej matlachijchiuakan’. Ijkuak kimatij yejuin, Nehemías kinmaka akin tekitij, espadas iuan lanzas niman kimijlia: ‘Maka xkinmakasikan. Xtlaixnamikikan ipampa nemoknluan, nemokoneuan, nemosiuaan niman ipampa nemokaluán’.

Israelitas melak yolchikaujkej. Ika yeuajli niman ika tonajli xkimakauaj tlen ika tlaixnamikiskej, niman tekitij. Ika yejon, ipan 52 tonaltin tlamiy kichijchiuaj tepantin. Aman israelitas nemij ika inoyjlo. Nehemías iuan Esdras tlamachtia itech itlanauatil toTajtsin, niman israelitas oksejpa pakij.

San ika, Jerusalén xijkon katka ken ijkuak xkinuikayaj israelitas ipan ueyikalpan Babilonia. Intekiuj persas kinyekana israelitas niman yejuamej kipiya ika kitekichiuiliskej. San ika, Jehová okijto ika kititlanis se yenkuik tekiuaj, niman yejuin kichiuas maonia yolsekulistli ipan ikalpan. ¿Akinon yejuin tekiuaj? ¿Kenon kichiuas maonia yolsekulistli ipan tlaltikpaktli? Panouaj kanaj 450 xiujtin ijkuak kuajli nasikamati yejuin. Kuakon panoua tlen melak kualtsin, tlakati se konetsintli. San ika, yejuin sakin tikitaskkej.

Tlakati Jesús niman ontlami ijkuak miki

Se iluikaktekitketl itoka Gabriel okititlankej itech se ichpochtli itoka María. Yejua okijli María ika kipiayaskia se ikoneuj akin tlanauatis nochipa kentla se tekiuaj. Ikoneuj, akin itoka Jesús, otlakat kampa kintsakuayaj yolkamej, niman kampa sekimej tlajpixkej okitatoj. Sakin, se sitlalin okinyekan kampa nemi Jesús sekimej tlakamej akin inpaís nokaua ikisayan tonajli. Tikasikamatij akinon okichiuj manesi yejuin sitlalin, niman kenon omakis Jesús ijkuak kinekiyaj kimiktiskej.

Sakin, tikitaj Jesús ijkuak kipiaya 12 xiuitl, tlajtotika iuan tlamachtijkej ipan teopan. Panoua dieciocho xiujtin niman Jesús noapolaktia, kuakon opeuj tlanojnotsa niman tlamachtia itech Tekiuajyotl, tlen ika toTajtsin okuajtitlan ipan tlaltikpaktli. Jesús okintlapejpeni 12 tlakamej akin onochiujkej itlatitlankauan niman ijkon okipaleuijkej ipan yejuin tekitl.

Jesús noijki okichiuj miyek milagros. Okintlakualti melak miyekej tlaltikpakchanejkej, ika seki michimej niman achijtsin panes. Okinpajti kokoxkej niman noijki okinyoliti akin yomijkaj. Niman tiueliskej itech miyek tlemach tlen ipan onochiuj Jesús ijkuak imikiskia, niman kenon okimiktijkej. Jesús otenojnots kanaj yeyi xiuitl uan tlajko, kuakon ika nochi opanokej ipantsin 34 xiujtin ipan Parte CHIKUASEN.

ILUIKAKTEKITKETL KONITA MARÍA

YEUJIN kualtsin siuatl itoka María. Yejua se israelita, niman chanti ipan se kalpan itoka Nazaret. ToTajtsin kimati ika yejua kualtsin ken nouika. Ika yejon, okititlan iluikaktekitkauj Gabriel makinotsati. ¿Tikmatstika tlenon Gabriel kijlia María? Matikitakan.

‘Melak xpaki, toTajtsin yomitsteochiuj’, kijlia Gabriel. ‘Jehová mouan nemi.’ María xkixmati akin kinotsa. Niman najmana, pampa xkimati tlenon kijlisneki. Gabriel nimantsin kiyolseuiya.

‘Maka xmomojti, María’, kijlia. ‘ToTajtsin Jehová melak yotikyolpakti. Ika yejon, kichiuas tlen melak kualtsin motech. Xok uejkauis tikpiyas se konetsintli. Niman kipiya ika tiktokayotis Jesús.’

Gabriel kijlia: ‘Yejuin konetsintli nochiuas se akin ueyixtika, niman kitokayotiskej ikoneuj toTajtsin akin Ueyixtika. Jehová kitlalis kentla se tekiuaj ijkon ken David. ¡San ika, Jesús nochipa tekiuajtis, niman itekiuaajo xkeman tlamis!’

‘¿Kenon uelis panos nochi yejuin?’, tetlajtoltia María. ‘Tla xninonamiktia niman xninemi iuan se tlakatl, ¿kenon uelis nikpiyas se konetsintli?’

‘Espíritu santo toTajtsin uajlas motech’, kijlia Gabriel. ‘Niman mokoneuj kitokayotiskej iKoneuj toTajtsin.’ Kuakon kijlia: ‘Xkilnamiki Elisabet, akin ken tikita. Miyekej kijtouiayaj ika yejua yolamaajtsintiaka niman ika xueliskia kipiayas ikoneuj. San ika, xuejkauis kipiayas se ikoneuj. Aman uelis tikasikamatis ika toTajtsin nochi ueli kichiuá’.

Nimantsin María kijtoui: ‘¡Nejua niitlakeual Jehová! Nopan manochiua ijkon ken yotikijto’. Kuakon iluikaktekitketl oyaj.

María nimantsin yauj kampa Elisabet. Ijkuak Elisabet kikaki María, konetsintli akin nemiya ijtik Elisabet nouiyonia pampa melak opak. Elisabet kiselia espíritu santo, kuakon kijlia María: ‘Tejua titlateochiujtli itech nochi siuamej’. María nemi iuan Elisabet kanaj yeyi metstli, niman sakín oksejpa nokuepa Nazaret.

María nonamiktis iuan se tlakatl itoka José. San ika, ijkuak José kimati ika María kipiayas se konetsintli, kinemilia xkuajli tla iuan nonamiktis. Kuakon iluikaktekitkauj toTajtsin kijlia: ‘Maka xmomojti timonamiktis iuan María. Pampa toTajtsin yejua akin okimakak ikoneuj’. Kuakon José iuan María nonamiktiaj, niman tlamachiaj matlakati Jesús.

Lucas 1:26-56; Mateo 1:18-25.

JESÚS TLAKATI KAMPA KINTSAKUAJ YOLKAMEJ

85

¿TIKMATSTIKA akinon yejuin konetsintli? Kema, yejua Jesús. Kemach otlakatiko kampa kintsakuaj yolkamej. María kitekatika Jesús ipan se kuexomatl, kampa kintlaliliaj tlakuajli uakaxtin niman oksekimej yolkamej. San ika, ¿tleka María iuan José nemij nikan, kampa nemij yolkamej? Xtlakualtsinkan matlakati se konetsintli nikan, ¿xmelak?

Ka, xtlakualtsinkan. San ika, yejuamej nikan nemij pampa tlakatl akin tekiuajti ipan Roma, César Augusto, okitlali se tlanauatijli kampa

kijtouaya ika nochimej mayakan kampa otlakatkej niman manoiykuilotij. José nikan otlakat ipan ueyikalpan Belén. San ika, ijkuaq yejua iuan María oyejkokej, xokinextijkej kanon noseuiskej. Ika yejon, onoseuijkej kampa nemiyaj yolkamej. ¡Niman ipan yejon tonajli María okitlakatili Jesús! Maski ijkon, konetsintli kuajli nemi, ken tikita nikan.

¿Ueli tikimita tlajpixkej akin okitakoj Jesús? Yejuamej nemiyaj ipan tepetl ika yeuajli ijkuaq se tlauijli okintlauilui. ¡Se iluikaktekitketl katka! Tlajpixkej melak onomojtijkej. San ika, iluikaktekitketl okimijli yejuin: ‘¡Maka xmomojtikan! Nimechuaikuilia kuajli tlajtolitin. Ipan yejuin tonajli, ipan Belén, yotlakatiko toTeko Cristo. ¡Yejua akin kinpaleuis tlaltikpakchanejkej! Tejkuixtos ika tlakentli ipan se kuexomatl’. Nimantsin, miyekej iluikaktekitkej ouajlakej niman opeujkej kiueyichiuaj toTajtsin. Nimantsin yejuin tlajpixkej oyajkej okitejtemotoj Jesús, niman aman yokinextijkej.

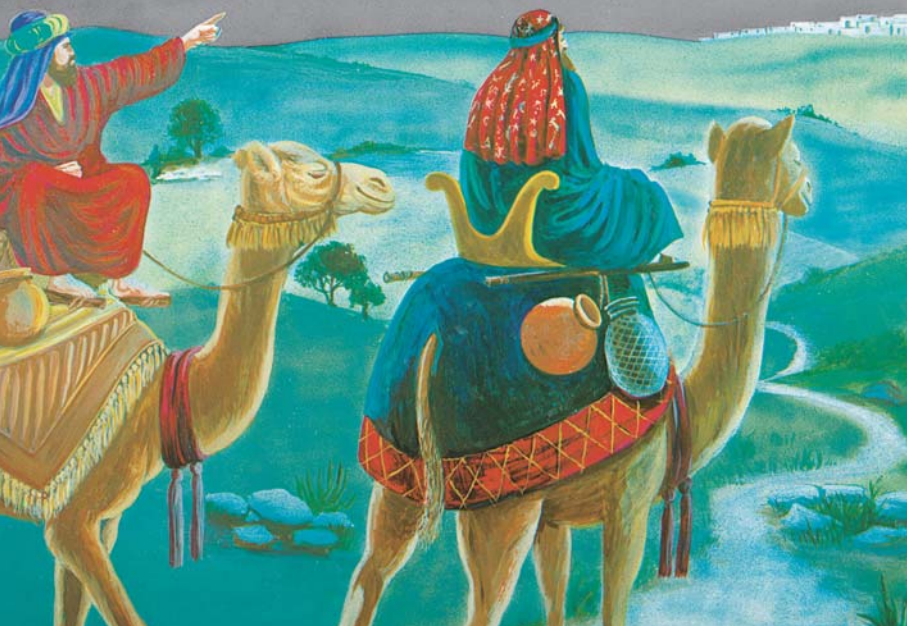
¿Tikmatstika tleka tlamantik noso sejneka Jesús? ¿Tikmatstika akinon *melaauk* yejua? Xkilnamiki ika ipan kachtopa historia itech yejuin amoxtli otitlajtokej itech iKoneuj toTajtsin. Yejua otekit iuan Jehová ijkuaq okichijchiuj iluikamej, tlaltikpaktli niman nochi okseki tlemach. ¡Yejua katka Jesús iKoneuj toTajtsin!

Jehová okitlali inemilis iKoneuj ijtik María. Yejua nimantsin opeuj noskaltia ijkon ken oksekimej kokonej noskaltia ijtik inminan. San ika, yejuin konetsintli iKoneuj toTajtsin katka. Kuakon otlakatiko kampa kintsakuaj yolkamej, ipan ueyikalpan Belén. ¿Tikasikamati aman tleka melak yolkapiyaj iluikaktekitkej ijkuaq oteijlikej ika yotlakatka?

¿U^{ELI} tikita sitlalin tlen kimajpiluijtika se tlakatl? Inpaís nokaua ikisayan tonajli, niman nomachtiaj itech sitlalimej. Kinemiliaj ika yejuin sitlalin tlen xkeman kitayaj kinuikas itech akin ueyixtika.

Ijkuak tlakamej oajsikej Jerusalén, otetlajtoltijkej: ‘¿Kanon nemi konetsintli akin intekiuaj yes judíos?’ Israelitas noiiki kimixmatij kentla “judíos”. ‘Kachtopa otikitakej isitlalin ijkuak tinemiyaj ipan topaís’, kijtouaj tlakamej, ‘niman otiajlakej otikueyichiuakoj’.

Ijkuak Herodes, akin tekiuajti Jerusalén okimat yejuin, melak okualan. Yejua xkinekiya okse tekiuaj makitekipatla. Kuakon okintlajtolti uejueyixtokej teopixkej: ‘¿Kanon tlakatis tekiuaj akin yonoijtoka uajlas?’ Yejuamej okinankilijkej: ‘Biblia kijtoua ika tlakatis ipan ueyikalpan Belén’.

Kuakon Herodes okimijli tlakamej akin inpaís onka ikisayan tonajli: ‘Xtejtemotij konetsintli. Tla yonenkinextijkej xnechijlikij. Nejua noijki nikneki nikueyichiuas’. ¡San ika, Herodes kinekiya kimiktis konetsintli!

Ijkuak yejuamej kisaj itech Jerusalén, oksejpa kitaj sitlalin niman kinyekana yejuin tlakamej hasta Belén, kuakon noteltia kampa nemi konetsintli. Ijkuak yejuin tlakamej kalakij ipan yejon kajli, kinextiaj María niman konetsintli. Kimakaj Jesús tetlayokoliltin. Sakin, Jehová kimijlia ipan se temiktli ika maka mayakan itech Herodes. Ika yejon, yauej itech okse ojtli, ijkuak nokuelpaj ipan inpaís.

Ijkuak Herodes kimati ika tlakamej yoyajkej, melak kualani. Tlanauatia makinmiktikan nochimej konetsitsintin akin kipiay ome xiuitl niman akin xkaxiltiayaj, san ika, Jehová kijlia José tlen panos ipan se temiktli, niman José yauj Egipto iuan ichanejkauan. Sakin ijkuak José kitekakilia ika Herodes yomik, oksejpa kinuika María iuan Jesús ipan Nazaret. Nikan ipan ueyikalpan Nazaret noskaltia Jesús.

¿Akinon tiknemilia okichiu mapetlani yejuin sitlalin? Xkilnamiki, ika tlakamej oyajkej kachtopa ipan Jerusalén ijkuak okitakej yejuin sitlalin. Satanás kinekiya kimiktis ikoneuj toTajtsin, niman kimatiya ika akin tekiuajtí Jerusalén itoka Herodes, kitejtemoskia kenon kimiktis. Kuakon uelis tikiptoskej ika Satanás yejua akin okichiu mapetlani yejuin sitlalin.

TELOKATSIN JESÚS

IPAN TEOPAN

87

XKITA yejuin telpokatsin akin tlajtoua iuan tlakamej uejueyimej. Yejuamej tlamachtijkej ipan iteopan toTajtsin, tlen onka Jerusalén. Niman yejuin telpokatsin itoka Jesús. Melak yonoskalti. Aman kipiya 12 xiuitl.

Tlamachtijkej melak tlamojkaitaj ika Jesús melak kimatstika itech toTajtsin niman itech tlen ijkuiuijtika ipan Biblia. San ika, ¿tleka xnikan nemij José iuan María? ¿Kanon nemij? Matikitakan.

Nochi xiujtin José kinuika ichanejkauan ne Jerusalén niman ijkon konpanoltiaj iluitl itoka Pascua. Melak uejka tinejnemis itech Nazaret hasta Jerusalén. Xakaj kipiya carro, nion xtlaj trenes. Xtlaj onkatka ipan yejon tonaltin. Miyekej san nejnemij, niman yejuamej nejnemij yeyi tonajli ika ajsij Jerusalén.

Aman José miyekej ikoneuan. Kuakon kipiya ika kintlajpiyas ikniuian Jesús, akin pitentsitsintin. Aman tej, ipan yejuin xiuitl José iuan María inokueptokej Nazaret iuan ikoneuan. Kinemiliaj ika Jesús nemi iuan oksekimej akin noijki nokueptokej. Ika teotlak ijkuaq onoseuijkej, opeuj kitejtemouaj niman xokinextijkej. ¡Kitejtemouaj itsajlan akin ken kimitaj, akin imiuan nouikaj, niman xkinechtiaj! Kuakon oksejpa nokuepaj Jerusalén, kontejtemouaj.

Aman nikan kinextiaj. Kinkaktika tlamachtijkej niman kintlajtolitjika. Niman pampa melak kipiya tlamachilistli nochimej tlamojkaitaj. San ika, María kijlia: 'Nokoneuj, ¿tleka ijkon yotitexchiuilij? Nejua iuan motaj melak yototekipachojkej, niman timitstejtemojtinemij'.

‘¿Tleka ninechtejtemouaj?’, tlanankilia Jesús. ‘¿Xnenkimatiyaj ika kipiya ika ninemis ipan ichan noTaj?’

Kema, Jesús kuelita nemis kampa uelis nomachtis itech toTajtsin. Tejuamej noijki noneki ijkon matikchiuakan, ¿xmelaq? Ne ipan Nazaret, Jesús yaya ipan tlanechikoltin nochi semanas. Pampa yejua nochipa tlakaktoya, ouel miyek itech Biblia. Noijki matikchiuakan ijkon ken Jesús.

XKITA paloma tlen uajtemotiuj ipan itsontekon yejuin tlakatl. Kema, yejua Jesús. Aman ikipiya 30 xiuitl. Niman akin iuan nemi, itoka Juan. Yotomachtijkej itech yejua. ¿Tikilnamiki ijkuaq María okitlajpaloto Elisabet, konetsintli akin nemiya ijtik Elisabet onouiyoni pampa melak pakiya? Yejuin konetsintli akin xitlakatiya katka Juan. San ika, aman ¿tlenon kichiuaj Jesús niman Juan?

Juan kemach okiapolakti Jesús ipan atentli Jordán. Ijkon nochiua ijkuaq se noapolaktia. Kachtopa kuajli kipolaktiaj ijtik atl, niman kuakon kikixtiaj. Pampa Juan kichiua yejuin, miyekej kixmatij ken Juan akin teapolaktia noso Bautizante. San ika, ¿tleka okiapolakti Jesús?

Juan okichiuj, pampa Jesús ijkuak itech ouajla okitlajtlanili ijkon makichiui. Juan kinnapolaktia akin kinekij kiteititiskej ika kinyolkokoua nochi tlen xkuajli yokichiujkej. San ika, ¿okichiuj Jesús itlaj itech tlen noneki manoyolkuepa? Ka, Jesús xkeman itlaj okichiuj pampa yejua iKoneuj toTajtsin, akin oualeuj iluikak. Ika yejon, onka okse tlen ika kijlia Juan makiapolakti. Matikmatikan tlenon.

Ijkuak Jesús xiuajlaya kampa Juan, kojxinketl katka. Se kojxinketl kichijchiua miyek tlemach ika kojtin, ken mesas, sillas niman bancos. Iueuentsin María, José, kojxinketl katka, niman noijki okimachti Jesús makichiua yejuin tekitl. San ika, toTajtsin xokuajtitlan ikoneuj ipan tlaltikpaktli manochiua kojxinketl. Onka okse tlen melak noneki makichiua niman oyejkok tonajli ijkuak kipiya ika kichiuas. Ika yejon, pampa Jesús kineki kiteititis ika kichiuas tlen toTajtsin okinauati, kijlia Juan makiapolakti. ¿Kiyolpaktia yejuin toTajtsin?

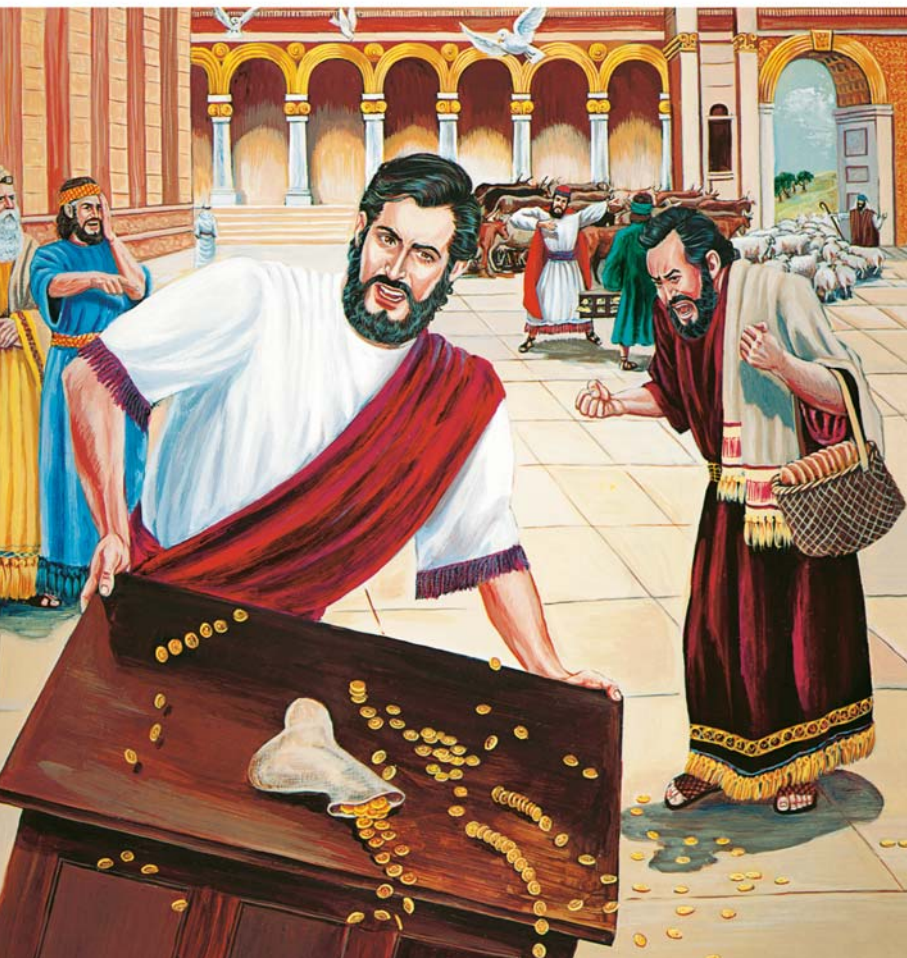
Kema, pampa ijkuak Jesús kisa ijtik atl, kakisti se tlajtojli itech iluikak tlen kijtous: 'Yejuin nokoneuj, akin nechyolpaktia'. Noijki, nesi ijkuak iluikak tlapoui niman yejuin paloma temoua ipan Jesús. San ika, xmelauak se paloma, san ijkon nesi. Yejuin iespíritu santo toTajtsin.

Aman Jesús kipiya ika kinemilis miyek tlemach, ika yejon, yauj kampa xakaj nemi 40 tonaltin. Ompa uajlauj Satanás kampa yejua nemi. Yexpa Satanás kiyejyekoua ika Jesús maka makintlakamati itlanauatiluan toTajtsin. San ika, Jesús xkichiua yejuin.

Sakin, ijkuak Jesús nokuepa kimixmati sekimej tlakamej akin kachtopa peuaj kitokaj, kimixmatij ken inomachtijkauan. Sekimej intoka: Andrés, Simón Pedro, Felipe iuan Natanael (noijki kixmatij ken Bartolomé). Jesús iuan yejuin tlakamej yauej kampa idistrato Galilea. Niman noteltiaj ipan kalpan Caná kampa ualeua Natanael, ompa Jesús kichiua kachtopa milagro, kampa nonamiktilo. ¿Tikmatstika tlenon kichiua? Kichiua ika atl manokuepa vino.

NIKAN nesi Jesús melak kualantika, ¿xmela? ¿Tikmatstika tleka? Pampa yejuin tlakamej akin nemij ipan teopan tlen onka

Jerusalén, melak kileuiyaj tomin. Yejuamej kinetikij kintominkuaskej akin uajlauej kuajueyichiuaj toTajtsin.

¿Tikimita uakaxkokonej, borregos niman palomas? Yejuin tlakamej kinnemakaj ijtik teopan. ¿Tikmatstika tleka? Pampa israelitas kintekitiltiaj yolkamej niman totomej tlen kiuentlaliliaj toTajtsin.

Itlanauatil toTajtsin kijtouaya ika ijkuak se israelita tlajtlakouaya, nonekiya makimaka toTajtsin se uentli. Niman onkatka okseki tlen ika kitemakayaj uentli. San ika, ¿kanon kominanaskiaj israelitas yejuin totomej niman okseki yolkamej tlen kiuentlaliliskiaj toTajtsin?

Sekimej israelitas kinpiyaj totomej niman yolkamej tlen ueliskiaj tetlayokoliskej. San ika, oksekimej xtlaj kipiayaj. Noijki pampa oksekimej melak uejka chantiyaj itech Jerusalén xueliyaj kinuajuikayaj iyolkauan kampa teopan. Ika yejon, miyekej uajlauej nikan niman kinkouaj yolkatsitsintin. San ika, yejuin tlakamej melak patioj kinnemakiltiaj, niman kintlachtekiliaj. Yejuamej xkipiayaj ika tlanemakaskej nikan ipan iteopan toTajtsin.

Yejuin tlen kichiua makualani Jesús. Ika yejon, kintlajkali mesas niman kinxinilia intomin. Noijki kontilana se mekatl tlen ika kinuiteki yolkamej niman kinkixtia. Kinnauatia akin kinnemakaj palomas: ‘¿Xkinkixtikan! Maka xtekitiltikan ikal noTaj kampa nemejuamej nenuajmotomintiaj’.

Sekimej inomachtijkauan Jesús iuan nemij ipan yejuin teopan tlen onka Jerusalén. Mojkatlachiaj ijkuak kitaj tlenon kichiua Jesús. Kuakon kilnamikij tlen ipan Biblia onoiykuilo itech iKoneuj toTajtsin: ‘Ika nochi noyojlo niktlakaitas moteopan’.

Ijkuak Jesús nemi Jerusalén kipanoltijtika Pascua, kichiua miyek milagros. Sakin, Jesús kisa itech Judea niman peua yauj Galilea. San ika, panoua itech idistrito Samaria. Matikitakan tlenon kichiua ompa.

IUAN SE SIUATL KAMPA ONKA SE POZO

90

JESÚS onotelti niman onoseui kampa onka se pozo ipan Samaria. Inomachtijkauan oyajkej okikouatoj tlakuajli. Siuatl akin iuan tlajtoua Jesús okikixtiko atl. Jesús kijlia: ‘Xnechmaka atl’.

Siuatl melak mojkatlachia. ¿Tikmatstika tleka? Jesús judío, niman yejuin siuatl chanej Samaria. Niman judíos xnouikaj iuan samaritanos. ¡Nion xkinnotsaj! San ika, Jesús kintlasojtla nochimej taltikpakchanejkej. Kuakon Jesús kijlia: ‘Tla tikmatiskia akinon mitstlajtlanilia atl, tejua tiktlajtlaniliskia atl, niman yejua mitsmakaskia atl tlen temaka nemilistli’.

‘Noteko’, kijtoui yejon siuatl, ‘pozo melak uejkatlan, niman tejua xtikiya tlen ika tijkixtis atl. ¿Kanon tikonkuis yejuin atl tlen temaka nemilistli?’

‘Tla tikoni atl tlen kisa ipan yejuin pozo oksejpa tamikis’, kijtoui Jesús. ‘San ika, atl tlen nejua niktemakas uelis kichiuas se manemi nochipa.’

‘Noteko’, kijtoui yejuin siuatl, ‘xnechmaka yejuin atl! Tla tinechmakas xok keman namikis. Niman xok oksejpa niuajlas nikan nikuajkuis atl’.

Yejon siuatl kinemilia ika Jesús tlajtotika itech atl tlen melauak nooni. San ika, yejua tlajtotika tlen melauak itech toTajtsin niman itekiujajo, yejuin tlaixmatilistli kentla atl tlen kitemaka nemilistli. Ueli kitemaka nemilistli tlen xkeman tlamis.

Aman Jesús kijlia yejuin siuatl: ‘Xuiya xnotsati moueuentsin niman oksejpa xuaajla nikan’.

‘Nejua xnikpiya noueuentsin’, kijtoui yejua.

‘Kuaajli otinechnankili’, kijlia Jesús, ‘san ika, yotikpix makuijli moueuentsin, niman akin iuan tinemi aman xmoueuentsin’.

Yejuin siuatl mojkatlachia, pampa nochi tlen kijlia melauak. ¿Kenon kimatiya Jesús nochi yejuin? Kema, pampa Jesús, yejua akin

toTajtsin yokijtoka uajlaskia, toTajtsin okuajtítlan, niman kichiua makimati nochi yejuin. Kuakon inomachtijkauan Jesús yejkoj, niman kinmojkatlachaltia pampa iuan tlajtotika se akin chanej Samaria.

¿Tlenon tiuelij? Ika Jesús yolkuajli iuan nochi tlaltikpakchanejkej. Tejuamej noijki noneki ijkon tikchiuaskej; xtiknemiliskej ika xkuajli tla tiknotsaj se akin sejneka noso okse tlamantik tlachia, ualeua oksekan noso tlajtoua okse tlajtojli. Jesús kineki nochi tlaltikpakchanejkej makixmatikan tlen melauak, niman ijkon makiselikan nemilistli tlen xkeman tlamis. Niman tejuamej noijki tiknekiskej tikinpaleuiskej tlaltikpakchanejkej manomachtikan.

Juan 4:5-43; 17:3.

JESÚS TLAMACHTIA IPAN SE TEPETL

91

XKITA kanon nemi Jesús. Kinmachtijtika akin nemij ipan yejuin tepetl tlen onka Galilea. Akin nisiu nemij, yejuamej inomachtijkauan. Jesús okintlapejpeni 12 tlakamej akin yeskej itlatitlankauan. Yejuamej nochipa iuan kistinemij Jesús. ¿Tikmatstika kenon intoka?

Kachtopa, Simón Pedro iuan ikniuj Andrés. Niman, Santiago (Jacobo) iuan Juan, akin noijki ikniujtin. Okse itlatitlankauj noijki itoka Santiago, niman okse noijki itoka Simón. Omemej itlatitlankauan intoka Judas. Se kitokayotiaj Judas Iscariote, niman okse Judas (Lebeo) akin noijki kitokayotiaj Tadeo. Oksekimej intoka Felipe niman Natanael (akin noijki kitokayotiaj Bartolomé), niman Mateo iuan Tomás.

Sakin, ijkuak okiskej itech Samaria, Jesús peua tenojnotsa: 'Tekiuajyo toTajtsin yononisiui'. ¿Tikmatstika tlenon katka jejon tekiuajyotl? Se

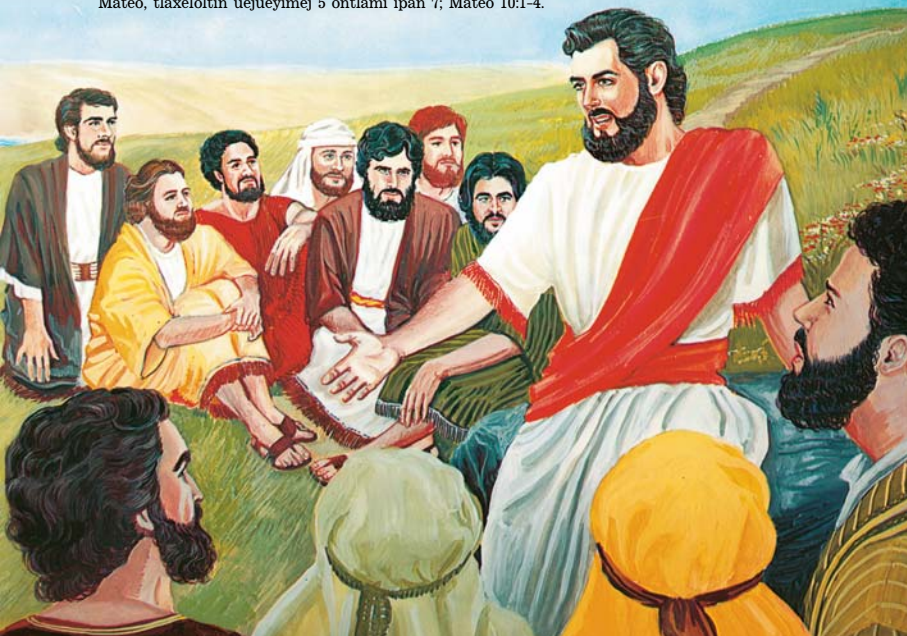

tekiuajyotl melauak, tlen ualeua itech toTajtsin. Jesús yejua tekiuaj. Yejua nemis iluikak kampa uajtlanauatijtos ipan tlaltikpaktli niman ijkon kichiuas maonia yolsekuiltli. Itekiuajyo toTajtsin kikuepas tlaltikpaktli se kualtsin xochitlalpan.

Nikan Jesús kinmachtijtika tlaltikpakchanejkej itech itekiuaajo toTajtsin. Niman kinmachtia kenon kichiuaskej teoyotl, yejua kijtous: 'ToTajtsin akin tinemi iluikak, manoueyichia motokatsin. Mauajla motekiuaajo. Manochia tlen tejua tikneki ipan tlaltikpaktli, ken nochia ipan iluikak'. Miyekkej tlaltikpakchanejkej kitokayotiaj yejuin teoyotl kentla 'Padrenuestro'. ¿Uelis tikijos nochi tlen kijtous yejuin teoyotl?

Jesús noijki kinmachtijtika kenon nouikaskej iuan oksekimej. 'Xkinchiuili oksekimej tlen tejua tikneki mamitschiuilikan', kijtous. ¿Xtikuelita ijkuak oksekimej mitschiuliaj tlen kuajli? Ika yejon, tikinchiuiliskej oksekimej tlen kuajli. ¡Melak kualtsin yes ijkuak ipan xochitlalpan nochimej kichiuaskej tlen kuajli! ¿Xmelak?

Mateo, tlaxeloltin uejueyimej 5 ontlami ipan 7; Mateo 10:1-4.

JESÚS KINYOLITIA AKIN YOMIJKAJ

92

ICHPOCHTSINTLI akin nikan tikita kipiya 12 xiuitl. Jesús kajsitika ipan ima, niman inan iuan itaj nemij ompa nisiu. ¿Tikmatstika tleka melak pakij? Matikitakan.

Itaj ichpochtsintli se tlakatl akin ueyixtika, itoka Jairo. Se tonajli ikoneuj kualo, niman kitekaj ipan tlapechtli. San ika, xueli paji; peua melak tlanau. Jairo niman isiuauj melak najmanaj, pampa nesi mikis inkoneuj. San yejua inkoneuj kipiay. Ika yejon,

Jairo kitejtemoua Jesús. Yejua yokitekakili milagros tlen Jesús yokichiuj.

Ijkuak Jairo konnextia Jesús, melak tojlan iyeualiyen nemilo. San ika, Jairo tetsajlan panoua niman notlakuanketsa ixpan Jesús. ‘Nokoneuj imiktika’, kijtous. ‘Nimitstlajtlanilia, nouan xuajla niman xpajtiti’, kitlatlaujtia. Jesús kijtous ika yas.

Ijkuak yauej, ipan ojtli melak nomapeualo, kinekij kinisiuiskej. Jesús noteltia. ‘¿Akinon onechkitski?’, tetlajtolitia. Jesús okimat ika itech okis ikojtilis, niman okimat ika yakaj okonkitski. San ika, ¿akinon? Se siuatl akin kipiaya 12 xiuitl ika kualouaya. ¡Ouajla itech Jesús niman okonkitski itlaken, kuakon opajtik!

Yejuin kichiua Jairo mayolseui, pampa kita ika Jesús ueli kipahtia maski san akinon. San ika, kuakon uajlauj se itlakeual niman kijlia: ‘Maka sa xpasolo Jesús. Moichpokatsin yomik’. Jesús kikaki yejuin niman kijlia Jairo: ‘Maka xmajmana; pahtis mokoneuj’.

Ijkuak ajsij ichan Jairo, akin ompa nemij melak chikauak kichokiliaj. San ika, Jesús kimijlia: ‘Maka xchokakan. Ichpochtsintli xomik. San kochi’. Yeuamej san kiuejuetskiliaj Jesús, pampa kimatstokey ika ichpochtsintli yomik.

Kuakon Jesús yauj kalijtik imiuan yeyimej itlatitlankauan niman Jairo iuan isiuaaj, kampa nemi ichpochtsintli. Jesús kajsij ipan ima niman kijlia: ‘¡Xmokuiteua!’ Niman ichpochtsintli yoliui, ken nikan tikita. ¡Nokuiteua niman nejnemi! Ika yejon, itaj niman inan melak pakij.

Yejuin ichpochtsintli xkachtopa akin Jesús kiyolitia. Kachtopa okiyoliti ikoneuj se siuakauajli akin chanti ipan ueyikalpan Naín. Sakin, Jesús noijki kiyolitia Lázaro, ikniuj María iuan Marta. Ijkuak Jesús tlayekanas kentla tekiuaj, akin toTajtsin okitlali, kinyolitis miyekej tlaltikpakchanejkej. ¿Xmelak techpaktia yejon?

JESÚS MIYEKEJ KINTLAKUALTIA 93

KEMACH opanok itlaj tlen melak xkuajli. Okimiktijkej Juan akin teapolaktia noso Bautizante. Herodías, isiuauj tekiuaj, melak kitlauelitaya. Niman okichiu j matlanauati tekiuaj makikechtsontekikan.

Ijkuak Jesús okikak yejuin, melak noyolkokoua. Yauj san iselti kampa xtlaj onka. San ika, tlaltikpakchanejkej yauej konitaj. Ijkuak Jesús kimita, kimiknelia. Ika yejon, kinnojnotsa itech itekiujayo toTajtsin, niman kinpajtia kokoxkej.

Yejon teotlak inomachtijkauan yauej kampa yejua nemi niman kijliaj: 'Íteotlak, niman xakaj chanti. Xkinnaui tlaltikpakchanejkej, niman ijkon mauian makikouatij tlen kikuaskej kampa chantilo'.

'Xnoneki mauian', kijtoui Jesús. 'Nemejuamej xkinmakakan tlen kikuaskej.' Aman Jesús kitlajtoltia Felipe: '¿Kanon uelis tijkouaskej tlakuajli niman ijkon tikintlakualtiskej nochimej?'

'Tla nochimej tikintlakualtiskej melak miyek nonekis tomin niman san aajchijsin tikinmakaskej', kinankilia Felipe. Andrés kijtoui: 'Yejuin telpochtsintli, kipiya makuijli pan niman ome michin. Xkinmaxilis nochi kech nikan nemij'.

'Xkimijlikan nochimej manotlalikan ipan xiujtli', kijtoui Jesús. Kuakon kichiuiia se teoyotl toTajtsin niman peua kixexeloua. Inomachtijkauan kinmakaj nochimej tlaltikpakchanejkej pan niman michin. Ompa nemij makuijli mil tlakamej, niman melak miyekej siuamej iuan kokonej. Nochimej tlakuaj niman kuajli ixuij. ¡Niman ijkuak inomachtijkauan kinechikouaj tlen onokauj, okitemiltijkej 12 chikijtin!

Aman Jesús kimijlia inomachtijkauan matlejkokan ipan se barco niman mauian Galilea. Ika yeuajli opeuj chikauak ajakakiyau, koxoni atl niman kolinia barco. Inomachtijkauan melak nomojtiaj. Kuakon, kanaj tlajkoyeuajli, kitaj yakaj akin nejnemi ixko atl. Melak mojkatsajtsij, pampa xkimatij akinon.

‘Maka xmomojtikan. ¡Nejua niJesús!’, kimijlia. Yejuamej xueli kineltokaj. Pedro kijtoui: ‘Tla tejua, noTeko, xnechijli maniuiya kampa tejua tinemi’. Jesús kinankilia: ‘¡Xuajla!’ ¡Niman Pedro peua nejnemi ipan atl! Kuakon melak nomojtia niman peua apolaki, san ika, Jesús kajsí.

Okse tonajli, Jesús oksejpa kintlakualtia melak miyekej tlatikpakchanejkej. Aman kichiua ika chikome pan niman ika seki michimej. Niman oksejpa nochimej tlakuaj. ¡Melak kuajli pampa tikitaj ika Jesús kinmaka tlatikpakchanejkej tlen kinpoloua! ¡Ijkuak tekiauajtis, xok itlaj techajmanas!

Mateo 14:1-32; 15:29-38; Juan 6:1-21.

XKITA Jesús nikan kenon kinapalojtika se telpokatsin. Ueli tikita ika kintlasojtla kokonej. Akin ompa kitlajtlastokej yejuamej itlatitlankauan. ¿Tikmatstika tlenon kimijlia Jesús?

Jesús iuan itlatitlankauan oyajkaj uejka, aman yonokuepatoj. Ipan ojtli itlatitlankauan okipixkej se tlauejli. Ika yejon, ijkuak yoyejkokej, Jesús kintlajtolitia: ‘¿Tleka nenmouajkualanijtiajay ipan ojtli?’ Jesús kimatiya tleka. San ika, kintlajtolitia pampa kineki kinkakis tla kijliskej.

Itlatitlankauan xkinankiliaj, pampa ipan ojtli uajnokualanijtiajay niman kineki kimatiskej akinon melak ueyixtika itech yejuamej. Sekimej kineki makinueyikaitakan. ¿Kenon kimijlis Jesús ika xkuajli tla se kineki noueyilis?

Jesús kinotsa se telpokatsin, niman kitelketsa imixpan. Kuakon kimijlia itlatitlankauan: ‘Nikneki kuajli xmatikan yejuin: Tla xnenmopatlay niman xnenmochiuaj ken yejuin telpokatsin, xuelis nenkalakiskej ipan itekiuajyo toTajtsin. Akin nochia ken yejuin telpokatsin, yejua akin melak ueyixtika ipan itekiuajyo toTajtsin’. ¿Tikmatstika tleka okijto yejuin?

Kokonej xkinemiliaj noueyimatiskej noso makinueyikaitakan oksekimej. Ika yejon, itlatitlankauan nonekiya makichiuakan ken kokonej niman maka manouisokikan pampa kineki noueyimatiskej.

Okseki tonaltin, noijki Jesús kiteititia ika melak najmana inpampa kokonej. Opanokej seki metstin, sekimej tajtin kinuajuikaj inkoneuan kampa nemi Jesús. Itlatitlankauan xkinkauiliayaj makinisiuikan. San ika, Jesús kimijlia: ‘Xkinkauilikan kokonej mauajlanan notech, niman maka xkintsakuilikan, pampa itech itekiuajyo toTajtsin nemiskej taltikpakchanekej ijkon ken yejuamej’. Kuakon kinnapaloua kokonej, niman kinteochia. ¡Melak kuajli pampa tikmatij ika Jesús kintlasojtla kokonej! ¿Xmelak?

SE TONAJLI, Jesús kijlia se tlakatl ika noneki kintlasojtlas oksekimej. Yejua kitlajtoltia: ‘¿Akinon niktlasojtlas?’ Jesús kimatstika tlen yejuin tlakatl kinemilijtika. Yejuin tlakatl kinemilia ika san akin tlachiaj ken yejua niman noijki tlaneltokaj, noso san akin nisiu chantij. Ika jejon, matikitakan tlen Jesús kijlia.

Jesús kemantika tlamachtia ika se neskayotl. Niman aman ijkon kichiua. Kimijlia itech se judío niman se samaritano. Yotielkej ika miyekej judíos xnouikaj imiuan samaritanos. Yejuin tlen kimijlia:

Se tonajli, se judío uajtemotiaya ipan ojtli tlen kuikaya ipan ueyikalpan Jericó. San ika, seki tlakamej okitlachtekilijkej. Okikuilijkej itomin, okiuisojkej niman ikimiktiayaj.

Sakin, se teopixki judío opanok ipan ojtli. Okitak yejuin tlakatl ompa tlajkaltok. ¿Tlenon tiknemilia okichiu? San okipanaui niman oyaj. Kuakon okse tlakatl akin melak tlaneltoka opanok. Se levita katka. ¿Onotelti? Ka, xonotelti niman xokipaleui yejuin tlakatl. Ueli tikita teopixki niman levita kanon yauej, temotiuij ipan ojtli.

San ika, xkita akinon ompa iuan nemi akin okiuisojkej. Se samaritano. Niman kipaleuijtika yejuin judío. Yejua kitlalilia pajtli kampa okikokojkej. Sakin, kuika judío kampa uelis noseuis niman pajtis.

Ijkuak otlan kimijlia yejuin, Jesús kijlia akin

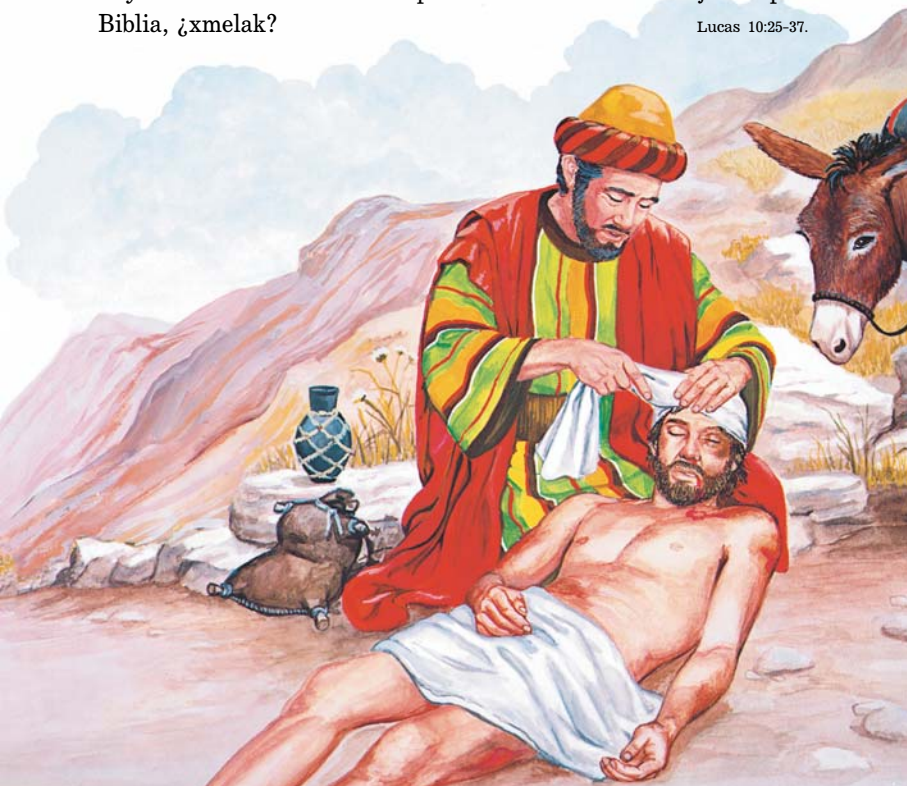
okitlajtolti: ‘Aman, ¿akinon itech yejuin yeyimej oteititi tlasojtlalistli niman okipaleui akin okiuisojkej? ¿Teopixki, levita, noso samaritano?’

Yejuin tlakatl kinankilia: ‘Samaritano. Yejua okipaleui yejon tlakatl akin okiuisojkej’.

Jesús kijlia: ‘Kema, melauak tlen tikijtoua. Aman, xuiya niman noijki xkinchiuili oksekimej tlaltikpakchanejkej ken yejua okichiuj’.

¿Xtikuelita ken Jesús tlamachtia? Tejuamej noijki tiueliskej miyek tlemach tlen melak tepaleui itech tlen Jesús kijtoua ipan Biblia, ¿xmela?

Lucas 10:25-37.

IJKUAK Jesús panouaya ipan país, kinpajtia kokoxkej. Ipan miyek kalpamej tlen nisiu nokauaj kimatij itech yejuin milagros. Ika yejon, tlaltikpakchanejkej kinuikiliaj akin sepoujtokej, akin xuelij nejnemij, akin xtlachiaj iuan akin xtlakakij, noijki okseki miyekej kokoxkej. Niman Jesús nochimej kinpajtia.

Yopanok ipantsin yeyi xiuitl ijkuak Juan okiapolakti Jesús. Niman Jesús kimijlia itlatitlankauan ika sa xuejkauis yas Jerusalén, kampa kimiktiskej, niman ika nokuiteuas intsajlan akin yomijkej. San ika, xkikajkauaya ika kinpajtia kokoxkej.

Jesús tlamachtijtoya ipan tonajli sábado. Sábado katka se tonajli ijkuak judíos xtekitij. Siuatl akin tikita nikan, kipiaya 18 xiuitl ika xueliya kuajli notelketsaya. Ika yejon, Jesús kintlalia imauan ipan, niman aman kema ueli notelketsa. ¡Yejuin siuatl pajti!

Yejuin kichiua ika tlamachtijkej ipan tlanauatijli makualanikan. ‘Onka chikuasen tonajli ijkuak se uelis tekitis’, tsajtsi se akin tlamachtia ipan tlanauatijli. ‘Ipan yejon tonaltin uelis timopajtis, niman maka ipan sábado!’

San ika, Jesús tlanankilia: ‘¡Xnenyolkualmej! Nikmatstika ika nemejuamej nenkitotomaskiaj nemopoloko niman nenkonatlitiskiaj ipan sábado. Ika yejon, ¿xkinamiki mapajti yejuin siuatsintli, akin kuika 18 xiuitl ika nokokoua?’ Tlen okinnankili okinpinaujti yejuin tlakamej akin xkuajli inyojlo.

Sakin, Jesús niman itlatitlankauan yauej Jerusalén. Ijkuak sa nisiu ajsiskej ipan ueyikalpan Jericó, omemej akin xtlachiaj tsajtsij: ‘Jesús, xtechpaleui’.

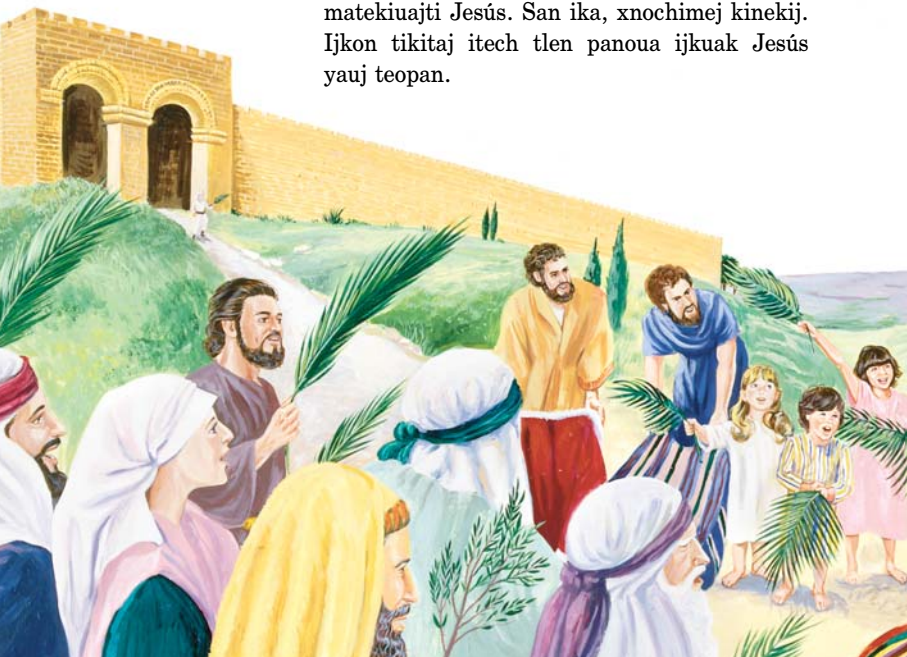
Jesús kinnotsa akin xtlachiaj, niman kintlajtoitia: ‘¿Tlenon nenkineki manimexchiuili?’ Yejuamej kijtouaj: ‘ToTeko, xchiua matitlachiakan’. Jesús kintlalia imauan ipan imixtololojuan, ¿nimantsin ueli tlachiaj! ¿Tikmatstika tleka Jesús kichiua noch i yejuin milagros? Pampa kintlasojtla tlaltikpakchanejkej niman kineki makineltokakan. Yejuin techititia ika ijkuak yejua tekiuajtis, ipan tlaltikpaktli xakaj oksejpa kipiayas kokolistli.

JESÚS KALAKI KENTLA TEKIUAJ 97

SAKIN ijkuak yokinpajtijka omemej akin xtlachiyaj, Jesús uajlauj ipan se kalpan pitentsin nisiu Jerusalén. Kimijlia omemej inomachtijkauan: ‘Xuiyan kalpan niman nenkinextiskej se polokokonetl. Xtotomakan niman xnechuajuikilikan’.

Ijkuak kuajuikiliaj poloko, Jesús ipan tlejkoua niman yauj Jerusalén, tlen xuejka nokaua. Ijkuak nonisiuiya kampa ueyikalpan, miyekej kuajseliaj. Tlaltikpakchanejkej nokixtiliaj tlen ika notejkuiyaj niman kinsouaj ipan ojtli. Oksekimej kintlaliaj soyamej, niman tsajtsij: ‘¡ToTajtsin Jehová makiteochiua akin okuajtitlan!’

Yeuejkauí, ipan Israel kalakiyaj yenkuikej tekiuajkej ipan Jerusalén ipan se poloko, niman ijkon noteixpantiayaj. Yejon tlen kichiua Jesús. Niman yejuin tlakamej kiteititiaj ika kinekij matekiuajti Jesús. San ika, xnochimej kinekij. Ijkon tikitaj itech tlen panoua ijkuak Jesús yauj teopan.

Ipan teopan, Jesús kinpajtia akin xtlachiaj niman sepoujtokej. Ijkuak kokonej kitaj yejuin, kiueyiliaj Jesús. San ika, yejuin kinkualania teopixkej, niman kijliaj Jesús: ‘¿Tijkaki tlen kokonej kijtouaj?’

‘Kema’, kijtoua Jesús. ‘¿Xkeman nenkipouaj ipan Biblia kampa kijtoua: “Itech inkamak kokonej toTajtsin kichiuas makiueyitlalikan?”’ Ika yejon, kokonej kiueyitlaliaj akin toTajtsin okitlali kentla tekiuaj.

Tejuamej tikneki tikchiuaskej kentla yejuin kokonej, ¿xmela? Uelis seki tlaltikpakchanejkej kinekiskej kichiuaskej maka matitlajtoker itech itekiuaajyo toTajtsin. San ika, tejuamej xtijkajkauaskej tikinnojnotsaskej itech tlemach tlen kualtsin kichiuas Jesús ipampa tlaltikpakchanejkej.

Ijkuak Jesús nemiya ipan tlaltikpaktli, xniman peuaskia tekiuajtiskia. Kuakon, ¿kemanon yeskia? Inomachtijkauan kinekiyaj kimatiskej. Aman matikitakan yejuin.

Mateo 21:1-17; Juan 12:12-16.

KEMA yejua Jesús, nemi ipan tepetl tlen itoka Olivos. Nauimej tlakamej akin iuan nemij, itlatitlankauan. Andrés iuan ikniuj Pedro, niman Santiago iuan ikniuj Juan. Yejon kajli tlen nesi, iteopan toTajtsin tlen onka Jerusalén.

Yopanok ome tonajli ijkuak Jesús okalak Jerusalén ipan se poloko. Aman martes. Ika kualkan Jesús nemiya kampa teopan. Ompa akin tlamachtijkej itech tlanauatijli kinekiyaj kajsiskej niman kimiktiskej. San ika, xkichiuaj pampa kinmakasij taltikpakchanejkej.

‘¡Kouamej niman ikoneuan kouamej!’ Jesús ijkon okintokayoti akin tlamachtiajay itech tlanauatijli. Kuakon okijto ika toTajtsin kintlajyouiltis pampa yokichiuajak tlemach tlen xkuajli. Sakin, Jesús otlejkok ipan tepetl tlen itoka Olivos, niman kuakon yejuin nauimej itlatitlankauan opeuj kitlajtlatoltiaj. ¿Tikmatstika tlenon kitlajtoitiaj?

Itlatitlankauan kinekiy kimatiskej tlemach tlen panos ika tlayekapan. Kimatstokej ika Jesús kipopolos nochi tlen xkuajli nochiua ipan taltikpaktli. San ika, kinekiy kimatiskej *kemanon* nochiuas yejuin. ¿Kemanon Jesús uajlas oksejpa niman ijkon tlayekanas kentla tekiuaj?

Jesús kimatstika ika ipan taltikpaktli, inomachtijkauan xuelis kitaskej ijkuak uajlas oksejpa. Yejuin ijkon yes pampa yejua nemis ipan iluikak, niman yejuamej xuelis kitaskej. Ika yejon, Jesús kimijlia itlatitlankauan seki tlemach, tlen panotoskiaj ijkuak yejua uajtlanauatijtos iluikak. ¿Tlenon panos?

Jesús kijtous ika onias uejueyimej guerras, miyekej taltikpakchanejkej kualoskej niman xtlaj onias tlen kikuaskej, nomiktilos niman chikauak tlalolinis. Noiiki kijtous ika noteijlis ipan nochi taltikpaktli, yejon kuajli tlajtoltin itech itekiuajyo toTajtsin. ¿Ijkon nochiujtika ipan yejuin tonaltin? ¡Kema! Aman kuajli tikmatstokej ika Jesús tekiuajtitika iluikak. Xok uejkauis, kipopolos nochi tlen xkuajli nochiua ipan taltikpaktli.

IJTİK CUARTO TLEN ONKA TLAKPAK

99

YOPANOKA ome tonajli, niman aman jueves ika yeuajli. Jesús iuan 12 itlatitlankauan ouajlakej nikan, ijtik yejuin ueyi cuarto tlen onka tlakpak kipanoltiskej Pascua. Akin kistika yejua Judas Iscariote. Yauj itech teopixkej niman kimijlis kenon kajsiskej Jesús.

Judas imiuan yotlajtoka niman okintlajtoliti: '¿Tlenon ninechmakaskej tla nemechpaleuis nenkasiskej Jesús?' Okijlikej: 'Treinta platajtomín'. Aman Judas yauj itech teopixkej niman ijkon kinuikas kampa nemi Jesús. ¡Melak xkuajli tlen kichiuas! ¿Xmelak?

Tlami kipanoltiaj Pascua. San ika, aman Jesús kipanoltia okse tlakuajli tlen xkeman ijkon nochia. Kinmaka itlatitlankauan pan niman kijtoui: 'Xkuakan, pampa yejuin kijtosneki notlalnakayo tlen notemakas

nemopampa'. Kuakon, kontilana se vaso ika vino, niman kijtousa: 'Xkonikan, pampa yejuin kijtosneki noyesyo, tlen toyauis nemopampa'. Biblia kitokayotia yejuin tlakuajli 'itlakualis toTeko'.

Israelitas kipanoltiajay Pascua niman ijkon kilnamikiyay ijkuak iiluikaktekitkauj toTajtsin 'okinpanau' inchan israelitas ne Egipto, niman okinmikti inkoneuan egipcios akin kachtopa otlakatkej. San ika, aman Jesús kineki inomachtijkauan yejua makilnamikikan, niman ika yejua inpampa omik. Ika yejon, nochi xiujtin noilnamiki.

Ijkuak yotlan kipanoltiaj iTlakualis toTeko, Jesús kimijlia itlatitlankauan makipiyakan yolchikaualistli niman tlaneltokijli. Ijkuak tlamij, kiueyichiuaj toTajtsin ika tlakuikajli niman kisaj. Amantsin, kanaj yopanok tlajkoyeuajli. ¿Kanon yauej?

Mateo 26:14-30; Lucas 22:1-39; Juan, tlaxeloltin uejueyimej 13 ontlami ipan 17; 1 Corintios 11:20.

IJKUAK yokiskej ijtik cuarto, Jesús iuan itlatitlankauan yauej kampa onka kojtin niman tlaxochiyo, itoka Getsemaní. Nikan miyekpa youalajkaj. Aman Jesús kimijlia matlachixtokan niman makichiuakan teoyotl, yauj kampa tlaxomolko, notlakuanketsa, niman peua kichia teoyotl.

Sakin, Jesús nokuepa kampa nemij itlatitlankauan. ¿Tlenon tiknemilia kichiuhtokej? ¡Yeuamej kochij! Yexpa kimijlia Jesús ika matlachixtokan, san ika, ikuak nokuepa kinnextia kochokej. ‘¿Tleka nenkochij ipan se yeuajli ken yejuin?’, kijtousa Jesús ikuak nokuepa ika yexpa. ‘Yoyejkok hora ikuak nechtemakaskej itech akin nechtlauelitaj.’

Ikuak ijkon kijtotika, kikakij ika tojlan uajlalo. ¡Xkita! ¡Uajlauej miyekej tlakamej ika espadas niman ika intlakouan! Kiteketstiuij tlił tlen ika notlauiluiyaj. Ikuak ajsij, se nonisiuiya itech Jesús. Kipipitsoua noso kitenkua, ken tikita nikan. ¡Yejon tlakatl yejua Judas Iscariote! ¿Tleka kipipitsoua noso kitenkua Jesús?

Jesús kitlajoltia: ‘Judas, ¿ijkon tinechtemaka?’ Kema, pampa okipipitso noso okitenkua, ijkon okitemakak. Tlakamej akin nemij iuan Judas okimatkej akinon katka Jesús. Ika yejon, akin kitlauelitayaj Jesús kinisiuiyaj niman kajsij. San ika, Pedro xkineki kitekaulis makuikakan Jesús. Kikixtia iespada niman ika kixnamiki akin nisiu nemi. Kitekilia inakas. San ika, aman Jesús kikitskilia inakas yejuin tlakatl niman kipajtia.

Jesús kijlia Pedro: ‘Xkejyeua moespada. ¿Tiknemilia xuelis niktajtlanilis noTaj makinuajtitalani melak miyekej iluikaktekitkej niman ijkon manechmakixtikan?’ ¡Kema, uelis! San ika, Jesús xkitajtlanilia toTajtsin makinuajtitalani iluikaktekitkej, pampa kimatstika ika yoyejkok tonajli ikuak akin kitlauelitaj kuikaskej. Yejua kitekaulia makuikakan. Aman, matikitakan tlenon ipan nochia Jesús.

IXKITA tlen xkuajli panotika! Kinekiy mamiki Jesús, ika yejon kipilouaj ipan se kojtlí melaktik. Kipiya clavos ipan imauan niman ikxiuan. ¿Tleka ijkon kichiui liaj?

Pampa nemij sekimej akin kitlaue litaj. ¿Tikmatstika akinomej? Se itoka Satanás noso Diab lo yejua se iluikaktekitketl. Yejua akin okichiu j ika Adán iuan Eva maka makitlakamatikan Jehová. Niman Satanás yejua okichiu j ika akin kitlaue litaj Jesús makichiuakan yejuin uey i tla jtlakojli.

Ijkuak xkipilouayaj ipan kojtlí, akin kitlaue litaj Jesús melak itla jyouiltia j. ¿Tikilnamiki ika ouajlake j ipan Getsemaní niman okuikake j? ¿Akinon katkaj yejuin akin kitlaue litaj? Kema, tlamachtijkej itech tlanauatijli. Matikitakan tlenon panoua sakín.

Ijkuak tlamachtijkej itech tlanauatijli kuikaj Jesús, itlatitlankauan cholouaj. Nomojtia j, niman iselti kikaujteuaj Jesús iuan akin kitlaue litaj. San ika, itlatitlankauan Pedro iuan Juan xuejka yaue j. Kitokatuiuj niman ijkon uelis kitaskej tlenon kichiui lia j Jesús.

Teopixkej kuikaj Jesús itech se tlakatl akin youe uentsintia k itoka Anás, akin otekitka kentla uey i teopixki. Akin kuikaj Jesús xuejkaujkej ompa. Sakín, kuikaj Jesús ichan Caifás, akin aman yejua uey i teopixki. Ompa melak miyekej nemij tlamachtijkej itech tlanauatijli.

Nikan ipan ichan Caifás teyolkuitia j. Kinuajuikaj sekime j tla kame j niman ijkon maki jtokan tlen xmelauak itech Jesús. Nochime j tlamachtijkej itech tlanauatijli kijtouaj: ‘Matikmiktikan Jesús’. Kuakon miyek tlemach kichiui lia j tlen ika kipinaujtia j niman kiuisokij.

Ijkuak nochi yejuin panoua, Pedro nemi kiyauak. Yejon yeuajli melak seu a, niman tla tikpakchane jkej tla tlatia j. Ijkuak nototonijtoyaj iyeualiyán tla tlí se siuatlakeuajli, kita Pedro niman kijtoua: ‘Yejuin tla katl noijki nemia j iuan Jesús’.

‘¡Ka, nejua xiuan ninemiya!’, tlanankilia Pedro.

Yexpa kijliaj Pedro ika yejua nemiya iuan Jesús. Niman Pedro nochipa kijtousa ika xmelauak. Ijkuak Pedro ika yexpa okijto yejuin, Jesús kualita. Pedro melak noyolkokoua ika otlakajkayauj, kisa niman peua choka.

Viernes ika kualkan ijkuak kisa tonajli, teopixkej kuikaj Jesús itech Sanedrín. Nikan kijtousa tlenon kichiuiliskej. Kuikaj itech Poncio Pilato, tekiuaj itech idistrato Judea.

‘Yejuin se xkuajli tlakatl’, kijliaj Pilato. ‘Kipiya ika mikis.’ Ijkuak Pilato yokiyolkuiti Jesús, kijtousa: ‘Najua xniknextilia nion se tlajtlakojli’. Kuakon Pilato kichiua makuikakan Jesús ipan Jerusalén kampa nemi Herodes Antipas, akin tekiuajti itech Galilea. Yejuin tlakatl noijki kita ika Jesús xtlaj yokichiuaj tlen xkuajli, niman oksejpa kititlani itech Pilato.

Pilato kineki kimakauas Jesús. San ika, akin kitlaueletaj Jesús kinekij ika Pilato makimakaua okse, se akin tlachteki itoka Barrabás. Aman iajsitika tlakualispan ijkuak Pilato kikixtia Jesús ne kiyauak. Pilato kimijlia tlaltikpakchanejkej: ‘¡Xkitakan! ¡Nemotekiua!’ San ika, teopixkej akin uejueyixtokej tsajtsij: ‘¡Xkixti! ¡Xmikti!’ Kuakon kimakaua Barrabás niman Jesús kuikaj konmiktiskej.

Viernes ijkuak yopanok tlakualispan kipilouaj ipan se kojtlí melaktik. Maski ipan tlaixkopinajli xnesij, ompa nemij omemej tlakamej akin noijki okinpilojkej niman ijkon mamikikan. Ijkuak sa achijtsin poliuiya ika mikiskia Jesús, se tlakatl kijlia: ‘Xnechilnamiki ijkuak tikalakis ipan motekiujajo’. Niman Jesús kinankilia: ‘Nikneki nimitsijlis ika nouan tinemis ipan xochitlalpan’.

¡Melak kualtsin tlen okijto Jesús! ¿Xmelak? ¿Tikmatstika itech katlejua xochitlalpan tlajtotika Jesús? ¿Itech xochitlalpan tlen toTajtsin okichijchiuj kachtopa? Kema, ipan tlaltikpaktli. Ijkuak Jesús uajtlanauatijtos ipan iluikak, kiyolitis yejuin tlakatl niman ijkon nemis ika pakilistli ipan yenkuik xochitlalpan. ¿Xmelak ika kualtsin yes yejuin?

Yoliui Jesús niman ontlami ijkuak kitsakuaj Pablo

Ijkuak yopanok yeyi tonajli ika omik, Jesús oyoliuj. Ipan yejon tonajli imixpan inomachtijkauan onoteititi makuilpa. Ipan 40 tonaltin okitakej. Kuakon, ijkuak sekimej inomachtijkauan kitstoyaj, otlejkok iluikak. Ijkuak opanok majtlaktli tonaltin, toTajtsin okinmakak espíritu santo inomachtijkauan Jesús akin nemiya Jerusalem.

Sakin, akin kitlauelitayaj toTajtsin okichiujejk ika itlatitlankauan Jesús makintsakuakan, san ika, se iluikaktekitketl okinmakixti. Se inomachtijkauj Jesús akin itoka Esteban, okitemojmotlakej niman okimiktijkej. Noiiki tiuelij ika Jesús okitlapejpeni se akin ompa nemiya ijkuak okimiktijkej Esteban, yejua kichiuaskia se ueyi tekitl, okitokayotijkej Pablo itlatitlankauj Jesús. Kuakon, ijkuak opanok yeyi xiuitl uan tlajko ika yomijka Jesús, toTajtsin okititlan Pedro makinojnotsati Cornelio, akin xjudío katka, iuan ichanejkauan.

Opanok kanaj 13 xiuitl, kuakon Pablo kachtopa oyaj okiteijlito kuajli tlajtoltilin ipan miyek kalpamej. Ijkuak ika okpa oyaj okuikak Timoteo. Pablo niman akin iuan oyajkej inpan onochiuj miyek tlemach ijkuak kitekichiuliayaj toTajtsin. Sakin, Pablo okitsaujkej Roma. Ijkuak opanok ome xiuitl okis, san ika, sakin oksejpa okitsaujkej niman okimiktijkej. Ipan Parte CHIKOME opanok kanaj 32 xiuitl.

¿TIKMATSTIKA akinon siuatl niman akinomej yejuin omemej tlakamej? Yejuin siuatl, itoka María Magdalena, se inomachtijkauj Jesús. Niman tlakamej akin intlaken istak, yejuamej

iluikaktekitkej. María ontlachixtika ijtik teostotl kampa okitlalijka
itlalnakayo Jesús, san ika, ¡xok nesi! ¿Akinon okitkik? Matikitakan.

Sakin ijkuaq Jesús yomik, teopixkej kijliaj Pilato: ‘Ijkuaq Jesús
yoltoya okijtoka ika ijkuaq yopanok yeyi tonajli, yejua yoliuiskia.
Ika yejon, xtlanauati makitlajpiyakan teostotl. ¡Ijkon inomachtijkauan
xuelis kichtekiskej itlalnakayo niman kijtoskej ika oyoliuj!’ Pilato
kimijlia makintitlanikan soldados.

Ijkuaq yopanok yeyi tonajli ika yokimiktijkaj Jesús, se
iluikaktekitkauj Jehová noteititia ika kualkan. Kejkuania tetl tlen
ika tentsaujtoya teostotl. Pampa soldados melak nomojtiaj xtlaj
uelij kichiuaj. ¡Sakin, ijkuaq ontlachiaj ijtik teostotl itlalnakayo
Jesús xok nesi! Kuakon sekimej soldados yauej ipan ueyi kalpan niman
kimijliaj teopixkej. ¿Tikmatstika tlen kichiuaj teopixkej xkuakualtin?
Kintlaxtlaulij niman ijkon maka makijtukan tlen melauak. ‘Xteijlikan
ika inomachtijkauan okitkikej ijkuaq nenkochiyaj’, kimijliaj.

Ijkuaq yejon panotika, sekimej siamej akin inomachtijkauan
Jesús, yauej kampa teostotl. ¡Xtlaj kitaj! Imixpan nesij, omemej
iluikaktekitkej ika intlaken petlantika. ‘¿Tleka nenkitejtemouaj
Jesús nikan?’, tetlajtoltiaj. ‘Yejua oyoliuj. Xuiyan niman xkimijlitij
inomachtijkauan.’ Yejuamej notlalouaj. San ika, ipan ojtli kinteltia se
tlakatl. ¡Yejua Jesús! ‘Xuiyan niman xkimijlikan nomachtijkauan’,
kijtoua.

Ijkuaq siamej kimijliaj inomachtijkauan Jesús ika yoltika niman ika
yokitakej, yejuamej xinneltokaj. ¡Pedro niman Juan yauej kampa onka
teostotl, san ika, xtlaj kinextiaj ijtik! Ijkuaq yejuamej yauej, María
Magdalena nokaua tlakuitlapan. Kuakon, ontlachia ijtik teostotl niman
kimita omemej iluikaktekitkej.

¿Tikmatstika tlenon opanok ika itlalnakayo Jesús? ToTajtsin
okichiuaj mapopoliui. ToTajtsin xokiyoliti Jesús ika itlalnakayo tlen
kipiaya. Okiyoliti kentla espíritu, ijkon ken iluikaktekitkej. Pampa
Jesús kineki makimatikan inomachtijkauan ika yoltika, kichiu
makitakan.

IJTİK CUARTO KAMPA TLATSATSAUJTOK

103

IJKUAK Pedro iuan Juan kisaj ijtik teostotl kampa onkatka itlalnakayo Jesús, María san iselti ompa nokaua. Peua choka. ¡Kuakon, ontlachia ijtik teostotl niman kimita omemej iluikaktekitkej! Yejuamej kitlajtolitaj: ‘¿Tleka tichoka?’

María tlanankilia: ‘Okikixtijkej itlalnakayo noTeko, niman xnikmati kanon okitlalijkej’. Kuakon ontlachia ikuitlapan niman kita se tlakatl. Yejuin tlakatl kitlajtolitia: ‘¿Akinon tiktejtemoua?’

María kinemilia ika yejuin tlakatl kinmatekiya xochimej, niman ika kanaj yejua okitkik itlalnakayo Jesús. Ika yejon, kijlia: ‘Tla otikitkik, xnechijli kanon otiktali’. Yejuin tlakatl yejua Jesús. San ika, María xkixmati pampa xijki tlachia. Ijkuak Jesús kinotsa ika itoka, María kimati ika yejua Jesús. Yauj notlaloua kominiilia inomachtijkauan: ‘¡Onikitak toTeko!’

Sakin, ipan yejon tonajli, ijkuak omemej inomachtijkauan Jesús yauej ipan se kalpan tlen itoka Emaús, se tlakatl kinnisiuiya. Yejuamej melak noyolkokouaj ika omik Jesús. San ika, ijkuak yauej ipan ojtli, yejuin tlakatl kintomilia miyek tlemach itech Biblia niman yejuin kinyolseuia. Ijkuak noteltiaj kampa tlakuaskej, yejuamej kixmatij, ika yejua Jesús. Kuakon Jesús popoliui, niman omemej inomachtijkauan nokuepaj Jerusalén kominiiliaj itlatitlankauan Jesús.

Ijkuak panotika yejuin, Jesús nonextia ixpan Pedro. Oksekimej melak yolkakij ijkuak kikakij yejuin. Kuakon, yejuin omemej inomachtijkauan Jesús yauej Jerusalén, kampa kinnextiaj itlatitlankauan. Kimijliaj ika okitakej Jesús ipan ojtli. Ijkuak kimijlitokej yejuin, ¿tikmatstika tlenon panoua?

Xkita tlaixkopinajli. Imixpan nesi Jesús, ijtik yejon cuarto, maski kuajli tsaujtika. ¡Melak yolkakij inomachtijkauan! ¡Kualtsin tlen opanok ipan yejuin tonajli! ¿Tikmatstika kechpa noteititia Jesús imixpan? ¿Makuilpa?

Tomás, se itlatitlankauj Jesús, ximiuan nemi ijkuak Jesús nonextia itech inomachtijkauan. Ika yejon, yejuamej kijliaj: ‘¡Otikitakej toTeko!’ San ika, Tomás kijtoua ika kachtopa noneki kitas niman kuakon tlaneltokas. Ijkuak panoua chikueyi tonajli inomachtijkauan Jesús nemij oksejpa ijtik cuarto tlen kuajli tsaujtika, niman aman Tomás ompa nemi. Ompa nonextia Jesús. Aman Tomás tlaneltoka.

Juan 20:11-29; Lucas 24:13-43.

PANOUAJ tonaltin, niman Jesús miyekpa noteititia ixpan inomachtijkauan. Se tonajli, kanaj 500 inomachtijkauan kitaj. Ijkuak kitaj, ¿tikmatstika itech tlenon kinnojnotsa Jesús? Itech itekiuajyo toTajtsin. Jehová okuajtitlan Jesús ipan tlaltikpaktli matemachtiki itech Tekiuajyotl. Niman ijkuak oyoliuj yejua xkikajkaua ika tenojnotsa.

¿Tikilnamiki tlenon yejuin Tekiuajyotl? Yejuin melauak itlayekanalís toTajtsin ipan iluikak, niman yejua okitlapejpeni Jesús matekiuajti. ¡Ken yotikitakej, Jesús okiteititi kenon melak kuajli tekiuajtis ijkuak okintlakualti akin xkipiaya tlen kikuaskej, okinpajti kokoxkej niman okinyoliti akin yomijkaj!

Ika yejon, ijkuak Jesús uajtekiuajtitos iluikak mil xiuitl, ¿tlenon panos ipan tlaltikpaktli? Kema, nochi tlaltikpaktli nokuepas se kualtsin xochitlalpan. Xok onias guerras, xok nomiktilos, xok onias kokolistli, nion mikilistli. Tikmatstokey ika ijkon nochiuas, pampa ijkuak toTajtsin okichijchiuj yejuin tlaltikpaktli kinekiya tlaltikpakchanejkej manemikan ipan se xochitlalpan. Ika yejon, okichijchiuj xochitlalpan Edén. Jesús kichiuas ika tlen toTajtsin yokijto melauak ijkon manochiua.

Oajsik tonajli ijkuak Jesús nokuepas iluikak. Ipan 40 tonaltin onoteititi ixpan inomachtijkauan niman yejuamej kimatstokey ika yoltika. San ika, ijkuak sa achijtsin poliuiya ika iyaskia iluikak, kimijlia: 'Xmokauakan Jerusalén hasta ijkuak nenkiseliskej espíritu santo'. Yejuin ikojtilis toTajtsin, kentla yeskia ajakatl, tlen kinpaleuis inomachtijkauan, makichiukaan tlen kineki toTajtsin. Jesús kimijlia: 'Niman nennechteixpantiliskej, nochiuiyan ipan in tlaltikpaktli'.

Sakin, ijkuak yokijto yejuin, panoua itlaj tlen melak kinmojkatlachialtia. Peua tlejkoua iluikak niman se moxtli okitlapacho, kuakon inomachtijkauan xok ouel okitakej. Jesús yauj iluikak, niman ompa ne tlapak peua kinuajyekantika inomachtijkauan akin nemij ipan tlaltikpaktli.

YEUJIN akin nikan nemij, yejuamej inomachtijkauan Jesús. Okitlakamatkej niman onokaujkej Jerusalén. Ijkuak nochimej san sekan nemiyaj, opeuj tlakokomoka kalijtik. Onokak kentla melak chikauak oajakak. Niman aman nesi kentla tlitl inpan intsontekon. ¿Ueli tikita yejon tlitl? ¿Tlenon kijtosneki yejon?

¡Yejuin se milagro! Jesús oksejpa nemi iluikak iuan iTaj, niman aman kinmaka inomachtijkauan iespíritu santo toTajtsin. ¿Tikmatstika tlenon kichiua iespíritu santo toTajtsin itech inomachtijkauan? Nochimej peuaj tlajtoua tlatlamantik noso sesejneka tlajtoltn.

Ipan Jerusalén miyekej tlaltikpakchanejkej kikakij kentla chikauak ajakatl, niman uajlauej kualitaj tlenon panoua. Sekimej tlaltikpakchanejkej oualajkej itech oksekimej países oiluipanokoj iuan israelitas tlen kitokayotiaj Pentecostés. ¡Melak mojkatlachiaj akin ompa nemij! Inomachtijkauan kinnotsaj ika intlajtol itech nochi tlemach tlen kualtsin yokichiuaj toTajtsin.

‘Nochimej chanejkej Galilea’, kijtouaj akin otetlajpalokoj. ‘Kuakon, ¿kenon uelij tlajtouaj tlatlamantik noso sesejneka tlajtoltn itech países kampa tiualeuaj?’

Aman, Pedro notelketsa niman peua kintomilia. Kimijlia tlaltikpakchanejkej kenon okimiktijkej Jesús, niman kenon Jehová okiyoliti. ‘Aman Jesús nemi iluikak iyekma toTajtsin yeuatika’, kijtoua Pedro. ‘Niman yejua yokinmakak espíritu santo tlen yokimijlika. Ika yejon, nochiauaj yejuin milagros.’

Ijkuak Pedro kijtoua yejuin, miyekej tlaltikpakchanejkej melak kinyolkokoua tlen ipan onochiuaj Jesús. ‘¿Tlenon noneki tikchiuaskej?’, tetlajtoltiaj. Pedro kinnankilia: ‘Noneki xpatlakan nemonemilis niman xmoapolaktikan’. Ipan yejon tonajli kanaj yeyi mil onoapolaktijkej niman onochiuajkej inomachtijkauan Jesús.

XKITA iluikaktekitketl akin kitlapoua puerta. Kinkixtijtika itlatitlankauan Jesús. Matikitakan tleka okintsaujkej.

Xuejkaui ijkuak inomachtijkauan Jesús okiselijkej iespíritu santo toTajtsin. Niman panoua yejuin: Se teotlak Pedro iuan Juan yauej ipan teopan tlen onka Jerusalén. Ompa, nisiu puerta, nemi se tlakatl akin xueli nejnemi. Tlaltikpakchanejkej mojmotla ompa kuikaj niman ijkon makintlajtlanili tomin akin yauej teopan. Ijkuak yejua kimita Pedro iuan Juan, kintlajtlanilia itlaj makimakakan. ¿Tlenon kichiuaskej yejuamej?

Noteltiaj niman konitaj. ‘Xnikpiya tomin’, kijtousa Pedro, ‘san ika, nimitsmakas tlen nikpiya. ¡Ika itoka Jesús, xmokuiteua niman xnejnemi!’ Kuakon, Pedro kajsí ipan imayekma, yejua nimantsin notelketsa niman peua nejnemi. Yejuin kualtsin milagro kinmojkatlachialtia niman kinyolpaktia tlaltikpakchanejkej.

‘Yejuin milagro otikchiujkej ipampa iespíritu santo toTajtsin, tlen okiyoliti Jesús’, kijtousa Pedro. Ijkuak yejua iuan Juan tlajtotokej, sekimej tlamachtijkej ipan tlanauatijli uajlauej. Melak kualanij pampa Pedro iuan Juan kimijlia tlatikpakchanejkej ika Jesús oyoliuj. Kuakon kinmajsij niman kintsakuaj.

Uajmostla, tlamachtijkej ipan tlanauatijli nosentlaliaj. Ompa kinuajuikaj Pedro, Juan niman yejon tlakatl akin okipajtijkej. ‘¿Tlenon omechpaleui onenkichiujkej yejuin milagro?’, kintlajtoitiaj.

Pedro kijtousa ika ipampa iespíritu santo toTajtsin, akin okiyoliti Jesús. Teopixkej xkimatij tlenon kichiuaskej, pampa kuajli kimatstokej ika melak onochiuj yejuin kuajli milagro. Ika yejon, kimijliaj itlatitlankauan Jesús ika maka sa matlajtokan itech Jesús, niman kinkauiliaj mauiyau.

Panouaj tonaltin, niman itlatitlankauan Jesús xkikajkauaj ika tenojotsaj itech, niman kinpajtiaj kokoxkej. Yejuin milagros peuaj melak miyekej kimatij. Ika yejon, akin chantij ipan kalpamej tlen nису nokauaj itech Jerusalén, kinuajuikaj akin kokoxkej niman ijkon itlatitlankauan Jesús makinpajtikan. Ipampa yejuin, tlamachtijkej ipan tlanauatijli, akin kinnexikolitaj, kinmajsij itlatitlankauan Jesús. San ika, panoua yejuin.

Ika yeuajli, se iiluikaktekitkauj toTajtsin kitlapoua puerta kampa tsaujtokej, ken nikan nesi. Yejuin iluikaktekitketl kijtousa: ‘Xuiyan, xmokauakan teopan niman xkinnojotsakan tlatikpakchanejkej’. Uajmostla, ijkuak tlamachtijkej ipan tlanauatijli tlatitlanij makinuajuikakan itlatitlankauan Jesús, xkinnextiaj. Sakin, kinnextiaj ipan teopan niman kinuikaj ipan Sanedrín.

‘Otimechnauatijkej maka sa xtlamachtikan itech Jesús’, kijtousa tlamachtijkej ipan tlanauatijli. ‘San ika, nochuiyan ipan Jerusalén yonentlamachtijkej’. Itlatitlankauan Jesús kijtousa: ‘Kimelaua tiktlakamatiskej achtoj Dios xken nemejuamej yeyuan san nentlakamej’. Niman xkikajkauaj ika tenojotsaj. ¡Melak kuajli tlen tiuelij!

YEUJIN tlakatl akin yonotlakuankets itoka Esteban. Yejua se inomachtijkauj Jesús. ¡San ika, xkita tlenon ipan nochiujtika! Yejuin tlakamej kitemojmotlaj. ¿Tleka melak kitlauelitaj Esteban niman ijkon kichiuiilaj? Matikitakan.

ToTajtsin kuajpaleuijtiuj Esteban makichia milagros. Yejuin tlakamej xkuelitaj tlen kichia, kixnamikij pampa kinmachtia tlaltikpakchanejkej tlen melauak. San ika, toTajtsin kimaka Esteban ueyi tlamachilstli, niman yejua teititia ika yejuin tlakamej tlamachtiaj tlen xmelaauak. Yejuin kichia melak makualanikan, ika yejon, kasij niman kintlakeuiliaj sekimej tlaltikpakchanejkej makijtukan tlen xmelaauak itech Esteban.

Ueyi teopixki kitlajtolitia: ‘¿Melak tlen kijtoug?’ Esteban tlanankilia ika se kuajli tlamachtijli, tlen kisa itech Biblia. Ijkuak ontlami kimijlia ika yeuejkau, tlakamej xkuakualtin okintlauelitakej iteotlajtokauan toTajtsin. Noiiki kijtoug: ‘Nemejuamej noiiki nenkichia. Onenkimiktijkej Jesús, itekipanojkauj toTajtsin, niman xnenkitlakamatij itlanauatiluan toTajtsin’.

¡Yejuin kichia melak makualanikan tlamachtijkej ipan tlanauatijli! Pampa melak kualanij, kinteichikij intlanuan. San ika, ijkuak Esteban ajkotlachia, kijtoug: ‘¡Xkitakan! Nikita Jesús nemi ipan iyekma toTajtsin ne iluikak’. Yejuin tlakamej nonakastsakuaj niman kiuisokij Esteban. Kuakon kitejkoyotsaj niman kikixtiaj itech ueyikalpan.

Ompa nokixtiliaj intlaken tlen xmaueueyak niman kinmakaj yejuin telpochtli akin itoka Saulo makintlajpiya. ¿Tikita kanon nemi Saulo? Kuakon sekimej tlakamej peuaj kitemojmotlaj Esteban. Yejua notlakuanketsa, ken nikan tikita, niman kichiuiilia teoyotl toTajtsin: ‘Jehová, maka tikintlajtlakoltis pampa kichiaj yejuin tlen xkuajli’. Yejua kimatstika ika akin tlamachtiaj ipan tlanauatijli teititiaj tlen xmelaauak niman yokinkajkayaujkej sekimej akin ompa nemij. Ijkuak ipan nochia yejuin, Esteban miki.

Ijkuak yakaj mitschiuiilia itlaj tlen xkuajli, ¿tiktlakuepililia noso tiktlajtlanilia toTajtsin makitlajyouilti? Nion Esteban nion Jesús xokichiuje yejuin. Yejuamej kipiayaj kuajli inyojlo hasta iuan akin xkuajli okinchiuiilikej. Noiiki ijkon matikchiuakan.

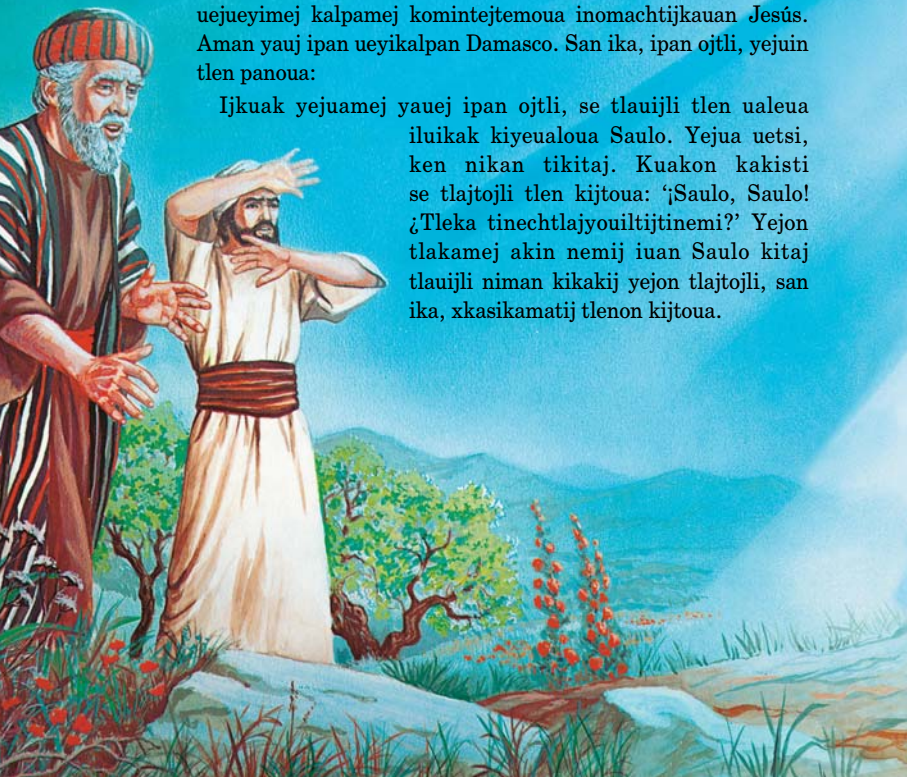

¿TIKMATSTIKA akinon yejuin tlakatl akin tlajkaltok ipan tlajli? Itoka Saulo. Yejua akin okintlajpix intlakenuan akin okitemojmotlakej Esteban. ¡Xkita yejon tlauijli tlen melak petlani! ¿Tlenon panotika?

Sakin ijkuak yokimiktijkej Esteban, Saulo kintejtejtemojtinemi inomachtijkauan Jesús niman ijkon kinchiuulis tlen xkuajli. Kalaki ijtik inkaluan, kinkixtia niman kintsakua. Miyekej inomachtijkauan Jesús cholouaj niman yauej ipan oksekimej uejueyimej kalpamej, ompa tenojnotsaj itech “kuajli tlajtolin”. San ika, Saulo yauj ipan okseki uejueyimej kalpamej komintejemoua inomachtijkauan Jesús. Aman yauj ipan ueyikalpan Damasco. San ika, ipan ojtli, yejuin tlen panoua:

Ijkuak yejuamej yauej ipan ojtli, se tlauijli tlen ualeua iluikak kiyeualoua Saulo. Yejua uetsi, ken nikan tikitaj. Kuakon kakisti se tlajtojli tlen kijtousa: ‘¡Saulo, Saulo! ¿Tleka tinechtlajyouiltijtinemi?’ Yejon tlakamej akin nemij iuan Saulo kitaj tlauijli niman kikakij yejon tlajtojli, san ika, xkasikamatij tlenon kijtousa.

‘¿Akinon tejua[...]?’, kijtousa Saulo.

‘Nejua niJesús, akin tinechtlayyouiltijtinemi’, kijtousa. Jesús kijtousa yejuin pampa ijkuaq Saulo kinchiuilia tlemach tlen xkuajli inomachtijkauan, Jesús kimachilia kentla yejua kichiuiijtokej.

Aman Saulo tetlajtoltia: ‘¿Tlenon noneki nikchuias, noTeko?’

‘Xmokuiteua niman xuiya Damasco’, kijtousa Jesús. ‘Ompa mitsijliskej tlenon tikchuias.’ Ijkuaq Saulo nokuiteua niman kintlapoua ixtololojuan, xtlaj ueli kita. ¡Xok ueli tlachia! Ika yejon, tlakamej akin iuan nemij kuikaj ipan ima niman yauej ipan ueyikalpan Damasco.

Aman Jesús kinotsa se inomachtijkauj akin chanti Damasco niman kijlia: ‘Xmokuiteua, Ananías. Xuiya ipan ojtli tlen itoka Melajki. Kampa chanti Judas niman xtetlajtolti itech se tlakatl itoka Saulo. Nejua yoniktlapejpeni pampa kichuias se ueyi tekil’.

Ananías tetlakamati. Ijkuaq nemi itech Saulo, kintlalia imauan ipan, nimantsin itlaj tlen tlachia kentla ixkakauayo uetsi itech ixtololojuan Saulo, niman oksejpa ueli tlachia. Kuakon Ananías kijlia: ‘ToTeko onechajtitlan niman ijkon xtlachia oksejpa, noijki tikpiyas espíritu santo’.

Saulo melak kuajli kinnojnotsa tlatikpakchanejkej ipan miyek países. Sakin kixmatij kentla Pablo itlatitlankauj Jesús, niman tiuelij miyek tlemach itech yejua. San ika, kachtopa matikitakan tlen toTajtsin kikaulia makichia Pedro.

Hechos 8:1-4; 9:1-20; 22:6-16; 26:8-20.

PEDRO KONTLAJPALOUA CORNELIO

109

NIKAN nemi Pedro itlatitlankauj Jesús, niman ikuitlapan nemij akin imiuan nouika. San ika, ¿tleka notlakuanketsa yejuin tlakatl ixpan Pedro? ¿Kipiyaj ika ijkon kichiuas? ¿Tikmatstika akinon yejuin tlakatl?

Itoka Cornelio. Yejua tlayekanketl itech soldados romanos. Cornelio xkixmati Pedro, san ika, okijlikej makinotsa niman makijli mauiyán ichan. Matikitakan kenon opanok yejuin.

Akin kachtopa onochiujkej inomachtijkauan Jesús, judíos katkaj, san ika, Cornelio xjudío katka. Yejua kitlasojtla toTajtsin, kichiuilía teoyotl niman kichiua miyek tlemach tlen kuajli ipampa oksekimej. Se teotlak kita se iluikaktekitketl tlen kijlia: 'ToTajtsin mitstlasojtla, niman yejua

kinnankilis moteoyouan. Xtlatitlani makitejtemotij se tlakatl akin itoka Pedro. Yejua nemi ipan ueyikalpan Jope, ichan Simón, akin chanti nisiu mar’.

Cornelio nimantsin kichiua yejuin. Uajmostla, Pedro nemi tlakpak ipan ikal Simón. Ompa toTajtsin kichiua ika Pedro makinemili ika kita se ueyi tlakentli tlen uajtemoua itech iluikak. Ompa nemij sesejneka noso tlatlamantikej yolkamej. Ipan itlanauatil toTajtsin, yejuin yolkamej kijtous ika xkuajli tla kinkuaskej, san ika, kakisti se tlajtojli tlen kijlia: ‘Xmokuiteua, Pedro. Xmikti niman xkua’.

‘¡Ka!’, tlanankilia Pedro. ‘Xkeman nijkua tlen xchipauak.’ San ika, yejon tlajtojli kijlia: ‘Maka xkijto tla xchipauak tlen toTajtsin aman kijtous ika chipauak’. Yejuin yexpa panoua. Ijkuak Pedro tlanemilijtika itech tlenon kijtosneki yejuin, ajsij ipan yejon kajli tlakamej akin Cornelio okintitlan makitejtemotij.

Pedro uajtemoua niman kimijlia: ‘Nejua akin nenkitejtemouaj. ¿Tleka onenuajkej?’ Ijkuak yejuin tlakamej kijlia ika se iluikaktekitketl okijli Cornelio makinotsa Pedro mauia inchan, Pedro kijtous ika imiuan yas. Uajmostla Pedro niman akin imiuan nouika, yauej kontlajpalouaj ipan ueyikalpan Cesarea.

Cornelio yokinsentlali ichanejkauan niman akin imiuan nouika. Ijkuak yejko Pedro, Cornelio notlakuanketsa ixpan Pedro, ken nikan tikita. Pedro kijlia: ‘Xmokuiteua; nejua san nitlaltikpaktlakatl’. Kema, Biblia kijtous ika xkuajli tla se notlakuanketsa niman tla se kiueyichia se tlakatl. Noneki san Jehová tikueyichiaskej.

Aman Pedro kinnojnotsa akin ompa nemij. ‘Nikita ika toTajtsin kinselia nochimej akin ika iyojlo kinekij kitekichiuiliskej’, kijtous Pedro. Ijkuak yejua ijkon kijtotika, toTajtsin kinmaka iespíritu santo, niman akin ompa nemij peuaj tlajtous tlatlamantik noso sesejneka tlajtoltn. Yejuin kinmojkatlachialtia judíos akin oualajkej iuan Pedro, yejuamej kineltokayaj ika toTajtsin san kinseliaya judíos. Yejuin kinmachtia ika toTajtsin kintlasojtla nochimej maski sejneka noso okse tlamantik tlachiaj, ualeuaj oksekan noso tlajtouaj okse tlajtojli. ¿Xmelak ika noneki matikilnamikikan yejuin?

Hechos 10:1-48; 11:1-18; Apocalipsis 19:10.

TIMOTEO ITLAPALEUIJKAUJ PABLO 110

YEUJIN telpochtli akin nikan tikita iuan Pablo itoka Timoteo. Yejua chanti iuan ichanejkauan ipan ueyikalpan Listra. Inan itoka Eunice niman iabuela itoka Loida.

Yejuin ika yexpa Pablo otetlajpaloto ipan ueyikalpan Listra. Yopanok kanaj se xiuitl ijkuak ompa, Pablo iuan Bernabé kachtopa opeujkej tenojnotsaj. Aman Pablo yonokuep iuan Silas, akin iuan nouika.

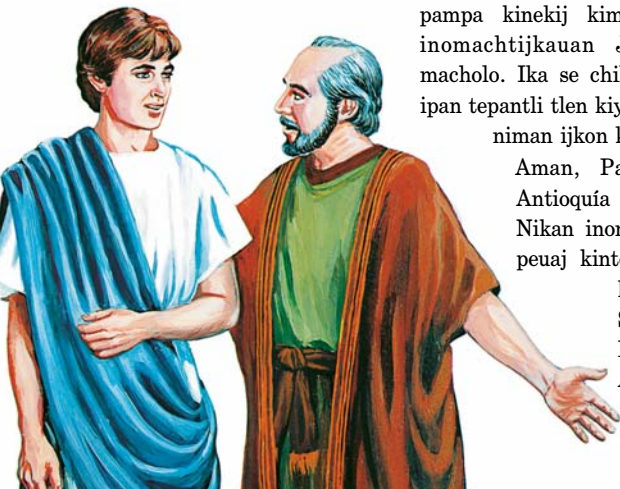
¿Tikmatstika tlenon Pablo kijlia Timoteo? ‘¿Tikuelitaskia nouan tias niman iuan Silas?’, kitlajtoltia. ‘Uelis titechpaleuis matikinnojnotsakan akin uejka chantij.’

‘Kema’, tlanankilia Timoteo, ‘nikuelitaskia nias’. Ika yejon, san xuejkaui Timoteo kinkaujteua ichanejkauan niman yauj iuan Pablo niman Silas. San ika, amantsin matikitakan tlenon ipan nochiujtika Pablo niman sakín tomachtiskej itech tlen ipan onochiuj ijkuak oyaj uejka otenojnotsato. Yopanok 17 xiuitl ijkuak Jesús ixpan onoteititi Pablo ipan ojtli tlen teuika Damasco.

¡Xkilnamiki, Pablo ouajla Damasco pampa kinekiya tlemach tlen xkuajli kinchiuilis inomachtijkauan Jesús, san ika, aman yejua yonochiuj inomachtijkauj Jesús! Sakín, sekimej akin kitlaulelitaj Pablo kitejtemouaj

pampa kinekij kimiktiskej, san ika, inomachtijkauan Jesús kipaleuiyaj macholo. Ika se chikijtli, kuajtemoltiaj ipan tepantli tlen kiyeualoua ueyikalpan niman ijkon kikixtiaj.

Aman, Pablo panoua ipan Antioquía kampa tenojnotsa. Nikan inomachtijkauan Jesús peuaj kintokayotiaj ken akin kichiuaj ken Cristo. Sakín, Pablo iuan Bernabé kisaj itech Antioquía niman

kintitlanij mauian matenojnotsatij ipan países tlen uejka nokauaj. Se ueyikalpan kampa yauej itoka Listra, ompa chanti Timoteo.

Sakin ijkuak yopanok kanaj se xiuitl, Pablo onokuiep ipan ueyikalpan Listra ijkuak ika okpa oyajka okiteijlito kuajli tlajtoltin ipan miyek kalpamej. Timoteo yauj iuan Pablo niman Silas, ¿tikmatstika kanon? Xkita ipan mapa, niman matikitakan kanon yauej.

Kachtopa, yauej ipan ueyikalpan Iconio, tlen nisiu nokaua, kuakon yauej Antioquía. Sakin yauej Troas, aman panouaj Filipos, Tesalónica niman Berea. ¿Tikita ipan mapa kanon nokaua Atenas? Pablo ompa tenojnotsa. Ipan ueyikalpan Corinto, tenojnotsa se xiuitl uan tlajko. Noiiki yauj Éfeso niman nikan xuejkauij. Kuakon nokuiepaj Cesarea ipan se barco, niman yauej ika tlakpak ipan ueyikalpan Antioquía, kampa Pablo nokaua.

Ijkon ken tikitaj, Timoteo melak miyek kilómetros nejnemi iuan Pablo, kipaleuijtinemi tenojnotsaj “kuajli tlajtoltin” niman okichiujeje maoniakan miyek tlanechikoltin. Ijkuak tejua timoskaltis, ¿tiktekichiuilis nochipa toTajtsin ijkon ken Timoteo?

Hechos 9:19-30; 11:19-26; tlaxeloltin uejueyimej 13 ontlami ipan 17; 18:1-22.

¡AY, XKITA! ¿Tlenon panotika nikan? ¿Onokoko telpochtsintli akin tlajkaltok ipan tlajli? ¡Xkita, se akin uajkisa itech yejon kajli yejua Pablo! ¿Noijki ueli tikita Timoteo? ¿Nemiya yejuin telpochtsintli itech ventana niman ouetsiko?

Kema, yejon tlen opanok. Pablo kintomilijtoya inomachtijkauan Jesús i'Tlajtol toTajtsin, nikan ipan ueyikalpan Troas. Yejua kimatstoya ika melak uejkauiskia ijkuak oksejpa kimitaskia, pampa uajmostla kisaskia ipan se barco. Ika yejon, okinnojnots hasta tlajkoyeuajli.

Yejuin telpochtsintli akin itoka Eutico, onotlalijka ipan ventana, niman okoch. ¡Ouetsiko ipan se kajli tlen yeyi nepantik katka! Ika yejon, nikan nesi kenon nochimej melak yonomojtikej. Ijkuak yejuin tlakamej kikuiteuaj telpochtsintli, kitaj ika melak temojti tlen opanok. ¡Yejuin telpochtsintli yomik!

Ijkuak Pablo kita ika yejuin telpochtsintli yomik, kinapaloua. Kuakon kimijlia: 'Maka xmomojtikan. ¡Yejua kuajli nemi!' ¡Kema, yejuin melauak! ¡Yonochiuj se milagro! ¡Pablo okiyoliti! Akin nikan nemij melak pakij.

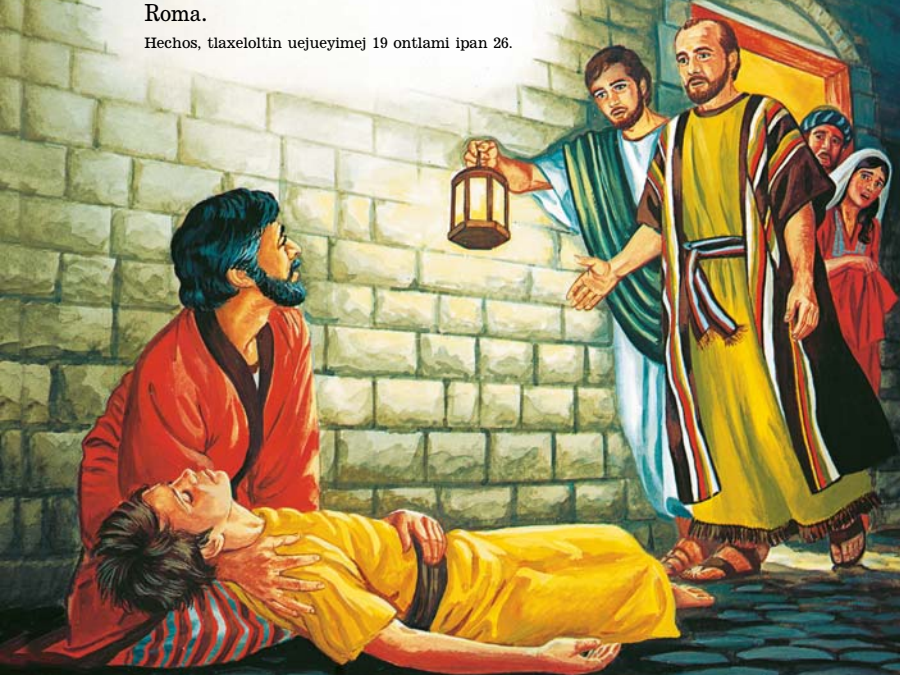
Nochimej oksejpa tlejkouaj kampa nemiyaj niman tlakuaj. Kuakon Pablo kinnojnotsa nochi yeuajli. ¡San ika, aman kuajli tikmatstokey ika Eutico xok oksejpa okoch! Aman Pablo, Timoteo niman akin iuan kistinemij tlejkouaj ipan barco. ¿Tikmatstika kanon yauej?

Pablo sa achijtsin kipoloua tlamis ika yexpa okiteijlito kuajli tlajtoltin ipan miyek kalpamej. San ipan ueyikalpan Éfeso okichiu yeyi xiuitl ika ompa ouajpanok. Ika yejon, ipan yejuin melak ouejkauj xken ijkuak oyajka ika okpa.

Sakin, ijkuak ouajkiskej ipan barco itech ueyikalpan Troas, xuejkau i onoteltijkej ipan ueyikalpan Mileto. Pampa Éfeso xuejka nokaua, Pablo kinnotsa tlayekankej akin yeuejueyimej ipan tlanechikojli Éfeso mayakan ipan Mileto niman ijon sa sejpa imiuan tlajtos. Sakin, ijkuak oksejpa tlejkouaj ipan barco, ¡melak kinyolkokoua ijkuak kitaj ika iyajtika Pablo!

Aman barco nokuepa ipan ueyikalpan Cesarea. Ijkuak Pablo nokaua nikan ipan ichan Felipe inomachtijkauj Jesús, teotlajtoketl Ágabo kijtousa ika ijkuak Pablo ajsis Jerusalén kitsakuaskej. Niman yejon tlen panoua, ijkon ken okijto Ágabo. Niman ijkuak yopanok ome xiuil ika tsaujtika Cesarea, Pablo kititlanij mauiya Roma niman ompa César, intekiuaj romanos, kiyolkuitis. Matikitakan tlenon panoua ijkuak yauj Roma.

Hechos, tlaxeloltin uejueyimej 19 ontlami ipan 26.

MAKISAJ IPAN ATLAJKOTIAN MALTA

112

¡XKITA, apolaktika barco! ¡Yopeuj xoxotoni! ¿Tikimita akin nemij ipan atl? Sekimej yoajsikej itenko mar. ¿Ompa nemi Pablo? Matikitakan tlenon ipan yonochiuj.

Xkilnamiki, ome xiuitl tsaujtoya Pablo ipan ueyikalpan Cesarea. Kuakon kintlejkoltiaj ipan barco, Pablo iuan akin noiiki tsaujtokej, niman kinuikaj Roma. Ijkuak sa nisiu nemij ipan atlajkotian Creta, opeuj chikauak ajakakiyau. Yejuin tlakamej xuelij kiyekanaj barco. Noiiki xuelij kitaj Tonaltsintli nion sitlalimej. Sakin, ijkuak

yopanokej miyek tonaltin, akin yauej ipan barco xok kineltokaj tla kinmakixtiskej.

Kuakon, Pablo nokuiteua niman kijtous: ‘Nion se xmikis; san barco xoxotonis. Pampa tlayoua iluikaktekitkauj toTajtsin ouajla notech niman onechijli: “¡Maka xmomojti, Pablo! Kipiya ika tias itech César, intekiuaj romanos. Niman toTajtsin kinmakixtis nochimej akin imiuan tiauj ipan barco”’.

¡Kanaj ipan tlajkoyeuajli, ijkuak yopanok 14 tonaltin ika opeuj ajakakiyau, akin tekij ipan barco kitaj ika xok uejkatlan katka! Pampa ika yeuajli katka, peuj nomojtiaj yaskej kampa onka temej, kuakon komintlajkalij anclas tlen kiteltia barco. Uajmostla kitaj se playa niman ompa kuikaj barco.

Aman, ijkuak nemij nisiu kampa playa, barco saliu i pan xajli. Kuakon, barco peua xoxotoni pampa melak chikauak ipan yauj atl. Se soldado

akin tlayekana kijtous: ‘Nochimej akin ueliskej ajsiskej inselti ipan playa, maonatlajkalikan niman sakin oksekimej, xkintekitiltikan itlaj tlen mamechpaleui maka nenamimikiskej’. Ijkon kichiuaj, niman 276 tlaltikpakchanejkej akin nemiyaj ipan barco kuajli ajsij ipan playa, ijkon ken yokijtoka iluikaktekitketl.

Atlajkotian itoka Malta. Tlaltikpakchanejkej akin ompa chantij melak kuajli teselaj, niman kinpaleuiyaj akin uajlayaj ipan barco. Ijkuak yopanok ajakakiyaujtli, Pablo kuikaj ipan okse barco, tlen yauj Roma.

Hechos 27:1-44; 28:1-14.

XKIMITA cadenas tlen ika saliujtika Pablo, niman xkita soldado romano akin kitlajpiya. Pablo tsaujtika Roma. Kichia ijkuak César romano makinemili tlen kichiuilis. Ijkuak tsaujtika, kikaui liaj makitlajpalotij.

Ijkuak yopanok yeyi tonajli ika oajsik ipan ueyikalpan Roma, Pablo kinnotsa akin kinyekanaj judíos makitatij. Ika yejon, miyekej judíos akin nemij Roma uajlauej. Pablo kinnojnotsa itech Jesús niman itekiuajyo toTajtsin. Sekimej tlaneltokaj niman peuaj kichiuaj ken Cristo, san ika, oksekimej xtlaneltokaj.

Pablo noijki kinnojnotsa nochimej soldados akin kitlajpiyaj. Ipan ome xiuitl ijkuak kipiay tsaujtika, Pablo kinnojnotsa nochimej akin itech yauej. Ipampa yejuin, noijki ichanejkauan César kikakij kuajli tlajtoltin itech Tekiuajyotl, niman sekimej peuaj kichiuaj ken Cristo.

San ika, ¿akinon akin tlajkuilojtika ipan mesa? ¿Tikmatstika akinon? Kema, yejua Timoteo. Yejua noijki yokitsaujkaj pampa tenojnotsa itech itekiuajyo toTajtsin, san ika aman yokis. Niman ouajla okipaleuiko Pablo. ¿Tikmatstika tlenon kijkuiloua? Matikitakan.

¿Tikilnamiki ueyikalpan Filipos niman Éfeso ipan Historia 110? Pablo otlapaleui maoniakan miyek tlanechikoltin ompa. Amatlajkuiloltin tlen onotokayotijkej Efesios niman Filipenses, nonextiaj ipan Biblia. Aman Pablo kijlia Timoteo tlenon komintlajkuiloulis akin kichiuaj ken Cristo ne ipan Filipos.

Filipenses yolqualmej, niman kuajli okiselijkej Pablo. Niman kititlaniliaj se tetlayokolijli kampa tsaujtika, ika yejon, Pablo pampa kitlasojkaita, komintlajkuiloulia. Epafrodito kuajkuilia yejuin tetlayokolijli. San ika, yejua melak otlanauj niman imikiya. Aman oksejpa kuajli nemi niman xok uejkauis nokuepas ipan ueyikalpan kampa yejua chanti. Yejua kitkis amatlajkuilojli tlen Pablo iuan Timoteo okitlalijkej ijkuak nokuepas ipan Filipos.

Kampa tsaujtika, Pablo ok kijkuiloua ome amatlajkuiloltin tlen tikinnextiaj ipan Biblia. Se okimijkuilouili akin kichiuaj ken Cristo

ipan ueyikalpan Colosas. ¿Tikmatstika kenon itoka? Colosenses. Okse, amatlajkuilojli okititlanili Filemón, akin iuan nouika, yejua chanti Colosas. Yejuin amatlajkuilojli tlajtoua itech Onésimo, se itlakeual Filemón.

Onésimo ocholo itech Filemón niman ouajla Roma. Yejua okimat ika Pablo nikan tsaujtoya. Okitlajpaloto, niman Pablo okinojnots itech kuajli tlajtolitin. Xouejkauj Onésimo noijki opeuj kichiua ken Cristo. Aman, Onésimo notekipachoua pampa ocholo. Ika yejon, ¿tikmatstika tlenon Pablo okonijkuilouili Filemón?

Pablo kitlajtlanilia Filemón makitlapopolui Onésimo. ‘Oksejpa nimitsontitlanilia’, kijuiloua Pablo. ‘San ika, aman xok sa yes motekipanojkauj. Yonochiuj tokniuj akin kichiua ken Cristo.’ Ijkuak Onésimo nokuepa ipan ueyikalpan Colosas, kimitki yejuin ome amatlajkuiloltin, se kinmakas colosenses niman okse kimakas Filemón. ¡Xnemili kenon melak opak Filemón ijkuak okimat ika itlakeual Onésimo, aman kichiua ken Cristo, ijkon ken yejua!

Ijkuak Pablo komintlajkuilouilia filipenses niman Filemón, kimijlia itlaj tlen melak kuajli. ‘Nimechtitlanilia Timoteo’, Pablo kimijlia filipenses. ‘San ika, sa xuejkauis nejua noijki nias nimechontlajpalos.’ Niman, Filemón, kijlia: ‘Xyektlali kampa uelis ninoseuis’.

Ijkuak Pablo kisa, komintlajpaloua akin kichiuaj ken Cristo ipan miyekan ueyikalpamej. San ika, sakin Pablo oksejpa kitsakuaj ipan ueyikalpan Roma. Aman kimatstika ika kimiktiskej. Ika yejon, kontlajkuilouilia Timoteo nimantsin mauajla. ‘Xkeman onijkauj toTajtsin’, kijuiloua, ‘niman yejua nechteochiuas’. Ijkuak opanok seki xiujtin ika omik Pablo, Jerusalén oksejpa kixoxotoniaj, aman kichiuaj romanos.

Ijkuak Pablo yomik, okseki amoxtin onojkuilojkej ipan Biblia. Jehová kichiua Juan itlatitlankauj Jesús, makijkuilo sa seki amoxtin tlen onotlaliykej ipan itlamiyan Biblia, se itoka Revelación noso Apocalipsis. Yejuin amoxtli tlajtoua itech tlen panos ika tlayekapan. Matikitakan tlenon panos.

Nochiua tlen Biblia kijtous panos

Biblia xsan techijlia tlen yemelak opanok iyuejkauí, noijki techijlia tlen panos tlayekapan. Tlaltikpakchanejkej xuelij kijtous tlen panos tlayekapan. Ika yejon, tikmatij ika Biblia ualeua itech toTajtsin. ¿Tlenon kijtous Biblia panos tlayekapan?

Tlajtous itech iguerra toTajtsin. Ipan yejuin guerra toTajtsin kipopolos nochi tlen xkuajli niman noijki kinpopolos tlaltikpakchanejkej xkuakualtin, san ika, kintlajpiyas akin kitekichiuiliaj. Jesucristo, akin toTajtsin okitlali kentla tekiuaj, kichiuas ika itekipanojkauan toTajtsin makipiyakan yolseuilitli iuan pakilitli, niman maka sa keman makualokan noso mamikikan.

¿Xmelak ika uelis tipakiskej pampa toTajtsin kitlalis se yenkuik xochitlalpan ipan tlaltikpaktli? San ika, noneki itlaj tikchiuaskej tla tiknekij tinemiskej ipan yejuin xochitlalpan. Ipan historia tlen ika ontlami yejuin amoxitli tomachtiskej tlenon noneki tikchiuaskej, niman ijkon tikpiyaskej tlen toTajtsin kinmakas akin kitekichiuiliaj. Ika yejon, xpoua Parte CHIKUEYI niman xkita tlen Biblia kijtous panos tlayekapan.

¿TLENON tikita nikan? Kema, melak miyekej caballos istakej. San ika, xkita kanon ualeuaj. ¿Caballos uajtemouaj iluikak, uajnotlalouaj ipan moxtli! ¿Nemij caballos ipan iluikak?

Ka, yejuin xmelaauk caballos. Tikmatij pampa caballos xuelij notlalouaj ipan moxtli, ¿xmela? San ika, Biblia kema tlajtoua itech caballos ipan iluikak. ¿Tikmatstika tleka?

Pampa yeuejkaui kintekitiltiyaj caballos ijkuak noixnamikiyaj ipan guerras. Kuakon Biblia kijtous ika sekimej uajtemouaj ipan caballos ne iluikak, niman ijkon kiteititij ika toTajtsin imiuan noixnamiki tlaltikpakchanejkej ipan se guerra. ¿Kenon itoka yejuin guerra? Itoka Armagedón, niman ompa kipopolos nochi tlemach xkuajli tlen nochuijtika ipan tlaltikpaktli.

Jesús yejua Akin tlayekanas ipan yejuin guerra tlen itoka Armagedón. Xkilnamiki ika Jehová okitlapejpeni Jesús niman ijkon yejua matekiuajti itech Itekiuajyo. Ika yejon, Jesús kipiya se corona. Niman espada kiteititia ika kinmiktis nochimej akin kixnamikij toTajtsin. ¿Titlamojkaita pampa toTajtsin kinpopolos nochimej tlaltikpakchanejkej xkuakualtin?

Xtejtemo Historia 10. ¿Tlenon tikita? Kema, se ueyi Apachiuilistli tlen okinpopolo tlaltikpakchanejkej xkuakualtin. ¿Akinon okichiuj maapachiuiilo? ToTajtsin Jehová. Aman xkita Historia 15. ¿Tlenon panotika ompa? Jehová kinpopoloua Sodoma iuan Gomorra ika tlitl.

Aman xtlapo Historia 33. Xkita tlenon inpan nochuijtika caballos niman incarros egipcios tlen kintekitiltij ipan guerra. ¿Akinon okichiuj inpan matoyauiki atl? Jehová. Okichiuj iuan ijkon okinpaleui israelitas. Xtejtemo Historia 36 niman 76. Ompa tikitas ika Jehová noiiki otekauii makinpopolokan israelitas pampa xkuakualtin katkaj.

Ika yejon, xtechmojkatlachialtia ika Jehová kinuajtitlanis iiluikaktekitkauan, ijkon makipopolokij nochi tlen xkuajli ipan yejuin tlaltikpaktli. ¿Tlenon panos sakin? Xpano ipan okse página niman matikitakan.

YENKUIK XOCHITLALPAN IPAN TLALTIPAKTLI

115

XKIMITA kojtin, kualtsitsintin xochimej niman uejkapamej tepemej. ¿Xmelak ika melak kualtsin yejuin? Xkita masatl, se telpokatsin kitlakualtijtika. Niman xkimita leones niman caballo tlen nemij ipan xiujtli. ¿Tikuelitaskia tinemis kampa ijkon matlakualtsinkan?

ToTajtsin kineki xnemi nochipa ipan tlaltipaktli ipan se xochitlalpan, maka xpiya tekokojkayotl ken tlaltipakchanejkej ipan yejuin tonajli. Biblia kijtous ika ijkon nemiskej ipan yenkuik xochitlalpan. 'ToTajtsin imiuan nemis. Xok yakaj mikis niman xok yakaj chokas niman xok yakaj nokokos. Nochi yejuin tlemach yopanok.'

Jesús kichiuas nochi yejuin tlen kualtsin. ¿Tikmatstika kemanon nochias? Kema, sakin tla yokipopolojkej ipan tlaltipaktli nochi tlen xkuajli niman tla noijki yokipopolojkej xkuakualtin

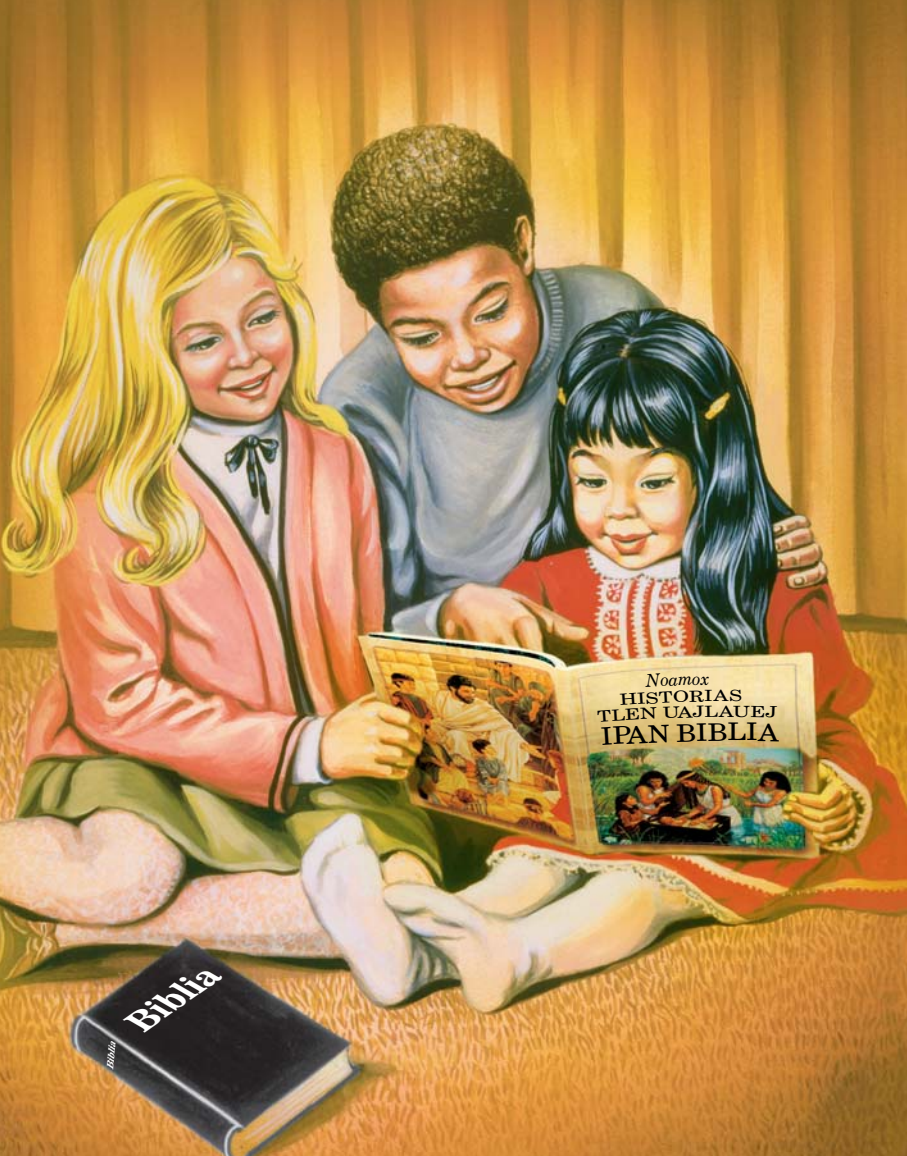

tlaltikpakchanejkej. Xkilnamiki, ijkuak
Jesús onen ipan tlaltikpaktli okinpajti
tlaltikpakchanejkej itech kokolistli tlen
kipiayaj, niman noijki okinyoliti oksekimej.
Ijkon okiteititi tlenon kichiuas ipan
tlaltikpaktli ijkuak yejua yes Tekiuaj ipan
itekiuajyo toTajtsin.

¡Xnemili kenon melak kuajli tinemis
ipan xochitlalpan! Jesús, iuan sekimej
akin yejua kintlapejpenia, uajtekiuajtitoskej
iluikak. Kinyekanaskej akin nemiskej ipan
tlaltikpaktli niman kichiuaskej ika nochimej
mapakikan. Matikitakan tlenon noneki
tikchiuaskej, niman ijkon toTajtsin uelis
techmakas nemilistli tlen xkeman tlamis
ipan yenkuik xochitlalpan.

Apocalipsis 21:3, 4; 5:9, 10; 14:1-3.

¿TIKMATSTIKA tlenon kipoujtika yejuin ichpochtsintli imiuan akin nouika? Kema, yejuin amoxтли tlen tejua tikpoujtika... *Noamox historias tlen uajlauej ipan Biblia*. Niman noijki kipoujtokej yejuin historia... “Kenon uelis tinemis nochipa”.

¿Tikmatstika tlenon nomachtiaj? Kachtopa, ika noneki tomachtiskej itech Jehová iuan ikoneuj, Jesús, niman ijkon tinemiskej nochipa. Biblia kijtous: ‘Yejuin ojtlі teuika itech nemilistli tlen xkeman tlamis. Xmomachti san itech akin yemelak toTajtsin, niman itech ikoneuj, Jesucristo’.

¿Kenon uelis tomachtiskej itech toTajtsin Jehová niman itech ikoneuj, Jesús? Se, tla tikpoua *Noamox historias tlen uajlauej ipan Biblia*. Yejuin amoxтли kijtous miyek tlemach itech Jehová niman Jesús, ¿xmелak? Niman kijtous tlenon miyek tlemach yokichiuјkej niman tlen kichiuaskej tlayekapan. San ika, noneki tikpouaskej okse amoxтли.

¿Tikita yejon okse amoxтли tlen onka ipan tлаjli? Yeјua Biblia. Xkijli yakaj mamitspouili itech Biblia kampa onokixtijkej historias tlen kipiya yejuin amoxтли. Biblia techijlia tlenon noneki tikchiuaskej tla tiknekiј tiktekichiuiliskej toTajtsin ken yeјua kineki, niman ijkon tikpiyaskej nemilistli tlen xkeman tlamis. Ika yejon, noneki tomatiskej tikpouaskej Biblia.

San ika, xsan noneki tiueliskej itech toTajtsin Jehová niman Jesucristo. Maski tikmatiskej miyek itech yeјuamej niman tlen temachtiaj, xtikseliskej nemilistli tlen xkeman tlamis. ¿Tikmatstika tlenon okse noneki?

Noijki noneki tikchiuaskej tlen tomachtiaj. ¿Tikilnamiki Judas Iscariote? Yeјua noijki teuan katka itech 12 itlatitlankauan Jesús. Judas kimatiya miyek itech Jehová niman Jesús. San ika, ¿tlenon ipan onochiuј? Sakin yeјua opeuj kileuiya tomin niman okinemakak Jesús ika 30 plataјtomin. Judas xkiselis nemilistli tlen xkeman tlamis.

¿Tikilnamiki Guehazí, itech akin otiuelkej ipan Historia 69? Yejua okinek kipiayas tlakentli niman tomin tlen xitlatki katka. Pampa kinekiya kipiayas yejuin tlemach, otekajkayauj, niman Jehová okikauili matlajyoui. Noiiki ijkon topan nochuias tla xtiktlakamatij itlanauatiluan.

San ika, nemij miyekej tlaltikpakchanejkej akin okitekichiulijkej Jehová niman xokikaujkej. Tiknekij tikchuiaskej ken yejuamej, ¿xmela? Telpokatsin Samuel, melak kuajli tlen tiuelij itech yejua. Xkilnamiki, ken otikitakej ipan Historia 55, yejua san kipiaya nawi noso makuijli xiuitl ijkuaq opeuj kitekichiulia Jehová ipan itabernáculo. Ika yejon, maski tejua san titelpokatsin uelis tiktekichiuilis toTajtsin.

Kema, tinochimej tiknekij tikchuiaskej ijkon ken Jesucristo. Ijkuaq yejua pitentsin katka, ken techititia ipan Historia 87, nemiya ipan teopan niman tlajtouaya iuan oksekimej itech iTaj akin iluikakchanej. Matikchiuakan ijkon ken yejua. Matitlajtoka iuan oksekimej tlaltikpakchanejkej itech toTajtsin Jehová niman ikoneuj, Jesucristo. Tla tikchiuaj nochi yejuin, uelis tinemiskej nochipa ipan yenkuik xochitlalpan tlen toTajtsin kitlalis ipan tlaltikpaktli.

Juan 17:3; Salmo 145:1-21.

Tlajtoltlistin tlen nonankiliskej ijkuak tomachtiskej *Noamox historias tlen uajlauej ipan Biblia*

Historia 1

ToTajtsin peua tlachijchigua

1. ¿Akinon okichijchiu nochi tlen kuajli onka? ¿Uelis tikijtos san seki tlen okichijchiu toTajtsin?
2. ¿Tlenon kachtopa okichijchiu toTajtsin?
3. ¿Tleka kachtopa iluikaktekitetl tlamantik noso sejneka katka?
4. Xkijto kenon katka tlaltikpaktili ijkuak toTajtsin xpeuaya tlachijchigua (xkita tlaixkopinajli).
5. ¿Kenon opeuj kiyektaliala toTajtsin tlaltikpaktili, niman ijkon kuajli manemikan yolcamej niman tlaltikpakchanejkej?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Jeremias 10:12.*
- ¿Katlejua ikualneskayouan techititia toTajtsin itech tlen okichijchiu? (Isa. 40:26; Rom. 11:33).
2. *Xpoua Colosenses 1:15-17.*
- ¿Tlen tektil okichij Jesús ijkuak toTajtsin opeuj tlachijchigua? Niman itech tlen okichij, ¿tlenon kichigua matiknemilikan itech Jesús?
3. *Xpoua Génesis 1:1-10.*
- a) ¿Akinon okichijchiu tlaltikpaktili? (Gén. 1:1).
- b) ¿Tlenon okichij toTajtsin ipan kachtopa tonajli ijkuak otlachijchiu? (Gén. 1:3-5).
- c) ¿Tlenon okichij toTajtsin ipan ome tonajli ijkuak otlachijchiu? (Gén. 1:7, 8).

Historia 2

Se kualtsin xochitlalpan

1. ¿Kenon otechyehtlalili toTajtsin tlaltikpaktili?
2. ToTajtsin okinchijchiu miyek yolcamej. ¿Uelis tikinteneuas sekimej? (Xkita tlaixkopinajli).
3. ¿Tleka tlamantik noso sejneka katka xochitlalpan Edén?
4. ¿Kenon kinekiya toTajtsin manochigua nochi tlaltikpaktili?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Génesis 1:11-25.*
- a) ¿Tlenon okichij toTajtsin ipan yeyi tonajli ijkuak otlachijchiu? (Gén. 1:12).
- b) ¿Tlenon okichij toTajtsin ipan naui tonajli ijkuak otlachijchiu? (Gén. 1:16).
- c) ¿Katlejua yolcamej okinchijchiu toTajtsin ipan tonajli makuijli niman chikuasen? (Gén. 1:20, 21, 25).

2. *Xpoua Génesis 2:8, 9.*

¿Katlejua ome kojtin okitlali toTajtsin tlamantik noso sejneka ipan xochitlalpan, niman tlenon kijtos-nekiyaj?

Historia 3

ToTajtsin kichijchigua kachtopa tlakatl niman siuatl

1. ¿Tlen tlamantik noso sejneka tikita ipan tlaixkopinajli tlen onka ipan historia 3 niman itech tlaixkopinajli tlen onka ipan historia 2?
2. ¿Akinon okichijchiu kachtopa tlakatl, niman kenon itoka katka yejuin tlakatl?
3. ¿Tlen tektil okijli toTajtsin makichigua Adán?
4. ¿Tleka toTajtsin okichij ika Adán kuajli makochi?
5. ¿Kech tonaltin uelis nemiskiaj Adán iuan Eva, niman tlen tektil kinekiya Jehová makichiuakan?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Salmo 83:18.*
- ¿Kenon itoka toTajtsin niman tlen tlanauatijkayotl kipiya ipan tlaltikpaktili? (Jer. 16:21; Dan. 4:17).
2. *Xpoua Génesis 1:26-31.*
- a) Ipan chikuasen tonajli ijkuak otlamito tlachijchigua toTajtsin ipan tlaltikpaktili, ¿tlenon okichijchiu niman tleka tlamantik noso sejneka katka itech yolcamej? (Gén. 1:26).
- b) ¿Tlen tlakuajli Jehová okinmakak tlaltikpakchanejkej niman yolcamej? (Gén. 1:30).
3. *Xpoua Génesis 2:7-25.*
- a) ¿Tlenon nonekiya kichiguas Adán niman ijkon kin-tlalilis intokayo yolcamej? (Gén. 2:19).
- b) ¿Kenon techpaleuiya Génesis 2:24 matikasikamaitikan tlen kinemilia Jehová ijkuak yakaj nonamiktia, noxeloua noso tekaua? (Mat. 19:4-6, 9).

Historia 4

Tleka okinkixtijkej kampa chantiyaj

1. Xkita tlaixkopinajli. ¿Tlenon inpan nochiujtika Adán iuan Eva?
2. ¿Tleka kinuajkixtijtika Jehová?
3. Se kouatl, ¿tlenon okijli Eva?
4. ¿Akinon okichij kouatl matlajto iuan Eva?
5. ¿Tleka okinuajkixtijkej Adán iuan Eva ipan xochitlalpan kampa chantiyaj?

Okseki lajtolttilistin:

1. *Xpoua Génesis 2:16, 17 niman 3:1-13, 24.*

a) Itech tlen kouatl okitlajtolti Eva, ¿tlenon xkuajli okichuij makinemilikan itech Jehovah? (Gén. 3:1-5; 1 Juan 5:3).

b) Itech tlen okichuij Eva, ¿tlenon techmachtiá? (Fili. 4:8; Sant. 1:14, 15; 1 Juan 2:16).

c) ¿Kenon okiteititijkej Adán iuan Eva ika xkiseliayaj intlajtlatkol? (Gén. 3:12, 13).

d) ¿Kenon okiteititijkej querubines ika san Jehovah kinamiki tlayekanas, ijuak ijkatiaayaj ikalakiayan xochitlalpan? (Gén. 3:24).

2. *Xpoua Apocalipsis 12:9.*

¿Kechmej yokichuij Satanás maxixnamikikan itla-ye kanalis toTajtsin? (1 Juan 5:19).

Historia 5

Peua nemij ika tlajyouilistli

1. ¿Kenon nemiyaj Adán iuan Eva ijuak yokinuaj-kixtijkaj itech xochitlalpan Edén?

2. ¿Tlenon opeuj inpan nochuia Adán iuan Eva, niman tleka?

3. ¿Tleka inkoneuan Adán iuan Eva uuejtsintiskiaj niman mikiskiaj?

4. Tla Adán iuan Eva kitlakamatiskiaj Jehovah, ¿kenon nemiskiaj yejuamej niman inkoneuan?

5. Pampa xotetlakamat, ¿kenon otlauioui Eva?

6. Ijuak Adán iuan Eva okipixkej kachtopa ome inkoneuan, ¿kenon okintokayotijkej?

7. ¿Akinomej yejuin oksekimej kokonej tlen nesij ipan tlaixkopinaajli?

Okseki lajtolttilistin:

1. *Xpoua Génesis 3:16-23 niman 4:1, 2.*

a) Ijuak toTajtsin okijto ika tlajli xok kipiayaskia itlatechuiualis, ¿kenon onen Adán? (Gén. 3:17-19; Rom. 8:20, 22).

b) Pampa Eva kijtsoneki “nemilistli”, ¿tleka okina-miki ijkon maitoka? (Gén. 3:20).

c) ¿Kenon okiteititi Jehovah ika okimikneli Adán iuan Eva maski yotlajtlatkojaj? (Gén. 3:7, 21).

2. *Xpoua Apocalipsis 21:3, 4.*

¿Katlajua tlen “onkatka” tiknekiskiaj mapopolui?

Historia 6

Se kuajli tekoneuj, niman se xkuajli

1. Itech tlenon peuaj tekitiy Caín niman Abel?

2. Tlen tetlayokoliltin kitkiliaj Jehovah, Caín niman Abel?

3. ¿Tleka Jehovah kiyolpaktia itetlayokolil Abel, niman tleka itetlayokolil Caín ka?

4. ¿Kenon katka Caín, niman kenon Jehovah kinekiya kipaleuis manoyektllali?

5. ¿Tlenon kichuia Caín ijuak nemi iselti iuan ik-nuij ipan tepetl?

6. Xkijto tlen ipan onochuij Caín, sakín ijuak okimiki ikniuj.

Okseki lajtolttilistin:

1. *Xpoua Génesis 4:2-26.*

a) ¿Kenon Jehovah okasikamachilti Caín ika nemiya ipan se ueyi tlauejli? (Gén. 4:7).

b) ¿Kenon ones tlen onkatka ipan iyojlo Caín? (Gén. 4:9).

c) ¿Kenon kita Jehovah ijuak kimiktiaj akin kuajli kichuia? (Gén. 4:10; Isa. 26:21).

2. *Xpoua 1 Juan 3:11, 12.*

a) ¿Tleka melak okualan Caín, niman kenon tech-paleuiya ipan yejuin tonaltin? (Gén. 4:4, 5; Pro. 14:30; 28:22).

b) ¿Kenon kiteititia Biblia ika, maski nochí tocha-nejkauan makixnamikikan Jehovah, uelis tiyolme-laujkanemiskej? (Sal. 27:10; Mat. 10:21, 22).

3. *Xpoua 1 Juan 11:25.*

¿Tlenon kijtous kichuias Jehovah itech nochimej akin mikij pampa kichuij tlen kuajli? (Juan 5:24).

Historia 7

Se tlakatl yolchikauak

1. Itech tlenon xijki katka Enoc ken oksekimej?

2. ¿Tleka taltitpakchanejkej kichuiyaj miyek tlen xkuajli ipan itonaluan Enoc?

3. ¿Tlenon xkuajli kichuiyaj taltitpakchanejkej? (Xkita tlaixkopinaajli).

4. ¿Tleka nonekiya yeskia yolchikauak Enoc?

5. ¿Kech xiuitl nemiyaj taltitpakchanejkej ipan ye-jon tonaltin, san ika kech xiuitl onen Enoc?

6. ¿Tlenon opanok sakín ijuak omik Enoc?

Okseki lajtolttilistin:

1. *Xpoua Génesis 5:21-24, 27.*

a) ¿Kenon onouikak Enoc iuan Jehovah? (Gén. 5:24).

b) ¿Akinon kijtous Biblia melak uejkaujitipan onen, niman kech xiuitl kipiaya ijuak omik? (Gén. 5:27).

2. *Xpoua Génesis 6:5.*

¿Kenon melak otlaajtlatkauj ipan taltitpakaktli ijuak omik Enoc, niman kenon noijki panoua ipan yejuin tonaltin? (2 Tim. 3:13).

3. *Xpoua Hebreos 11:5, NM.*

¿Katlajua ikualneskayo Enoc “okiypolpakti toTajtsin”, niman kenon okisato? (Gén. 5:22).

4. *Xpoua Judas 14, 15.*

¿Kenon akin kichuij ken Cristo uelis kixkopinas-kej yolchikaualis Enoc ijuak teijliaj ika uajlas Armagedón? (2 Tim. 4:2; Heb. 13:6).

Historia 8

Uejkapamej tlakamej ipan taltitpakaktli

1. ¿Tlenon opanok ijuak sekimej iluikaktekitkej okitokakej Satanás?

2. ĴTleka sekimej iluikaktekitkej okikaukej intekiyo ipan iluikak niman ouajtemokej ipan taltitipaktli?

3. ĴTleka xkuajli ika iluikaktekitkej ouajlakej ipan taltitipaktli niman onochiujkej taltitipakchanekej?

4. ĴTleka xijki katkaj ken oksekimej kokonej inkoneuan iluikaktekitkej?

5. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ĵtlenon okichiuje inkoneuan iluikaktekitkej iĵkuak onochiujkej uejkapamej?

6. Sakin iĵkuak omik Enoc, ĵakinon tlatatl yolkuajli onen ipan taltitipaktli, niman tleka kitlasojtlaya toĴajtsin?

Okseki tlaĵtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 6:1-8.*

ĴTlenon kiĵtousa Génesis 6:6 itech tlen uelis kima-chilis Jehová iĵkuak kita tlen tikchiuj? (Sal. 78: 40, 41; Pro. 27:11).

2. *Xpoua Judas 6.*

ĴKenon techpaleuiya iĵkuak tikilnamikij iluikaktekitkej akin "okuajkauĵteujkej iluikak kampa chanti-yaj"? (1 Cor. 3:5-9; 2 Ped. 2:4, 9, 10, NM).

Historia 9

Noé kichijchiua se akajli

1. ĴKechmej ichanejkauan katkaj Noé, niman kenon intoka katka yeyimej ikoneuan?

2. ĴTlenon okijli toĴajtsin makichijchiua Noé tlen xakaj kixmatiya, niman tleka?

3. ĴTlenon okichiuje taltitipakchanekej iĵkuak Noé okiminojnots itech akajli?

4. ĴTlenon okijli toĴajtsin makichiu Noé ika yolka-mej?

5. Iĵkuak toĴajtsin okitsauk akajli, ĵtlenon okichiuje katkaj Noé niman ichanejkauan?

Okseki tlaĵtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 6:9-22.*

a) ĴTlenon okipaleui Noé niman iĵkon manochiua se kuajli itekipanojkauj toĴajtsin? (Gén. 6:9, 22).

b) ĴTlenon kinemilia Jehová iĵkuak nouisokilo, niman kenon yejuin techpaleuiya iĵkuak tiktlapejpeniskej tlen tikmauisoskej? (Gén. 6:11, 12; Sal. 11:5).

c) ĴKenon uelis tikixkopinaskej Noé iĵkuak tikse-liaĵ tlanauatiltin itech ikalpan toĴajtsin? (Gén. 6:22; 1 Juan 5:3).

2. *Xpoua Génesis 7:1-9.*

ĴKenon techpaleuiya ika Jehová okitak Noé kenta se tlatatl yomelauak, maski tlaĵtlakole katka? (Gén. 7:1; Pro. 10:16; Isa. 26:7).

Historia 10

Ueyi Apachiulistli

1. ĴTleka xakaj ouel okalak iĵtik akajli iĵkuak opeuj kiyaui?

2. ĴKech tonajli niman yeuajli okichiuĵ Jehová ma-kiyaui, niman kech ueyi otlejkok atl?

3. ĴTlenon opanak ika akajli iĵkuak atl opeuj tlejko-ua niman opeuj apachiui nochi taltitipaktli?

4. ĴOmakiskej uejkapamej tlaĵamej ipan Apachiulistli? ĴTlenon ipan onochiuj intajuan?

5. ĴTlenon ipan onochiuj akajli iĵkuak opanak makijli metstli?

6. ĴTleka Noé okikauili makisa se kakalotl ipan akajli?

7. ĴKenon okimat Noé ika yotemoka atl?

8. Iĵkuak Noé niman ichanejkauan yopanakaj se xiuitl ika nemiyaj iĵtik akajli, Ĵtlenon okijli toĴajtsin makichiu Noé?

Okseki tlaĵtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 7:10-24.*

a) ĴAkinomej omijkej iĵkuak oapachiuilok ipan yejuin taltitipaktli? (Gén. 7:23).

b) Iĵkuak opanak Apachiulistli, ĵkech ouejkauj ika otemok atl? (Gén. 7:24).

2. *Xpoua Génesis 8:1-17.*

ĴKenon kiteititia Génesis 8:17 ika xonopatlak tlen toĴajtsin kineki kichiuas ipan taltitipaktli? (Gén. 1:22).

3. *Xpoua 1 Pedro 3:19, 20.*

a) ĴTlenon okimijikej ipan nochias iluikaktekitkej iĵkuak okseja oyajkej iluikak? (Jud. 6).

b) Itech tlen ipan onochiuj Noé niman ichanejkauan, ĵkenon techyolchikaua ika Jehová ueli kima-kixtia ikalpan? (2 Ped. 2:9).

Historia 11

Kachtopa akosamalotl

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ĵtlenon kachtopa okichiuĵ Noé iĵkuak okis itech akajli?

2. ĴTlen tlanauatijli toĴajtsin okimakak Noé niman ichanejkauan iĵkuak yopanak apachiulistli?

3. ĴTlenon okijto toĴajtsin xok kichiuas?

4. Iĵkuak tikitaskaj se akosamalotl, ĵtlenon noneki tikilnamikiskej?

Okseki tlaĵtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 8:18-22.*

a) ĴTlenon noneki tikchiuaskej aman, tla tikneĵi maajsi tlen "ajuiyak itech Dios"? (Efe. 5:2; Heb. 13:15, 16).

b) ĴTlenon kiĵtousa Jehová onka ipan iyoĵlo taltitipakchane, niman ika yejon, itech tlenon noneki toĵlajpiyaskej? (Gén. 8:21; Mat. 15:18, 19).

2. *Xpoua Génesis 9:9-17.*

a) ĴTlenon okijto Jehová xok kichiuas ika nochi tlen yoltika? (Gén. 9:10, 11).

b) ĴKech uejkauis tlaĵtolkualistli itech akosamalotl? (Gén. 9:16).

Historia 12

Kichijchiuaj se torre uejkapan

1. ¿Akinon katka Nemrod, niman tlenon kinemilia-ya toTajtsin itech yejua?
2. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tleka tlakamej kichijchiujo tokej tabiques?
3. ¿Tleka xkiyolpakitia Jehová tlen kichijchiujo tokej?
4. ¿Kenon xotekauili toTajtsin makichijchiuakan torre?
5. ¿Kenon okitokayotijkej yejon ueyikalpan, niman tlenon kijosnekiya itokayo?
6. ¿Tlenon okichijchiujo tlatitpakchanejkej ijkuak toTajtsin okichijchiujo maka manasikamatikan?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 10:1, 8-10.*
¿Kenon katka Nemrod, niman itech tlenon techijlia Biblia matotlajpiyakan? (Pro. 3:31).
2. *Xpoua Génesis 11:1-9.*
¿Tleka kinekiyaj kichijchiuaskej torre, niman tleka xkuajli onkisaskia? (Gén. 11:4; Pro. 16:18; Juan 5:44).

Historia 13

Abrahán, akin iuan nouika toTajtsin

1. ¿Kenon katkaj akin chantiyay ipan ueyikalpan Ur?
2. ¿Akinon yejon tlakatl akin nesi ipan tlaixkopinajli?
3. ¿Kemanon otlakat? ¿Kenon chantiya?
3. ¿Tlenon toTajtsin okinauati Abrahán?
4. ¿Tleka okixmatkej Abrahán kentla akin iuan nouika toTajtsin?
5. ¿Akinon iuan oyajkej Abrahán ijkuak okis itech Ur?
6. ¿Tlenon toTajtsin okijli Abrahán ijkuak oajsik Canaan?
7. ¿Tlenon toTajtsin okijli Abrahán ijkuak kipiaya 99 xiujtin?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 11:27-32.*
a) ¿Kenon noitayaj Abrahán niman Lot? (Gén. 11:27).
- b) Maski noijtoua ika Taré okinuikak ichanejkauan itech Canaan, ¿kenon tikmatstokej ika Abrahán yejua akin okinyekan, niman tleka okichijchiujo? (Gén. 11:31; Hech. 7:2-4).
2. *Xpoua Génesis 12:1-7.*
¿Kenon okiueyili Jehová tlajtolkualistli tlen okichijchiujo iuan Abrahán ijkuak yejua oajsik Canaan? (Gén. 12:7).
3. *Xpoua Génesis 17:1-8, 15-17.*
a) ¿Kenon okitokayopatlakej Abrán ijkuak kipiaya 99 xiujtin, niman tleka? (Gén. 17:5).
- b) ¿Tlen tlateochualistlin okijto Jehová kimakas Sara? (Gén. 17:15, 16).

4. Xpoua Génesis 18:9-19.

- a) Ipan Génesis 18:19, ¿tlenon kijtoua kipiya ika kichiuaskej tajtin? (Deu. 6:6, 7; Efe. 6:4).
- b) ¿Tlenon ipan inemilis Sara techititia ika xtlaj ue- lis tikiyanaskej itech Jehová? (Gén. 18:12, 15; Sal. 44:21).

Historia 14

Kitlatlataj itlaneltokil Abrahán

1. ¿Tlenon okijto toTajtsin kichiuas itech Abrahán, niman kenon onochiuj tlen okijli?
2. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿kenon okitlatlataj toTajtsin itlaneltokil Abrahán?
3. ¿Tlenon okichijchiujo Abrahán maski xkasikamatiya tleka toTajtsin kinauatiaya ijkon makichiuas?
4. ¿Tlenon opanok ijkuak Abrahán okixixti cuchillo tlen ika kimixtis ikoneuj?
5. ¿Kech ueyi katka itlaneltokil Abrahán itech toTajtsin?
6. ¿Tlenon toTajtsin okimakak Abrahán iuan ijkon makichiuas se uentli, niman kenon okichijchiujo?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 21:1-7.*
¿Tleka Abrahán okichiuii circuncisión ikoneuj ipan chikueyi tonajli? (Rom. 4:11; Hech. 7:8).
2. *Xpoua Génesis 22:1-18.*
¿Kenon okiteititi Isaac ika kitlakamatiya itaj Abrahán, niman kenon nochiuaskia yejuin ika tlayekapan itech Jesús? (Gén. 22:7-9; 1 Cor. 5:7; Fili. 2:8, 9).

Historia 15

Isiuauj Lot oontlachix tlakuittapan

1. ¿Tleka onoxelokej Abrahán niman Lot?
2. ¿Tleka Lot okitlapejpeni nemis Sodoma?
3. ¿Kenon katkaj akin chantiyay Sodoma?
4. ¿Tlenon okijlitoj Lot, omemej iluikaktekitkej?
5. ¿Tleka onokuap istatl isiuauj Lot?
6. ¿Tlenon tiuelij itech tlen ipan onochiuj isiuauj Lot?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 13:5-13.*
¿Tlenon tiuelij itech Abrahán ijkuak nonekis tik-yektlatliskej tlaueitlin tlen tikpiyay iuan oksekimej? (Gén. 13:8, 9; Rom. 12:10; Fili. 2:3, 4).
2. *Xpoua Génesis 18:20-33.*
Ijkuak tikitaj kenon Abrahán otlatjo iuan Jehová, ¿tleka uelis tikmatstokej ika ijkuak Jehová niman Jesús teyolkuitiskej kichiuaskej ika melajka-yotl? (Gén. 18:25, 26; Mat. 25:31-33).
3. *Xpoua Génesis 19:1-29.*
a) Ijkon ken nesi itech tlen yotikitakej, ¿tlenon ki-nemilis toTajtsin ijkuak tlakamej kileuiyay tlakamej? (Gén. 19:5, 13; Lev. 20:13).

b) Lot iuan Abrahán, ¿kenon tlamantik noso sejneca okitlakamatkej toTajtsin, niman tlenon techmach-tia? (Gén. 19:15, 16, 19, 20; 22:3).

4. *Xpoua Lucas 17:28-32.*

¿Kenon kitaya isiauij Lot tlen patioj kipiaya, niman tlenon tiuelij itech yejon? (Luc. 12:15; 17:31, 32; Mat. 6:19-21, 25).

5. *Xpoua 2 Pedro 2:6-8.*

Tla tiknekiy tikchiuaskej ken Lot, ¿kenon tikitaskkej xkuajli tlanemilijli tlen kipiayaj taltitpakchanekej? (Eze. 9:4; 1 Juan 2:15-17).

Historia 16

Isaac kinextia se kuajli isiauij

1. ¿Akinon yejon siuatl niman tlakatl akin nesij ipan tlaixkopinajli?
2. ¿Tlenon okichuij Abrahán niman ijkon okinextili ikoneuj se isiauij, niman tleka?
3. ¿Kenon okinankili Jehová teoyotl tlen itlakeual Abrahán okichuij?
4. ¿Tlenon okijto Rebeca ijkuak okitlajoltitkej tla kinekiya nonamiktis iuan Isaac?
5. ¿Tlenon okichuij oksejpa mayolpaki Isaac?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Génesis 24:1-67.*
- a) ¿Katlejua kualneskayomej okiteititi Rebeca ijkuak okinamik itlakeual Abrahán kampa onkatka se pozo? (Gén. 24:17-20; Pro. 31:17, 31).
- b) ¿Tlenon kuajli tiuelij itech tlen Abrahán okichuij ipampa Isaac? (Gén. 24:37, 38; 1 Cor. 7:39; 2 Cor. 6:14).
- c) ¿Tleka noneki matikxelokan seki tonaltin iuan ijkon matitlanemilikan itech tlen tomachtiaj, ken kichuaya Isaac? (Gén. 24:63; Sal. 77:12; Fili. 4:8).

Historia 17

Ikniujtin kouatsitsintin sejnecamej noso tlamantikej

1. ¿Akinomej katkaj Esaú iuan Jacob, niman itech tlenon sejnecamej noso tlamantikej katkaj?
2. ¿Kech xiuitl kipiayaj Esaú iuan Jacob ijkuak omik inabuelo Abrahán?
3. ¿Tlenon okichuij Esaú tlen okinyolkoko itajuan?
4. ¿Tleka Esaú okitlaueilitak ikniuj Jacob?
5. ¿Tlenon okinauati Isaac makichuia ikoneuj Jacob?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Génesis 25:5-11, 20-34.*
- a) ¿Tlenon okijto Jehová panoskia itech ikoneuan Rebeca? (Gén. 25:23).
- b) ¿Kenon tlamantik noso sejneca tlanemiliayaj Jacob iuan Esaú itech tlateochualistli tlen Isaac temakaskia? (Gén. 25:31-34).

2. *Xpoua Génesis 26:34, 35; 27:1-46, niman 28:1-5.*

a) ¿Kenon okiteititi Esaú ika xkitlasojkaitaya tlen ualeua itech toTajtsin? (Gén. 26:34, 35; 27:46).

b) Tla Jacob kinekiya kiselis itlateochualis toTajtsin, ¿tlenon okijli Isaac makichuia? (Gén. 28:1-4).

3. *Xpoua Hebreos 12:16, 17.*

Ijkon ken ipan onochuij Esaú, ¿tlenon noijki uelis inpan nochuias akin xkitlasojkaitaj tlen ualeua itech toTajtsin?

Historia 18

Jacob yauj Harán

1. ¿Akinon yejon ichpochtli akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman tlen okichuij Jacob ipampa?
2. ¿Tlenon okinek kichuias Jacob niman ijkon ueliskia iuan nonamiktis Raquel?
3. ¿Tlenon okichuij Labán ijkuak oajsik tonajli ika nonamiktiskiaj Jacob iuan Raquel?
4. ¿Tlenon okichuij Jacob niman ijkon ouel ononamikti iuan Raquel?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Génesis 29:1-30.*
- a) Maski Labán okikajkayauj, ¿kenon okiteititi Jacob ika yolkuajli katka, niman tlenon tiuelij itech tlen okichuij? (Gén. 25:27; 29:26-28; Mat. 5:37).
- b) ¿Kenon nesi itech Jacob ika tlamantik noso sejneca ijkuak yakaj melauak tiktlaosojtlas niman ijkuak san tiknekis timonamiktis? (Gén. 29:18, 20, 30; Cant. de Cant. 8:6).
- c) ¿Akinomej nauimej siuamej noijki katkaj ichanejkauan Jacob niman sakin imiuan okinpix ikoneuan? (Gén. 29:23, 24, 28, 29).

Historia 19

Miyekej ichanejkauan Jacob

1. ¿Kenon intoka katka chikuasen ikoneuan Jacob tlen okipix iuan kachtopa isiauij, Lea?
2. ¿Katlejua ome ikoneuj okipix Jacob iuan Zilpá, itlakeual Lea?
3. ¿Kenon intoka katka ome ikoneuj tlen Jacob okipix iuan Bilhá, itlakeual Raquel?
4. ¿Katlejua ome ikoneuj okipix Raquel, san ika, tlen opanok ijkuak okitlakatili Benjamín?
5. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿kechmej ikoneuan okipix Jacob, niman kenon itoka kalpan tlen okis itech?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Génesis 29:32-35; 30:1-26, niman 35:16-19.* Ken tikitaj itech ikoneuan Jacob, ¿kenon kintokayotiaij iyueujkaj kokonej hebreos?
2. *Xpoua Génesis 37:35.* Maski Biblia san kiteneua Dina, ¿kenon tikmatstokej ika Jacob okipix oksekimej ikoneuan siuamej? (Gén. 37:34, 35).

Historia 20

Dina nokalaktia ipan tlauejli

1. ¿Tleka xkinekiya Abrahán niman Isaac manonamiktikan ikoneuan iuan akin chantiyay Canaán?
2. ¿Kipaktiaya Jacob, ika manouika Dina imiuan ichpokamej cananeas?
3. ¿Akinon yejon tlakatl tlen nesi ipan tlaixkopinajli akin kontlatlatstika Dina, niman tlenon xkuajli okichiuihl?
4. ¿Tlenon okichiuwek Simeón iuan Levi (iknuiuan Dina) ijkuak okimatkej tlen opatok?
5. ¿Okuelitak Jacob tlen okichiuwek Simeón iuan Levi?
6. ¿Kenon opeuj nochi tlauejli tlen okipixkej Jacob iuan ichanejkauan?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Génesis 34:1-31.*
- a) ¿Xkijto tleka tikmatstokej ika Dina xsan kemantika komintlapalouaya ichpokamej tlen chantiyay Canaán? (Gén. 34:1).
- b) ¿Tleka uelis tikijtoskej ika Dina okipix noijki tlajtlakojli ika okipijpinaujtikey niman xok ichpochtlit katka? (Gál. 6:7).
- c) ¿Kenon uelis kiteititiskiej ichpokamej niman telpokamej ika kinpaleuiya tlen ipan onochiuj Dina? (Pro. 13:20; 1 Cor. 15:33; 1 Juan 5:19).

Historia 21

José kitlaueilitaj iknuiuan

1. ¿Tleka José kinexikolitayaj iknuiuan, niman tlenon okichiuwek?
2. ¿Tlenon kinekij iknuiuan José kichiuihliskiej, san ika, tlenon kijtousa Rubén?
3. ¿Tlenon panoua ijkuak yejkot tlanemakakej ismaelitas?
4. ¿Tlenon kichiuaj iknuiuan José niman ijkon maki-nemili intaj ika itelpoch omik?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Génesis 37:1-35.*
- a) Akin kichiuaj ken Cristo, ¿kenon uelis noijki ken José, kimijliskiej akin tlayekanaj ijkuak xkuajli nochiua ipan tlanechikojli? (Gén. 37:2; Lev. 5:1; 1 Cor. 1:11).
- b) ¿Tleka iknuiuan José okinemakakej? (Gén. 37:11, 18; Pro. 27:4; Sant. 3:14-16).
- c) ¿Tlenon okichiuaj Jacob, tlen tinochimej tikchiuaj ijkuak yakaj miki? (Gén. 37:35).

Historia 22

Kitsakuaj José

1. ¿Kech xiuitl kipiya José ijkuak kuikaj Egipto, niman tlenon ipan nochiua ijkuak ompa ajsi?
2. ¿Tleka kitsakuaj José?
3. ¿Tlen tekitl kimakaj José ijkuak tsaujtika?

4. ¿Kenon kinpaleuiya José, akin katlitia Faraón niman akin kichijchiuilia pan, kampa tsaujtikej?
5. ¿Tlenon panoua ijkuak kisa akin katlitia Faraón?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Génesis 39:1-23.*
- Maski ipan itonaluan José xonkatka se tlanauatijli kampa toTajtsin kijtousaya ika xkuajli tla tiauil-nemis, ¿tleka José xonotekak iuan isiauj Potifár? (Gén. 2:24; 20:3; 39:9).
2. *Xpoua Génesis 40:1-23.*
- a) Xkijto tlenon okitemik akin katlitia Faraón niman kenon Jehová okichiuaj José makijto tlen kijtos-neki (Gén. 40:9-13).
- b) ¿Tlenon okitemik akin kichijchiua pan, niman tlenon kijtosnekiya? (Gén. 40:16-19).
- c) ¿Kenon noijki kichiuaj ken José, itlapejpenijkauan toTajtsin ipan yejuin tonaltin? (Gén. 40:8; Sal. 36:9; Juan 17:17; Hech. 17:2, 3).
- d) Itech tlen kijtousa Génesis 40:20, ¿kuajli tla tikil-uichiuihliskiej akin kaxiltia xiuitl? (Ecl. 7:1; Mar. 6:21-28).

Historia 23

Faraón kipiya ome itemik

1. ¿Tlenon ipan nochia Faraón ipan se yeuajli?
2. ¿Tleka akin katlitia Faraón kilnamiki José?
3. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon ome okitemik Faraón?
4. ¿Tlenon kijtousa José kijtosnekij tlen okitemik Faraón?
5. ¿Tleka José melak ueyixtika ipan Egipto maski xijkon ken Faraón?
6. ¿Tleka yauej Egipto iknuiuan José, niman tleka xkixmatij?
7. ¿Tlenon kilnamiki José tlen okitemijka, niman tlenon kasikamati?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Génesis 41:1-57.*
- a) ¿Kenon nochia José okichiuaj makiueyichiuakan Jehová? Niman, ¿tlenon uelij akin kichiuaj ken Cristo? (Gén. 41:16, 25, 28; Mat. 5:16; 1 Ped. 2:12).
- b) ¿Tleka tikijtouaj ika ijkuak melak otlatlak Egipto, noijki nochiuajtika aman ipan ikalpan Jehová, niman ijkuak xotlatlak noijki nochiuajtika aman ipan tlaneltokiltin xmelajkej? (Gén. 41:29, 30; Amós 8:11, 12).
2. *Xpoua Génesis 42:1-8 niman 50:20.*
- ¿Uelis itekipanokauan Jehová notlakuanketsaskej itech se tlakatl tla kampa chantij ijkon noteititia ika notlakaitaj? (Gén. 42:6).

Historia 24

José kintlatlata iknuiuan

1. ¿Tleka José kimijlia iknuiuan ika oichtakatlachia-toj Egipto?

2. ¿Tleka Jacob kikauiia Benjamín ikoneuj akin xokoyotl, mauia Egipto?
3. ¿Tleka kinextiaj icopa José tlachijchijutli ika plaza ipan ikostal Benjamín?
4. ¿Tlenon kinekiya kichiuas Judá niman ijkon maka manokaua Benjamín ne Egipto?
5. ¿Itech tlenon yonopatlakej ikniuan José?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 42:9-38*.
Itlajtoluan José tlen uajlauej ipan Génesis 42:18, ¿tleka melak kuajli tla kilnamikij akin kipiyaj se ueyi tekittl ipan ikalpan Jehová ipan yejuin tonaltin? (Neh. 5:15; 2 Cor. 7:1, 2).
2. *Xpoua Génesis 43:1-34*.
a) Maski Rubén yejua akin yakatstiaya, ¿kenon nesi ika Judá yejua akin inampa tlajtouaya ikniuan? (Gén. 43:3, 8, 9; 44:14, 18; 1 Cró. 5:2).
- b) ¿Kenon José okintlatlatax ikniuan, niman tleka? (Gén. 43:33, 34).
3. *Xpoua Génesis 44:1-34*.
a) Pampa xkinekiya makixmatikan ikniuan, ¿kentla akinon onochiuj José? (Gén. 44:5, 15; Lev. 19:26).
- b) ¿Kenon okiteititijkej ikniuan José ika xok kinexikolitayaj? (Gén. 44:13, 33, 34).

Historia 25

Ichanejkauan José onchantij Egipto

1. ¿Tlenon panoua ikuak José kimijlia ikniuan akinon yejua?
2. ¿Tlenon ika yolseuistli José kintomilia ikniuan?
3. ¿Tlenon kijtoua Faraón ikuak kikaki itech ikniuan José?
4. ¿Kechmej katkaj ichanejkauan Jacob ikuak ochantitij Egipto?
5. ¿Kenon okintokayotijkej ichanejkauan Jacob, niman tleka?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Génesis 45:1-28*.
Itech tlen ipan onochiuj José, ¿tlenon uelis kichiuas Jehová pampa kemantika tlajyoiuaj itekipanojkauan? (Gén. 45:5-8; Isa. 8:10; Fili. 1:12-14).
2. *Xpoua Génesis 46:1-27*.
¿Kenon Jehová okiyolchikauj Jacob ikuak yaya Egipto? (Gén. 46:1-4, nota).

Historia 26

Job xkikaua toTajtsin

1. ¿Akinon katka Job?
2. ¿Tlenon okinek kichiuas Satanás? ¿Okichiuj tlen kinekiya?
3. ¿Tlenon okikauil Jehová makichiuas Satanás, niman tleka?
4. ¿Tleka isiauu Job okijli "xkujuikaltl toTajtsin niman xmiki"? (Xkita tlaixkopinajli).

5. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿kenon Jehová okiteochiuj Job, niman tleka?
6. Tla tejuamej tiyolmelaujkanemij itech Jehová ken Job, ¿tlenon tlateochialistin tikselsiskej?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Job 1:1-22*.
Akin kichiuj ken Cristo, ¿kenon uelis noijki kichiuaskej ken Job ipan yejuin tonaltin? (Job 1:1; Fili. 2:15; 2 Ped. 3:14).
2. *Xpoua Job 2:1-13*.
Ijkuak Satanás okiatlatlatax Job, ¿kenon xijki otlanemili Job ken isiauu? (Job 2:9, 10; Pro. 19:3; Miq. 7:7; Mal. 3:14).
3. *Xpoua Job 42:10-17*.
a) Itech tlen okiseli Job, ¿tleka uelis tikijtoskej ika noijki ijkon okiseli tlateochialistin Jesús pampa xkeman okikauj toTajtsin? (Job 42:12; Fili. 2:9-11).
- b) Ika tikitaj kenon Job okiseli tlateochialistin pampa xokikauj toTajtsin, ¿kenon techyolchikaua? (Job 42:10, 12; Heb. 6:10; Sant. 1:2-4, 12; 5:11).

Historia 27

Se xkuajli tekiuaj tlanauatia Egipto

1. ¿Akinon yejon tlakatl akin nesi ipan tlaixkopinajli akin teuitektika, niman akinon kiuitektika?
2. ¿Tlenon inpan onochiuj israelitas sakín ikuak omik José?
3. ¿Tleka egipcios opeuj kinmakasij israelitas?
4. ¿Tlenon okinnauati Faraón yejon suamej akin kinpaleuiyaj suamej israelitas ikuak kintlakatilia-yaj inkoneuan?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Éxodo 1:6-22*.
a) ¿Kenon opeuj kichiuas Jehová tlen yokijlika Abrahán? (Éxo. 1:7; Gén. 12:2; Hech. 7:17).
- b) ¿Kenon okiteititijkej parteras israelitas ika kitlakaitayaj nemilistli? (Éxo. 1:17; Gén. 9:6).
- c) ¿Kenon okiteochiuj Jehová yejon parteras pampa nochipa oyolmelaujkanenkej? (Éxo. 1:20, 21; Pro. 19:17).
- d) Pampa Jehová yokijlika Abrahán ika itech ikoneuan uajnemiskia Temakixtijketl, ¿kenon okiteititi Satanás ika xkinekiya manochiuas yejon? (Éxo. 1:22; Mat. 2:16).

Historia 28

Moisés omakis ikuak konetsintli katka

1. ¿Akinon yejon konetsintli akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman akinon kaxilijitika imajpil?
2. ¿Tlenon okichiuj inan Moisés niman ijkon maka makimiktikan ikoneuj?
3. ¿Akinon yejuin suakoneti akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman tlenon okichiuj?

4. Ijkuak ichpoch Faraón okinexti konetsintli, ¿tlenon okijli Miriam?

5. ¿Tlenon okijto ichpoch Faraón, ijkuak otlayto iuan inan Moisés?

Okse tlajolttilistli:

1. *Xpoua Éxodo 2:1-10.*

Ijkuak Moisés konetsintli katka, ¿tlenon okimachtin inan, niman tlen neskayotl kinmaka tajtin ipan yejuin tonaltin? (Éxo. 2:9, 10; Deu. 6:6-9; Pro. 22:6; Efe. 6:4; 2 Tim. 3:15).

Historia 29

Tleka ocholoy Moisés

1. ¿Kenon onskalti Moisés? Niman, ¿tlenon kimatiya itech itajuan?

2. ¿Tlenon okichuij Moisés ijkuak kipiaya 40 xuijtin?

3. ¿Tlenon okijli Moisés se israelita akin teuisokiya, niman kenon okinankili?

4. ¿Tleka ocholoy Moisés itech Egipto?

5. ¿Kenon oyaj Moisés, niman akinon okixmat ompa?

6. ¿Tlenon okichuij Moisés ipan 40 xuijtin kech onen Madián?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Éxodo 2:11-25.*

Maski onomachtli Egipto, ¿kenon okiteititi Moisés ika xkeman okikauj Jehová niman israelitas? (Éxo. 2:11, 12; Heb. 11:24).

2. *Xpoua Hechos 7:22-29.*

¿Tlenon tiueli itech Moisés ijkuak san iselti okinek kinmakixtis israelitas itech Egipto? (Hech. 7:23-25; 1 Ped. 5:6, 10).

Historia 30

Uitskojtl tlen tlikuitika

1. ¿Kenon itoka tepetl tlen nesi ipan tlaixkopinajli?

2. ¿Tlenon okitak Moisés tlen xkeman panouaya, ijkuak oyaj ipan tepetl iuan iborregos?

3. ¿Tlenon okijto tlen okakistik itsajlan uitskojtl, niman akinon otlayto?

4. ¿Kenon otlanankili Moisés ijkuak toTajtsin okijli makixiti Ikalpan itech Egipto?

5. ¿Tlenon toTajtsin okijli Moisés matenankili tla ki-tlajoltli ajakin okontitlan?

6. ¿Kenon teititiskia Moisés ika toTajtsin okititlan?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Éxodo 3:1-22.*

Ijkuak tikitaj ika toTajtsin okipaleui Moisés, ¿kenon techpaleuiya yejon ijkuak kemantika tikmachilij ika xtiueliskej tikchiuaskej se tektil tlen techmaka Jehová? (Éxo. 3:11, 13; 2 Cor. 3:5, 6).

2. *Xpoua Éxodo 4:1-20.*

a) ¿Kenon okipatlak itlanemilil Moisés ijkuak ochantito Madián 40 xuijtin, niman tlenon kinmach-

tia akin kinekij kipiayaskej se tektil ipan tlanechi-kojli? (Éxo. 2:11, 12; 4:10, 13; Miq. 6:8; 1 Tim. 3:1, 6, 10).

b) Maski Jehová techyektallia ika tlayekankej, ¿tlenon uelis tikchiaskej ijkuak tikitaj tlen ipan onochuij Moisés? (Éxo. 4:12-14; Sal. 103:14; Heb. 12:4-11, NM).

Historia 31

Moisés iuan Aarón yauej itech Faraón

1. ¿Tlenon okinemilijkej israelitas ijkuak Moisés iuan Aarón okichuijkej milagros?

2. Moisés iuan Aarón, ¿tlenon okijlikej Faraón, niman kenon okinnankili?

3. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon opanak ijkuak Aarón okitlajlak itlakouj?

4. ¿Kenon Jehová okititi Faraón, iueyilis? Niman, ¿tlenon okijto Faraón?

5. ¿Tlenon opanak sakín ijkuak onochuij majtlaktli tlajyouilistli?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Éxodo 4:27-31 niman 5:1-23.*

¿Tlenon okijtosnek Faraón ijkuak okijto: “Xnikixmati Jehová”? (Éxo. 5:2; 1 Sam. 2:12; Rom. 1:21).

2. *Xpoua Éxodo 6:1-13, 26-30.*

a) ¿Tlenon kijtosneki ijkuak noijtoua ika Jehová xno-teititiya itech Abrahán, Isaac niman Jacob? (Éxo. 3:13, 14; 6:3; Gén. 12:8).

b) ¿Tlenon tikmachilij ijkuak tikitaj ika Jehová okiteitilti Moisés, maski yejua kimatiya ika xueliskia kichiuaskia yejon tektil tlen kimakayaj? (Éxo. 6:12, 30; Luc. 21:13-15).

3. *Xpoua Éxodo 7:1-13.*

a) Ijkuak Moisés iuan Aarón oyajkej ika yolchikaua-listli itech Faraón okijlotl tlen Jehová kichiuliskia, ¿tlenon kinmachtia itekipanojkauan toTajtsin ipan yejuin tonaltin? (Éxo. 7:2, 3, 6; Hech. 4:29-31).

b) ¿Kenon okiteititi Jehová ika san yejua nochi ueli kichiu, xijkon ken tajtsitsintin egipcios? (Éxo. 7:12; 1 Cró. 29:12).

Historia 32

Majtlaktli tlajyouilistin

1. Xkimita tlaixkopinaltin, niman xkijto tlenon no-chuijtika ipan se, ome niman yeji tlajyouilistli tlen Jehová okititlanili Egipto.

2. ¿Tleka sejnেকে নো তলান্টিকৈ কাকৈ কাক-তপা yeji tlajyouilistin itech oksekimej?

3. ¿Katlejua tlajyouilistli nauí, makuijli niman chikuasen?

4. ¿Katlejua ika chikome, chikueyi niman chiknauí?

5. ¿Tlenon okijto Jehová makichiuakan israelitas ijkuak xkintitlaniliya tlajyouilistli majtlaktli?

6. ¿Katlejua tlajyouilistli majtlaktli, niman tlenon opanak sakín?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Éxodo 7:19-8:23.*

a) Maski teopixkej chanejkej Egipto akin nanaualtin katkaj, ouel okichiujkej ome tlajyouilistin tlen Jehová okichiuj, ¿tlenon okasikamatkej ipan okseki tlajyouilistin? (Éxo. 8:18, 19; Mat. 12:24-28).

b) ¿Kenon okiteititi Jehová ipan tlajyouilistli naui, ika ueli kipaleuiya ikalpan? Niman, ¿kenon yejuin kipaleuiya aman ikalpan toTajtsin ika sa achijtsin poliui ijkuak yejkos “melak ueyi tlajyouilistli”? (Éxo. 8:22, 23; Apo. 7:13, 14; 2 Cró. 16:9).

2. *Xpoua Éxodo 8:24; 9:3, 6, 10, 11, 14, 16, 23-25, niman 10:13-15, 21-23.*

a) Itch majtlaktli tlajyouilistli, ¿kenon ones ika onkatka ome grupos, niman kenon techpaleuiya pampa tikmatij ika aman onka yejon ome grupos? (Éxo. 8:10, 18, 19; 9:14).

b) ¿Kenon techpaleuiya Éxodo 9:16 matikasikamatikan tleka Jehová kikauilia manemi Satanás? (Rom. 9:21, 22).

3. *Xpoua Éxodo 12:21-32.*

¿Kenon okichiuj mamakisakan miyekej ijkuak kipalnotijkej Pascua, niman tlenon okijtosnek panoskia ika tlayekekapan? (Éxo. 12:21-23; Juan 1:29; Rom. 5:18, 19, 21; 1 Cor. 5:7).

Historia 33

Panouaj itlajkotian mar Rojo

1. ¿Kechmej tlakamej israelitas, siuamej iuan kokonej okiskej itech Egipto, niman akinon imiuan okiskej?

2. ¿Tlenon okinemili Faraón sakín, ijkuak yokinkauili makisakan israelitas, niman tlenon okichiuj?

3. ¿Tlenon okichiuj Jehová niman ijkon xokinkauili egipcios makimasikan israelitas?

4. ¿Tlenon opanok ijkuak Moisés okontekets itlakouj ipan mar Rojo, niman tlenon okichiujkej israelitas?

5. ¿Tlenon opanok ijkuak egipcios kinekiyaj kominajisisej israelitas ipan mar?

6. ¿Kenon okiteititijkej israelitas ika melak pakiyaj niman kitlasojkamachiliayaj Jehová ika okinmakixiti?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Éxodo 12:33-36.*

¿Kenon okichiuj Jehová makiselikan tlateochiualistli israelitas pampa miyek xiuitl okintekitiltijkej Egipto? (Éxo. 3:21, 22; 12:35, 36).

2. *Xpoua Éxodo 14:1-31.*

¿Kenon kinpaleuiya itekipanojkauan toTajtsin tlajoltin tlen uajnestiuij ipan Éxodo 14:13 niman 14, pampa iyej kotika Armagedón? (2 Cró. 20:17; Sal. 91:8).

3. *Xpoua Éxodo 15:1-8, 20, 21.*

a) ¿Tleka noneki itekipanojkauan Jehová makiueyichuakan ika tlakuikajli? (Éxo. 15:1, 2; Sal. 105:2, 3; Apo. 15:3, 4).

b) Ijkuak Miriam niman oksekimej siuamej onokui-maktij ipan mar Rojo, ¿tlenon kinmakitia siuamej akin kichuaj ken Cristo? (Éxo. 15:20, 21; Sal. 68:11).

Historia 34

Yenkuik tlakuajli

1. ¿Tlenon kisentlalijtokej taltikpakchanejkej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman kenon itoka?

2. ¿Kenon kimijlia Moisés makisentalikan maná?

3. ¿Tlenon kimijlia Jehová makichuakan israelitas ipan tonajli chikuasen, niman tleka?

4. ¿Tlen malagro kichua Jehová, ijkuak kejeuaj maná hasta ipan tonajli chikome?

5. ¿Kech ouejkauj Jehová kitlakualtia ikalpan ika maná?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Éxodo 16:1-36 niman Números 11:7-9.*

a) ¿Tlenon kijtowa Éxodo 16:8 ika noneki matikin-tlakaitakan akin kiseliay se tekitl ipan tlanechikojli? (Heb. 13:17).

b) ¿Kenon mojmostla okinmilnamiktijkej israelitas ipan tlaualaktli ika nonekiya makinpaleui Jehová? (Éxo. 16:14-16, 35; Deu. 8:2, 3).

c) Itch tlen okijto Jesús, ¿tlenon kijtosomekiya maná, niman kenon techpaleuiya “pan yejuan ne iluikak ualejtikaj”? (Juan 6:31-35, 40).

2. *Xpoua Josué 5:10-12.*

¿Kech xiuitl israelitas okikuajkej maná, kenon okintlatlatakej ika yejuin, niman tlenon tiuelij? (Éxo. 16:35; Núm. 11:4-6; 1 Cor. 10:10, 11).

Historia 35

Jehová kitemaka itlanauatiluan

1. Ijkuak yopanok kanaj ome metstli ika youajkiskaj Egipto, ¿kanon onokaujkej israelitas?

2. ¿Tlenon kineki Jehová makichua ikalpan, niman tlenon kijtouwaj israelitas?

3. ¿Tleka Jehová kimaka Moisés ome tetl patlauak?

4. Maski okinmakakej Majtlaktli Tlanauatiltin, ¿katilejua okseki tlanauatiltin okinmakak Jehová israelitas?

5. ¿Katlejua okijto Jesucristo ome tlanauatiltin melak uejueyimej?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Éxodo 19:1-25; 20:1-21; 24:12-18, niman 31:18.*

¿Kenon techpaleuiyaj tlajoltin tlen uajlauej ipan Éxodo 19:8 matikasikamatikan tlenon kijtosomeki timosentemakas itech Jehová? (Mat. 16:24; 1 Ped. 4:1-3).

2. *Xpoua Deuteronomio 6:4-6; Levítico 19:18, niman Mateo 22:36-40.*

¿Kenon kiteititijaj akin kichuaj ken Cristo ika kitlasojtaj toTajtsin iuan tlaaltikpakchanejkej? (Mar. 6:34; Hech. 4:20; Rom. 15:2).

Uakaxkonetl tlachijchiujtli ika oro

1. ¿Tlenon kichiuotokej akin nemij ipan tlaixkopinajli, niman tleka?
2. ¿Tleka kualantika Jehová, niman tlenon kichuia Moisés ikuak kita tlen kichiuotokej taltikpakchanejkej?
3. ¿Tlenon kinnauatia Moisés makichiuakan seki-mej tlakamej?
4. ¿Tlenon techmachtia yejuin tlen opanok?

Okseki tlajtoltistilin:

1. *Xpoua Éxodo 32:1-35.*
  - a) ¿Kenon techititia tlen yotikitakej itech tlen kine-milia Jehová ikuak noneloua tlaneltokijli tlen melauak iuan tlen xmelauak? (Éxo. 32:4-6, 10; 1 Cor. 10:7, 11).
  - b) ¿Kenon noneki notlajpiyaskej akin kichiuaj ken Cristo ikuak kitlapejpeniaj itech tlen nopolaktiaj, tlen tlatotsotnaji kikakij noso ikuak nijtotiaj? (Éxo. 32:18, 19; Efe. 5:15, 16; 1 Juan 2:15-17).
  - c) ¿Kenon okiteititijkej levitas se kuajli neskeyotl ij-kuak okinejkej manochuia tlen melaktik? (Éxo. 32:25-28; Sal. 18:25).

Historia 37

Kajli kampa kiueyichiuaj toTajtsin

1. ¿Kenon itoka tlen onka ipan tlaixkopinajli, niman tlenon nochiua ompa?
2. ¿Tleka Jehová okijli Moisés ika ikuak kichijchi-uaskiaj kajli, maueli makejkuanikan?
3. ¿Tlenon katka yejon caja tlen onka ipan cuartito ijtik kajli, niman tlenon kipiya?
4. ¿Akinon kitlapejpenia Jehová kentla ueyi teopix-ki, niman tlen tekittl kichiuaj?
5. Ijtik kajli, ¿tlenon yeyi tlemach onka ipan ueyi cuarto?
6. ¿Tlenon ome tlemach onka ikiauatenko taberná-culo, niman kenon kintekitiltiaj?

Okseki tlajtoltistilin:

1. *Xpoua Éxodo 25:8-40; 26:1-37; 27:1-8, niman 28:1.* ¿Tlenon kijtosnekiya querubines tlen onkatkaj ipan “caja tlen tetlalnamiakia tlajtolkaualistli”? (Éxo. 25:20, 22; Núm. 7:89; 2 Rey. 19:15).
2. *Xpoua Éxodo 30:1-10, 17-21; 34:1, 2, niman Hebreos 9:1-5.*
  - a) ¿Tleka Jehová okimijli teopixkej ika nonekiya makichipauakan innakayo akin tekitiyaj ipan taberná-culo, niman kenon techpaleuiya yejuin? (Éxo. 30:18-21; 40:30, 31; Heb. 10:22).
  - b) ¿Tlenon kiteititia Pablo ika tabernáculo niman Tlanauatijli tlen okimakakej Moisés xok nonekiya manotlakamati, ikuak yeja okintlajkuilouilij he-breos? (Heb. 9:1, 9; 10:1).

Doce ichtakatlachixkej

1. ¿Ken tikita yejuin imakojo uvas tlen nesi ipan tlaixkopinajli? ¿Kanon okinkuitoj?
2. ¿Tleka Moisés kintitlani doce tlakamej maichta-katlachiatij Canaan?
3. ¿Tlenon kijtougaj majtlaktli akin oichtakatlachia-toj ikuak nokuepaj itech Moisés?
4. ¿Kenon omemej akin oichtakatlachiatoj kiteititiaj ika tlaneltokaj itech Jehová, niman kenon intoka?
5. ¿Tleka kualani Jehová, niman tlenon kijlia Moisés?

Okseki tlajtoltistilin:

1. *Xpoua Números 13:1-33.*
  - a) ¿Akinon okintlapejpenijkej maichtakatlachiatij Canaan, niman tlenon ouel okitakej? (Núm. 13:2, 3, 18-20).
  - b) ¿Tleka xijki tlanemiliayaj Josué niman Caleb ken oksekimej akin oichtakatlachiatoj, niman tlenon techmachtia yejuin? (Núm. 13:28-30; Mat. 17:20; 2 Cor. 5:7).
2. *Xpoua Números 14:1-38.*
  - a) ¿Kenon techpaleuiya tlen okichiuajkej israeli-tas, maka tikinteteneuaskej akin kintlalia Jeho-vá matlayekanakan ipan tlanechikojli? (Núm. 14:2, 3, 27; Mat. 25:40, 45; 1 Cor. 10:10).
  - b) ¿Kenon teititia Números 14:24 ika Jehová kint-lasojtla nochimej itekipanojkauan? (1 Rey. 19:18; Pro. 15:3).

Historia 39

Itlakouj Aarón xochiyoua

1. ¿Akinon kixnamikij itlayekanalis Moisés iuan Aarón, niman tlenon kijliaj Moisés?
2. ¿Tlenon kijlia Moisés makichiuakan Coré ni-man 250 akin iuan nemij?
3. ¿Tlenon Moisés kimijlia israelitas, niman tlen pa-noua ikuak tlami kimijlia?
4. ¿Tlenon inpan nochiua Coré niman 250 akin iuan nemij?
5. ¿Tlenon kichuia Eleazar, ikoneuj Aarón, ika tlen tlapojkixtiyaj akin omijkej, niman tleka?
6. ¿Tleka kichuia Jehová maxochiyokisa itlakouj Aarón? (Xkita tlaixkopinajli).

Okseki tlajtoltistilin:

1. *Xpoua Números 16:1-49.*
  - a) ¿Tlenon okichiuaj Coré niman akin iuan nemij, niman tleka yejon okijtosnek ika kixnamikij Jeho-vá? (Núm. 16:9, 10, 18; Lev. 10:1, 2; Pro. 11:2).
  - b) ¿Tlen tlanemilijli xkuajli okipixkej Coré ni-man 250 “akin tlayekanaj ipan Israel”? (Núm. 16:1-3; Pro. 15:33; Isa. 49:7).

2. *Xpoua Números 17:1-11 niman 26:10.*

- a) ¿Tlenon okijtosnek ika itlakouj Aarón oxochiyouak, niman tleka okijto Jehová makejyeuakan ipan caja tlen tetlalnamiaktia tlajtolkaualistli? (Núm. 17: 5, 8, 10).
b) ¿Tlenon techmachtia tlen ipan onochiuj itlakouj Aarón? (Núm. 17:10; Hech. 20:28; Fili. 2:14; Heb. 13:17).

Historia 40

Moisés kiuteki tetl

1. ¿Kenon Jehová kintlajpiya israelitas ijkuak nemij ipan tlaluakti?
2. ¿Tlenon xkueltaj israelitas ijkuak nemij Qadés?
3. ¿Kenon Jehová kinmaka atl israelitas niman in-yolkauan?
4. ¿Akinon yejon tlakatli ipan tlaixkopinajli akin nomajpilujitka, niman tleka ijkon kichiuá?
5. ¿Tleka Jehová kikualania tlen kichiuaj Moisés iuan Aarón, niman kenon kinkaulia matlajyouikan?
6. ¿Tlenon panoua ipan tepetl Hor, niman akinon kitaliaj kentla ueyi teopixi itech israelitas?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Números 20:1-13, 22-29 niman Deuteronomio 29:5.*
a) ¿Tlenon tiuelij itech kenon Jehová okintlajpax israelitas ipan tlaluakti? (Deu. 29:5; Mat. 6:31; Heb. 13:5; Sant. 1:17).
b) ¿Kenon okitak Jehová ijkuak Moisés iuan Aarón xokiuayichijkej imixpan israelitas? (Núm. 20:12; 1 Cor. 10:12; Apo. 4:11).
c) ¿Kenon okiseli Moisés ijkuak Jehová okimelajkatali niman tlenon tiuelij? (Núm. 12:3; 20:12, 27, 28; Deu. 32:4; Heb. 12:7-11).

Historia 41

Kouatl tlachijchiujtli ika cobre

1. ¿Tlenon mamatilujitka ipan kojtlí tlen nesi ipan tlaixkopinajli, niman tleka Jehová okijli Moisés ompa makitlali?
2. ¿Kenon kiteititaj tlaltikpakchanejkej ika xkitlasojkamatij tlen toTajtsin yokichij inpampa?
3. ¿Tlenon kitlajtlanilaj Moisés ijkuak Jehová kintitlanilia kouamej tlen ika kinkaulia matlajyouikan israelitas?
4. ¿Tleka Jehová kijlia Moisés makichijchiua se kouatl ika cobre?
5. ¿Tlenon techmachtia tlen yotikitakej?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Números 21:4-9.*
a) ¿Tlenon techmachtia ijkuak tikitaj ika israelitas tlemach xkuajli okijtokej itech tlen Jehová kinmakaya? (Núm. 21:5, 6; Rom. 2:4).

- b) Ijkuak yopanoka miyek xiujtín, ¿kenon okitekitiltijkej israelitas kouatl tlachijchiujtli ika cobre, niman tlenon okichij tekiuaj Ezequías? (Núm. 21:9; 2 Rey. 18:1-4).

2. *Xpoua Juan 3:14, 15.*

- ¿Kenon okiteititi ika Jesucristo mikiskia ipan se kojtlí melaktik ijkuak okitalijkej kouatl tlachijchiujtli ika cobre ipan se kojtlí? (Gál. 3:13; 1 Ped. 2:24).

Historia 42

Se siuapoloko tlajtjoua

1. ¿Akinon Balac, niman tleka tlatitlani makitejtemotij Balaam?
2. ¿Tleka noteka ipan ojtli iyolkauj Balaam?
3. ¿Tlenon kikaki Balaam kijtjoua iyolkauj?
4. ¿Tlenon se iluikaktekitketl kijlia Balaam?
5. ¿Tlenon panoua ijkuak Balaam kijejyekoua kijtos tlen xkuajli inpan manochiua israelitas?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Números 21:21-35.*
¿Tleka israelitas okintlankej Sehón, tekiuaj itech amorreos, niman Og, tekiuaj itech Basán? (Núm. 21: 21, 23, 33, 34).
2. *Xpoua Números 22:1-40.*
¿Tleka Balaam kinekiya kijtos tlen xkuajli inpan manochiua israelitas, niman tlenon techmachtia itech tlen opanok? (Núm. 22:16, 17; Pro. 6:16, 18; 2 Ped. 2:15; Jud. 11).
3. *Xpoua Números 23:1-30.*
Maski Balaam tlajtjouaya kentla se itekipanojkuaj Jehová, ¿kenon okiteititi itech tlen okichij ika xijkon katka? (Núm. 23:3, 11-14; 1 Sam. 15:22).
4. *Xpoua Números 24:1-25.*
¿Kenon kichikaua totlaneltokil itech tlen kineki kichiuas Jehová yejuin tlen kemach otikitakej? (Núm. 24:10; Isa. 54:17).

Historia 43

Josué peua tlayekana

1. ¿Akinomej yejon omemej tlakamej akin nemij iuan Moisés ipan tlaixkopinajli?
2. ¿Tlenon Jehová kijlia Josué?
3. ¿Tleka Moisés tlejkoua ipan ikuatipan tepetl Nebo, niman tlenon kijlia Jehová?
4. ¿Kech xiuitl kipiya Moisés ijkuak miki?
5. ¿Tleka israelitas noyolkokouaj, san ika, tleka kipiya ika pakiskej?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Números 27:12-23.*
¿Tlen tekiltl Jehová okimakak Josué, niman kenon nesi aman ika Jehová notekipachoua inpampa Ikallapan? (Núm. 27:15-19; Hech. 20:28; Heb. 13:7).

2. *Xpoua Deuteronomio 3:23-29.*

¿Tleka Jehová xokinkauili Moisés iuan Aarón malakikani ipan Tlajli tlen yokijtoka kinmakas, niman tlenon techmactia? (Deu. 3:25-27; Núm. 20:12, 13).

3. *Xpoua Deuteronomio 31:1-8, 14-23.*

Ijkuak Moisés okimijli israelitas ika xkalakiskia Canaán, ¿kenon ones itech tlen okijto, ika okiteititi yol-yemanilistli ijkuak Jehová okimelajkatlali? (Deu. 31:6-8, 23).

4. *Xpoua Deuteronomio 32:45-52.*

¿Kenon noneki matechpaleui iTlajtol toTajtsin ipan tonemilis? (Deu. 32:47; Lev. 18:5; Heb. 4:12).

5. *Xpoua Deuteronomio 34:1-12.*

Maski Moisés xkeman okitak Jehová, ¿kenon techtitia Deuteronomio 34:10 itech kenon iuan nouikaya? (Éxo. 33:11, 20; Núm. 12:8).

Historia 44

Rahab kinmiyana ihtakatlachixkej

1. ¿Kanon chanti Rahab?

2. ¿Akinomej yejon omemej tlakamej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman tleka nemij Jericó?

3. ¿Tlenon kinauatia tekiuaj itech Jericó makichua Rahab, niman tlenon kinankilia yejua?

4. ¿Kenon kinpaleuiya Rahab yejon tlakamej, niman tlenon kintlajtlanilia makichuakan ipampa?

5. ¿Tlenon kijliaj Rahab kichuaskej ihtakatlachixkej ipampa?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Josué 2:1-24.*

¿Kenon onochiuj itlajtol Jehová tlen nesi ipan Éxodo 23:28, ijkuak israelitas kixnamikij Jericó? (Jos. 2:9-11).

2. *Xpoua Hebreos 11:31.*

¿Kenon techtitia tlen okichuij Rahab ika melak noneki matikipayakan tlaneltokijli? (Rom. 1:17; Heb. 10:39; Sant. 2:25).

Historia 45

Kipanauiyaj atentli Jordán

1. ¿Tlen milagro kichua Jehová niman ijkon israelitas mapanokan ipan atentli Jordán?

2. ¿Kenon kiteititiskia israelitas ika kipiyaj tlaneltokilistli niman ijkon ueliskiaj panoskej ipan Jordán?

3. ¿Tleka Jehová kijlia Josué makinkuiti doce temej itech atentli?

4. ¿Tlenon panoua ijkuak teopixkej uajkisaj itech Jordán?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Josué 3:1-17.*

a) Ken techtitia tlen yokitakej, ¿tlenon noneki tikchuaskej tla tiknekij tikseliskej itlapaleuilis iuan itlatechchualis Jehová? (Jos. 3:13, 15; Pro. 3:5; Sant. 2:22, 26).

b) ¿Kenon onkatka atentli Jordán ijkuak israelitas okipanauijkej niman ijkon oajsikej ipan Tlajli tlen toTajtsin yokijtoka kinmakas, niman kenon yejuin okiueyichuij itoka Jehová? (Jos. 3:15; 4:18; Sal. 66:5-7).

2. *Xpoua Josué 4:1-18.*

¿Tlenon okijtosnek doce temej tlen okinkixtijkej ipan Jordán niman okintlajlikej Guilgal? (Jos. 4:4-7).

Historia 46

Itepanuan Jericó

1. ¿Tlenon kinnauatia Jehová makichuakan ipan chikuaen tonajli soldados iuan teopixkej?

2. ¿Tlenon noneki makichuakan tlakamej ipan tonajli chikome?

3. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon panotika ika itepanuan Jericó?

4. ¿Tleka onka se mekatl chichiltik pilkatika ipan ventana?

5. ¿Tlenon kimijlia Josué makichuakan soldados ika taltikpakchanekej niman ueyikalpan, niman tlenon noneki makichuakan ika plata, oro, cobre niman hierro?

6. ¿Tlenon kinnauatiaj makichuakan ihtakatlachixkej?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Josué 6:1-25.*

a) Ken okichuijkej israelitas ijkuak okiueualojkej Jericó ipan tonajli chikome, ¿kenon noijki panoua ijkuak iteixpantijkauan Jehová tenojnotsaj ipan itlamian tonaltin? (Jos. 6:15, 16; Isa. 60:22; Mat. 24:14; 1 Cor. 9:16).

b) ¿Kenon onochiujkej teotlajtolitlin tlen onka ipan Josué 6:26 quinientos xiuitl sakín, niman tlenon techmactia itech itlajtoluan Jehová? (1 Rey. 16:34; Isa. 55:11).

Historia 47

Se israelita tlachtteki

1. ¿Akinon yejon tlakatl akin nesi ipan tlaixkopinajli kitlapachotika seki tlemach tlen okuajkuiteuj Jericó, niman akinomej kipaleuijtokej?

2. ¿Tleka melak xkuajli tlen okichuijkej Acán iuan ichanejkauan?

3. ¿Tlenon Jehová kijlia Josué ijkuak kitlajtolitia tleka okintlankej israelitas, ijkuak okixnamijkej Hai?

4. ¿Tlenon inpan nochua Acán iuan ichanejkauan ijkuak kinuikaj itech Josué?

5. ¿Tlenon techmactia itech tlen ipan onochiuj Acán?

Okseki tlajtoltilistín:

1. *Xpoua Josué 7:1-26.*

a) ¿Kenon okiteitijkej iteoyouan Josué itech kenon iuan nouikaya Jehová? (Jos. 7:7-9; Sal. 119:145; 1 Juan 5:14).

b) ¿Tlenon techititia itech tlen ipan onochiuj Acán, niman kenon techpaleuiya? (Jos. 7:11, 14, 15; Pro. 15:3; 1 Tim. 5:24; Heb. 4:13).

2. *Xpoua Josué 8:1-29.*

¿Tlenon noneki tikchiuaskej tinochimej ipan tlane-chikojli ipan yejuin tonaltin? (Jos. 7:13; Lev. 5:1; Pro. 28:13).

Historia 48

Gabaonitas tlamachilisejkej

1. ¿Tleka gabaonitas xijki katkaj ken cananeos akin nisiu chantij?

2. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kichiuaj gabaonitas, niman tleka?

3. ¿Tlenon Josué iuan tlayekankej israelitas kimij-liaj gabaonitas, niman tlenon kimatij ijkuak panoua yeyi tonajli?

4. ¿Tlenon panoua ijkuak tekiuajkej itech okseki-mej uejueyimej kalpamej kitekakiliay ika gabaonitas iuan yonosentlalikej israelitas?

Okseki tlajtoiltistlin:

1. *Xpoua Josué 9:1-27.*

a) Pampa Jehová yokinauatijka ikalpan Israel “makinnimkti nochi taltikpakchanejkej”, ¿katlejua ikual-neskayouan Jehová nesij pampa kintlapopoluiya gabaonitas? (Jos. 9:22, 24; Mat. 9:13; Hech. 10:34, 35; 2 Ped. 3:9).

b) Pampa okichiuj tlen okimijli gabaonites, ¿kenon okitlali Josué se kuajli neskayotl itech akin kichiuaj ken cristo ipan yejuin tonajli? (Jos. 9:18, 19; Mat. 5:37; Efe. 4:25).

2. *Xpoua Josué 10:1-5.*

¿Kenon kichiuaj itekipanojkauan toTajtsin ken gabaonitas, niman pampa ijkon kichiuaj, tlenon inpan panoua? (Jos. 10:4; Zac. 8:23; Mat. 25:35-40; Apo. 12:17).

Historia 49

Tonalsintli noteltia

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kijtotika Josué, niman tleka?

2. ¿Kenon Jehová kinpaleuiya Josué iuan isoldados?

3. ¿Kech tekiuajkej kinmikitia Josué, niman kech uejkaui?

4. ¿Tleka Josué kixexeloua tlajli Canaan?

5. ¿Kech xiuitl kipiaya Josué ijkuak miki, niman tlenon inpan nochua taltikpakchanejkej?

Okseki tlajtoiltistlin:

1. *Xpoua Josué 10:6-15.*

¿Tleka techyolchikaua pampa tikmatij ika Jehová okitelti Tonalsintli niman Metstli ipampa israelitas? (Jos. 10:8, 10, 12, 13; Sal. 18:3; Pro. 18:10).

2. *Xpoua Josué 12:7-24.*

¿Akinon okichiuj Josué makintlani 31 tekiuajkej itech Canaan, niman kenon techpaleuiya ipan yejuin tonaltin? (Jos. 12:7; 24:11-13; Deu. 31:8; Luc. 21:9, 25-28).

3. *Xpoua Josué 14:1-5.*

¿Kenon okinxexelouilijkej taltin, uejueyimej familias israelitas niman tlenon techititia yejuin itech tlen techmakaskej ipan Xochitlalpan? (Jos. 14:2; Isa. 65:21; Eze. 47:21-23; 1 Cor. 14:33).

4. *Xpoua Jueces 2:8-13.*

Ijkon ken Josué okichiuj itech Israel, ¿akinon kinpaleuiya itekipanojkauan toTajtsin ijkuak sekimej noxelouaj niman peuj kixnamikij tlen melauak? (Jue. 2:8, 10, 11; Mat. 24:45-47; 2 Tes. 2:3-6; Tito 1:7-9; Apo. 1:1; 2:1, 2).

Historia 50

Omemej siuamej yolchikaujkej

1. ¿Tlenon kichiuaj jueces, niman kenon intoka sekimej?

2. ¿Tlenon kuajli tekitl kipiya Débora, niman tlenon kichiuaj?

3. Ijkuak tekiuaj Jabín iuan Sísara akin kinyekani-lia isoldados, kimixnamikisaj israelitas, ¿tlenon Jehová kijlia Débora makijliti juez Barac, niman akinon kijtousa kitlakaitaskej?

4. ¿Kenon kiteititia Jael ika yejua se siuatl yolchikauak?

5. ¿Tlenon panoua ijkuak miki tekiuaj Jabín?

Okseki tlajtoiltistlin:

1. *Xpoua Jueces 2:14-22.*

¿Tleka Jehová okualan imiuan israelitas, niman tlenon techmakita yejuin? (Jue. 2:20; Pro. 3:1, 2; Eze. 18:21-23).

2. *Xpoua Jueces 4:1-24.*

Toknluan siuamej akin kichiuaj ken Cristo, ¿tlenon uelij itech intelantokilis niman inyolchikaualis Débora iuan Jael? (Jue. 4:4, 8, 9, 14, 21, 22; Pro. 31:30; 1 Cor. 16:13).

3. *Xpoua Jueces 5:1-31.*

Ijkon ken Barac iuan Débora onokuikatijkej ijkuak otetlankej, ¿tlenon uelis tikijtoskej ipan toteoyouan pampa iyejkitika Armagedón? (Jue. 5:3, 31; 1 Cró. 16:8-10; Apo. 7:9, 10; 16:16; 19:19-21).

Historia 51

Rut iuan Noemí

1. ¿Tleka Noemí onochantito Moab?

2. ¿Akinon katkaj Rut niman Orpá?

3. ¿Kenon tlanankilij Rut niman Orpá ijkuak Noemí kimijlia manokuepakan inchan?

4. ¿Akinon katka Boaz (Booz), niman kenon kinpaleuiya Rut iuan Noemí?

5. ¿Kenon itoka inoneuj Boaz iuan Rut, niman tleka noneki tikilnamikiskej?

Okseki tlajtoiltistlin:

1. *Xpoua Rut 1:1-17.*

¿Tlenon tlajtojli okijto Rut kampa ones ika kipia-ya tlasojtlalistli tlen xkeman tekaua? (Rut 1:16, 17).

b) ¿Kenon itlanemilil katka Rut tlen noijki kipiay "oksekimej borregos" itech tlahepeniltin? (Juan 10: 16; Zac. 8:23).

2. *Xpoua Rut 2:1-23.*

¿Kenon Rut se kuajli neskayotl itech ichpokamej ipan yejuin tonajli? (Rut 2:17, 18; Pro. 23:22; 31:15).

3. *Xpoua Rut 3:5-13.*

a) Pampa Rut ononamikti iuan Boaz niman xuan se toelpochtli, ¿yejuin kenon okitak Boaz?

b) ¿Tlenon techititia Rut itech tlasojtialistli tlen xkeman tekaua? (Rut 3:10; 1 Cor. 13:4, 5).

4. *Xpoua Rut 4:7-17.*

¿Kenon tlakamej akin kichiuaj ken cristo, kixkopi-naskej Boaz? (Rut 4:9, 10; 1 Tim. 3:1, 12, 13; 5:8).

Historia 52

Gedeón niman 300 tlakamej

1. ¿Ipan tlen tlauejli nokalakitiaj israelitas, niman tleka?

2. ¿Tleka Jehová kijlia Gedeón ika kipiya melak miyek soldados?

3. ¿Kechmej tlakamej nokauaj ijkuak Gedeón kimijlia akin nomojtiaj manokuepakan inchan?

4. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿kenon okichiuaj Jehová manokauakan iuan Gedeón san 300 tlakamej?

5. ¿Kenon kinxexeloua Gedeón 300 tlakamej, niman kenon tetlanij israelitas ipan guerra?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Jueces 6:36-40.*

a) ¿Tlenon okichiuaj Gedeón niman ijkon okimat tlen Jehová kinekia makichia?

b) ¿Kenon uelis tikmatiskkej ipan yejuin tonajli tlenon kinek Jehová matikchiuakan? (Pro. 2:3-6; Mat. 7:7-11; 2 Tim. 3:16, 17).

2. *Xpoua Jueces 7:1-25.*

a) ¿Tlenon tiuelij itech 300 tlakamej, akin tlatlachixtoyaj, xijkon ken oksekimej? (Jue. 7:3, 6; Rom. 13:11, 12; Efe. 5:15-17).

b) ¿Ikon ken 300 tlakamej ouelkej ijkuak okitakej Gedeón, ¿kenon tiueliskkej itech Ueyixtika Gedeón, Jesucristo? (Jue. 7:17; Mat. 11:29, 30; 28:19, 20, NM; 1 Ped. 2:21).

c) ¿Kenon techpaleuiya Jueces 7:21 matiknekikan titekiskkej maski san kanon matechtli Jehová? (1 Cor. 4:2; 12:14-18; Sant. 4:10).

3. *Xpoua Jueces 8:1-3.*

Ijkuak tikyektlaliaj tlaueitlin iuan toknuijan, ¿tlenon tiuelij itech kenon Gedeón okiyehtlali tlauejli iuan efrimitas? (Pro. 15:1; Mat. 5:23, 24; Luc. 9:48).

Historia 53

Tlen Jefté okijto kichiuas

1. ¿Akinon katka Jefté, niman kemanon onen?

2. ¿Tlenon Jefté kijlia Jehová kichiuas?

3. ¿Ijkuak Jefté kintlani amonitas, ¿tleka noyolkoku-ua ijkuak nokupea ichan?

4. ¿Tlenon kijtousa ichpoch Jefté ijkuak kimati tlen itaj yokijtoka kichiuas?

5. ¿Tleka kitlasojtlaj ichpoch Jefté?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Jueces 10:6-18.*

¿Tlenon techmachtia pampa israelitas miyekpa xokitlakamatkej Jehová? (Jue. 10:6, 15, 16; Rom. 15:4; Apo. 2:10).

2. *Xpoua Jueces 11:1-11, 29-40.*

a) ¿Kenon tikmatij ika, ijkuak Jefté okitemakak ichpoch kentla "uentli tlen notlatia" xkijtosneki ika kimiktiskia niman ijkon kimakaskia Jehová? (Jue. 11:31; Lev. 16:24; Deu. 18:10, 12).

b) ¿Kenon uelis tikijtoskej ika Jefté okitemakak ichpoch kentla se uentli?

c) ¿Tlenon tiuelij ijkuak Jefté okichiuaj tlen yokijlika Jehová? (Jue. 11:35, 39; Ecl. 5:4, 5; Mat. 16:24).

d) ¿Kenon telpokamej akin kichiuaj ken Cristo, uelis kichiuaskej ken ichpoch Jefté ijkuak kinemiliaj kitekichiuliskkej Jehová? (Jue. 11:36; Mat. 6:33; Fili. 3:8).

Historia 54

Se tlakatl melak kojtkik

1. ¿Kenon itoka yejon tlakatl akin xakaj ijkon uaj-nemi melak kojtkik ken yejua, niman itech akinon oualeuj ikojtilis?

2. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon okichiuiili Sansón se león?

3. ¿Tlenon nesi ipan tlaixkopinajli Sansón kijlitika Dalila, niman tleka kajsij filisteos?

4. ¿Kenon Sansón kichia mamikikan yeyi mil filisteos ijkuak yejua miki?

Okseki tlajoltitilistin:

1. *Xpoua Jueces 13:1-14.*

¿Kenon Manóah iuan isiauij, kinmaka tajtin se kuajli neskayotl ijkuak kimiskaltiaj inkoneuan? (Jue. 13:8; Sal. 127:3; Efe. 6:4).

2. *Xpoua Jueces 14:5-9 niman 15:9-16.*

a) ¿Kenon nesi ika iespíritu santo Jehová okipaleui Sansón ijkuak okimikti se león, okinkojkoton yenkuikkej mekamej tlen ika okisalojkaj niman ijkuak ika ikamachal poloko okimikti mil filisteos?

b) ¿Kenon aman iespíritu santo toTajtsin techpaleuiya? (Jue. 14:6; 15:14; Zac. 4:6; Hech. 4:31).

3. *Xpoua Jueces 16:18-31.*

Pampa onouikak iuan akin xkuakualtin katkaj, ¿kenon okijtlako Sansón, niman tlenon techmachtia yejuin? (Jue. 16:18, 19; 1 Cor. 15:33).

Se telpokatsin kitekichiulia toTajtsin

1. ¿Kenon itoka telpokatsin tlen nesi ipan tlaixkopinajli, niman akinomej ompa nemij?
2. ¿Tlenon okijto Ana ipan teoyotl tlen okichiu? ijkuak oyaj ipan tabernáculo, niman kenon okinan-kili Jehová?
3. ¿Kech xiuitl kipiaya Samuel ijkuak okuikakej kampa itabernáculo Jehová, niman tlenon kichijchiulia inan nochí xuijtin?
4. ¿Kenon intoka ikoneuan Elí, niman kenon katkaj?
5. ¿Kenon Jehová kinotsa Samuel, niman tlenon kijlia?
6. ¿Tlen tekittl kichiu Samuel ijkuak noskaltia, niman tlenon panoua ijkuak ueuentsintia?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 1:1-28.*
a) ¿Tlen kuajli neskayotl kintlalilia Elqaná nochimej tajtin, ika noneki yejuamej makinyoleuakan ichanejkauan makieyichiuakan Jehová? (1 Sam. 1: 3, 21; Mat. 6:33; Fili. 1:10).
b) ¿Tlenon techmachtia Ana itech kenon yejua okixnamik se ueyi tlauejli? (1 Sam. 1:10, 11; Sal. 55:22; Rom. 12:12).
2. *Xpoua 1 Samuel 2:11-36.*
¿Kenon Elí melak okintlakaitak ikoneuan niman xokitlakaitak Jehová, niman tlenon techmachtia yejuin? (1 Sam. 2:22-24, 27, 29; Deu. 21:18-21; Mat. 10:36, 37).
3. *Xpoua 1 Samuel 4:16-18.*
¿Tlenon nauí tlemach kijliaj Elí akin ualeuaj ipan guerra, niman tlenon ipan nochia Elí?
4. *Xpoua 1 Samuel 8:4-9.*
¿Kenon israelitas okiyolkokojkej Jehová, niman kenon aman uelis titlapaleuisekej itech iTekiajyo? (1 Sam. 8:5, 7; Juan 17:16; Sant. 4:4).

Saúl kachtopa tekiuaj ipan Israel

1. ¿Tlenon nesi ipan tlaixkopinajli kichiuajtika Samuel, niman tleka?
2. ¿Tleka Saúl kiyolpakitia Jehová, niman kenon itlanemilil Saúl?
3. ¿Kenon itoka ikoneuj Saúl, niman tlenon kichiuaj?
4. ¿Tleka Saúl tlauentlalia niman xkichia Samuel?
5. ¿Tlenon tiuelij itech tlen ipan onochiuj Saúl?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 9:15-21 niman 10:17-27.*
Pampa Saúl xnoueyimatiya, ¿kenon okipaleui maka makichia tlen xkuajli ijkuak sekimej tlakamej xkuajli otlatlatojkej itech? (1 Sam. 9:21; 10:21, 22, 27; Pro. 17:27).

2. *Xpoua 1 Samuel 13:5-14.*

¿Tlen tlajtlakojli okichiu Saúl ijkuak nemiya Guilgal? (1 Sam. 10:8; 13:8, 9, 13).

3. *Xpoua 1 Samuel 15:1-35.*

- a) Ijkuak Saúl okixnamik Agag, tekiuaj itech Ama-leq, ¿tlen ueyi tlajtlakojli okichiu? (1 Sam. 15:2, 3, 8, 9, 22).
- b) ¿Kenon okieyeko Saúl kiteititis ika yejua xkipiaya tlajtlakojli itech tlen okichiu, niman kenon okintlajtlakolti oksekimej? (1 Sam. 15:24).
- c) ¿Itech tlenon noneki matotlajpiyakan ijkuak yakaj techtlajtolpaleuiya? (1 Sam. 15:19-21; Sal. 141:5; Pro. 9:8, 9; 11:2).

ToTajtsin kitlapejpenia David

1. ¿Kenon itoka yejon telpochtli tlen nesi ipan tlaixkopinajli, niman kenon tikmatij ika yolchikuak?
2. ¿Kanon chanti David, niman kenon intoka itaj iuan iabuelo?
3. ¿Tleka Jehová kijlia Samuel mauia Belén kampa chanti Jesé (Isaí)?
4. ¿Tlenon panoua ijkuak Jesé kinuika chikomemej ikoneuan kampa Samuel?
5. ¿Tlenon Jehová kijlia Samuel ijkuak kuajuikilij David?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 17:34, 35.*
¿Kenon teititia yejuin tlen opanok, ika David kipia-ya yolchikuakistli niman tlaneltokijli itech Jehová? (1 Sam. 17:37).
2. *Xpoua 1 Samuel 16:1-14.*
a) Itech tlen kijtousa Jehová ipan 1 Samuel 16:7, ¿kenon techpaleuiya yejuin, maka matitechikoitan nion maka matitejteneuakan, san ika tlen tikitaj itech yakaj? (Hech. 10:34, 35; 1 Tim. 2:4).
b) Itech tlen ipan onochiuj Saúl, ¿kenon techititia ika ijkuak Jehová kejkuania iespiritu santo itech yakaj, uelis peuas kichia tlen xkuajli? (1 Sam. 16: 14; Mat. 12:43-45; Gál. 5:16).

David niman Goliat

1. ¿Tlenon Goliat kimijlia soldados israelitas?
2. ¿Kech ika uejkapan Goliat, niman tlenon kima-kas Saúl akin kimiktis yejuin uejkapan tlakatli?
3. ¿Tlenon tenankilia David ijkuak Saúl kijlia ika xuelis kixnamikis Goliat, pampa ok telpokatsin katka?
4. ¿Kenon oteititi David ika kineltokaya Jehová, ijkuak okinanikli Goliat?
5. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kitekitiltia David tlen ika okimikti Goliat, niman sakín tlenon inpan onochiuj filisteos?

Okseki tlajoltlistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 17:1-54.*

a) ¿Tleka yolchikauak katka David, niman kenon noijki uelis tikpiyaskej yolchikaualistli? (1 Sam. 17: 37, 45; Efe. 6:10, 11).

b) ¿Tleka akin kichiuaj ken Cristo xtlanemiliskej ken Goliat, ijkuak nauiltiaj? (1 Sam. 17:8; Gál. 5: 26; 1 Tim. 4:8).

c) ¿Kenon nesi ipan itlajtoluan David ika kineltoka-ya toTajtsin kipaleuis? (1 Sam. 17:45-47; 2 Cró. 20: 15).

d) Ijkuak israelitas okimixnamijkej filisteos, ¿kenon teititia yejuin tlen opanok, ika akin yemelak noix-namiktoyaj katkaj tajtsitsintin iuan toTajtsin akin melauak, Jehová? (1 Sam. 17:43, 46, 47).

e) ¿Kenon akin tlamachia yaskej iluikak, noijki ki-chiuaj ken David, akin okiteititi ika otlaneltokak itech Jehová? (1 Sam. 17:37; Jer. 1:17-19; Apo. 12:17).

Historia 59

David choloua

1. ¿Tleka Saúl kinexikolita David, niman kenon Jonatán xijki ken itaj?

2. ¿Tlenon panoua ijkuak David kitlatsotsonilijtoya Saúl ika arpa?

3. ¿Tlenon kijtousa Saúl noneki kichiuas David, tla kineki iuan nonamiktis ichpoch Mical, niman tleka ijkon kijtousa?

4. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon panoua ika yexpa, ijkuak David kitlatsotsonilia Saúl ika arpa?

5. ¿Kenon Mical kimakixtia David, niman tlenon ki-chiua David ipan chikome xiuitl?

Okseki tlajoltlistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 18:1-30.*

a) ¿Kenon itlasojtlalis Jonatán tlen okipix itech David okijosnek ika ijkon notlasojtlaskiaj “okseki-mej borregos” niman akin ‘xmiyekej’ tlafejpenilitin? (1 Sam. 18:1; Juan 10:16; Luc. 12:32; Zac. 8:23).

b) Pampa itekuiayo Saúl kimakaskia Jonatán, ¿kenon techititia 1 Samuel 18:4 ika yejua okitlakamat ika iyojlo akin okitlafejpenijkej kentla tekiuaj?

c) ¿Kenon techititia tlen okichuaj Saúl, ika tla tine-xikolejkej uelis kichiuas matitlajtlakokan, niman tlenon techmachitia tlen ipan onochuaj Saúl? (1 Sam. 18:7-9, 25; Sant. 3:14-16).

2. *Xpoua 1 Samuel 19:1-17.*

¿Tleka uelis kimiktiskiaj Jonatán ijkuak otlaajto iuan Saúl? (1 Sam. 19:1, 4-6; Prov. 16:14).

Historia 60

Abigail niman David

1. ¿Kenon itoka yejon suatli akin uajnonisiuitiuj itech David akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman kenon tlanemilia?

2. ¿Akinon katka Nabal?

3. ¿Tleka David kintitlani seki isoldados itlaj maki-tlajlanilitij Nabal?

4. ¿Tlenon kimijlia Nabal insoldados David, niman kenon tlanankilia David?

5. ¿Kenon teititia Abigail, ika yejua se suatli tlamachilise?

Okseki tlajoltlistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 22:1-4.*

¿Tlen nes kayotli tiknextiaj itech ichanejkauan David, niman kenon aman techititia matopaleuikan iuan tokniuaj? (Pro. 17:17; 1 Tes. 5:14).

2. *Xpoua 1 Samuel 25:1-43.*

a) ¿Tleka ijkuak Biblia tlajtousa itech Nabal, xkuajli tlajtousa itech? (1 Sam. 25:2-5, 10, 14, 21, 25).

b) Siuamej akin yononamiktijkej, ¿tlenon ueliej itech Abigail? (1 Sam. 25:32, 33; Pro. 31:26; Efe. 5:24).

c) ¿Tlenon ome tlemach tlen xkuajli, Abigail okipaleui David maka makichuia? (1 Sam. 25:31, 33; Rom. 12:19; Efe. 4:26).

d) ¿Kenon kinpaleuiya tlakamej matlanemilikan ken Jehová itech siuamej, ijkon ken okichuaj David ijkuak okikak itlajtoluan Abigail? (Hech. 21:8, 9; Rom. 2:11; 1 Ped. 3:7).

Historia 61

David peua tekiuajti

1. ¿Tlenon okichuajkej David iuan Abisai ijkuak Saúl kochiya kampa nokauaj isoldados?

2. ¿Tlenon David kitlajoltia Saúl?

3. ¿Kanon yauj David sakin ijkuak yotlajto iuan Saúl?

4. ¿Tleka najmana David niman kijkuiloua se kualtsin tlakuikajli?

5. ¿Kech xiuitl kipiya David ijkuak peua tekiuajti itech Hebrón, niman kenon intoka sekimej ikoneuan?

6. Sakin, ¿kanon tekiuajti David?

Okseki tlajoltlistin:

1. *Xpoua 1 Samuel 26:1-25.*

a) Ipan 1 Samuel 26:11, ¿kenon nesi tlanemiliaya David itech akin Jehová kitlalia matlayekana? (Sal. 37:7; Rom. 13:2).

b) Tla tochikauaj tikteititij tlasojtlalistli niman xtechtlasojkamachiliaj, ¿kenon uelis techpaleuis itlajtoluan David tlen uajlauej ipan 1 Samuel 26:23 kuajli matikpiyakan totlanemilil? (1 Rey. 8:32; Sal. 18:20).

2. *Xpoua 2 Samuel 1:26.*

Akin kichiuaj ken Cristo, ¿kenon uelis ‘notlasojtlas-kej se iuan oksekimej’ ken David iuan Jonatán? (1 Ped. 4:8; Col. 3:14; 1 Juan 4:12).

3. *Xpoua 2 Samuel 5:1-10.*

a) ¿Kech xiuitl David otekiuajtik ipan Hebrón niman kenon Jerusalel, niman kech otekiuajtik ika no-chi? (2 Sam. 5:4, 5).

b) Tleka ouel onoueyili David, niman tlenon tech-tlalamiktia ipan yejuin tonaltin? (2 Sam. 5:10; 1 Sam. 16:13; 1 Cor. 1:31; Fili. 4:13).

Historia 62

Onka tlajyouilistli ichan David

1. Ika itlapaleuilis Jehová, ¿tlenon ipan nochia Ca-naán?
2. ¿Tlenon panoua ijkuak David nemi ikuatipan ikal?
3. ¿Tleka David melak kikualania Jehová?
4. ¿Akinon yejon tlakatl tlen nesi ipan tlaixkopinajli akin Jehová kititlani makinojnotsati David itech itlajtlakoluan, niman tlenon kijtoua ipan nochiuas David?
5. ¿Tlenon tlajyouilistlin kipiya David?
6. Ijkuak David miki, ¿akinon tekiajti ipan Israel?

Okseki tlajtoltilistlin:

1. *Xpoua 2 Samuel 11:1-27.*
  - a) ¿Kenon techpaleuiya tla melak titekitiñ itech tlen Jehová kinekí?
  - b) ¿Kenon David okiyoltlan kichiuas se tlajtlakojli, niman kenon techpaleuiya akin tiktekichiuilaj Jehová ipan yejuin tonajli, ijkuak tikitañ tlen ipan onochiuj David? (2 Sam. 11:2; Mat. 5:27-29; 1 Cor. 10:12; Sant. 1:14, 15).
2. *Xpoua 2 Samuel 12:1-18.*
  - a) ¿Tlenon uelíj tlakekankej niman tajtin, itech kenon Natán okinojnots David? (2 Sam. 12:1-4; Pro. 12:18; Mat. 13:34).
  - b) ¿Tleka Jehová okikneli David? (2 Sam. 12:13; Sal. 32:5; 2 Cor. 7:9, 10).

Historia 63

Tekiuaj Salomón tlamachilise

1. ¿Tlenon Jehová kitlajtolitia Salomón, niman kenon kinankilia?
2. Pampa Jehová kuelkaki tlen kitlajtlani Salomón, ¿tlenon kijlia kimakas?
3. ¿Tlen tlauejli kipiyaj omemej suaamej akin yauej itech Salomón?
4. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿kenon Salomón kiyektlalia tlauejli?
5. ¿Kenon onenkej israelitas ijkuak otlayekan Salomón, niman tleka?

Okseki tlajtoltilistlin:

1. *Xpoua 1 Reyes 3:3-28.*
  - a) ¿Kenon kinpaleuiya itlajtoluan Salomón, tlen ijkuiluijtika ipan 1 Reyes 3:7 nochimej tlakamej akin kiseliñ tektil ipan ikalpan toTajtsin? (Sal. 119:105; Pro. 3:5, 6).
  - b) ¿Tleka tlen okitlajtlan Salomón ipan iteoyouj, techpaleuiya matimatikan tlenon noneki matiktlañlanikan ipan toteoyouan? (1 Rey. 3:9, 11; Pro. 30:8, 9; 1 Juan 5:14).

c) Ijkuak Salomón okiyektlali tlauejli itech omemej suaamej, ¿tlenon uelíj tikchiaskej ijkuak tlayekanas Ueyixtika Salomón, Jesucristo? (1 Rey. 3:28; Isa. 9:6, 7; 11:2-4).

2. *Xpoua 1 Reyes 4:29-34.*

- a) Itech tlen okitlajtlan Salomón, ¿tlenon okimakak Jehová? (1 Rey. 4:29).
- b) Pampa tlaiktikpakchanejkej onochikaujkej kika-kiskej itlamachilis Salomón, ¿kenon kipiya ika to-machtiskej tTlajtol toTajtsin? (1 Rey. 4:29, 34; Juan 17:3; 2 Tim. 3:16).

Historia 64

Salomón kichijchia teopan

1. ¿Kech uejkaui Salomón ijkuak kichijchiulia iteopan Jehová, niman tleka melak patioj?
2. ¿Kech cuartos kipiya teopan, niman tlenon notlalia ipan cuarto tlen onka tlaaxomolko?
3. Ijkuak tlamij kichijchiuaj teopan, ¿tlenon kijtoua Salomón ipan iteoyouj?
4. ¿Kenon kiteititia Jehová ika kuelkaki iteoyouj Salomón?
5. Sakin, ¿tlenon kichiuaj isiuauan Salomón, niman tlenon ipan panoua?
6. ¿Tleka Jehová kualani iuan Salomón, niman tlenon kijlia?

Okseki tlajtoltilistlin:

1. *Xpoua 1 Crónicas 28:9, 10.*

Ijkuak tikitañ itlajtoluan David tlen uajlauj ipan 1 Crónicas 28:9, 10, ¿tlenon noneki tikchiaskej nochipa ipan tonemilis? (Sal. 19:14; Fili. 4:8, 9).
2. *Xpoua 2 Crónicas 6:12-21, 32-42.*
  - a) ¿Kenon okiteititi Salomón ika nion se kajli tlen kichijchia se tlakatl, xonaki ompa toTajtsin akin Ueyixtika? (2 Cró. 6:18; Hech. 17:24, 25).
  - b) ¿Tlenon techmachtia itech Jehová, itlajtoluan Salomón ipan 2 Crónicas 6:32, 33? (Hech. 10:34, 35; Gál. 2:6).
3. *Xpoua 2 Crónicas 7:1-5.*

Ijken ken israelitas okiueyichiuajkej Jehová ijkuak okitakej iueyilis, ¿tlenon noneki matikchiuakan ijkuak tikitañ ika Jehová kiteochiujtika ikalpan? (2 Cró. 7:3; Sal. 22:22; 34:1; 96:2).
4. *Xpoua 1 Reyes 11:9-13.*

¿Kenon techititia inemilis Salomón ika melak noneki matiylomelaujkanemikan nochipa? (1 Rey. 11:4, 9; Mat. 10:22; Apo. 2:10).

Historia 65

Tekiuajyotl notlajkoxeloua

1. ¿Akinomej yejon tlakamej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman kenon intoka?
2. ¿Tlenon kichia Ahíya ika itlaken, niman tlenon kijtotsneki yejuin?

3. ¿Tlenon Salomón kineki kichiuiis Jeroboán?
4. ¿Tleka majtlaktli uejueyimej familias kitlallaj Jeroboán kentla intekiuaj?
5. ¿Tleka Jeroboán kichijchiua ome uakaxkonetl ika oro, niman tlenon nimantsin panoua?
6. ¿Tlenon inpan nochiaua ome uejueyimej familias niman iteopan Jehová tlen onka ipan Jerusalén?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua 1 Reyes 11:26-43.*
- ¿Kenon katka Jeroboán, niman tlenon Jehová okijli kichiuas tla kitlakamati Itlanauatiliuan? (1 Rey. 11:28, 38).
2. *Xpoua 1 Reyes 12:1-33.*
- a) ¿Tlenon uelji tajtín niman tlayekankej ipan tlanekichijli, itech Rehoboam ijkuak xkuajli kitekitiltiaj itlanauatijikayo? (1 Rey. 12:13; Ecl. 7:7; 1 Ped. 5:2, 3).
- b) ¿Akinon itech yaskej telpokamej niman ijkon kinpaleuiskej makitlapejpenikan tlen kichiuaskej ipan inemilis? (1 Rey. 12:6, 7; Pro. 1:8, 9; 2 Tim. 3:16, 17; Heb. 13:7).
- c) ¿Tleka Jeroboán ojkan okitlali kampa kinueyichiaskej uakaxkokonej, niman kenon okiteititi yejuin ika xotlaneltokak itech Jehová? (1 Rey. 11:37; 12:26-28).
- d) ¿Akinon okinyekan majtlaktli uejueyimej familias, ijkuak xok okichijuej tlen toTajtsin kinekiya? (1 Rey. 12:32, 33).

Historia 66

Jezabel xkuajli iyojlo

1. ¿Akinon katka Jezabel?
2. ¿Tleka najmana tekiuaj Acab?
3. ¿Tlenon kichiua Jezabel niman ijkon kimaka iueuentsin Acab itlal Nabot kampa kitoka uvas?
4. ¿Akinon kititlani Jehová makitlajyoiuitli Jezabel?
5. Ken tikita ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon panoua ijkuak Jehú ajsi ichan Jezabel?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua 1 Reyes 16:29-33 niman 18:3, 4.*
- ¿Tlenon xkuajli nochiaua ipan Israel ijkuak tekiuajli Acab? (1 Rey. 16:33).
2. *Xpoua 1 Reyes 21:1-16.*
- a) ¿Kenon okiteititi Nabot ika oyolmelaujkanen itech Jehová niman ika yolchikauak katka? (1 Rey. 21:1-3; Lev. 25:23-28).
- b) ¿Tlenon techititia ineskayo Acab, itech kenon tlanemiliskej ijkuak xijkon panoua ken tiknemiliaj? (1 Rey. 21:4; Rom. 5:3-5).
3. *Xpoua 2 Reyes 9:30-37.*
- ¿Tlenon tiuelij itech kenon Jehú okichij tlen Jehová kinekiya? (2 Rey. 9:4-10; 2 Cor. 9:1, 2; 2 Tim. 4:2).

Historia 67

Jehosafat tlaneltoka itech Jehová

1. ¿Akinon katka Jehosafat, niman kemanon onen?
2. ¿Tleka nomojtjia israelitas, niman tlenon kichi-uaj miyekej?
3. ¿Kenon kinankilia Jehová iteoyouj Jehosafat?
4. ¿Tlenon kichiua Jehová ijkuak xpeuaya guerra?
5. ¿Tlenon tiuelij itech Jehosafat?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua 2 Crónicas 20:1-30.*
- a) ¿Kenon okiteititi Jehosafat itech tlen noneki makichiuakan itekipanojkauan toTajtsin ijkuak itlaj kixnamikij? (2 Cró. 20:12; Sal. 25:15; 62:1).
- b) Pampa Jehová nochia kitekitiltia tlen ika kinotsa ikalpan, ¿tlenon kitekitiltia ipan yejuin tonaltin? (2 Cró. 20:14, 15; Mat. 24:45-47; Juan 15:15).
- c) Ijkuak peuas “iueyitonal Dios”, ¿tlenon noijki tikchiaskej ken okichij Jehosafat? (2 Cró. 20:15, 17; 32:8; Apo. 16:14, 16).
- d) Ijkon ken levitas, ¿kenon tlapaleuiyaj precursores iuan misioneros ipan tlanojnotsalistli? (2 Cró. 20:19, 21; Rom. 10:13-15; 2 Tim. 4:2).

Historia 68

Omemej telpokatsitsintin yoliuij

1. ¿Akinomej yejon yeyimej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman tlenon ipan nochiaua telpokatsin?
2. ¿Tlenon kitlajtlani Elías ipan teoyotl ipampa telpokatsin, niman tlenon panoua?
3. ¿Kenon itoka itlapaleuijkauj Elías?
4. ¿Tleka kijliaj Eliseo mauia ichan se siuatl akin chanti Sunem?
5. ¿Tlenon kichiua Eliseo, niman tlenon ipan nochiaua yejon telpokatsin akin yomik?
6. Itech tlen okichijuej Elías niman Eliseo, ¿tlenon techmachtia itech ikojtilis Jehová?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua 1 Reyes 17:8-24.*
- a) ¿Kenon okitlatlatakej itetlakamatilis niman itlanetokilis Elías? (1 Rey. 17:9; 19:1-4, 10).
- b) ¿Tleka melak nomojkai itlanetokil siuakauajli akin chanti Sarepta? (1 Rey. 17:12-16; Luc. 4:25, 26).
- c) Itech tlen okijto Jesús ipan Mateo 10:41, 42, ¿kenon nesi ika yemelak tlen ipan onochij siuakauajli akin chanti Sarepta? (1 Rey. 17:10-12, 17, 23, 24).
2. *Xpoua 2 Reyes 4:8-37.*
- a) ¿Tlenon techmachtia tlen okichij siuatl chanej Sunem, itech kenon titeseliskej? (2 Rey. 4:8; Luc. 6:38; Rom. 12:13; 1 Juan 3:17).
- b) ¿Tlenon kuajli uelis tikchiaskej iuan nochimej akin kitekipanouaj toTajtsin ipan yejuin tonajli? (Hech. 20:35; 28:1, 2; Gál. 6:9, 10; Heb. 6:10).

Ichpochtsintli kipaleuiya se ueyixtika tlakatl

1. Ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kijlitika ichpochtsintli yejuin siuatl?
2. ¿Akinon yejuin siuatl akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman tleka nemi ichpochtsintli ichan?
3. ¿Tlenon Eliseo okinauati itlapaleuijkauj makijliti Naamán, niman tleka kualani Naamán?
4. ¿Tlenon panoua ijkuak Naamán kinkaki itlapaleuijkauan?
5. ¿Tleka Eliseo xkiselilia itetlayokolil Naamán, san ika, tlenon kichia Guehazí?
6. ¿Tlenon ipan nochiua Guehazí niman tlenon techmactia itech tlen ipan onochiuj?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua 2 Reyes 5:1-27.*
- a) ¿Kenon uelis kinyolchikauas telpokamej, ineska-yo ichpochtsintli israelita? (2 Rey. 5:3; Sal. 8:2; 148:12, 13).
- b) ¿Tleka melak kuajli matikilnamikikan Naamán, ijkuak techtlajtolpaleuiskej ika Biblia? (2 Rey. 5:15; Heb. 12:5, 6; Sant. 4:6).
- c) ¿Tlenon tiuelij itech tlen okichiuj Eliseo niman itech tlen okichiuj Guehazí? (2 Rey. 5:9, 10, 14-16, 20; Mat. 10:8; Hech. 5:1-5; 2 Cor. 2:17).

Jonás niman ueyi michin

1. ¿Akinon katka Jonás, niman tlenon kinauatia Jehová makichia?
2. Pampa xkineki yas kampa kititlani Jehová, ¿tlenon kichia Jonás?
3. ¿Tlenon Jonás kimijlia makichiuakan akin tekitij ipan barco, niman ijkon manotelti ajakakiyaujtli?
4. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon panoua ijkuak Jonás kontlajkalij ipan atl?
5. ¿Kech uejkaui Jonás ijtik ueyi michin, niman tlenon kichia ijkuak ompa nemi?
6. ¿Kanon yauj Jonás ijkuak kisa itech ueyi michin, niman tlenon techmactia yejuin?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Jonás 1:1-17.*
- ¿Tlenon kimachiliya Jonás ijkuak okititlankej makinnojnotsati ninivitas? (Jon. 1:2, 3; Pro. 3:7; Ecl. 8:12).
2. *Xpoua Jonás 2:1, 2, 10.*
- Itech tlen ipan onochiuj Jonás, ¿tleka uelis tiknel-tokaskej ika Jehová kinankilis toteoyouan? (Sal. 22:24; 34:6; 1 Juan 5:14).
3. *Xpoua Jonás 3:1-10.*
- a) ¿Kenon techyolchikaua ijkuak tikmatij ika Jehová okimakak Jonás okseki tekitil maski kachtopa xokitlakamat? (Sal. 103:14; 1 Ped. 5:10).

b) Pampa Jonás xkuajli tlanemiliaya itech ninivitas, ¿kenon noneki tikimitaskej akin tikinnojnotsaj? (Jon. 3:6-9; Ecl. 11:6; Hech. 13:48).

ToTajtsin kijtousa ika tlaltikpaktli kikuepas xochitlalpan

1. ¿Akinon katka Isaías, kemanon onen, niman tlenon Jehová okititi Isaías?
2. ¿Tlenon kijtosneki tlajtojli *xochitlalpan*, niman tlenon techtlalnamiaktia?
3. ¿Tlenon Jehová okijli Isaías makijkuilo itech yenkuik Xochitlalpan?
4. ¿Tleka Adán iuan Eva okinkixtijkej kampa melak kualtsin chantiyaj?
5. ¿Tlenon kijtousa Jehová kinmakas akin kitlasojtlaj?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Isaías 11:6-9.*
- a) ¿Tlenon kijtousa iTlajtol toTajtsin itech kenon nemiskej tlaltikpakchanejkéj iuan yolkamej ipan yenkuik tlaltikpaktli? (Sal. 148:10, 13; Isa. 65:25; Eze. 34:25).
- b) ¿Kenon nochiujtika ipan ikalpan toTajtsin tlen okijkuilo Isaías? (Rom. 12:2; Efe. 4:23, 24).
- c) ¿Akinon noneki matikueyichiuakan pampa tlaltikpakchanejkéj aman kipatlatokej intlanemililuan niman ipan yenkuik tlaltikpaktli noijkéj kichiuaskej? (Isa. 48:17, 18; Gál. 5:22, 23; Fili. 4:7).
2. *Xpoua Apocalipsis 21:3, 4.*
- a) ¿Kenon kijtousa Biblia, ika ijkuak tlajtousa itech toTajtsin nemis imiuan tlaltikpakchanejkéj, xkijtosneki tla yemelak yéjua nemis ipan tlaltikpaktli? (Lev. 26:11, 12; 2 Cró. 6:18; Isa. 66:1; Apo. 21:2, 3, 22-24).
- b) ¿Tlenon kijtosneki ijkuak Biblia kijtousa ika popoliuis chokistli niman tlajyouilistli? (Luc. 8:49-52; Rom. 8:21, 22; Apo. 21:4).

ToTajtsin kipaleuiya Ezequías

1. ¿Akinon yejon tlakatl akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman tleka kipiya tlauejli?
2. ¿Tlen amatlajkuiloltin okitlalili Ezequías ixpan toTajtsin, niman tlenon kitlajtlani ipan se teoyotl?
3. ¿Kenon katka Ezequías niman tlenon Jehová okijli ika iteotlajtokauj Isaías?
4. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon iiluikaktekitkauj Jehová kinchiuilia asirios?
5. Maski tekiuajyotl itech ome uejueyimej familias israelitas nemij ika inyojlo, ¿tlenon panoua ijkuak miki Ezequías?

Okseki tlajoltlilistin:

1. *Xpoua 2 Reyes 18:1-36.*

a) ¿Kenon kiyejyekoua Rabsaqué, maka sa matlaneltokakan israelitas? (2 Rey. 18:19, 21; Éxo. 5:2; Sal. 64:3).

b) ¿Kenon iteipantijkauan Jehová kixkopinaj ines-kayo Ezequías ijkuak kintlaueltokaj? (2 Rey. 18:36; Sal. 39:1; Pro. 26:4; 2 Tim. 2:24).

2. *Xpoua 2 Reyes 19:1-37.*

a) Ijkuak onka tlajyoutlistli, ¿kenon ikalpan Jehová ipan yejuin tonajli kichiaua ken Ezequías? (2 Rey. 19:1, 2; Pro. 3:5, 6; Heb. 10:24, 25; Sant. 5:14, 15).

b) ¿Kenon yexpa okitlankej tekiuaj Senaquerib, niman akinon noijki ipan nochias ika tlayekapan? (2 Rey. 19:32, 35, 37; Apo. 20:2, 3).

3. *Xpoua 2 Reyes 21:1-6, 16.*

Itech akin xkuajli otekiujatikej ipan Jerusalén, ¿tleka uelis tikijoskej ika Manasés se akin melak xkuajli otekiujatik? (2 Cró. 33:4-6, 9).

Historia 73

Sa se kuajli tekiuaj ipan Israel

1. ¿Kech xiuitl kipiya Josías ijkuak kitlaliaj kentla tekiuaj, niman tlenon peua kichiaua ijkuak yoteki-uajitika chikome xiuitl?

2. ¿Tlenon kichiujtika Josías ipan kachtopa tlaixkopinajli?

3. ¿Tlenon kinextia ueyi teopixki ijkuak kiyektlalijtoyaj teopan?

4. ¿Tleka notlakenkojkotona Josías?

5. ¿Tlenon Jehová okijli se siuat teotlajtoketl akin itoka Huldá, makijliti Josías?

Okseki tlajoltlilistin:

1. *Xpoua 2 Crónicas 34:1-28.*

a) ¿Kenon Josías se kuajli neskayotl itech akin otlayyuijkej ijkuak kokonej katkaj? (2 Cró. 33:21-25; 34:1, 2; Sal. 27:10).

b) ¿Tlenon okichiuj Josías niman ijkon opeuj noueyichiaua toTajtsin ken noneki, ijkuak yejua kuikaya chikueyi xiuitl, doce niman dieciocho xiuitl ika tekiujatitoya? (2 Cró. 34:3, 8).

c) ¿Tlenon tiuelij itech tekiuaj Josías niman ueyi teopixki Hilquías ika noneki matitlayektlalikan kampa tikueyichiaua toTajtsin? (2 Cró. 34:9-13; Pro. 11:14; 1 Cor. 10:31).

Historia 74

Se tlakatl akin xnomojtia

1. ¿Akinon yejon telpochtli akin nesi ipan tlaixkopinajli?

2. ¿Kenon kinemilia Jeremías ijkuak okijlikej manokuepa teotlajtoketl, niman tlenon okijli Jehová?

3. ¿Tlenon kimijliaya Jeremías nochimej israelitas?

4. ¿Kenon kiyejyekouaj teopixkej kiteltiskej Jeremías, niman kenon yejua teititia ika xnomojtia?

5. ¿Tlenon inpan nochiaua israelitas pampa xonoyolpatlakej?

Okseki tlajoltlilistin:

1. *Xpoua Jeremías 1:1-8.*

a) Ken otitikamej itech Jeremías, ¿tlenon noneki niman ijkon tikchiaskej itekiyo Jehová? (2 Cor. 3:5, 6).

b) ¿Kenon kinyolchikaua telpokamej akin kichiaua ken Cristo, ijkuak kitaj ines-kayo Jeremías? (Ecl. 12:1; 1 Tim. 4:12).

2. *Xpoua Jeremías 10:1-5.*

¿Tlen neskayotl kitekitilitia Jeremías, tlen ika kiteititia ika xkipiyaj intlamachilis akin tlaneltokaj itech tajtsitsintin? (Jer. 10:5; Isa. 46:7; Hab. 2:19).

3. *Xpoua Jeremías 26:1-16.*

a) Ijkuak tenojnotsaj itech tlen nochias ika tlayekapan, ¿kenon tetlakamatij akin tlamachiaj yaskej iluikak, itlanauatil Jehová tlen okimakak Jeremías ijkuak okijli 'maka makixixti nion se tlajtojli'? (Jer. 26:2; Deu. 4:2; Hech. 20:27).

b) ¿Kenon okintlalili Jeremías se kuajli neskayotl iteipantijkauan Jehová, ijkuak tenojnotsaj ipan nochi tlaltikaktli itech tlen Jehová kichias? (Jer. 26:8, 12, 14, 15; 2 Tim. 4:1-5, NM).

4. *Xpoua 2 Reyes 24:1-17.*

¿Tlenon ipan onochiuj Judá, pampa xoyolmelaujkanen itech Jehová? (2 Rey. 24:2-4, 14).

Historia 75

Nauimej telpokamej nemij Babilonia

1. ¿Akinomej yejon nauimej telpokamej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman tleka nemij Babilonia?

2. ¿Tlenon kinek kichias Nabucodonosor ika yejon nauimej telpokamej, niman tlenon kinnauatia itlapaleujkauan?

3. ¿Tlenon kitajtlani Daniel niman yeyimej telpokamej akin iuan nouika, ijkuak kintekiuiltiaj tlen kikuaskej niman tlen koniskej?

4. Ijkuak majtlaktli tonajli yokikujajkej kijli, ¿kenon nesij Daniel niman yeyimej telpokamej akin iuan nouika, ijkuak kimixtlalouaj imiuan oksekimej telpokamej?

5. ¿Tleka kinuikaj Daniel niman yeyimej telpokamej akin iuan nouika kampa nemi tekiuaj, niman tleka xijkon katkaj ken teopixkej iuan tlamachilisejkej akin kinpiaya tekiuaj?

Okseki tlajoltlilistin:

1. *Xpoua Daniel 1:1-21.*

a) ¿Tlenon noneki tikchiaskej niman ijkon tikxikoskej tlatlatalistli iuan xtikchiaskej tlen tiknej? (Dan. 1:8; Gén. 39:7, 10; Gál. 6:9).

b) ¿Kenon uelis kintlatlataskej noso kinchiualtis-kej telpokamej, makichiakuan tlen oksekimej kinemilij kentla “uelik”? (Dan. 1:8; Pro. 20:1; 2 Cor. 6:17-7:1).

c) ¿Kenon techpaleuiya tlen inpan onochiuj nauimej telpokamej Hebreos, ijkuak tikselis tlaixmatilistli ipan kaltlamachtijli? (Dan. 1:20; Isa. 54:13; 1 Cor. 3:18-20).

Historia 76

Kixoxotoniaj Jerusalén

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon inpan onochiuj israelitas niman Jerusalén?

2. ¿Akinon katka Ezequiel, niman tlenon melak temomojti kititia Jehová?

3. Pampa israelitas xkitlakaitaj Jehová, ¿tlenon kijtota kichiuas?

4. ¿Tlenon kichiuas tekiuaj Nabucodonosor sakin ijkuak israelitas xkitlakamatij?

5. ¿Tleka Jehová kinkaulia makinpopolokan israelitas?

6. ¿Tleka ipan Israel xok yakaj nokaua, niman kech xiuitl ijkon panoua?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua 2 Reyes 25:1-26.*

a) ¿Akinon katka Sedequías, tlenon ipan onochiuj, niman tlenon teotlajtojli onochiuj? (2 Rey. 25:5-7; Eze. 12:13-15).

b) ¿Akinon okitlajtlakolti Jehová ika israelitas xoylmelaujkanenkej? (2 Rey. 25:9, 11, 12, 18, 19; 2 Cró. 36:14, 17).

2. *Xpoua Ezequiel 8:1-18.*

Ken israelitas akin kiueyichiuyaj Tonajli, ¿kenon kixkopinaj akin kijtota kichiuaj ken Cristo? (Eze. 8:16; Isa. 5:20, 21; Juan 3:19-21; 2 Tim. 4:3).

Historia 77

Xtlaj okichuij manotlakuanketsakan

1. ¿Tlenon tlanauatia Nabucodonosor, intekiuaj babilonios?

2. ¿Tleka akin imiuan nouika Daniel xnotlakuanketsaj xpan tlen tlamachijchiujtli ika oro?

3. Ijkuak Nabucodonosor oksejpa kimijlia telpokamej manotlakuanketsakan, ¿kenon teititij ika tlaneltokaj itech Jehová?

4. ¿Tlenon Nabucodonosor kinnauatia isoldados makinchiuilikan Sadrac, Mesac niman Abednego?

5. ¿Tlenon kita Nabucodonosor ijkuak ontlachia ij-tik horno?

6. ¿Tleka tekiuaj kiueyichiua inTajtsin Sadrac, Mesac iuan Abednego, niman tlenon techmachtia tlen okichuijkej?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Daniel 3:1-30.*

a) Ijkuak itlaj tikixnamikiskej ken yejuin yeyimej telpokamej, ¿tlenon tinochimej akin tikttekichiuij toTajtsin noneki tikchiuaskej, niman ijkon tiyolmelaujkanemiskej? (Dan. 3:17, 18; Mat. 10:28; Rom. 14:7, 8).

b) ¿Tlenon toTajtsin Jehová okimachti Nabucodonosor? (Dan. 3:28, 29; 4:34, 35).

Historia 78

Tlajkuiltojli ipan tepantli

1. ¿Tlenon panoua ijkuak intekiuaj babilonios kichiuas se ueyi iluitl niman kintekitiltia copas iuan tazones tlen okinuajkixtijeuj ipan iteopan Jehová ne Jerusalén?

2. ¿Tlenon Belsasar kimijlia tlamachilisekej akin tekitij itech, san ika, tlenon xuelij kichiuaj?

3. ¿Tlenon iuan Belsasar kitlajtlanilia?

4. Itech tlen Daniel kasikamachiltia tekiuaj, ¿tleka toTajtsin okichuij ika se matli matlajkuilo ipan tepantli?

5. ¿Tlenon kijtota Daniel kijtosnekij tlajkuiltojin tlen onka ipan tepantli?

6. ¿Tlenon panoua ijkuak Daniel ok tlajtotika?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Daniel 5:1-31.*

a) ¿Tleka xijki mojkayotl tlen tikpiyaj itech toTajtsin, niman itech mojkayotl tlen okimachili Belsasar ijkuak okitak tlajkuiltojli ipan tepantli? (Dan. 5:6, 7; Sal. 19:9; Rom. 8:35-39).

b) ¿Kenon Daniel oteititi ueyi yolchikaualistli ijkuak otlajto iuan Belsasar niman akin uejueyixtokej? (Dan. 5:17, 18, 22, 26-28; Hech. 4:29).

c) Itech Daniel itlaxelol ueyi makuijli, ¿kenon tiki-taj iueyitlayekanalis Jehová? (Dan. 4:17, 25; 5:21).

Historia 79

Daniel nemi itsajlan leones

1. ¿Akinon katka Darío, niman tlenon kinemilia itech Daniel?

2. ¿Tlenon sekimej tlakamej nexikolejkej kinekiltijaj makichiuas Darío?

3. ¿Tlenon kichiuas Daniel ijkuak kikaki ika onojikuilo yenkuik tlanauatijli?

4. ¿Tleka Darío melak noyolkokoua niman xueli kochi, niman tlenon kichiuas uajmostla?

5. ¿Tlenon Daniel kinankilia Darío?

6. ¿Tlenon ipan onochiuj tlakamej xkuakualtin akin kinekijaj kimiktiskej Daniel, niman tlenon Darío kimijkuilouilia nochiuijan kampa tlanauatia?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Daniel 6:1-28.*

a) Itech tlen kinemiliayaj tlakamej xkuakualtin kichiuliskej Daniel, ¿kenon aman noijki kichiuaj akin xkinekej matenojnotsakan itexpantijkauan Jehová? (Dan. 6:7; Sal. 94:20; Isa. 10:1; Rom. 8:31).

b) Akin tiktekichiuliay toTajtsin ipan yejuin tonaltin, ¿kenon noijki uelis tikchiuaskej ken Daniel ixpan “tekiauakej”? (Dan. 6:5, 10; Rom. 13:1; Hech. 5:29).

c) ¿Kenon uelis “mojmostla” tiktekichiuliskej Jehová, ijkon ken okichij Daniel? (Dan. 6:16, 20; Fili. 3:16; Apo. 7:15).

Historia 80

Israelitas kisaj itech Babilonia

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kichijtokej israelitas?

2. ¿Kenon okichij Ciro tlen Jehová yokijtoka panos ika iteotlajtokauj Isaías?

3. ¿Tlenon Ciro kimijlia israelitas akin xok uelis nokuepaskej Jerusalén?

4. ¿Tlenon Ciro kinmaka israelitas makitkikan Jerusalén?

5. ¿Kech uejkauj israelitas ika ajsij Jerusalén?

6. ¿Kech xiuitl yopanok ika xakaj chantiya ipan Jerusalén?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Isaías 44:28 niman 45:1-4.*

a) ¿Kenon okijto Jehová ika melauak nochuias teotlajttojli tlen onojto itech Ciro? (Isa. 55:10, 11; Rom. 4:17).

b) Itech tlen okijto Isaías kichuias Ciro, ¿kenon techititia yejuin ika Jehová ueli kijtousa tlen nochuias ika tlayekapan? (Isa. 42:9; 45:21; 46:10, 11; 2 Ped. 1:20).

2. *Xpoua Esdras 1:1-11.*

Tla tikchiuaj ijkon ken akin xouelkej onokuepkej Jerusalén, ¿kenon tejuamej “tikinpaleuiskaj” oksekimej akin uelis nosentemakaskej ipan itekiyo toTajtsin? (Esd. 1:4, 6; Rom. 12:13; Col. 4:12).

Historia 81

Tlaneltokaj ipan toTajtsin

1. ¿Kechmej israelitas kisaj itech Babilonia niman nokuepaj Jerusalén, san ika, tlenon kinextiaj ijkuak ajsij?

2. ¿Tlenon peua kichijchiuaj israelitas ijkuak ajsij, niman tlenon kichiuaj akin kintlauelitaj?

3. ¿Akinomej katkaj Ageo iuan Zacarias, niman tlenon kimijliaj israelitas?

4. ¿Tleka Tatenai kititlani se amatlajkuilojli ipan Babilonia, niman kenon kinankiliaj?

5. ¿Tlenon kichiuas Esdras ijkuak katkimi ika noneki makiyektlalican iteopan toTajtsin?

6. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon Esdras kiltajtlanilia Jehová? ¿Kenon Jehová kinankilia iteoyuj? ¿Niman tlenon techmactia yejuin?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Esdras 3:1-13.*

Tla tinemij kampa xonka kanon nonechikouaj itexpantijkauan Jehová, ¿tlenon noneki nochipa tikchiuaskej? (Esd. 3:3, 6; Hech. 17:16, 17; Heb. 13:15).

2. *Xpoua Esdras 4:1-7.*

Itech tlen okichij Zorobabel, ¿kenon noijki kipiya ika totlajpiyaskej maka matiknelokan tlaneltokijli melauak iuan oksekimej tlaneltokiltin xmelajkej? (Éxo. 34:12; 1 Cor. 15:33; 2 Cor. 6:14-17).

3. *Xpoua Esdras 5:1-5, 17 niman 6:1-22.*

a) ¿Tleka akin kintlauelitayaj israelitas xouel okinteltijkej ijkuak kichijchiujtoyaj teopan? (Esd. 5:5; Isa. 54:17).

b) Ijkon ken akin kinyekanayaj judíos okitejtemojkej itlayekanalis Jehová ijkuak okixnamijkej tlauejli, ¿kenon kinyolchikaua aman akin tlayekanaj ipan tlanechikoltin? (Esd. 6:14; Sal. 32:8; Rom. 8:31; Sant. 1:5).

4. *Xpoua Esdras 8:21-23, 28-36.*

Ijkuak tiknemiliskej itlaj tikchiuaskej, ¿tlenon itech tlen okichij Esdras uelis techpaleuis? (Esd. 8:23; Sal. 127:1; Pro. 10:22; Sant. 4:13-15).

Historia 82

Mardoqueo niman Ester

1. ¿Akinomej katkaj Mardoqueo iuan Ester?

2. ¿Tleka kinekí tekiuaj Asuero kipatlas isiuauj, niman akinon kitlapejpenia?

3. ¿Akinon katka Hamán niman tleka melak kualani?

4. ¿Tlen tlanauatijli notemaka, niman tlenon kichiuas Ester ijkuak kijliaj tlen Mardoqueo kitlajtlaní?

5. ¿Tlenon ipan nochuia Hamán, niman tlenon panoua iuan Mardoqueo?

6. ¿Kenon makisaj israelitas itech akin kintlauelitaj?

Okseki tlajtoltlistin:

1. *Xpoua Ester 2:12-18.*

¿Kenon oteititi Ester ika melak kuajli ijkuak se “yolyemanki niman tenotski”? (Est. 2:15; 1 Ped. 3:1-5).

2. *Xpoua Ester 4:1-17.*

Ijkon ken Ester oyolmelaujkanen niman okiteititi itlasojtlalis itech Jehová, ¿tlenon aman noijki uelis tikteititiskaj? (Est. 4:13, 14; Mat. 5:14-16; 24:14).

3. *Xpoua Ester 7:1-6.*

Ijkon ken Ester, ¿tleka kintlauelitokaj itekipanojkauan toTajtsin ipan yejuin tonaltin? (Est. 7:4; Mat. 10:16-22; 1 Ped. 2:12).

Itepanuan Jerusalén

1. ¿Kenon nomachiliayaj israelitas pampa iyeualiy Jerusalén xkinpiayaj tepantin?
2. ¿Akinon katka Nehemías?
3. ¿Tlen tekittl kichia Nehemías, niman tleka se ueyi tekittl?
4. ¿Tlenon kikaki Nehemías tlen kichia manoyol-koko, niman tlenon kichia?
5. ¿Kenon Artajerjes okititi Nehemías ika yolkuaj-li katka?
6. Pampa Nehemías xkineki makinteltikan israelitas ijkuak kichijchiujtoyaj tepantin, ¿tlenon kichia?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Nehemías 1:4-6 niman 2:1-20.*
- ¿Kenon Nehemías okitejemo makiyekana Jehová? (Neh. 2:4, 5; Rom. 12:12; 1 Ped. 4:7).
2. *Xpoua Nehemías 3:3-5.*
- Itch tlen teqoitas niman akin "uejueyixtokej" okichijukej, ¿tlenon uelij akin tlakekanaj ipan tlanchikoltin niman tlalapeuijkej noso siervos ministeriales? (Neh. 3:5, 27; 2 Tes. 3:7-10; 1 Ped. 5:5).
3. *Xpoua Nehemías 4:1-23.*
- a) ¿Tlenon okinyolchikauj israelitas maka makikajkaukan matlachijchiuakan maski melak kintlaue-litayaj? (Neh. 4:6, 8, 9; Sal. 50:15; Isa. 65:13, 14).
- b) ¿Kenon techyolchikaua aman tlen okichijukej israelitas?
4. *Xpoua Nehemías 6:15.*

Pampa itepanuan Jerusalén okiyektlatilijkej ipan ome metstli, ¿kenon techititia yejuin tlen uelis no-chias tla melak titlaneltokaj? (Sal. 56:3, 4; Mat. 17:20; 19:26).

Iluikaktekitketl konita María

1. ¿Akinon yejon suatli akin nesi ipan tlaixkopinajli?
2. ¿Tlenon Gabriel kijlia María?
3. ¿Kenon kijlia Gabriel ika kipiayas María se ikoneuj maski xuan nemi se tlakatli?
4. ¿Tlenon panoua ijkuak María konita Elisabet?
5. ¿Tlenon kinemilia José ijkuak kimati ika María kipiayas se ikoneuj, san ika, tleka kipatla tlen kinemilia kichiuas?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Lucas 1:26-56.*
- a) Ijkuak toTajtsin okichij manemi iKoneuj ij-tik María, ¿tleka yejua xotlakatiko ika tlajtlakojli? (Ageo 2:11-13; Lucas 1:35; Juan 6:69; Heb. 7:26; 10:5).

b) ¿Kenon kiselia ueyilistli Jesús ijkuak xitlakati? (Luc. 1:41-43).

c) ¿Kenon María okintlalili se kuajli neskatol akin kitekichiulij toTajtsin ijkuak kiseliay se ueyi tekittl ipan tlanchekojli? (Luc. 1:38, 46-49; 17:10; Pro. 11:2).

2. *Xpoua Mateo 1:18-25.*

Maski Jesús xokitokayotijkej Emmanuel, ¿kenon okiteititi ika ijkon okichij tlen kijtosneki yejon tokayotli? (Mat. 1:22, 23; Juan 14:8-10; Heb. 1:1-3, NM).

Jesús tlakati kampa kintsakuaj yolkamej

1. ¿Akinon yejon konetsintli akin nesi ipan tlaixkopinajli, niman kanon kitekatika María?
2. ¿Tleka Jesús otlatatiko kampa kintsakuaj yolkamej?
3. ¿Akinomej yejon tlakamej akin kalaktokej kampa kintsakuaj yolkamej, niman tlenon okimijli se iluikaktekitketli?
4. ¿Tleka Jesús xijkon katka ken oksekimej tlakamej? Niman, ¿akinon itaj katka?
5. ¿Tleka Jesús uelis notokayotis iKoneuj toTajtsin?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Lucas 2:1-20.*
- a) Pampa teoltajtojli kijtouwaya kanon tlakatis Jesús, ¿kenon César Augusto otlapaleui ijkon manochia? (Luc. 2:1-4; Miq. 5:2).
- b) ¿Kenon se uelis kixmatiskej ika kuajli nemi ixpan toTajtsin? (Luc. 2:14, NM; Mat. 16:24; Juan 17:3; Hech. 3:19; Heb. 11:6).
- c) Tla yejon tlajpixkej chanejkej Judea okinyolpakti pampa okitakej otlatat Temakixtijketl, ¿tleka uelis tikijtoskej ika akin kitekichiulij toTajtsin kipiayaj melak ueyi inapikilis xijkon ken tlajpixkej? (Luc. 2:10, 11; Efe. 3:8, 9; Apo. 11:15; 14:6).

Kitokaj se sitlalin

1. ¿Akinomej tlakamej akin nesij ipan yejuin tlaixkopinajli, niman tleka se kimajpiluijtika se sitlalin petlanki?
2. ¿Tleka melak kualani Herodes, niman tlenon kichia?
3. ¿Kanon kinyekana tlakamej se sitlalin petlanki, niman tleka ijkuak nokuapaj ipan inpaís yauaj ipan okse ojltli?
4. ¿Tlenon tlanauatia Herodes, niman tleka?
5. ¿Tlenon Jehová kijlia José?
6. ¿Akinon okichij mapetlani sitlalin, niman tleka?

Okse tlajolttilistli:

1. *Xpoua Mateo 2:1-23, NM.*

¿Kech xiuitl kipiya Jesús niman kanon chantiya ijkuak akin nomachtiaj sitlalimej okitatoj? (Mat. 2: 1, 11, 16, NM).

Historia 87

Telpokatsin Jesús ipan teopan

1. Ipan yejuin tlaixkopinajli, ¿kech xiuitl kipiya Jesús, niman kanon nemi?
2. ¿Tlenon kichiuaj José iuan ichanejkauan noch ixiujtín?
3. Ijkuak kuikayaj se tonajli ika yonejnenkaj, ¿tleka José iuan María oksejpa nokuepaj Jerusalén?
4. ¿Kanon José iuan María kinextiaj Jesús, niman tleka tlamojkaitaj taltikpakchanejke?
5. ¿Tlenon Jesús kijlia inan María?
6. ¿Kenon uelis tikchiuaskej ken Jesús ijkuak to-machtiskej itech toTajtsin?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Lucas 2:41-52.*

a) Maski Tlanauatijli kinnauatiya mayakan san tlakamej ipan iluimej tlen nochiuaya san sejpa ipan se xiuitl, ¿kenon José iuan María kinmaka se kuajli neskeyotl tajtin ipan yejuin tonaltin? (Luc. 2:41; Deu. 16:16; 31:12; Pro. 22:6).

b) ¿Tlen neskeyotl kinmaka Jesús telpokamej ipan yejuin tonaltin itech kenon kintlakamatiskej intajuan? (Luc. 2:51; Deu. 5:16; Pro. 23:22; Col. 3:20).

2. *Xpoua Mateo 13:53-56.*

¿Akinomej nauimej ikniuan Jesús kinteneua Biblia, niman nenon sakín otekitkej omemej ipan tlanechi-kojli? (Mat. 13:55; Hech. 12:17; 15:6, 13; 21:18; Gál. 1:19; Sant. 1:1; Jud. 1).

Historia 88

Juan kiapolaktia Jesús

1. ¿Akinon yejon omemej tlakamej akin nesij ipan tlaixkopinajli?
2. ¿Kenon nochiaua ijkuak se noapolaktia?
3. ¿Akinon kinnapolaktia Juan?
4. ¿Tleka Jesús kitlajtlanilia Juan makiapolakti?
5. ¿Kenon kiteititia toTajtsin ika kiyoipaktia ijkuak Jesús okiapolaktijkej?
6. ¿Tlenon panoua ijkuak Jesús iselti nemi cuarenta tonaltin?
7. ¿Kenon intoka kachtopa inomachtijkauan Jesús, niman tlen milagro kichiaua kachtopa?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Mateo 3:13-17.*

Ijkon ken Jesús okichiuj, ¿tleka kipiya noapolaktiskej inomachtijkauan? (Sal. 40:7, 8; Mat. 28: 19, 20, NM; Luc. 3:21, 22, NM).

2. *Xpoua Mateo 4:1-11.*

Ijkuak tikpouaj ika Jesús kixmatiya niman kuajli kitekitiltiaya iTlajtol toTajtsin, ¿kenon techyolchi-kaua matomachtikan Biblia mojmostla? (Mat. 4: 5-7; 2 Ped. 3:17, 18; 1 Juan 4:1).

3. *Xpoua Juan 1:29-51.*

¿Akinon okimijli Juan Bautizante makitokakan inomachtijkauan, niman aman kenon uelis tikchi-uaskej ijkon ken yejua? (Juan 1:29, 35, 36; 3:30; Mat. 23:10).

4. *Xpoua Juan 2:1-12.*

Itech kachtopa milagro tlen okichiuj Jesús, ¿kenon kiteititia toTajtsin ika kuelitia kinmakas tlen melak kuajli Itekipanojkauan? (Juan 2:9, 10; Sal. 84: 11; Sant. 1:17).

Historia 89

Jesús kichipaua teopan

1. ¿Tleka kinemakaj yolkamej ipan teopan?
2. ¿Tleka kualani Jesús?
3. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon kichiaua Jesús niman tlenon kinnauatia akin kinnemakaj palomas?
4. ¿Tlenon kilnamikij inomachtijkauan Jesús ijkuak kitaj tlenon kichiaua?
5. ¿Kanon panoua Jesús ijkuak nokuepa Galilea?

Okse tlajolttilistli:

1. *Xpoua Juan 2:13-25.*

Pampa Jesús okinkixti akin tlanemakayaj ipan teopan, ¿tlenon xkipiya ika nochiaua ipan Kajli kampa nosentlaliyaj iTeixpantijkauan Jehová? (Juan 2: 15, 16; 1 Cor. 10:24, 31-33).

Historia 90

Iuan se siuatl kampa onka se pozo

1. ¿Tleka onotelti Jesús kampa onka se pozo ipan Samaria, niman tlenon kijlia se siuatl akin ompa oyaj?
2. ¿Tleka mojkatlachia yejon siuatl, tlenon kijlia Jesús, niman tleka?
3. ¿Itech tlen atl kinemilia yejon siuatl tlajtotika Jesús, san ika, itech tlenon melauak kinojnotsa?
4. ¿Tleka mojkatlachia yejon siuatl itech tlen Jesús kimatsitika itech yejua, niman kenon kimati Jesús yejuin?
5. ¿Tlenon tiuelij itech yejuin tlen otikitakej?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Juan 4:5-43.*

a) Ijkon ken Jesús okichiuj, ¿kenon tikinseliskej akin sejneka noso okse tlamantik tlachiaj, uale-uaj oksekan noso tlajtotaj okse tlajtojli? (Juan 4:9; 1 Cor. 9:22; 1 Tim. 2:3, 4; Tito 2:11).

b) ¿Tlen tlateochialistin kiselia akin nochiaua inomachtijkauaj Jesús? (Juan 4:14; Isa. 58:11; 2 Cor. 4: 16).

c) Ijkon ken samaritana melak okitlasojkamati tlen okimasi niman ika ijoylo otejiili tlen okimati, ¿tlenon tejuamej noijki tikchiuaskej? (Juan 4:7, 28; Mat. 6: 33; Luc. 10:40-42).

Historia 91

Jesús tlamachtia ipan se tepetl

1. Ijkon ken nesi ipan tlaixkopinjali, ¿kenon tlamachtijtika Jesús, niman akinomej nemij nisiu?
2. ¿Kenon intoka doce itlatitlankauan?
3. ¿Itech tlen Tekiuajyotl tenojnotsa Jesús?
4. ¿Tlenon Jesús kinnmachtia tlatitpakchanejkej makitlajtlanikan ipan inteoyouj?
5. ¿Kenon Jesús kijtousa manouikakan tlatitpakchanejkej iuan oksekimej?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Mateo 5:1-12.*
¿Kenon tikteititisej ika noneki tikpiyaskej tlamachtitlan tlen ualeua itech toTajtsin? (Mat. 5:3; Rom. 10:13-15; 1 Tim. 4:13, 15, 16).
2. *Xpoua Mateo 5:21-26.*
Ijkon ken nesi ipan Mateo 5:23, 24, ¿kenon kipiya touikaskej iuan tokniuan, niman ijkon uelis touikaskej iuan Jehovah? (Mat. 6:14, 15; Sal. 133:1; 1 Juan 4:20).
3. *Xpoua Mateo 6:1-8.*
Akin kichiuaj ken Cristo, ¿tlenon xkipiya kichiuaskej ijkon ken fariseos? (Luc. 18:11, 12; 1 Cor. 4:6, 7; 2 Cor. 9:7).
4. *Xpoua Mateo 6:25-34.*
Ijkuak itlaj techpolos, ¿kenon otlamachtia Jesús ika noneki matikneltokakan Jehovah? (Éxo. 16:4; Sal. 37:25; Fili. 4:6).
5. *Xpoua Mateo 7:1-11.*
¿Tlenon techmachtia itlajtoluan Jesús tlen ijkuiluijtokej ipan Mateo 7:5? (Pro. 26:12; Rom. 2:1; 14:10; Sant. 4:11, 12).

Historia 92

Jesús kinyolitia akin yomijkaj

1. ¿Akinon itaj ichpochtsintli akin nesi ipan tlaixkopinjali, niman tleka najmanayaj yejua iuan isiuaj?
2. ¿Tlenon kichiuaj Jairo ijkuak konnextia Jesús?
3. ¿Tlenon panoua ijkuak Jesús yauj ichan Jairo, niman tlenon kijliaj Jairo ipan ojtili?
4. ¿Tleka akin nemij ichan Jairo kiuejuetskiliaj Jesús?
5. Ijkuak okalak Jesús kampa nemi ichpochtsintli iuan yeyimej itlatitlankauan niman Jairo iuan isiuaj, ¿tlenon kichiuaj Jesús?
6. ¿Akinon okse yokiyloti Jesús, niman tlenon techititia yejuin?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Lucas 8:40-56.*
Ijkuak Jesús okipajti se siuatl akin yestemouaya, ¿kenon okiteititi ika tetlasojtla niman teiknelia? ¿Niman tlenon uelaj tlayekankej ipan tlanekichijli? (Luc. 8:43, 44, 47, 48; Lev. 15:25-27; Mat. 9:12, 13; Col. 3:12-14).
2. *Xpoua Lucas 7:11-17.*
Itech tlen Jesús okimachili ipampa siuakauajli akin chanti Naín, ¿tleka kinyolseuia akin yomijkaj inchanekauan? (Luc. 7:13; 2 Cor. 1:3, 4; Heb. 4:15).
3. *Xpoua Juan 11:17-44.*
Pampa Jesús ochokak ijkuak omik akin kitlasojtlaya, ¿kenon techitititi ika se uelis chokas ijkuak yaj miki? (Juan 11:33-36, 38; 2 Sam. 18:33; 19:1-4).

Historia 93

Jesús miyekej kintlakualtia

1. ¿Tlenon melak xkuajli ipan onochiuj Juan akin teapolaktijketl noso Bautizante, niman kenon nomachilia Jesús?
2. ¿Kenon Jesús kintlakualtia tlatitpakchanejkej akin kitokatinemij, niman kech tlakuajli nokaua?
3. ¿Tleka nomojtaji inomachtijikauan Jesús ika yeuajli, niman tlenon panoua iuan Pedro?
4. ¿Kenon Jesús kintlakualtia melak miyekej tlatitpakchanejkej ika okpa?
5. ¿Tleka melak kualtsin yes ijkuak Jesús tlanauatin ipan tlatitpakktli kentla Tekiuaj akin toTajtsin yokitlapejpeni?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Mateo 14:1-32.*
a) Itech tlen tikitaj ipan Mateo 14:23-32, ¿kenon katka Pedro?
b) ¿Kenon techitititi Biblia, ika Pedro onopatlak niman sakín kinemiliaya tlen kijtousa? (Mat. 14:27-30; Juan 18:10; 21:7; Hech. 2:14, 37-40; 1 Ped. 5:6, 10).
2. *Xpoua Mateo 15:29-38.*
¿Kenon okiteititi Jesús ika kitlasojkaitaya tlen toTajtsin techmaka? (Mat. 15:37; Juan 6:12; Col. 3:15).
3. *Xpoua Juan 6:1-21.*
Akin tikchiuaj ken Cristo, ¿kenon tikteititisej ika noijki titlanemilijaj ken Jesús itech tekiauajkej? (Juan 6:15; Mat. 22:21; Rom. 12:2; 13:1-4).

Historia 94

Kintlasojtla kokonej

1. ¿Tleka itlatitlankauan Jesús nokualaniaj ijkuak nokuepaj ipan ojtili?
2. ¿Tleka Jesús kinotsa se telpokatsin niman kitelketsa imixpan itlatitlankauan?
3. Ijkon ken kokonej, ¿tlenon noneki kichiuaskej itlatitlankauan Jesús?

4. Ijkuak opanok seki metstin, ¿kenon Jesús teiti-tia ika kintlasojtla kokonej?

Okseki lajtoltlistin:

1. *Xpoua Mateo 18:1-4.*

¿Tleka Jesús tlamachtia ika neskayomej? (Mat. 13:34, 36; Mar. 4:33, 34).

2. *Xpoua Mateo 19:13-15.*

Ijkon ken inkualneskayouan kokonej, ¿tlenon noneki tikchiuaskej, tla tiknekij tikselsiskej tlateochiuallistin itech Tekuijayotl? (Sal. 25:9; 138:6; 1 Cor. 14:20).

3. *Xpoua Marcos 9:33-37.*

Itech tlen Jesús okinmachi inomachtijkauan, ¿tlenon noneki kichiuaskej akin kinetikij kiseliskej tekitl ipan tlanechikojli? (Mar. 9:35; Mat. 20:25, 26; Gál. 6:3; Fili. 2:5-8).

4. *Xpoua Marcos 10:13-16.*

¿Kenon Jesús kinseliaya taltikpakchanejkej, niman tlenon kinnmachtia akin tlayekanaj ipan tlanechikoltin? (Mar. 6:30-34; Fili. 2:1-4; 1 Tim. 4:12).

Historia 95

Kenon tlamachtia Jesús

1. ¿Tlenon se tlakatl kitlajtoltia Jesús, niman tleka? ¿Tlenon kemantika kitekitiltia Jesús tlen ika tlamachtia, niman tlenon yotuelkej itech judíos niman samaritanos?

2. Itech neskayotl tlen okijto Jesús, ¿tlenon ipan nochia se judío akin yauj ipan ojtli tlen kuikaya ipan ueyikalpan Jericó?

3. ¿Tlenon kichia se teopixki judío niman se levita ijkuak panouaj ipan ojtli kampa tlajkaltok yejon tlatkatl?

4. Ipan tlaixkopinajli, ¿akinon kipaleuijtika judío akin okikokojkej?

5. Ijkuak Jesús tlami kimijlia neskayotl, ¿tlenon teltlajtoltia, niman kenon tlanankilia yejon tlatkatl?

Okseki lajtoltlistin:

1. *Xpoua Lucas 10:25-37.*

a) Maski ueliskia nimantsin tlanankiliskia, ¿kenon Jesús okipaleui se tlatkatl akin kixmatiya itlanauatilan toTajtsin, manonankili san iselti? (Luc. 10:26; Mat. 16:13-16).

b) ¿Kenon Jesús kintekitiltia neskayomej niman ijkon kipaleuiaya taltikpakchanejkej maka maki-nemilikan tlen xkuajli itech oksekimej? (Luc. 10:36, 37; 18:9-14; Tito 1:9).

Historia 96

Jesús kinpajtia kokoxkej

1. ¿Tlenon kichia Jesús ijkuak panouaya ipan nochipais?

2. ¿Tlenon Jesús kimijlia itlatitlankauan ijkuak panoua kanaj yeyi xiuitl ika yonoapolakti?

3. ¿Akinomej akin nesij ipan tlaixkopinajli, niman tlenon Jesús kichiulia yejon suiatl?

4. ¿Tleka kinpinaujtia tlamachtijkkej ipan tlanauatijli, tlen Jesús kinnankilia?

5. Ijkuak Jesús niman itlatitlankauan nemij nisiu Jericó, ¿tlenon Jesús kinchiulia omemej akin xtlachiaj?

6. ¿Tleka Jesús kichia milagros?

Okseki lajtoltlistin:

1. *Xpoua Mateo 15:30, 31.*

Itech tlen okichuij Jesús, ¿kenon techititia ikojtisil Jehová, niman kenon techpaleuiya matikasikamaitan tlen Jehová yokijto kichias ipan yenkuik tlatitkaptli? (Sal. 37:29; Isa. 33:24).

2. *Xpoua Lucas 13:10-17.*

Pampa Jesús okichuij uejueyimej milagros ipan tonajli sábadó, ¿kenon techititia yejuin ika kichias maonia yolsuulitli ipan Mil Xiuitl ijkuak yejua tekuiajtis? (Luc. 13:10-13; Sal. 46:9; Mat. 12:8; Col. 2:16, 17; Apo. 21:1-4).

3. *Xpoua Mateo 20:29-34.*

Itech tlen yotikitakej, ¿kenon techititia ika Jesús nochipa kinpaleuiaya taltikpakchanejkej, niman tlenon tiuelij aman tejuamej? (Deu. 15:7; Sant. 2:15, 16; 1 Juan 3:17).

Historia 97

Jesús kalaki kentla Tekiujaj

1. Ijkuak Jesús ajsi kampa se pitentsin kalpan tlen nokaua nisiu Jerusalén, ¿tlenon kinnauatia maki-chiukaan inomachtijkauan?

2. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tlenon panoua ijkuak Jesús nonisiuiya itech Jerusalén?

3. ¿Tlenon kichiaj kokonej ijkuak kitaj Jesús kinpajtijtika akin xtlachiaj niman akin sepoujtokaj?

4. ¿Tlenon Jesús kimijlia teopixkej akin melak kualantokaj?

5. ¿Kenon tejuamej noijki tikchiuaskej kentla kokonej akin okiueyitalalijkej Jesús?

6. ¿Tlenon kinetikij kimatiskej inomachtijkauan?

Okseki lajtoltlistin:

1. *Xpoua Mateo 21:1-17.*

a) ¿Kenon kalakiyaj akin kinyekanaj soldados romanos ijkuak teltaniyaj niman kenon tlamantik noso sejnaka okalak Jesús kentla tekuiyaj ipan Jerusalén? (Mat. 21:4, 5; Zac. 9:9; Fili. 2:5-8, NM; Col. 2:15, NM).

b) ¿Tlenon uelij telpokamej itech kokonej israelitas akin okijtokej tlen nesi ipan Salmo 118, ijkuak Jesús okalak ipan teopan? (Mat. 21:9, 15; Sal. 118:25, 26; 2 Tim. 3:15; 2 Ped. 3:18).

2. *Xpoua Juan 12:12-16.*

¿Tlenon kijtotsneki soyamej tlen ika taltikpakchanejkej okiueyitalalijkej Jesús? (Juan 12:13; Fili. 2:10; Apo. 7:9, 10).

Ipan tepetl tlen itoka Olivos

1. Ipan tlaixkopinajli, ¿katelejua Jesús, niman aki-nomej akin iuan nemij?
2. ¿Tlenon kinekiyay teopixkej kichiuiliskej Jesús ipan teopan, niman tlenon okimijli?
3. ¿Tlenon itlatitlankauan kitlajtoltiaj Jesús?
4. ¿Tleka Jesús kimijlia itlatitlankauan seki tlemach tlen nochiaaskia ipan tlaltikpakkti ijuak yejua tekiuajtis ipan iluikak?
5. ¿Tlenon Jesús kijtowa kachtopa panos niman kuakon kipopolos nochi tlen xkuajli ipan tlaltikpakkti?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Mateo 23:1-39.*
  - a) Maski Biblia kijtowa ika uelis tikintekitiltiskej tokayomej tlen teueyichiuaj, ¿tlenon xnoneki manotekitilti ipan tlanekichikojli ijkon ken okijto Jesús ipan Mateo 23:8-11? (Hech. 26:25; Rom. 13:7; 1 Ped. 2:13, 14).
  - b) ¿Tlenon kichiuyaj fariseos niman ijkon xkin-kauliayaj tlaltikpakchanejkej makichiuakan ken Cristo, niman kenon aman noijki kichiuyaj akin tlayekanaj ipan tlaneltokiltin? (Mat. 23:13; Luc. 11:52; Juan 9:22; 12:42; 1 Tes. 2:16).
2. *Xpoua Mateo 24:1-14.*
  - a) ¿Kenon kijtowa Mateo 24:13 ika noneki titlaxikoskej?
  - b) ¿Tlenon kijosneki tlajtojli “nochi tlamis” tlen kijtowa Mateo 24:13? (Mat. 16:27; Rom. 14:10-12; 2 Cor. 5:10).
3. *Xpoua Marcos 13:3-10.*

¿Tlen tlajtoltin itech Marcos 13:10 kijtowa ika melak noneki manoteijli kuajli tlajtoltin? niman ijuak tijkakij itlajtolaun Jesús, ¿tlenon noneki matikchiuakan? (Rom. 13:11, 12; 1 Cor. 7:29-31; 2 Tim. 4:2).

Ijtik cuarto tlen onka tlakpak

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿tleka Jesús nemi iuan doce itlatitlankauan ijtik ueyi cuarto tlen onka tlakpak?
2. ¿Akinon katka akin kistika, niman tlenon konchias?
3. ¿Tlen tlaquajli kipeualtia Jesús ijuak yotlankej kipanoltiaj Pascua?
4. ¿Tlenon kilnamikijay israelitas ipan Pascua, niman tlenon kilnamikitia yejuin tlaquajli inomachtijkauan Jesús?
5. Ijuak yotlankej kipanoltiaj itlakualis toTeko, ¿tlenon Jesús kimijlia inomachtijkauan, niman tlenon kichiuyaj yejuamej?

1. *Xpoua Mateo 26:14-30.*
  - a) ¿Kenon techititia ipan Mateo 26:15 ika tlen Judas okichiuli Jesús yejua ijkon yokinemilijka?
  - b) ¿Tlenon ome tlemach okichiuj Jesús pampa okitoyauj iyeyo? (Mat. 26:27, 28; Jer. 31:31-33; Efe. 1:7; Heb. 9:19, 20).
2. *Xpoua Lucas 22:1-39.*

¿Kenon Satanás okalak ipan Judas? (Luc. 22:3; Juan 13:2; Hech. 1:24, 25).
3. *Xpoua Juan 13:1-20.*
  - a) Itech tlen kijtowa ipan Juan 13:2, ¿uelis se kitlajtlakomakas Judas itech tlen okichiuj, niman tlenon tiuelij akin tiktekichiuliiaj toTajtsin? (Gén. 4:7; 2 Cor. 2:11; Gál. 6:1; Sant. 1:13, 14).
  - b) ¿Tlen kuajli nes kayotl okitemak Jesús? (Juan 13:14, 15; Mat. 23:11; 1 Ped. 2:21).
4. *Xpoua Juan 17:1-26.*

¿Tleka Jesús okitlajtlani toTajtsin “san sekan manemikan” inomachtijkauan? (Juan 17:11, 21-23; Rom. 13:8; 14:19; Col. 3:14).

Jesús nemi ipan Getsemaní

1. ¿Kanon yauej Jesús iuan itlatitlankauan ijuak yokiskej ijtik cuarto tlen onka tlakpak, niman tlenon kimijlia Jesús makichiuakan?
2. ¿Kenon Jesús kinnextia itlatitlankauan ijuak nokuepa, niman kechpa ijkon kinnextia?
3. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿akinomej kalakij Getsemaní, niman tlenon kichiu Judas Iscariote?
4. ¿Tleka Judas kipiptisoua noso kitenkua Jesús, niman tlenon kichiu Pedro?
5. ¿Tlenon Jesús kijlia Pedro, san ika, tleka Jesús xkitlajtlani toTajtsin makinuajtitlanili iluikaktekitkej?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Mateo 26:36-56.*
  - a) ¿Tleka melak kuajli nes kayotl kinmaka akin tlayekanaj ipan tlanekichikojli, ijuak Jesús okintlajtolpaleui inomachtijkauan? (Mat. 20:25-28; 26:40, 41; Gál. 5:17; Efe. 4:29, 31, 32).
  - b) Ijkon ken okichiuj Jesús, ¿tikintekitiltiskej armas ijuak yakaj techixnamikis? (Mat. 26:52; Luc. 6:27, 28; Juan 18:36).
2. *Xpoua Lucas 22:39-53.*

Ijuak se iluikaktekitketl okiyolchikauato Jesús ipan Getsemaní, ¿kijosnekiya ika xchikauak katka itlaneltokil? Xkijto tleka ijkon titlanankilia (Luc. 22:41-43; Isa. 49:8; Mat. 4:10, 11; Heb. 5:7).
3. *Xpoua Juan 18:1-12.*

¿Kenon Jesús okinpaleui inomachtijkauan itech akin kitlauelitayaj, niman tlenon tiuelij? (Juan 10:11, 12; 18:1, 6-9; Heb. 13:6; Sant. 2:25).

Kimiktiaj Jesús

1. ¿Akinon okichiu majimiktikan Jesús?
2. ¿Tlenon kichiuaj itlatitlankauan Jesús ikuak tlamachtijkej itech tlanauatijli okuikakej?
3. ¿Tlenon panoua ichan ueyi teopixki Caifás?
4. ¿Tleka kisa Pedro niman choka?
5. Ijkuak oksejpa kuikaj Jesús itech Pilato, ¿tlenon kijtouaj ikuak tsajtsij uejueyimej teopixkej?
6. ¿Tlenon Jesús ipan nochia viernes, ikuak yopanok tlaqualispan, niman tlenon kijlia se tlakatl akin inakastlan pilkatika?
7. ¿Kanon onias xochitlalan tlen Jesús okijto?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua Mateo 26:57-75.*
¿Kenon okiteititijkej tlayekankej ipan Sanedrín ika xkuajli katka inyojlo? (Mat. 26:59, 67, 68).
2. *Xpoua Mateo 27:1-50, NM.*
¿Tleka uelis tikijtoskej ika Judas xmelak onoyolkoko itech tlen okichiu? (Mat. 27:3, 4; Mar. 3:29; 14:21; 2 Cor. 7:10, 11).
3. *Xpoua Lucas 22:54-71.*
¿Tlenon tiuelij ikuak Pedro okijto ika xkixmatiya Jesús ipan yejon yeuajli ikuak okasikej? (Luc. 22:60-62; Mat. 26:31-35; 1 Cor. 10:12).
4. *Xpoua Lucas 23:1-49, NM.*
¿Tlenon okichiu Jesús, maski xkuajli tlen okichiui-lijkej, niman tlenon tiuelij? (Luc. 23:33, 34; Rom. 12:17-19; 1 Ped. 2:23).
5. *Xpoua Juan 18:12-40.*
¿Tlenon techititia ika maski Pedro onomojti, sakin onoyolchikauj niman kuajli otekichiu? (Juan 18:25-27; 1 Cor. 4:2; 1 Ped. 3:14, 15; 5:8, 9).
6. *Xpoua Juan 19:1-30, NM.*
a) ¿Kenon kuajli tlanemiliaya Jesús itech tlemach tlen ika topanoltiskej? (Juan 2:1, 2, 9, 10; 19:23, 24; Mat. 6:31, 32; 8:20).
b) Ijkuak imikiskia Jesús, ¿kenon ika itlajoltuan okiteititi ika okipaleui iueyitlayekanalis Jehová? (Juan 16:33; 19:30; 2 Ped. 3:14; 1 Juan 5:4).

Jesús yoltika

1. ¿Akinon situatl akin nesi ipan tlaixkopinajli iuan akinomej omemej tlakamej, niman kanon nemij?
2. ¿Tleka Pilato kinnauatia teopixkej makintitlanikan soldados makitlajpiyatij teostotl kampa onka itlalnakayo Jesús?
3. San kalkan ikuak yopanok yeyi tonajli ika yokimiktijkaj Jesús, ¿tlenon kichia se iluikaktekit-kehl, niman tlenon kichiuaj teopixkej?
4. ¿Tleka mojkatlachiaj sekimej siamej ikuak yauej kampa teostotl?

5. ¿Tleka Pedro iuan Juan yauej kampa teostotl, niman tlenon kinextiaj?
6. ¿Tlenon opanok ika itlalnakayo Jesús, niman tlenon kichia tlen ika kimititia inomachtijkauan ika yoltika?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua Mateo 27:62-66 niman 28:1-15.*
Ijkuak Jesús oyoliuj, ¿kenon otlatlakojkej itech es-piritu santo, uejueyimej teopixkej, fariseos niman tlayekankej? (Mat. 12:24, 31, 32; 28:11-15).
2. *Xpoua Lucas 24:1-12.*
Ken nesi itech tlen opanok ikuak oyoliuj Jesús, ¿kenon Jehová kimastika ika siamej kijtouaj tlen melauak ikuak tenojotsaj? (Luc. 24:4, 9, 10; Mat. 28:1-7).
3. *Xpoua Juan 20:1-12.*
¿Kenon techpaleuiya Juan 20:8, 9 matitlamachia-kan ikuak xtkasikamatij kenon nochias se teotlajtojli? (Pro. 4:18; Mat. 17:22, 23; Luc. 24:5-8; Juan 16:12).

Ijtik cuarto kampa tlatsatsaujtok

1. ¿Tlenon María kijlia se tlakatl akin kinemilia ika kinmatekiya xochimej, san ika, kenon kimati ika yejua Jesús?
2. ¿Tlenon panoua ika omemej inomachtijkauan Jesús, ikuak yauej kampa kalpan tlen itoka Emaús?
3. ¿Tlenon panoua ikuak omemej inomachtijkauan Jesús kimijliaj tlatitlankauan ika okitakej Jesús?
4. ¿Kechpa noteititia Jesús ixpan inomachtijkauan?
5. ¿Tlenon kijtoua Tomás ikuak kikaki ika inomachtijkauan Jesús, okitakej, niman tlenon panoua ipan chikueyi tonajli?

Okseki tlajoltitilistín:

1. *Xpoua Juan 20:11-29.*
Itech tlen okijto ipan Juan 20:23, ¿kijtouaya Jesús ika tlatitpakchanejkej uelis kintlapopoluiskej in-tlajtlakoluan oksekimej? Xkijto tleka ijkon titlanan-kilia (Sal. 49:2, 7; Isa. 55:7; 1 Tim. 2:5, 6; 1 Juan 2:1, 2).
2. *Xpoua Lucas 24:13-43.*
¿Kenon uelis tikchiaskej ika toyojlo makiseli tlen melauak itech itlajtol toTajtsin? (Luc. 24:32, 33; Esd. 7:10; Mat. 5:3, NM; Hech. 16:14; Heb. 5:11-14).

Jesús nokuepa iluikak

1. Se tonajli ikuak Jesús noteititia ixpan inomachtijkauan, ¿kechmej kitaj niman itech tlenon kinnoj-notsa?

2. ¿Tlenon iTekuajyo toTajtsin, niman kenon chan-tilos ipan tlaltikpaktili ikuak Jesús tekuajtis mil xiuitl?
3. ¿Kech tonaltin noteititia Jesús ipan inomachtij-kauan, san ika, tlenon kichiuas aman?
4. ¿Tlen tlanauatijli kinmaka Jesús inomachtijka-uan ikuak sa achijtsin poliui ika yas iluikak?
5. Ipan tlaxikopinajli, ¿tlenon nochuijtika niman ke-non popoliui Jesús imixpan inomachtijkauan?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua 1 Corintios 15:3-8.*
¿Tleka Pablo kuajli omelajkatlajto ika Jesús oyoliuj, niman itech tlenon melajkatlajtoskej akin kichiuaj ken Cristo ipan yejuin tonaltin? (1 Cor. 15:4, 7, 8; Isa. 2:2, 3; Mat. 24:14; 2 Tim. 3:1-5).
2. *Xpoua Hechos 1:1-11.*
Itech tlen ipan Hechos 1:8 onojitoka panoskia, ¿kech ika ueyi onomoyauj ika onotenojnots? (Hech. 6:7; 9:31; 11:19-21; Col. 1:23).

Historia 105

Tlamachiaj ipan Jerusalén

1. Ken nesi ipan tlaxikopinajli, ¿tlenon panoua iuan inomachtijkauan Jesús akin tlamachiaj ipan Jeru-salén?
2. ¿Tlenon kinmojkatlachialtia akin otetlajpalokoj ipan Jerusalén?
3. ¿Tlenon Pedro kintomilia tlaltikpakchanejkej?
4. ¿Kenon nomachiliaj miyekej tlaltikpakchanejkej ikuak kikakij tlen kintomilia Pedro, niman tlenon noneki kichiuaskej?
5. ¿Kechmej tlaltikpakchanejkej noapolaktiaj ipan Pentecostés, xiuitl 33?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 2:1-47.*
a) Itech tlen kijtousa Pedro ipan Hechos 2:23, 36 *NM*, ¿kenon tikitaj ika judios okipixkej tlajtlakojli ika omik Jesús? (1 Tes. 2:14, 15).
b) ¿Tlen kuajli nesokayotl okitemakak Pedro, itech kenon tikintlanemililtiskej oksekimej ika iTlajtol toTajtsin? (Hech. 2:16, 17, 29, 31, 36, 39; Col. 4:6).
c) Pampa Jesús yokijikla Pedro ika kinmakaskia lla-ves tlen kitlapoua Tekuajyotl ipan iluikak, ¿ke-non okitekiltitli kachtopa llave? (Hech. 2:14, 22-24, 37, 38; Mat. 16:19).

Historia 106

Kisaj kampa okintsaujkaj

1. ¿Tlenon inpan nochia Pedro iuan Juan ika teo-tlak ikuak kalaktokej ipan teopan?
2. ¿Tlenon Pedro kijlia se akin xueli nejnemi, niman tlenon Pedro kimaka tlen melak patioj xken tomin?

3. ¿Tleka tlamachtijkej ipan tlanauatijli melak kua-lanj iuan Pedro niman Juan, niman tlenon kinchi-uilijaj?
4. ¿Tlenon Pedro kimijlia tlamachtijkej ipan tlana-uatijli, niman tlenon kimijliaj itlatitlankauan Je-sús?
5. ¿Tleka tlamachtijkej ipan tlanauatijli tenexikoli-taj, san ika, tlenon panoua ikuak ika okpa kintsau-kuaj itlatitlankauan Jesús?
6. ¿Kenon tlanankiliaj itlatitlankauan Jesús ikuak kinuikaj ipan Sanedrin?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 3:1-10.*
Maski aman xueli tikchiuaj milagros, ¿kenon tech-paleuiya itlajtoluan Pedro tlen nesij ipan Hechos 3:6 ika matiktlaosjkaitakan pampa titenojnotsaj itech iTekuajyo toTajtsin? (Juan 17:3; 2 Cor. 5:18-20; Fili. 3:8).
2. *Xpoua Hechos 4:1-31.*
Ikuak tikixnamikij tlen xkuajli kampa titenojno-tsaj, ¿kenon noijki tikchiuaj ijkon ken akin opeujkej kichiuaj ken Cristo ipan kachtopa siglo? (Hech. 4:29, 31; Efe. 6:18-20; 1 Tes. 2:2).
3. *Xpoua Hechos 5:17-42.*
Ijkon ken yeuejkau, ¿kenon aman sekimej akin xi-teixpantijkauan Jehová tlalapeuiyaj manotenojno-tsa? (Hech. 5:34-39).

Historia 107

Kitemojmotlaj Esteban

1. ¿Akinon Esteban, niman tlenon kuajpaleuijtiuj toTajtsin makichia?
2. ¿Tlenon kijtousa Esteban, tlen kichia melak ma-kualanikan tlamachtijkej ipan tlanauatijli?
3. Sakin ikuak yokitejkoyotskej Esteban niman yo-kikixtijkej itech ueyikalpan, ¿tlenon kichiuijaj?
4. Ipan tlaxikopinajli, ¿akinon yejon telpochtli akin nemi inakastlan tlakentin?
5. ¿Tlenon Esteban kitlajtlanilia Jehová ikuak sa achijtsin poliui ika mikis?
6. ¿Kenon noijki uelis tikchiuaskej ken Esteban ij-kuak yakaj texchiuila itlaj tlen xkuajli?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 6:8-15.*
¿Tlenon kitekitiltiaj tlayekankej ipan tlaneltokiltin niman ijkon kinekij kiteltiskej maka matenojnotsa-kan iteipantijkauan Jehová? (Hech. 6:9, 11, 13).
2. *Xpoua Hechos 7:1-60.*
a) ¿Tlenon okipaleui Esteban matlajto ika yolchika-ualistli ipan Sanedrin, niman tlenon tiuelij? (Hech. 7:51-53; Rom. 15:4; 2 Tim. 3:14-17; 1 Ped. 3:15).
b) ¿Kenon noneki titlanemiliskij itech akin kixna-mikij tektil tlen toTajtsin yotechmaktili? (Hech. 7:58-60; Mat. 5:44; Luc. 23:33, 34, *NM*).

Ipan ojltli tlen yauj Damasco

1. ¿Tlenon kichia Saulo ijkuak yokimiktijkej Esteban?
2. ¿Tlenon ipan nochia Saulo ipan ojltli ijkuak yauj Damasco?
3. ¿Tlenon Jesús kinauatia makichia Saulo?
4. ¿Tlenon Jesús kijlia makichia Ananías, niman kenon Saulo oksejpa ueli tlachia?
5. Sakin, ¿kenon okitokayotijkej Saulo, niman tlen tekitl okichij?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Hechos 8:1-4.*

Pampa okintlauehtokakej akin kichiauyaj ken Cristo, ¿kenon yejuin okichij manoteijli nochiuyan kuajli tlajoltin, niman kenon aman noijki nochia? (Hech. 8:4; Isa. 54:17).

2. *Xpoua Hechos 9:1-20.*

¿Akinomej yeyi grupos Jesús kinekiya makinnojsa Saulo? (Hech. 9:15; 13:5; 26:1; 27:24; Rom. 11:13).

3. *Xpoua Hechos 22:6-16.*

¿Kenon noijki uelis tikchiaskej ken Ananías, niman tleka noneki ijkon matikchiuakan? (Hech. 22:12; 1 Tim. 3:7; 1 Ped. 1:14-16; 2:12).

4. *Xpoua Hechos 26:8-20.*

Pampa Saulo opeuj kichia ken Cristo, ¿tleka yejuin kiyolchikaua se tokniuj akin ixnamik xtlanel-toka? (Hech. 26:11; 1 Tim. 1:14-16; 2 Tim. 4:2; 1 Ped. 3:1-3).

Pedro kontlajpaloua Cornelio

1. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿akinon yejuin tla-katl akin notlakuanketsa?
2. ¿Tlenon se iluikaktekitketl kijlia Cornelio?
3. ¿Tlenon toTajtsin kititia Pedro ijkuak nemi tlak-pak ipan ikal Simón ne Jope?
4. ¿Tleka Pedro kijlia Cornelio ika maka ixpan ma-notlakuanketsa?
5. Ijkuak inomachtijkauan Jesús akin judios nemij iuan Pedro, ¿tleka mojkatlachia?
6. ¿Tlenon tiuelij ijkuak Pedro yauj kontlajpaloua Cornelio?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Hechos 10:1-48.*

Itech tlen okijto Pedro ipan Hechos 10:42, ¿tlenon techititia itlajtoluan ijkuak titenojnotsaskej itech Tekiujajyotl? (Mat. 28:19; Mar. 13:10; Hech. 1:8).

2. *Xpoua Hechos 11:1-18.*

¿Tlen tlanemilijli oteititi Pedro ijkuak okitak ika Jehová nochimej kinselia maski xjudios, niman kenon noijki uelis tikchiaskej? (Hech. 11:17, 18; 2 Cor. 10:5; Efe. 5:17).

Timoteo itlapaleuijkauj Pablo

1. Ipan tlaixkopinajli, ¿akinon yejuin telpochtli, ka-non chanti niman kenon itoka inan niman iabuela?
2. ¿Kenon Timoteo kinankilia Pablo ijkuak kitlajtol-tia tla kuelitaskia iuan yas niman iuan Silas onte-nojnotsaskej uejka?
3. ¿Kanon inomachtijkauan Jesús peuaj kintokayo-tiaj ken akin kichiauj ken Cristo?
4. ¿Ipan tlen uejueyimej kalpamej yauej Pablo, Si-las niman Timoteo ijkuak kisaj itech Listra?
5. ¿Kenon Timoteo kipaleuija Pablo, niman tlenon noneki manotlajoltikan telpokamej ipan yejuin to-naltin?

Okseki tlajoltitlistin:

1. *Xpoua Hechos 9:19-30.*

¿Kenon Pablo okiteititi tlamachilistli ijkuak okitla-uehtokakej? (Hech. 9:22-25, 29, 30; Mat. 10:16).

2. *Xpoua Hechos 11:19-26.*

Itech tlen kijtousa ipan Hechos 11:19-21, 26, ¿kenon techititia ika iespiritu santo Jehová kinyekana akin tenojnotsaj?

3. *Xpoua Hechos 13:13-16, 42-52.*

Itech tlen kijtousa Hechos 13:51, 52, ¿kenon techititia ika inomachtijkauan Jesús xokikaukej kitekichiuij toTajtsin maski okintlauehtokakej? (Mat. 10:14; Hech. 18:6; 1 Ped. 4:14).

4. *Xpoua Hechos 14:1-6, 19-28.*

¿Kenon techpaleuija tlajtojli 'okomintlatlautijkej itech Jehová' ika maka melak matotekipachokan ijkuak tikipaleuiskej akin peuaj nomachtiaj? (Hech. 14:21-23; 20:32; Juan 6:44).

5. *Xpoua Hechos 16:1-5.*

Pampa Timoteo okinek makichiulikan circuncisión, ¿kenon techititia ika noijki noneki matikchiuakan 'nochi ipampa kuajli tlajoltin'? (Hech. 16:3; 1 Cor. 9:23; 1 Tes. 2:8).

6. *Xpoua Hechos 18:1-11, 18-22.*

Itech tlen kijtousa Hechos 18:9, 10, ¿kenon nesi ika Jesús kiyekantika manotenojotsa, niman kenon yejuin techyolsueiua aman? (Mat. 28:20).

Telpochtsintli akin okoch

1. ¿Akinon yejuin telpochtsintli akin tlajkaltok ipan tlajli, niman tlenon ipan onochiuj?
2. ¿Tlenon kichia Pablo ijkuak kita ika telpochtsintli yomik?
3. ¿Kanon yauej Pablo, Timoteo niman akin kistinemij niman tlenon panoua ijkuak barco notelia ipan ueyikalpan Mileto?
4. ¿Tlenon teotlajtoketl Ágabo kijtousa ipan nochiuas Pablo, niman kenon nochia tlen kijtousa teotlajtoketl?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 20:7-38.*

a) Itech tlen kijtous Pablo ipan Hechos 20:26, 27, ¿kenon 'xtikpiyaskej tlajtlakojli' ijkuak miki se tlaltikpakchane? (Eze. 33:8; Hech. 18:6, 7).

b) ¿Tleka akin tlayakanaj ipan tlanechikoltin teijlis-kej "melajki temachtlistli" tlen kisaj ipan Biblia ijkuak tlamachtiskej? (Hech. 20:17, 29, 30; Tito 1:7-9; 2 Tim. 1:13).

2. *Xpoua Hechos 26:24-32.*

Pampa Pablo katka romano, ¿kenon okipaleui yejuin makichuia tlen Jesús okimaktli? (Hech. 9:15; 16:37, 38; 25:11, 12; 26:32; Luc. 21:12, 13).

Historia 112

Makisaj ipan atlajkotian Malta

1. ¿Tlenon ipan nochiua barco kampa yauj Pablo ijkuak panoua nisiu ipan iatlajkotian Creta?

2. ¿Tlenon Pablo kimijlia akin yauej ipan barco?

3. ¿Tleka xoxotoni barco?

4. ¿Tlenon tlanauatia soldado akin tlayakanana, niman kechmej kuajli ajsij ipan playa?

5. ¿Kenon itoka atlajkotian kampa ajsij, niman tlenon kichiuaj ipan Pablo ijkuak yopanok ajakakiyaujti?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 27:1-44.*

Pampa ipan Biblia onojkuilo nochi tlen opanok ijkuak Pablo oyaj Roma, ¿kenon yejuin techyolchikaua matitlaneltokanan ipan tlen kijtous Biblia? (Hech. 27:16-19, 27-32; Luc. 1:3; 2 Tim. 3:16, 17).

2. *Xpoua Hechos 28:1-14.*

Tla akin chantij Malta, maski xkitekichiuiayaj to-Tajtsin, 'kuajli okinselijkej' Pablo iuan akin imiuan yaya ipan barco, ¿tlenon techititia matikchiuakan nochimej akin tikchiuaj ken Cristo, niman kenon kipiya ika tikchiuaskej? (Hech. 28:1, 2; Heb. 13:1, 2; 1 Ped. 4:9).

Historia 113

Pablo nemi Roma

1. ¿Akinon kinojnotsa Pablo ijkuak tsaujtika ipan ueyikalpan Roma?

2. ¿Akinon okitlajpaloto akin tlajkuilojtika ipan mesa, niman tlenon kichijtika ipampa Pablo?

3. ¿Akinon Epafrodito, niman tlenon kitki ijkuak nokuepa Filipos?

4. ¿Tleka Pablo kontlajkuilouilia Filemón, akin iuan nouika?

5. ¿Tlenon kichuia Pablo ijkuak kisa, niman tlenon ipan nochiua sakín?

6. ¿Akinon kitekitiltia Jehová makimijkuilo sa seki amoxtin tlen ika ontلامي Biblia, niman itech tlenon tlajtous amoxtli Revelación noso Apocalipsis?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Hechos 28:16-31 niman Filipenses 1:13.*

¿Kenon Pablo nochipa okitekichiui to-Tajtsin maski tsaujtoua ipan ueyikalpan Roma, niman kenon yejuin okinyolchikauaj akin kichiuaj ken Cristo? (Hech. 28:23, 30; Fili. 1:14).

2. *Xpoua Filipenses 2:19-30.*

¿Tlen kuajli tlajoltin okijkuilo Pablo kampa okintlasojkamachili Timoteo iuan Epafrodito, niman kenon noijki uelis tikchiuaskej ken yejua? (Fili. 2:20, 22, 25, 29, 30; 1 Cor. 16:18; 1 Tes. 5:12, 13).

3. *Xpoua Filemón 1-25.*

a) ¿Kenon Pablo okitlatlaujt Filemón makichuia tlen kuajli, niman kenon aman kinpaleuiya yejuin akin tlayakanaj ipan tlanechikojli? (File. 9; 2 Cor. 8:8; Gál. 5:13).

b) ¿Kenon techititia ipan Filemón 13, 14 ika Pablo kitlakaitaya tlen kimachiliayaj oksekimej? (1 Cor. 8:7, 13; 10:31-33).

4. *Xpoua 2 Timoteo 4:7-9.*

Ijkon ken Pablo, ¿tleka tikmatstokej ika Jehová techtechiuas tla xkeman tijkauaj? (Mat. 24:13; Heb. 6:10).

Historia 114

Tlami nochi tlen xkuajli

1. ¿Tleka Biblia tlajtous itech caballos ipan iluikaj?

2. ¿Kenon itoka iguerra to-Tajtsin niman tleka nochiuas yejuin guerra?

3. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿akinon tlayakanas ipan guerra, tleka kipiya se corona, niman tlenon kijosneki pampa kipiya se espada?

4. Itech tlen kijtous opanok ipan historias 10, 15 niman 33, ¿tleka xtechmojkatlachialtia pampa to-Tajtsin kinpopolos tlaltikpakchanekej xkuakualtin?

5. ¿Kenon techititia historias 36 niman 76 ika to-Tajtsin kinpopolos tlaltikpakchanekej xkuakualtin, maski kijtous ika kiueyichiuaj?

Okseki tlajolttilistin:

1. *Xpoua Apocalipsis 19:11-16.*

a) ¿Kenon kuajli techijlia i-Tlajtol to-Tajtsin, ika akin tlejkiotij ipan caballo istak, yejua Jesucristo? (Apo. 1:5; 3:14; 19:11; Isa. 11:4).

b) Pampa itlaken Jesús kipiya yestli, ¿kenon techititia yejuin ika yejua tetlanis? (Apo. 14:18-20; 19:13).

c) Ijkuak Jesús akin uajlauj ipan caballo istak, nesi kuajtokatijup akin iuan tlaixnamikiskej, ¿kanaj akinamej noijki teuan ompa uajlauj? (Apo. 12:7; 19:14; Mat. 25:31, 32).

Historia 115

Yenkuik xochitlalpan ipan tlaltikpaktli

1. ¿Tlenon kijtous Biblia onias ipan Xochitlalpan?

2. ¿Kenon kijtous Biblia chantilos ipan Xochitlalpan?

3. ¿Kemanon kichiuas Jesús nochí yejuin tlen kualtsin?
4. Ijkuak Jesús onen ipan tlaltikpaktli, ¿kenon okiteititi tlen kichiuaskia, ijkuak yejua Tekiuaj yes ipan iTekiuajyo toTajtsin?
5. ¿Tlenon kichiuas Jesús iuan akin imiuan uajtlayekantos iluikak?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Apocalipsis 5:9, 10.*
- ¿Kenon uelis tikmatstoskej ika tekiuajkej iuan teopixkej akin tekiuajtiskej Mil Xiuitl, yejuamej teikneliskej niman teasikamatiskej? (Efe. 4:20-24; 1 Ped. 1:7; 3:8; 5:6-10).
2. *Xpoua Apocalipsis 14:1-3.*
- ¿Tlenon kijtosneki ika ipan imixkuateuj 144,000 tlaltikpakchanejkej tlajkuilolnestika itokayo Tajtli niman Borreguito? (1 Cor. 3:23; 2 Tim. 2:19; Apo. 3:12).

Historia 116

Kenon uelis tinemis nochipa

1. ¿Tlenon noneki tomachtiskej tla tikneki tinemiskej nochipa?
2. Ken nesi ipan tlaixkopinajli, ¿kenon uelis tomachtiskej itech toTajtsin Jehová niman itech Jesús, ijkon ken kichijutika ichpochtsintli niman akin imiuan nouika?

3. ¿Tlenon okse amoxtli nesi ipan tlaixkopinajli, niman tleka noneki tikpouaskej mojmotla?
4. Tla yotimomachtí itech Jehová niman Jesús, ¿tlenon okse noneki tikchiuas niman ijkon tikselsi nemilistli tlen xkeman tlamis?
5. ¿Tlenon tiuelij ipan historia 69?
6. ¿Tlenon tiuelij itech telpokatsin Samuel ipan historia 55?
7. ¿Kenon uelis tikchiuaskej ken Jesucristo, niman tla tikchiuaj, tlenon uelis tikselsiskej ika tlayekapan?

Okseki tlajtoltilistin:

1. *Xpoua Juan 17:3.*
- ¿Kenon techititia iTlajtol toTajtsin, ika maski tla tiuelis itech Jehová niman Jesucristo xkijtosneki san tiktsontekontlalis tlen timomachtia? (Mat. 7:21; Sant. 2:18-20; 1 Juan 2:17).
2. *Xpoua Salmo 145:1-21.*
- a) ¿Tlenon kichiuá matikuéyichiuakan Jehová? (Sal. 145:8-11; Apo. 4:11).
- b) ¿Kenon Jehová 'yolkuajli imiuan nochimej', niman kenon yejuin kichiuá matiknisiuikan? (Sal. 145:9; Mat. 5:43-45).
- c) Tla tiktlasojtlay Jehová, ¿tlenon noneki tikchiuaskej? (Sal. 119:171, 172, 175; 145:11, 12, 21).

¿Tikuelitaskia okseki tikmatis?

Uelis tiknextis okseki itech iTeixpantijkauan Jehová ipan

www.jw.org/ngu.